ידיעות אחרונות

המוסף לשבת

שמיר נהנה לומר „לא" לאמריקנים

מאת **אראל גינאי**, שליחנו לוושינגטון

„אדוני השר, סליחה, אדוני ראש־הממשלה...ראה, התחלפת פעמים כה רבות בתפקידיך, שאני קצת מבולבל", כך אמר שר־החוץ האמריקני, ג'ורג' שולץ, בפותחו את מסיבת־העיתונאים המשותפת שלו עם יצחק שמיר, בתום פגישתם הארוכה בסטייט דיפרטמנט.

אולם שמיר, שהופיע במסיבת־עיתונאים זו, וכן בשיחות שקדמו לה ושבאו אחריה, היה בבירור ראש־ממשלה ולא שר־חוץ. יתירה מזו, ראש־ממשלה שנהנה לתת תוקף לסמכויותיו. הוא נראה נהנה מן האפשרות לומר „לא" לאמריקנים ולחלוק על ידידו הוותיק שולץ, אף שהוא מצא נוסחה פחות מתגרה בהשיבו לנשיא רייגן, לאחר פגישתם בבית הלבן.

עם שולץ, כך הרגיש, הוא יכול לדבר ישירות. אולי משום שמילא לא יכול לסכן את יחסיהם הטובים. כדבריו, כלום אין הם נסיגה אחת בכל הנוגע לפרשת הנשק לאיראן? „הרעיון כולו לא נראה לנו ולא ידענו הרבה על אופן ביצועו". הוא גם היה יכול לצפות, שמזכיר־המדינה לא ילחץ עליו קשה בשאלת הוועידה הבינלאומית. ככלות הכל, לפני זמן לא רב שר־החוץ האמריקני עצמו הביע התנגדות בסיסית לרעיון הוועידה הבינלאומית והצהיר וחזר והצהיר, כי המשא־ומתן הישיר הוא „השם היחיד של המישחק". שמיר יכול, איפוא, לומר לו, כי לא הוא, שמיר, כי אם שולץ שינה את דעתו.

■ יצחק שמיר עם ג'ורג' שולץ בוושינגטון: איש אינו מתכוון להפוך את ישראל לשעיר לעזאזל.

בוושינגטון התנחמו השבוע: ראש ממשלת ישראל משחק מישחק של מדיניות פנים ● בקרוב צפויה לו ועידה קשה של „חרות". במפלגתו אוהבים מנהיג כמו בגין, המסוגל לעמוד גם מול ידידים. בעתיד יגמיש שמיר עמדותיו ● לעומת זאת, אמרו מקורבי ראש־הממשלה כי התנגדותו לוועידה בינלאומית נובעת משיכנוע פנימי עמוק שאינו ניתן לשינוי

בסיס להתקפה

האמריקנים, המנסים לשכנע את עצמם, כי מאמציו של ריצ'רד מרפי, שנמשכו שנתיים, למצוא נוסחה שתתקבל על דעת כל הצדדים, לא היו לשווא, מצאו הסבר להתנהגותו של שמיר. „לשמיר צפויה בקרוב ועידה קשה של תנועת־החרות. הוא יודע, כי החרותניקים אוהבים מנהיג מסוגו של בגין, האומר 'לא' לידידים ולידיבים כאחד. לפיכך, שמיר מנהל בוושינגטון מישחק של מדיניות־פנים. לאחר שהוכיח לתומכיו, שהוא מסוגל לומר 'לא', הוא יגלה בעתיד יותר הבנה למאמצים שנועדו לאפשר למלך חוסיין להצטרף לשיחות ישירות.

אולם, לפי שעה נראה, כי אין זו אלא מישאלת־לב של האמריקנים. הגשה כי שמיר, בדחותו את רעיון הוועידה הבינלאומית, שאינו נושא חן בעיניו וגם בעיני רבים אחרים, אינו אדיש כשום אופן לסיכונים הפוליטיים הכרוכים בוועידה כזאת. גם שיחה קצרה איתו יש בה כדי לשכנע, כי הוא פועל על יסוד שיכנוע פנימי עמוק. הוא חושש, שתהיינה אשר תהיינה ההגבלות שהאמריקנים וישראל יטילו על ועידה כזו, בסופו של דבר היא תשמש בסיס להתקפה על ישראל ועל מדיניותה. „הוא מגלה גמישות בכמה עניינים, אך לא בעניין זה", אומר אחד ממקורביו, וזו אכן התחושה הכללית כאן.

לא כל־כך איכפת

השאלה היא, מדוע האמריקנים שינו את דעתם. בוודאי לא רק משום ששרס „מכר" להם את הרעיון, שבדרך זו תושג התקדמות כלשהי באזורנו. מרפי הסביר בבירור את הסיבה: „אנו מבינים את בעיותיו של המלך חוסיין ומדוע הוא מרגיש, כי פורום בינלאומי כזה נחוץ לו". גם פרס מגלה הבנה, אך שמיר אינו שותף להבנה זו וקורא למלך לנהל משא־ומתן עם ארה"ב, ישראל ומצרים בלבד.

האם שמיר סבור, כי חוסיין אומנם עשוי להיענות להצעה כזו? קרוב לוודאי שלא, ונראה שזה לא כל־כך איכפת לו, אפילו אם הוא אינו מתמפי את החיסר. ומדוע שיהיה איכפת לו? במסיבת־עיתונאים בוושינגטון הוא אמר, כי תורות לשיתוף־הפעולה האסטרטגי בין ארה"ב לישראל, הזמן פועל עתה למען הגברת היציבות במזרח התיכון.

כאן טמון עיקר ההבדל בין ראש־הממשלה לבין האמריקנים, החוששים שהקיפאון יביא להידרדרות הדרגתית. כפי שאמר לי פקיד בכיר, המטפל בעניינים הישראליים־ערביים, הברירה אינה בין ועידה בינלאומית כרוכה בסיכונים כלשהם (אף אם ייעשו מאמצים לצמצם למינימום) לבין סטאטוס קוו נסבל באזור. הברירה היא בין ועידה בינלאומית, שמנוי וגמור עימנו להופכה למשא־ומתן ישיר, ובין הדרדרות נוספת במצב, שתוליך להגברת האלימות ואולי למלחמה. פרס רואה את המצב עין בעין עם האמריקנים, ואילו שמיר לא — (זה ההבדל היסודי).

השאלה היא, כי בעיני רבים תמוה לשם מה היתה נחוצה מחלוקת גלויה זו בין ראש־הממשלה ובין ממלא־מקומו, אשר המחישה לעיני האמריקנים והעולם כולו את הפירוד בממשלה. הרי ארה"ב עדיין רחוקה מגיבוש נוסחה מתקבלת על הדעת בעניין הוועידה הבינלאומית עצמה ובעניין השתתפות הפלשתינים במישלחת ירדנית־פלשתינית משותפת. לפיכך אפשר היה לתתור לנוסחת פשרה כלשהי, שתאפשר להרוויח זמן. הרי כלל לא מובטח, שהמאמצים למציאת נוסחה לכינוס הוועידה יוכתרו בהצלחה. ובינתיים יכלה ישראל ליהנות מתדמיתה של מדינה, שלמען השלום מוכנה ליטול על עצמה סיכונים, ששכניה אינם מוכנים להם. וזוהי תדמית, שנבנתה בהרבה עמל וסבלנות, ועלולה עתה להיפגע.

הסלע היציב

אי־אלה כלי־תיקשורת אמריקניים, הלהוטים לאתר נקודות־מתח, מוסיפים כבר עתה לחילוקי הדעות בעניין הוועידה הבינלאומית גם בעיות כגון פרשת פולרד ומישלוחי הנשק לאיראן ולדרום־אפריקה. אכן, בתנאים רגילים אלו יכלו להיות בעיות חמורות. אך בפגישת שמיר עם חברי הקונגרס איש לא דיבר על בעיות אלו, אם כי אין ספק, שמשהו חייב להיעשות בעניינים אלה. דומה, כי לפי שעה יהיה הקונגרס מוכן להסתפק בהבטחתו של שמיר לשתף פעולה בחקירת פרשת איראן.

שמיר נתקבל על־ידי הממשל בחום מיוחד, שנועד להוכיח, כי המאורעות האחרונים לא פגעו ביחסים בין שתי בעלות הברית ושאיש אינו מתכוון להפוך את ישראל לשעיר לעזאזל. אוהדי מפלגת־העבודה כאן אף העירו, לא בלי שמץ של מרירות, כי שולץ מעולם לא בא לשגרירות למסיבות שנערכו לכבוד פרס, בעוד שלמסיבה לכבוד שמיר הגיע, עם כאלף אורחים, ביניהם רבים מאוד חשובים ובעלי השפעה.

סטיוארט אייזנשטאט, שהיה יועצו הבכיר של הנשיא קרטר, אמר לי: דבר תמוה מתרחש ביחסים בין ישראל וארה"ב מאז כהונתו של קרטר. בכל שמתרבות הבעיות שביניהן, כן מצטיירת ישראל פופולארית יותר בעיני המעמד הפוליטי הבכיר בוושינגטון. כאשר שומעים מפי רייגן, כי אחים תמיד חוקים יותר כשהם יחדיו את ריצ'רד מרפי מדגיש את דבר השותפות ההדוקה כנגד כל ניסיון תוקפנות של מעצמה שמחוץ לאזור; את שמיר מביע סיפוק עמוק מן ההתקדמות שהשיג בשיחותיו עם שולץ ועם וויינברגר בכמה תוכניות צבאיות – ניתן להבין ביתר שאת מדוע גם בעיות חמורות כפרשת פולרד אינן פוגעות פגיעה רצינית ביחסי שתי המדינות ואינן מונעות מישראל לזכות במעמד של „בעלת־ברית בכירה".

היחסים בין ארה"ב לישראל מבוססים עתה על הסלע היציב של אינטרסים ביטחוניים הדדיים באזור המסוכן וחיוני. כפי שאמר אחד הפרשנים: הכישלונות והתקרים למיניהם מתנפצים על סלע איתן זה בלי להשאיר עקבות. אך הוא הוסיף, כי בדומה לשחיקת סלע בים, גם ההתפתחויות המדיניות עלולות במרוצת הזמן לערער את הבסיס הזה. דווקא משום כך יש לייחס חשיבות כה רבה לסימנים הראשונים של השחיקה, המופיעים בכלי התיקשורת, שבאו לכלל ביטוי בימי ביקורו של שמיר. בסיס היחסים האמריקנים־ישראליים מוצק מאוד, אך אין להתעלם מסימני השחיקה ולנהוג כאילו לא היו קיימים.

המוסף לתרבות, ספרות ואמנות - מעמוד 20

בס"ד

אברהמי ובנין

מבצע לכל אתרי אברהמי ובנין
בחסות משרד הבנוי והשיכון

ערבות בנקאית צמודה לכל דורש

קוטג'ים בגינות שומרון

★ קוטגיים יוקרתיים באיזור הגבוה בגינות שומרון בני 3 חדרים עם אפשרות להרחבה ל-6 חדרים
★ לכל קוטגי גג רעפים, גינה פרטית ומקלט פרטי.
★ המחיר החל מ-78,000 ש"ח כולל מע"מ ופיתוח.
★ 55,000 ש"ח משכנתא מועדפת ע"י משרד השיכון לזכאים.
★ משכנתא מועדפת לבעלי דיור - 35,000 ש"ח והיתרה בתשלומים נוחים עפ"י אפשרויות הקונה.

ועוד 4 פינות קסומות בארץ

דירות ודירות קוטג' באריאל
★ דירות בנות 3, 3½ ו-4 חדרים החל מ-68,000 ש"ח כולל מע"מ ופיתוח.
★ דירות קוטג' בנות 5 ו-5½ חדרים החל מ-101,000 ש"ח כולל מע"מ ופיתוח.
★ משכנתא לבעלי דיור 35,000 ש"ח.
★ לזכאים 55,000 ש"ח משכנתא מועדפת ע"י משרד השיכון.

קוטג' במחיר בית משותף במרכז לוד
★ המחיר החל מ-118,000 ש"ח כולל מע"מ ופיתוח. תנאי רכישה נוחים לכל קונה.
★ 40,000 ש"ח משכנתאות לבעלי זכאות.
★ 33,000 ש"ח משכנתאות לבעלי דיור.
★ כל קוטג' ניתן להרחבה מ-3½ ל-6½ חדרים לפי רצון הקונה.
★ לכל בית גינה פרטית קדמית ואחורית, חצר משק, מטבח אמריקאי, חנייה פרטית, מרפסת גג, מקלט, דוד שמש, שירותים כפולים וגגות רעפים.
★ נותרו מספר קוטג'ים אחרונים בסביון לוד.

ברמלה נווה האקליפטוס
★ בתים מרווחים בני 3, 4, ו-5 חדרים במבנים נמוכים עם גינה פרטית או גג צמוד.
★ החל מ-71,000 ש"ח כולל מע"מ ופיתוח.
★ משכנתאות עד 40,000 ש"ח לזכאים.
★ 33,000 ש"ח לבעלי דיור.

נווה רם - רמלה
★ דירות מפוארות ומרווחות בנות 4 חדרים. שרותים כפולים, אפשרות עם גג וחדר על הגג, באזור הטוב ביותר במרכז רמלה. במחיר החל מ-88,000 ש"ח כולל מע"מ ופיתוח.
★ משכנתאות עד 50,000 ש"ח לזכאי משרד השיכון ו-43,000 ש"ח לבעלי דיור. המחיר כולל חניה צמודה ומחסן פרטי.

איכות בנייה על יסודות איתנים

לחברת אברהמי ובנין - אחת מחברות הבנייה המובילות בארץ - מוניטין של 53 שנות בנייה איכותית של אלפי יחידות דיור ומבני ציבור בכל רחבי הארץ. הבנייה של אברהמי הינה בבלוקי איטונג ותוך שימוש בחומרי הבניין הטובים ביותר. טיפול אישי לרוכשי הדירות וסיוע בתהליך הוצאת המשכנתא.

* המחירים הנקובים הינם לבני המענק

המשרד הראשי
כביש ראשל"צ - נס ציונה
בתחנת הדלק סונול
טל. 03-9644222

המשרד ברמלה
רח' הרצל 92
טל. 08-221133

משרדים פתוחים
בימים א'-ה' 08.30-13.00
16.00-19.00
ביום ו' 08.30-13.00

אברהמי ובנין
חברה לבניין בע"מ

■ הפגנה בכיכר האדומה במוסקבה למען שחרורו של יוסף ביגון. משמאל – בנו נושא שלט (תצלום אי.פי)

הסיוע מהמערב עובר דרך ביגון

בבריה"מ כלואים 10 אסירי ציון מתוך 1.8 מיליון יהודים. לכאורה, עניין קטן. אבל מאבקם מתורגם שם למונחים פוליטיים ולקשיים כלכליים. גורבאצ'וב מושיט יד מערבה. ומה שיגיע משם עובר דרך העניין היהודי

מאת אריאלה רינגל־הופמן

כלא צ'יסטופול, שבו מוחזק יוסף ביגון, ושעל פי הידיעות, הוא עומד להשתחרר ממנו, נמצא 600 קילומטר ממוסקבה. בחורף האחרון ירדו שם הטמפרטורות מתחת ל־40 מעלות צלסיוס. על קיר תא הצינוק של הכלא, על פי עדותו של נתן שרנסקי, צויר מגן דוד ותחתיו נכתב: חזק ואמץ. קשה לדעת אם הציור והכתובת, שלהם אחראי ביגון, עדיין שם, אבל אם לשפוט על פי השיר של ברטולד ברכט, כתובות קיר בבתי כלא לא ניתנים למחיקה.

ביגון, מניחים הסוביטולוגים, ישוחרר מהכלא. חלקם מניחים שגם יגיע לארץ. למהלך שהחל בהודעתו של אנטולי דוברינין, מיועציו היותר קרובים של גורבצ'וב, דינמיקה משל עצמו. אם וכאשר ביגון יגיע לישראל, קרוב לוודאי שקבלת הפנים שתחכה לו כאן תהיה דומה להפליא לזו שזכו לה חבריו למאבק, שרנסקי למשל.

אחר־כך כשייצא מחדר האח"מים שבנמל התעופה, ויישב עם חברים, יסתבר לו שחלק ממי שהיו שותפיו למאבק כבר אינם כאן. גלו לארצות הברית. או למקום אחר. גם גאולה גיל, הזומרת שהופעתה בברה"מ, מיד אחרי מלחמת ששת הימים, העירה בו געגועים שלא ידע על קיומם. גם "הזמיר ממוסקבה" – נחמה ליפשיץ.

עשר שנים קודם להגעתו של שרנסקי לשדה התעופה לוד, ישר לזרועותיהם של שמעון פרס, אריק שרון ואחרים, הגיעה אירנה כרמי מקייב. אירנה, 29, גרפיקאית במקצועה שמעה על ישראל כשנה לפני הגעתה. "מה יש שם", שאלה, "שמש" ענו לה. "יופי", אמרה, "שמש אני אוהבת".

החברים כבר אינם

כשכבר הגיעה לארץ, שאלה אותה אחת האחראיות במעון העולים שאליו הגיעה, אם היא יודעת מה זו עגבניה.

באותה שנה, פחות או יותר, הגיע גם שמואל שפאק, 30, מנהל חשבונות. אבא של שפאק רצה לצאת מרוסיה. אם לצורך הבקשה היה צריך לרשום כמדינת יעד את זימבאווה, הוא היה רושם.

מה שיאמרו כרמי ושפאק, מידגם לא מייצג של עולים מבריה"מ, עלול להישמע בקונטקס מסוים, כתעמולה ווילגרית טיפוסית. הסיבה לכך, יאמרו השניים, שנשארו בארץ, היא שישראל מדברת על יהדות בריה"מ במונחים של סיסמאות.

בבריה"מ מתורגמים מאבקם של ביגון ומסורבי עליה אחרים למונחים פוליטיים. 1.8 מיליון יהודים חיים היום בבריה"מ על פי הנתונים הרשמיים באותה מדינה. בישראל מדברים על משהו כמו 2.5 מיליונים. מתוכם, יושבים היום בבתי הכלא הרוסיים פחות מעשרה אסירי ציון. המחשבה, על כן, כי מאבקם של אותם מסורבי עליה, עומדת בראש מעייניו של מזכיר המפלגה הקומוניסטית, היא מחשבה ישראלית.

גורבצ'וב, יאמרו סוביטולוגים, מנסה היום לגבש מדיניות פנים אחרת, במטרה להתגבר על קשייה הכלכליים של המעצמה הרוסית. פיתרון המצוקה הכלכלית בבריה"מ מחייב סיוע מערבי. אחת הדרכים לקבלת הסיוע עוברת את העניין היהודי. כשמדובר בנושא היהודי, ביגון, כמו שרנסקי לפניו, כמו אידה נודל, הוא סמל. ולגורבצ'וב, יש להניח, כדאי לשלם את המחיר.

מושיט יד מערבה

"משהו קורה", אומר פרופסור יעקב רואי, סוביטולוג. "מעבר לעניין היהודי שאולי מעניין אותנו. יכולים להיות חילוקי דעות בין המומחים לגבי הפרופורציות, לגבי המשמעויות, אבל בהחלט יש תחושה שגורבצ'וב מנסה לשנות דברים".

דוגמא מובהקת, יאמר רואי, היתה דרך טיפול המשטר בפרשת הכור בצ'רנוביל, גם אם המידע הראשוני בנושא הגיע לאוזני המדינה דרך המערב.

אפשרותם של הסוביטולוגים לעקוב אחר הנעשה בבריה"מ מוגבלת. הם נישענים בעיקר על כלי התקשורת הרוסיים והפירסומים ממדינה זו, כאשר מי שמכיר את שיטת הדיווחים

(המשך בעמוד 26)

שחרור לחצים

דורית לנדס, סובייטולוגית: "יש במערב איזו נטיה לכנות את השינויים שמתרחשים היום בברה"מ במונח ליברליזציה וזו טעות. זו עדיין חברה טוטליטרית, שגם כאשר היא מדברת על 'גלסנוסט' – פתיחות, הפתיחות הזו הונחתה מלמעלה. ומכיוון שזה בא מלמעלה יש להניח שזה משרת את האינטרסים של השילטון.

ה'גלסנוסט' של גורבצ'וב מכוון לשיחרור לחצים שהצטברו בחברה הסובייטית במשך שנות שילטונו של ברז'נייב. שנים של קיפאון. אבל בבריה"מ לא רווחת ההרגשה שהולכים לקראת מהפכה חברתית.

גורבצ'וב יכול להביא את הפועל למכונה. הוא לא יכול לטעת בו את חדוות היצירה. מה גם שיכולתו של מי שמרוויח יותר, להוציא את הכסף על מותרות, מוגבלת. ועל כן, כדי לפתור את הכשלונות הכלכלית מוכן מזכיר המפלגה לפעול, אם כי בזהירות רבה. הוא חייב לפעול בזהירות רבה אם הוא מכיר את ההיסטוריה של קודמיו ויודע שהמפלגה כבר בעטה בכמה רפורמטורים שלא היו רצויים לה.

הבעיה של גורבצ'וב היא, איך ליישם אותם שינויים בלי להקים נגדו את המפלגה כולה. הערכה, שלי שכדי לאלף את דבי הביניים – האנשים שאינם ממונים ישירות על ידו, אבל מיישמים את המנגנון בפועל – יזדקק להגביר את מנגנון האכיפה. מנגנון זה יגביר, בסופו של דבר, את הטוטליטריות".

ישעיהו בן־פורת / עניינים שוטפים

פרס לא מוותר, גם שמיר לא

טעה מי שחשב שבארה"ב, כשהוא מייצג לא את הליכוד אלא את הממשלה כולה, ראש־הממשלה יצחק שמיר יתנשא לרמת מנהיג לאומי, המדבר גם בשם מחנה שותפיו הפוליטיים שחולקים על השקפותיו. אילו לפחות בוושינגטון שמיר היה משתחרר מאימת מחנות שרון, לוי וארנס, ומתעלם לשעה קלה מן העימות הגדול שצפוי לו בוועידת חרות הקרובה, יכול היה בנקל למצוא שפה משותפת עם מזכיר־המדינה, ג'ורג' שולץ, גם בנושא הוועידה הבינלאומית השנויה במחלוקת.

לשם כך די היה לו אימץ את נוסחתו הדיפלומטית, המסוייגת והנוחה כל־כך של שולץ עצמו, שאומרת "כן" לוועידה בינלאומית, כאחת הדרכים האפשריות כדי להגיע למו"מ הישיר הנכסף.

לא כן יצחק שמיר. ראש־הממשלה, גם בוושינגטון, כבר ראה את עצמו נואם מעל דוכן ועידת מפלגתו. ומה מתניף יותר לחבריו, ומה עשוי לעורר יותר מחיאות־כפיים בגני־התערוכה, מאשר אמירת לאו "גאה ואמיצה" ל"מזימה" של ועידה בינלאומית?

הנימוק הפוליטי הפנימי, המפלגתי הצר, הניע את שמיר להכריז "לא בא בחשבון" גם בארה"ב, ולפתוח שם, במובן מסויים, את מערכת הבחירות הבאה. שמיר, חיה פוליטית מנוסה, יודע שהדינאמיקה הקדם־אלקטורלית כבר פועלת. הוא מאמין, אולי בצדק, שעל נושא הוועידה כדאי לליכוד ללכת לבחירות. במיקרה זה, כמובן, עם שמיר בראש ועם סיכוי סביר לנצח את המערך.

מידע מדיני חסוי

שמעון פרס לא נבהל מן האתגר.

עוד ה"לאו" נוסח שמיר מהדהד בגבעת הקפיטול, וכבר דלפה כאן הידיעה שמ"מ ראש־הממשלה ושר־החוץ אורז את חפציו לביקור קרוב־קרוב מאוד־מאוד, נלחש לאוזנינו – במצרים.

באמתחתו של פרס, כמובן, האנטיתיזה לתיזה שהוצגה על־ידי שמיר. כלומר: אמירת "כן" גלויה, רמה, גם כן אמיצה, לוועידה, כהמשך מגעי להסכמה עם הנשיא מובארק, שכבר הושגה בביקור הקודם של פרס באלכסנדריה.

הצרה של פרס היא, שלהערכת המהלך החיובי שלו ולתמיכה בו דרושה מידה יותר גדולה של תיחכום ושל שליטה במידע מדיני חסוי, משדרוש כדי להריע ל"זקיפת קומתנו הלאומית" של שמיר.

עם צרה כזו מסוכן ללכת לבחירות. עם הזדקקות לתיחכום ולמידע חסוי, שאינו מצוי בקלפיות, קשה מאוד לגרוף קולות.

ואף־על־פי־כן, פרס אינו נבהל ואינו מוותר. זה אומר שהוא מאמין בדרכו. וזה, כשלעצמו, מדבר בזכותו.

בלי שיניים ובלי כפיה

מה, בעצם, אומר פרס ולמה הוא מטיף?

הוא אומר שצריך למנוע מלחמה בעתיד, ולשם כך צריך להמשיך בתהליך השלום, וכדי להגיע לכך לא נראית כעת באופק שום אלטרנטיבה לוועידה בינלאומית. עד כאן ה"הן" לוועידה. מכאן ואילך ה"אבל". כלומר: כן ועידה, בהחלט ועידה, בבקשה ועידה, כרצון כל הצדדים וכראשם חוסיין, מובארק, הפלשתינאים והקרמלין. אבל – ועידה כמעין הצגת־בכורה לראווה בלבד, שכבר במערכה הראשונה חייבת להוביל למו"מ ישיר בין הצדדים; ועידה בלי שיניים ובלי סמכות של כפיית החלטות על הצדדים; וועידה שאינה מתכנסת אוטומאטית גם במיקרה של כישלון המו"מ הישיר. הווה אומר: ועידה שמיועדת לשמש "גג" בלבד.

בזה לא תמה רשימת ה"אבלים", כי יש עוד: ועידה עם בריה"מ, רק בתנאי שבריה"מ מחדשת את קשריה איתנו ומשנה את יחסה כלפי היהודים; וועידה שלא אש"ף מייצג בה את הפלשתינאים, אלא נציגים שלכל היותר קיבלו את ברכת אש"ף.

האם תנאים מסייגים אלה מקובלים על הצד השני?

עדיין לא כולם, יורה פרס. רק עשרה מתוך שלושה־עשר שהועלו על הכתב במיסמך שהועבר למלך ירדן, אומנם מקובלים. כולל – וחשוב לציין זאת, וזו אחת הדוגמאות של מה שכונה לעיל מידע מדיני שאינו ידוע ברבים – אופיה המלווה והבלתי מחייב של הוועידה.

מוכן גם לבחירות

על יסוד זה, אומר פרס, מותר וצריך להמשיך ולגשש, ולהמשיך ולומר כן, מה שמציג את ישראל כשוחרת שלום בעיני העולם, ומאידך להמשיך ולעמוד על כל הסייגים שלנו. אם בתנאים אלה תהליך השלום יתחדש ויוליך למו"מ, מה טוב לישראל. ואם בתנאים אלה שום דבר לא יקרה ובסופו של דבר הוועידה לא תתכנס, מה הפסדנו?

לעומת זה, גורס פרס, אם ישראל תתעקש על הסף לנקוט לשון שמיר ולומר "לא", זה עלול להדליק שריפה גדולה באזורנו, והאחריות לכך תוטל על ישראל.

וזה מה שמניע את שר־החוץ לשוב לקהיר, כאשר באמתחתו בעצם רק נושא אחד, והוא השאלה כיצד, בעזרת מובארק, חוסיין והאמריקנים, ניתן לגלגל הלאה את רעיון הוועידה הבינלאומית המלווה. כי לפי שעה, יאמר פרס, אין אלטרנטיבה.

ומה יקרה אם ביקור הגישוש יניע כאן את גלגלי המשבר הממשלתי ובכוח דינאמיקה פוליטית, שלאיש אין שליטה עליה, יגרום להקדמת הבחירות, שאיש אינו משתוקק להן?

יהי כן, יאמר פרס.

עד תמול־שלשום רק מוטת גוף, ה"לשעבר", דפוו ויצמן דיבר במונחים של "ממשלה שמיצתה את עצמה" ושל "ממשלה שנמאסה".

היום, גם על רקע פרשת בלאס והתועלת הפוליטית שהליכוד מנסה להפיק ממנה, רק דבקותו בלשון נקיה ובנימוסים מן האסכולה הצרפתית הנערצת, מונעת משמעון פרס להתבטא בפומבי בסיגנון הבוטה של ויצמן וגור.

נפשית, פסיכולוגית, הוא מזמן הגיע לאותה מסקנה.

אלקטורלית, זאת כבר אופרה אחרת. אלקטורלית, גם להנהגת מפלגתו ולסיעתה בכנסת יש מה לומר, והמלה האחרונה טרם נאמרה. גם אם מחר־מחרתיים פרס, מצוייד ב"כן" לוועידה בינלאומית, יסע לקהיר.

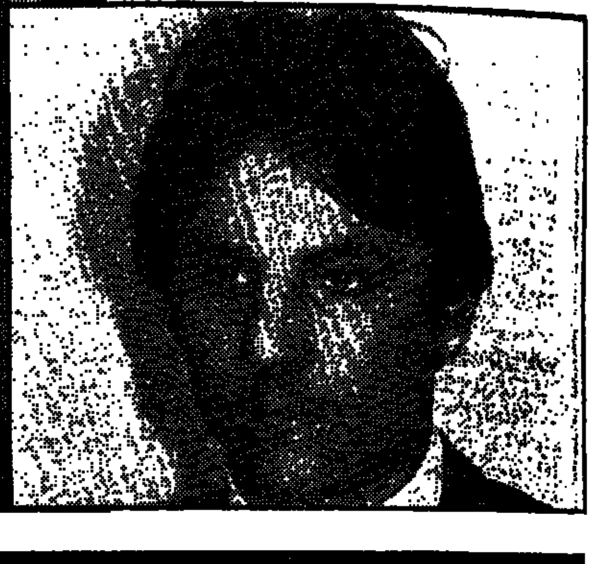

■ משמאל, האב. למטה, בן הזקונים. אותו חוטם בולט, אותה קומה גבוהה. הבן אומר, שלא אבא שלו, איש עדין נפש, כדבריו, ניפץ ראשי תינוקות אל הקיר (תצלום: זום 77)

החיים בצל החשד

מאת אביבה שאבי

בבוקר היום השלישי למשפט דמיאניוק, כבר ברור שמשק כנפי ההיסטוריה לא יישמע באולם בנייני האומה בירושלים. זה איננו משפט אייכמן מספר שתיים. אין שם לא תא הזכוכית המפורסם, ששוכן במוזיאון לוחמי הגיטאות, ולא ה"אני מאשים" מלא ההוד של גדעון האוזנר, ששוכב עכשיו חולה במיטתו.

משפט דמיאניוק הולך אולי להיות, מלחמה על שיכתוב ההיסטוריה. היה לא היה. קו ההגנה, שאותו מוליך מרק אוקונור, בנוי על עירעור מהימנותם של עדי התביעה. בחקירה הנגדית של ד"ר יצחק ארד, יו"ר יד ושם, אוקונור גורס מלחמת התשה, שמתמקדת בפרטים טכניים, שוליים, כמו גובה הגדר מסביב למחנה, לאן נלקחו חפצי הערך מן המחנה העליון, והאם ניתן כינוי מיוחד לנותני השירותים לאס.אס. כל זה כדי להוכיח שאיוואן (ג'ון) בן ניקולאי דמיאניוק איננו איוואן האיום, אימת מחנה ההשמדה טרבלינקה.

אוקונור בונה על מרחק הזמן מן האימה, על התיישנות הזיכרון. הוא משליך את יהבו על הצדק הישראלי, על העובדה המביכה שמדינת ישראל לא ציפתה בכיליון עיניים לג'ון דמיאניוק, וזאת בלשון המעטה. על הספק, ולו הקטן ביותר, שכבר נודע, לגבי הזהות של המפלצת. בין הספק ההוא לבין דמיאניוק עומדת צעקתו של מרדכי פוקס, ניצול המחנות, שמסתכל על הידיים העצומות של האוקראיני ונזכר בבני המשפחה שלו שמתו בטרבלינקה. עומד חשבון דמים ארוך שיש לעם היהודי עם צאצאי חמלניצקי ופטלורה, המתגלם בדמותו של האיש הזה, כבד הגוף, בעל פני העגל, שיושב וגבו לקהל, והוא מביט בריכוז אובססיבי, המופרע על ידי פיהוקים תדירים, במתורגמן ובחבר השופטים. האיש הזה שמנופף ידיים בחזיות גמלונית ומעניק חיוך טוב עליו לקהל.

למה הוא עליז כל כך?, אני שואלת את בנו ג'ון דמיאניוק ג'וניור. "אבא הוא כזה", עונה הבן, "יש לו אמונה, והוא בטוח בעצמו. מה שגורם לו להיות רגשני, לחייך, זו הידיעה של אנשים רבים שהוא חף מפשע. לאנשים יש ספקות, והוא יודע זאת. אבא מרגיש שיש לו תמיכה, למרות שהוא נמצא מרחק מיילים רבים ממשפחתו ומחבריו. הוא יודע שיש לו תמיכה רבה בקליבלנד, ולכן אמר: הלו קליבלנד. הוא יודע שלאנשים יש לגביו רושם ברוטלי, והוא משתוקק שיגלו את האמת".

איך היית אתה מגיב לו נודע לך שאביך מואשם ברצח המונים? בן הזקונים של איוואן דמיאניוק בוחר בדרך ההכחשה. אחרי הכל, הוא בנו של אביו. לא אבא שלו, איש עדין נפש, כדבריו, ניפץ ראשי תינוקות אל הקיר. מדובר בטעות טראגית. אפשרות אחרת, לפי דמיאניוק ג'וניור, היא קונספירציה אמריקנית־ישראלית־סובייטית המכוונת נגד אדם בודד, חף מפשע.

חרב, פיגיון, פרגול, צינור ברזל

"לאנשים יש כבר תמונה קבועה של אבי בגלל ההאשמות הנוראות. ולשמוע את בנו אומר: הוא אדם עדין מאוד, אדם טוב ואוהב, זה משולם מדי ומנוגד מדי להאשמות נגדו. אני מרגיש שזה לא ייאמן עבור מישהו שלא הכיר אותו. אבל אם תשבי ותדברי איתו במשך חמש דקות, לא יהיה לך ספק כלשהו שכל ההאשמות נגדו, הן באופן שהוא לא נכונות. אבי הוא אדם אמוציונלי מאוד. הוא אדם כזה שאם תשמעי ממנו את סיפורו ותתחילי לבכות, הוא יבכה יחד איתך".

מתוך כתב האישום של מדינת ישראל נגד ג'ון דמיאניוק:

"הנאשם נטל חלק חיוני ופעיל בכל שלבי השמדתם של היהודים בתאי הגזים בטרבלינקה. הנאשם נהג לעמוד ליד הכניסה לתאי הגזים כשהוא מזויין לעתים בחרב או בפיגיון, לעתים בפרגול או בצינור ברזל. מדי הגיע קבוצת יהודים עירומים בדרך ה"הימלשטראסה" לקבלת תאי הגאזים, דחס הנאשם את קורבנותיו אל עבר התאים תוך שהוא מתעלל בהם בדרכם האחרונה. בעזרת כלי הנשק שבידיו דקר

ג'ון ג'וניור. בן 21, נראה כמו גירסה מעודנת יותר של דמיאניוק האב, שמדינת ישראל מאשימה אותו עכשיו ברצח המונים. כשהיה בן 11, כתבו בעיתונים שאבא שלו דחף ראשי אנשים אל בינות סורגי ברזל, והיכה אותם, וביתק נשים בין רגליהן. איך הוא הרגיש למישמע הזוועה?

הנאשם את קורבנותיו במקומות שונים בגופם, קרע פיסות מאבריהם וחבל בהם בעוצמה, הכל תוך כדי שילוחם זבי דם לעבר תאי הגאזים".

איך הרגשת למשמע הזוועה הזאת?

דמיאניוק ג'וניור: "אני גדלתי עם הזוועה. את צריכה לזכור שזה התחיל לפני עשר שנים, כשהייתי בן 11. גדלתי עם עיתונים שכתבו שאבא שלי דחף ראשי אנשים אל בינות סורגי ברזל, והיכה אותם, וביתק נשים בין רגליהן. זה גרם לי בחילה לחשוב שאנשים יכולים להיות כה שפלים, ולכתוב דבר כזה על מישהו שאפילו לא הורשע בדין".

חשבת אי פעם שהוא עלול להיות איוואן האיום?

"מעולם לא. אף לא לרגע, אני יכול לומר לך בכנות".

נניח, שהוא אכן איוואן האיום, איך היית מתמודד עם הגילוי הזה?

"אני יכול לומר לך, שזה רחוק כל כך מדמותו של אבי, שאני אפילו לא יכול לדמיין זאת".

האנגלית שלו היתה תמיד שבורה

יש משהו קשה בניהול שיחה עם בנו של דמיאניוק, שהוא אולי בנו של רוצח, ונראה כמו גירסה מעודנת יותר של דמיאניוק האב. ממנו ירש את החוטם הבולט, המצל על שפמפם דק, את הקומה הגבוהה, כפות הידיים והרגליים הגדולות. נער כל־אמריקני, בן 21, יליד קליבלנד, אוהיו, שהתבגר אל תוך טראומה משפחתית. שתי אחיות בוגרות, לימודי השפה האוקראינית, ההיסטוריה והתרבות, בכל יום שבת כבן הילדים של הכנסיה האורתודוכסית האוקראינית. בית תווה נאה בסבבן־הילס, פרברי קליבלנד. מעמד בינוני־גבוה. האב, בעל השכלה של ארבע שנות לימוד, עבד כמכונאי בחברת "פורד", האם כפועלת יום במפעל של "ג'נרל אלקטריק". בכל יום ראשון הולכים לכנסיה. דמיאניוק האב דמות מכובדת בקהילה המקומית, חבר מועצת הכנסיה. משפחה מלוכדת, קרובה, אומר ג'ון. בבית דיבור אוקראינית. האנגלית של איוואן דמיאניוק היתה תמיד שבורה, ועכשיו, אחרי שנתיים מאחורי סורג ובריח, אומר בנו, הידרדרה עוד יותר.

בילד אביך דיבר איתך על עברו?

"לגדול כאוקראיני, זה דומה לילד יהודי שגדל על השואה ועל מה שקרה להוריו. אני גדלתי על מה שקרה להורי והסבל שעבר עליהם. הורי באו לאמריקה עם חלום להעניק חיים טובים לילדיהם. והסבל שהם צריכים לעבור לאורך השנים באוקראינה. תחילה היה הרעב, ובשנים 33־32' למעלה מ־7 מיליון איש רעבו למוות, מרבית משפחתו של אבי מתה ברעב, והוא נשאר בחיים. ואז היה עליהם לעבור את המלחמה. והיה עליהם לשרוד בדרך לארה"ב. כשלמעלה משניים וחצי מיליון איש נשלחו הורה לבריה"מ אל מותם, ואחר כך לבנות לעצמם חיים הגונים בארה"ב ולגדל משפחה. ואז היה עליהם לסבול עשר שנים נוספות של רדיפות".

שאלת אותו על שנות המלחמה?

"במובן. ידעתי שאבי נשבה על ידי הגרמנים, נפצע, שהה בכמה מחנות, ולבסוף פגש באמי והוליד את אחותי הבכורה לידיה בגרמניה, ואז הם היגרו לארה"ב. הם התחילו מלמטה. שני מהגרים שבאו לארץ הזאת בלי לדבר מילה אנגלית ובלי אגורה בכיסיהם. הם החלו לעבוד ולחסוך כסף, חילקו בית בשותפות עם אנשים בשכונה אתנית בפרמה, קליבלנד. לא יצאו לחופשות, חסכו כסף, ועבדו 12–10 שעות ביום. כשאתה חושב כמה קשה היה עליהם לעבוד כדי להגיע לשם, ולראות את הכל נלקח בתוך שנים אחדות וכל חייך נקרעים, זה דבר שקשה לדבר עליו. זו באמת טרגדיה".

רצח המוני הוא רצח המוני

מה ידעת על השואה לפני הפרשה?

"בארה"ב כל אחד יודע על השואה. זה נלמד בבתי הספר. אני זוכר שקראתי על כך בספרים בתיכון, וכמובן הורי ידעו על כך. כך שכל אחד מודע לטרגדיה שהנאצים הביאו על העם היהודי. אם אינך יודע על השואה, אתה חייב להיות בור. לא ידעתי דברים ספציפיים כמו טרבלינקה, וכיצד הנאצים ביצעו זאת בפועל. אבל ידעתי שהיו ששה מיליון יהודים שמתו, ושהם היו חפים מפשע. במובן הזה יכולתי להזדהות עם העם היהודי, לנו היתה הטרגדיה שלנו".

שמעת על משפט אייכמן?

"זה היה לפני שנולדתי, כך שלא למדתי על זה בארה"ב. שמעתי על זה כשאמרו שדמיאניוק הוא האדם השני שיישפט בישראל, הראשון מאז אדולף אייכמן. הם הישוו בין השניים. אין מקום להשוואה. אדולף אייכמן היה אדולף אייכמן. הוא היה אחד המוחות של השואה, היו בנייני עדויות נגדו. כל אחד ידע שהוא אשם. והוא היה אשם. כל מה שנותר היה להגיע לגזר דין. אבל בארה"ב הישוו את אבי לצ'ארלס מנסון, הרוצח המוני. רצח המוני הוא רצח המוני. אין רוצח טוב".

ההקבלה שעושה דמיאניוק הצעיר בין הסבל היהודי וסבלו של העם האוקראיני, גרוטסקית ככל שתהיה בהקשר הזה, צפוי שתקומם רבים: הסבל בא להעצים את תחושת הבגידה. על פי הכרתו, אמריקה בגדה בו, שגדל על ערכי הצדק והדמוקרטיה. החלום נגמר יום אחד ב־77', והחלו עשר שנים של חרדה שבמהלכן אבד הכל. הבית מושכן, קצבת הביטוח הלאומי הופסקה, הכסף אזל. תשע ערכאות פסקו שג'ון דמיאניוק הוא הוא איוואן האיום מטרבלינקה. מאז, כל מאמצי המשפחה מוקדו בגיוס כספים לצורכי ההגנה. הוקמה קרן לטובת ג'ון דמיאניוק. ג'ון הצעיר הפסיק את לימודי מינהל העסקים בקולג', אחרי שנתיים, והתמסר כולו להצלת חיי אביו. הכנסיה תומכת במשפחה. יש אפילו יהודי אחד, אומר ג'ון, איש עסקים מקליבלנד בשם מרטי לאקס, שניסה לסייע להם בגיוס כספים.

כאילו היה זה אתמול

אתה זוכר איך התחיל הכל?

"כאילו היה זה אתמול. היה חלם. אף אחד מאיתנו לא ידע מה קורה, כולל אבי. לא היה לזה תקדים בארה"ב. כשארה"ב יצאה בהאשמות כלפי אבי, כל הדברים הנוראים האלה התחילו לצאת. כל הדברים שאיוואן האיום עשה, ואפילו לחשוב עליהם אומרים שאביך

(המשך בעמוד 18)

יקנו את הבוחרים בצעצועים

מאת אורלי אזולאי כץ

שעונים בצבע זהב, עשויים מנייר־פלסטיק יחולקו לעוברים ושבים בככר דיזינגוף על ידי צעירי חרות, ביום בו יודיעו באופן רישמי על תחילת מערכת הבחירות. על השעון הם יכתבו משהו כמו, „פרס מה השעה אצלך?" או, „מה מתקתק אצל בלאס?". עדיין לא כדיוק החליטו.

מידע זה שנידב ראש צעירי חרות, מיכה רצון למזכיר המשמרת הצעירה אפרים (זיגי) זינגר, הקפיץ את בית המפלגה. כדי שלא לאבד זמן הלכו והכינו את התגובה: פסלון קטן של שלושת הקופים: לא רואה, לא שומע, לא מדבר. למטה יחרטו: „שמיר מה יש לך להסתיר הסעמד?".

פסלוני הפלסטיק הוזמנו ויגיעו למחסני בית המפלגה. לאחר יריית הבחירות הראשונה, הם יציפו את השוק. ולא רק הם. מטה המשמרת הצעירה, שהחל כבר לפני שנתיים לאגור חומר נגד הליכוד, יקדיש את עיקר פעולתו להסביר לציבור למה צמרת חרות מפוררת ואיזו מין מפלגה זו, שראשיה מכנים זה את זה בתואר: ראש המאפיה וגנגסטרים.

בימים האחרונים מרבים לדבר במפלגת העבודה על בחירות. קו ההסברה המרכזי יהיה: עיירות הפיתוח זה אנחנו. כל בית ספר שבונה הליכוד בקרומים, בא על חשבון מתנ"ס באופקים.

מי שיודיע רשמית על תחילת מערכת הבחירות ימצא את המפלגות מוכנות. הציבור יזכה במתנות סימבוליות: שעוני פלסטיק בצבע זהב או קופי פלסטיק

הסקרים שהוזמנו באחרונה מפלגת העבודה, מראים שני נתונים שכביכול סותרים זה את זה: האחד הוא, שאם המפלגה תלך לבחירות עכשיו, הציבור לא יסלח לה על פרוק האחדות. השני: לעומד בראשה, שמעון פרס יש פופולאריות עצומה בציבור

ראשי המפלגה מודעים לכך, כי פרס הוא נכס אלקטורלי ובונים על העובדה שבמקומות רבים עדיין פונים אליו בתואר: „ארוני ראש הממשלה". במפלגה יודעים גם, כי הליכוד ינסה להפוך את נושא התק"ם ואת פרשת בלאס לעניין מרכזי במערכה וכדי להשיב מלחמה, הכינו תיק עב כרס על פרשת הקרקעות בגרה.

שפן נוסף שישלפו במערך: צוות טלוויזיה שלהם צילם בעת ועידת חרות את הצעירים בקלונס. באחד מתשדירי הבחירות יראה גסטון מלכה מתפרע ויהיה מי שישאל: האם לאיש כזה היית נותן את השלטון?

למרות שבמפלגת העבודה מעטים הם אלה החושבים שיש ללכת לבחירות עתה, הרי שכעור חודש בדיוק, תקיים המפלגה כנס הסברה חגיגי בהיכל התרבות בתל־אביב. יהיה זה מפגן כח ואחדות. יריה ראשונה לקראת בחירות. ■

ארנס דואג לחברים

בצמרת המערך ביקשו השבוע את ראשו של השר בלי תיק, משה ארנס. בתוך תקופה קצרה הביא ארנס ללישכתו שמונה עוזרים ויועצים מעל לתקן המותר. עבור חלקם אף לא ניתן אישור של ועדת הכספים.

על פי התקן, לשר בלי תיק מותר להעסיק מנהל לישכה, מזכירה, נהג, ובמקרה של ארנס גם יועץ לענייני ערבים. אבל לארנס יש גם יועץ לענייני בריה"מ, יועץ לענייני דרוזים, יועץ לענייני בדואים, דובר, ועוזר בכיר. רובם חברי מרכז חרות או מקורבים למפלגתו.

„מה שקורה בלישכתו של ארנס זוהי פוליטיזציה חרותניקית", התרעם השבוע מזכ"ל העבודה עוזי ברעם והגיש הצעה דחופה לסדר היום בנושא זה, "ארנס מנסה להפוך יחידת יעוץ ליחידה אופרטיבית וממלא את לשכתו בפעילי חרות".

אבל לא רק כמות היועצים של ארנס הכעיסה השבוע את ראשי המערך. שר החוץ, שמעון פרס ציין, כי בניגוד מפורש לסיכומים איתו, השתלט ארנס על נושא יהודי בריה"מ. במערך טוענים, כי הוא גורם נזק לנושא ובמקום לקדם את העליה, הוא מבזבז אנרגיה ותקציב על הפגנות חסרות תועלת, שנועדו לבצר את מעמדו בחרות.

בתגובה להאשמות אומר סלעי מרידור, יועץ כללי לשר ארנס: „הגורם היחיד שמנחה את השר בשאלת איוש התפקידים הוא הגורם הממלכתי, כל שאר הטענות של ברעם וחבריו אינן ראויות לתגובה. בעניין הטיפול ביהודי בריה"מ, אני לא מכיר הסכם לפיו אסור לארנס לטפל ביהודי בריה"מ. אם מפלגת העבודה תראה לי הסכם כזה, אתייחס אליו.

מייר כשישוב ארצה, יבקשו ראשי המערך משמיר לקרוא את ארנס לסדר. ■

מלך לשעה

מאת בינה ברזיל

אבו־חצירא מסרב לגלות לאיזה כיוון יילך אם וכאשר יוקמו הבחירות. לפחות עד שיהיה ברור שהממשלה נופלת, או כמו שאמר לחברים „לא לפני שיגידו לי: אני מפוצץ, אתה בא איתי?".

השבוע, כשאחד מראשי העבודה שאל אותו, מה תעשה תמ"י דרש לדעת מה יהיו הצעדים הבאים של העבודה. „כדי שאוכל לנתח".

שנתיים חיכה אבו חצירא בפינה ועכשיו הוא יקטוף את הפירות. תיזוזי הבחירות יסדרו לו מקום טוב באמצע

שנתיים הוא חיכה כשוליים. עכשיו הגיעה שוב שעתו של אהרון אבו־חצירא. אז כשהוקמה ממשלת האחדות הפריז בערך עצמו, חיכה שיקראו לו ונשאר בחוץ.

אבל היום יש סיכוי שהממשלה תיפול והוא – אבו חצירא – מחזיק בידו את המפתח. הוא לשון המאזניים. בין אם יוקדמו הבחירות ובין אם אם תוקם ממשלת מיעוט, יהיו דמי המפתח שלו: מקום בכנסת בארבע השנים הבאות.

לכן השבוע כשהמערך והליכוד פיזרו שמועות על ממשלת מיעוט, המפד"ל צידדה בהמשך המצב הקיים, ש"ס והאגודה דיברו בשני קולות, שמר חצירא על חיוך הפוקר שלו. הוא לא חייב לאף אחד דו"ח והוא יכול לנחות בצד זה או אחר של המפה הפוליטית.

שלושה תסריטים אפשריים ממקמים את אבו־חצירא במקום הנכון: הליכוד והדתיות כגוש אחד. כתנא תומך ואבו חצירא יכול להבטיח את התיקו הדרוש כדי למנוע את פיזור הכנסת. 2. גם הורוביץ תומך בליכוד ואז בקולו מאפשר אבו־חצירא הקמת ממשלת מיעוט. 3. אפשרות הפוכה: המערך מצליח לקבל תמיכת הדתיות. דרוש ח"כ נוסף כדי להקים ממשלה צרה. שוב זקוקים לאבו חצירא.

אבו חצירא, כך אומרים, מרבה להיפגש עם דוד לוי, „הוא מקיים עמו יחסי ידידות והשבוע אף סעד עמו להנאת שניהם במזנון הכנסת". אבו חצירא, אומרים עוד, מרבה להפגש עם שמעון פרס, „עמו הוא מקיים יחסים אישיים טובים". אבל כששואלים אותו הוא אומר: „איתי איש לא דיבר, סטפטתי עם חברים בשני המחנות אבל לא נגענו בנושא המשבר". ■

רק 500 טעויות

שני צירים הגיעו לוועידת חרות. לשניהם קוראים צורי ארביב. האחד מרעננה, השני מרמת אביב. ח"כ עוזי לנדאו, שהיה אחראי על סדרי ההצבעה בוועידה החליט, כי נפלה טעות וסילק את ארביב מרעננה.

גם שני אלי כהן התייצבו בוועידה. אחד מחיפה והשני מבית־שמש. זה מבית־שמש טען שהוא האלי כהן הנבחר ודרש להשתתף בהצבעות. החלה מריבה על האלי כהן. ברגישות המאבק בין המחנות כל קול יכול להכריע.

הייתה שם גם צירה בשם גיזל מאיר, שנרשמה בטעות כמאיר גיזל. לא נתנו לה להצביע.

קשה להאמין. מתוך אלפיים צירי הוועידה נפלו טעויות ברישומם של 500. זה קרה בעיקר לצירים שצורפו בקבוצות לוועידה, כמו 200 חברי לעם, או 69 הצירים שנוספו למחנות לוי־שרון בהוראת בית־הדין של התנועה. אלה נרשמו בשמותיהם, ובהעדר פרטים מדויקים פרצו אחר־כך מריבות ליד הקלפיות, מריבות שהאריכו את סיכומי ההצבעות ביומיים.

קצב, למד מהנסיון, ובמסגרת ההכנות למושב השני ריכז ועדה מיוחדת, בראשות לימור ליבנת, לתיקון הטעויות.

השבוע סוכמה עבודת הוועדה. מאות טעויות תוקנו. נותרו רק 12 מקרים שעליהם לא הושג הסכם בין נציגי המחנות. בין הכסאות נפל גם, יוסי ריעני, יו"ר אגף ההסברה חשייך למחנה שמיר. יש טעות ברישום תעודת הזהות שלו ונציגי המחנות האחרים שמחים להשאירו על תקן של טעות ברישום.

התעוררו גם בעיות עקרוניות: האם ציר הוא תואר העובר בירושה? המושבניק המנוח, סימון שוקרון מופיע ברשימת הצירים. לאחר שנפטר טענו אנשי שרון, כי הכוונה היתה לבנו של האיש. המתנגדים, כמובן, מזועזעים. ■

לא רוקד, לא שר, לא מנגן. כך שר החינוך, יצחק נבון, על עצמו, בביקור בבית־ספר לאומנויות בתל־אביב. הילדים, לעומתו, הפגינו כישורים וכשרונות. גילי אלשייך ניגנה בחליל. נבון, כך נראה, נחנה. (צילום: אברהם חסון)

תכסים להשהייה

מאת רוני שקד

בליכוד מנסים להרוויח זמן בכל הקשור לתק"ם

עד שהאוצר לא יסיים לדון בהצעות על התקציב להתנחלויות, ינסו בליכוד להשהות החלטות הקשורות בתק"ם. „צריך לבזבז את הזמן", אמר ביום שלישי ח"כ יגאל כהן אורגד לאברהם שפירא, „אבל בלי תרגילים, כמו שכתוב בהסכם עם המערך", אמר.

„ואיך מבזבזים זמן מבלי להרגיז את המערך?", שאלו באותה התייעצות חברי הליכוד. „תקריאו להם פרקים מהתנ"ך המספרים בשבחי ארץ ישראל", הציע עוזוני שנלר, מזכיר מועצת יש"ע.

את תוכנית ההשהייה שגובשה באותו ערב טווה ח"כ שפירא: „במחצית השעה הראשונה אסביר את מהות התקציב. על חברי הוועדה לדעת על מה הם מצביעים. אחר־כך נתחיל לקיים דיון בנושא התק"ם. דיון שצריך שיהיה עניני ומקצועי. צריך לקבוע מי המומחים שיופיעו בוועדה ומה יהיה סדר הדיון".

ועל זה הוסיפו חברי הליכוד: „נאריך בדברים עד שיצלצל הפעמון לפתיחת ישיבת מליאת הכנסת".

אריאל וינשטיין, רכז סיעת הליכוד, היה מרוצה: „במערך יגידו שהדיון בתק"ם החל ואנחנו נטען שלא היו דברים מעולם. כולם יהיו מרוצים". ■

מחכה ומחכה

בנימין גור אריה היה יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים עד שקמה ממשלת האחדות. מאז הוא יושב בבית. יושב ומקבל משכורת נטו בסך 1690 שקל ואחזקת רכב בדרגה הגבוהה ביותר בשרות המדינה.

פעם בחודש הוא מופיע במשרד ומקבל את התלוש. אין לו חדר או מזכירה.

כשוויצמן קיבל לידיו את הטיפול בנושא הערבי הוא ויתר על שרותיו של גור אריה. במקומו הביא את יוסי גינת. שמיר הבטיח לגור אריה שיחזור לתפקידו אחרי הרוטציה, אבל כשזו באה, קיבל ארנס את הכיסא של ויצמן והוא מינה את עמוס גלבוע לתפקיד. „מצטער, לא אני הבטחתי", אמר ארנס לגור אריה.

בינתיים ביקשה נציבות שרות המדינה להוציא את גור אריה לגימלאות. יוסי בן אהרן, מנכ"ל משרד האוצר, מעכב את ההחלטה.

חשבון פשוט: גור אריה מגיע למקום עבודתו פעם בחודש ומקבל משכורת ותנאים סוציאליים השווים יותר מ־50 אלף שקל בשנה. ■

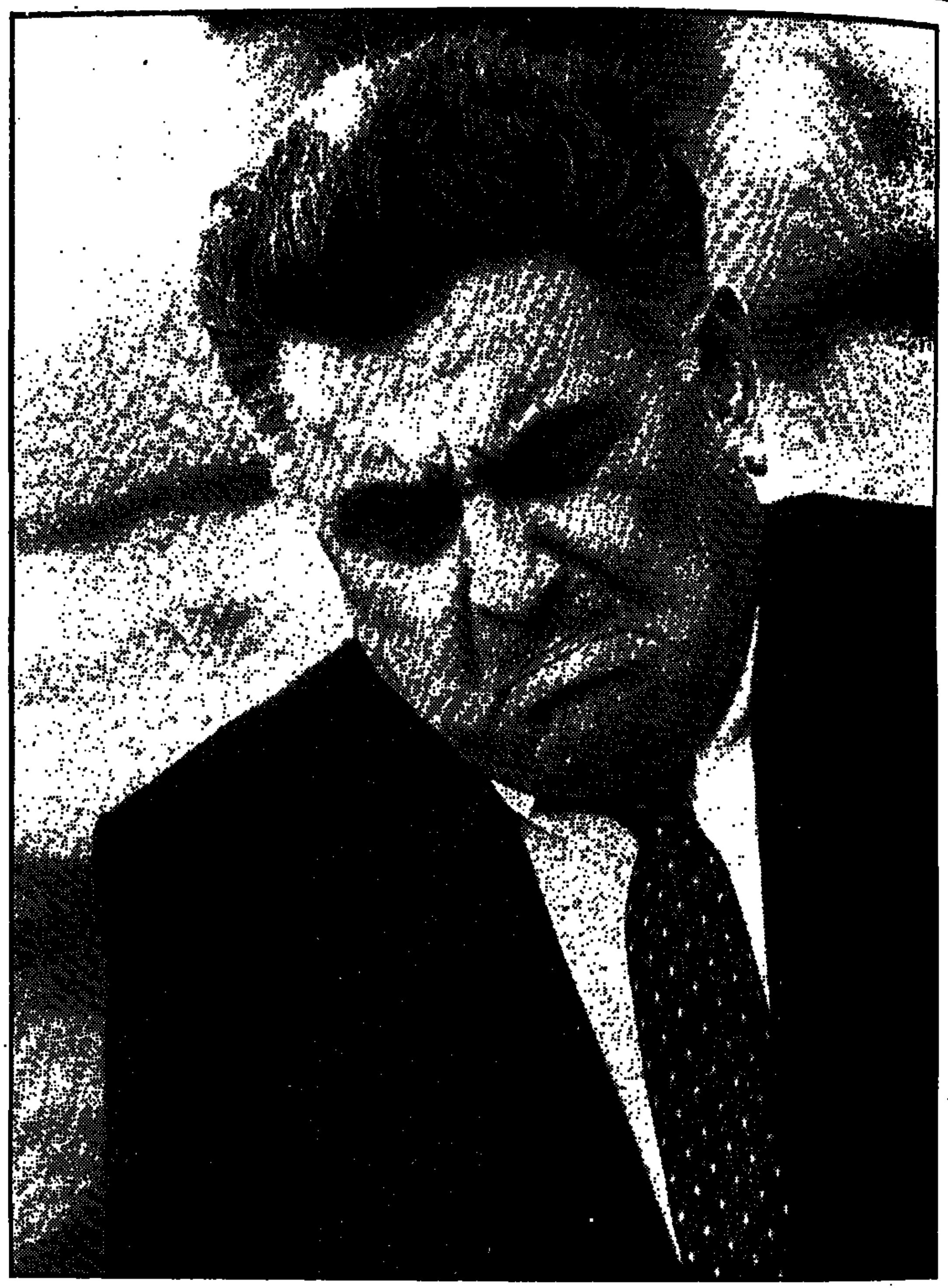

חודש מאמץ מצפה לשר האוצר, משה נסים. ביום שני ידון בוועדת הכספים בנושא התק"ם ואחר־כך עד סוף מרץ ייאבק על התקציב מול ממשלה מפוררת. נסים: „בשנה הבאה לא יעמדו לרשותנו התנאים החיצוניים המצויינים שהיו בשנתיים האחרונות. דרוש ריסון לתקופה נוספת של שנה שנתיים. להקטין את הצריכה הציבורית והפרטית, ולהעלות את הפריון. אנו נמצאים בפרשת דרכים שממנה נעלה את המשק למסלול של צמיחה או ניסוג לאינפלציה ולקפאון. זוהי שעת כושר להבראת המשק. אסור להחמיץ. (בינה ברזל. צילום: שלום בר־טל)

הוא לא פופאי

מאת גדעון רייכר

ח"כ גדעון גדות דפדף במאות הדפים בספר תקציב המדינה ופרש את כפיו בייאוש: „אינני מסוגל להבין טונות כאלה של ניירות", מלמל, „תמיד משליכים על שולחננו בוועדת הכספים, ממש ברגע האחרון, מסמכים, ספרים, תקציבים וניירות.

גדות איננו היחיד מקרב הח"כים הצוללים בים המסמכים המונח לפניהם לפני קבלת החלטה נבונה ושקולה.

אנחנו צריכים יועצים, טען גדות בלהט באוזני חבריו. מישהו צריך לסייע לנו להבין.

הח"כים בוועדות הכנסת ובמיוחד בכספים ניצבים לא אחת, מול סוללות של משפטנים, רואי חשבון ויועצים מהטובים המדינה המקבלים שכר רב. נגד כל אלה עומד הח"כ הבודד, הטרוד, העמוס לעייפה, נטול מזכירה ויועץ.

גדות לא הירפה: „הגיע הזמן שיקלו עלינו. אני תובע יועץ כלכלי לכל חבר בוועדת הכספים. מה אני פופאיי שמחייבים אותי להבין במהירות כל נושא?"

יו"ר הוועדה, ח"כ אברהם שפירא, המוקף להקת עוזרים, נהג ויועצים פרטיים משלו מיהר להסכים: „אני אפנה ליו"ר הכנסת בעניין זה. אני חושב שאתה צודק."

עכשיו גדות וחבריו ממתינים. ■

גדעון גדות: טובע במסמכים

בול קליעה

אלפי אורחים בארצנו משרבבים מעת לעת את לשונם ומדביקים בולים חגיגיים, העולים כסף רב, על גבי חוזים, שטרות והתחייבויות וזאת כדי להעניק להם תוקף משפטי.

טכס הדרבקה הלח הזה עתיד בקרוב לעבור מן העולם.

סגן שר האוצר, עדי אמוראי, הסכים לוותר על ההכנסה הנאה של ששים מיליון שקלים לשנה ובלבד שהעם בציון, שוב לא יצטרך לקנות בולים, ללחלח אותם בשפתיו ולהדביקם.

דוד מגן היה נלהב מהשינוי: „בולי הכנסה זו שיטה מיושנת ומסורבלת לגביית כסף. יש באמת לבטלה. אילו הייתי צריך להצביע על תופעה המסמלת את הבירוקרטיה, הייתי מצביע על אותו אורח מסכן וקטן המתרוצץ ממשרד למשרד כדי להשיג איזה בול, או איזה שהיא חותמת על מסמך הטעון אגרה. עברנו כבר את עידן יוני הדואר", חתם מגן את דבריו, „והגיעה העת לחתום גם את עידן הבולים".

פרופסור שבח וייס, מומחה למדע המדינה מגלה: „מי שאוהב בולי הכנסה הם, בעצם, משטרים רודניים. השליטים אהבו את הבולים שבאמצעותם הנציחו את דיוקנם בעיני האזרח".

דוד מגן: „זו היתה גם ההזדמנות שניתנה לאזרח לירוק על הבול כאשר הוא מדביק אותו".

וייס: „יש בוודאי סיבות פוליטיות לביטול היריקה על הבול".

עוזי לנדאו שאיננו מכביר לעולם מלים מיותרות, קובע ביובשות: „חוק הבולים על מסמכים הוא חוק אנכרוניסטי. אני מוותר על זכות היריקה שלי". חד וחלק.

רק דן תיכון מתייסר: „אולי בכל זאת כדאי לדון בעיתוי הביטול. אני מציע שלא ניחפז ובוועדת הכספים נשוב ונדון בכך". ■

ייתן למפלצות פחות אוכל

מאת שלמה נקדימון

יצחק רבין חושב שהתעשייה הביטחונית נשענת יותר מדי על תקציב הביטחון. הוא מאמין שיחזיר אותה למימדיה הטבעיים

מימדיה האדירים של התעשייה הביטחונית מבהילים את יצחק רבין והוא עומד ליזום דיון בנושא זה. ישראל, הוא אומר, מתקרבת למצב של „תעשייה שיש לה מדינה, במקום להיות מדינה שיש לה תעשייה".

התעשיות המתוחכמות – למעט שני מפעלים, אליבא ד'רבין, חיות מתקציב הביטחון ו־30 עד 100 אחוזים ממערך הייצור של תעשיות אלה, נשאבים מאותו תקציב. רוצה לומר, בלעדי תקציב הביטחון אין להן כמעט אחיזה.

עוד טוען רבין, כי רוב המפעלים האלה עלו על מפת הייצור הביטחוני בתקופת „שגעון הגדולות" – הוא משתמש במונח הצרפתי „גרנדור" – והכוונה כמובן לימי ממשלות הליכוד. הקימו פה תעשיות בטחוניות ששאבו מאות מיליוני דולרים ועם הזמן הן לבשו דמות של מפלצת הצורכת מזון ללא הרף. בפועל קורה, שכשמפעלים אלה מסיימים פרויקט אחד, מנסים למסור להם פרויקט אחר – ולאו דווקא נחוץ – על מנת שלא יתמוטטו.

עכשיו קופת המדינה ריקה והמפעלים נמצאים על סף משבר. רבין, כמובן, לא מתכוון לחסל אותם, רק להחזירם למימדיהם האמיתיים. סביר להניח שאת היוזמה הזו לא יאהבו בעליהם של אותם מפעלים. ■

כל מה שרצית לדעת על הביצה

שר המשפטים לשעבר, חיים צדוק, לא הסכים עם הדרך בה הציג פרס את עניין הוועידה הבינלאומית. „כל הנושא, אמר למ"מ ראש־הממשלה, הוא כבדרך ביצה שלא נולדה. רק אם רעיון יגובש, יש סיכוי שיזכה לרוב.

כדוגמא הביא את הצעות התיווך של שר החוץ האמריקני ויליאם רוג'רס שהובאו לממשלת ישראל בשנת 1970, ובגללן פרשו מנחם בגין וחבריו מממשלת הליכוד הלאומי. לימים הסתבר שגם ביצה זו לא נולדה ולשווא פורקה הממשלה.

אבל את המשל על הביצה, פרס לא אהב. בעיניו – היא כן נולדה. מה שקורה פה, כעס, הוא שיורים בתרנגולת. בתרנגולת, כוונתו, לתהליך השלום.

צדוק, אגב, התחרט אחר־כך על המשל. אולי, חשב, היה מניח את דעת פרס אם היה משתמש במשפט: ביצה שעדיין דוגרים עליה...

הח"כ לשעבר, מיכאל בר זהר, סבר ששמיר בוושינגטון יאמר את ההיפך.

פרס: ואנו נאמר את שלנו.

בר זהר: אבל הוא ראש ממשלה.

פרס: אבל בממשלה אנחנו שווים מול שווים.

קריאה לא מזוהה: אם הם יגידו ואנו נגיד, והאם כך ננהל את המדינה...

אלא שפרס גורס כידוע, שעמדת שמיר נובעת ממאבקים בחרות. שמיר, לדעתו, פגע בהשגי כהונתו: אינפלציה, תהליך השלום וסגנון ההידברות. הוא גם מעריך שהממשלה תיפול ולא בגלל העבודה.

מכל מקום, בוויכוח שיתנהל עם שובו של שמיר מארה"ב, בינו לבין פרס, יחודדו חילוקי הדעות בין המפלגות. פרס יטען ששמיר פגע בבנין השלום שהוא, כראש ממשלה, עמל על הקמתו.

אצלי הכל בסדר

עסקנים מן הדרג השני והשלישי במפלגת העבודה רוצים לפרק את הממשלה. לא מרוצים מהדרך בה מנווט פרס את המפלגה בתוך הממשלה. פרס דוחה, כמובן, בתקיפות את הביקורת.

המקום: לשכת מפלגת העבודה. הרקע: מתיחות העבודה – ליכוד.

נסים זווילי, מנהל המחלקה להתיישבות בסוכנות: המפלגה היתה מעדיפה למחוק מזכרונה את השבועיים האחרונים שלה...

רבין: אולי תפרט למה אתה מתכוון...

זווילי: אני מוכן.

ברעם: אנו יודעים במה מדובר...

הוא לא פירט. אחר־כך סיפר שהתכוון למתוח ביקורת על כשלון „העבודה" בנושא מבקר המדינה והליקויים בהסברתה.

ח"כ בנימין בן־אליעזר: כאשר עמד פרס בראש הממשלה היא תיפקדה בצורה ממלכתית. עתה, בראשות שמיר, זוהי ממשלת בחירות. ועל רקע זה העבודה נתפסת בעיני הציבור כמי שדואגת רק למוסדותיה. הדובר סמך דבריו על דברי אזרחים ברחוב...

פרס: אל תגידו לי מה אומרים ברחוב... גם אני הולך ברחוב...

שמעון פרס שלא אהב את הביקורת, חשב שהמפלגה מתעסקת בעצמה במקום לנהל מסע הסברה. הוא דחה הטענות בדבר טשטוש בין עמדות הליכוד והעבודה. בקיצור, מדיניות המפלגה נכונה, הסברתה לקויה. ■

הסרט האמריקני „המחלקה" (פלאטון) על מלחמת וייטנאם, שיעלה בעוד שבועיים על המסכים בארץ, יחדש בוודאי את טראומת לבנון ● ארה"ב מאמצת היום את הסרט אל חיקה באותה היסטריה שבה הדחיקה עד עתה את רגשי האשם שלה ● נקודת המיפגש המהותית בין החייל בווייטנאם לבין עמיתו הישראלי היה הרצון להישרד ולשוב הביתה

■ לבנון: ככל שהזמן עבר נעשינו אכזרים ופחדנים יותר

■ וייטנאם: הדילמות המוסריות קרעו את מצפונם של הלוחמים

שתי אצבעות מסייגון

מאת רון בן־ישי

מי שחשב שאפשר לגזור גזירה שווה בין מלחמת וייטנאם למלחמת לבנון – יתאכזב. הסרט „מחלקה" („פלאטון" באנגלית) שיוקרן בקרוב באולמי הקולנוע בארץ, אינו „שתי אצבעות מצידון" ולא רק משום שיחידת ההסרטה של דובר צה"ל איננה תעשיית הסרטים המשומנת של הוליווד. דווקא הסרט הזה מבהיר שהפרדסים וקני־הסוף של דרום לבנון אינם הג'ונגלים הסמיכים של דרום מזרח־אסיה, וכי הישראלים במדים ובלעדיהם אינם דומים לאמריקנים במדים ובלעדיהם. עדיין לא – תודה לאל.

זהו סיפור פשוט, כמעט כתבה דוקומנטרית לטלוויזיה, המבוסס על נסיון אישי. גיבור הסרט, הטוראי כריס טיילור (צ'רלי שין), הוא אוליבר סטון – מחבר התסריט והבמאי ששרת כחייל במלחמת וייטנאם. את התסריט הוא כתב עשר שנים אחרי שנחלץ מווייטנאם ועשר שנים נוספות עברו עד שמישהו (מפיק בריטי) היה מוכן להשקיע את כספו בהפקת הסרט. עכשיו הוא הסרט שמדובר בו ביותר בארה"ב ומועמד לאוסקרים רבים. מה שהפיקה הוליווד עד עתה, כולל „אפוקליפסה עכשיו", „צייד הצבאים" ואחרים, הביא אל המסך קטעים פיקנטיים מסמרי שיער של הטראומה האמריקנית מווייטנאם, אך לא את המציאות. „מחלקה" מתעד באיפוק ובלי דרמטיזציה את שיגרת הלחימה של חיילי מחלקת רגלים, את היומיום של לוחם הנאבק עם הג'ונגל ושרציו ועם מלוכסני עיניים אנונימיים, שאינו מבין אותם ואת מניעיהם; אך בעיקר הוא מתמודד עם עצמו ועם חבריו. סרט שכזה אפשר היה להפיק, ולגרוף עמו רווח, רק בשנים האחרונות.

אנדרטה לאומית

אמריקה המתביישת, מאמצת היום את „המחלקה" אל חיקה באותה היסטריה שבה הדחיקה עד עתה את רגשי האשם שלה – יחד עם ותיקי וייטנאם – אל שולי התודעה הלאומית. היום זה אחרת. 13 שנים אחרי מקימים אנדרטה לאומית לנופלים בווייטנאם, ואלה שחזרו משם, מוזמנים למכובדים שבסלונים לספר את סיפורם.

אצלנו צילמו את „שתי אצבעות מצידון" עוד כשהיתה המלחמה בעיצומה. עם כל הסרטונותיו – עצם העובדה שהסרט הזה זוכה להצלחה – יש בה מסר חיובי על יכולתה של החברה הישראלית להתמודד עם שגיאותיה המרות.

ואיש מאיתנו לא [illegible]

סטון, יוצר „מחלקה", בראיון ל„טיים" מגזין, "המפתח היה הרצון לשרוד".

זו אולי נקודת המיפגש המהותית העיקרית בין החייל האמריקני בווייטנאם לבין עמיתו הישראלי בלבנון. ומכאן מתחיל הפיצול. שניהם ראו את הפצועים והגוויות נעלמים בפיתחו של מסוק הפינוי ושאלו: בשביל מה? אלא שלחייל הישראלי היה קל יותר. הקשר בין מה שעשה בלבנון לבין ההגנה על שלום יקיריו שנשארו מאחור היה ברור יותר. איש גולני בדרום לבנון היה יכול להפנות את מבטו אחורה ולראות את אורות ישובי גבול הצפון. אפילו בעת המצור על מערב ביירות, הרחק מן הבית ומן המטרות המוצהרות של המלחמה, אפשר היה לראות במשקפת את ריכוזי המחבלים ונשקם, ולזכור מהו יעדם הסופי של כל אלה. החייל האמריקני בווייטנאם לא נהנה מהיתרון הזה. הוא נשלח בשמה של „תיאוריית הדומינו" שלא הוא, אף לא מפקדיו, הבינו אותה לאשורה. וגם אם היו מבינים, רק למעטים ביניהם היה באמת איכפת אם בעקבות הקוביה הדרום וייטנאמית המושחתת, יפלו שאר הקוביות באזור לזרועות הקומוניזם.

ההבדל מתחדד עוד יותר כשאתה צופה בוויכוחים ובשיחות בין חיילי „המחלקה" ומשווה אותם למה שהיה אצלנו בלבנון. התיסכול וההתמרמרות של החיילים האמריקניים הוא על רקע חברתי. החיילים הכושים אינם מבינים מדוע עליהם לשפוך את דמם בשביל הלבנים המרכאים אותם. גם בשר התותחים הלבן אחוזעם אין אונים. בני העיירות הנידחות שארה"ב השבעה לא שמעה עליהן אפילו, מסרבים להשלים עם העובדה שבני גילם מן העילית החברתית יושבים לבטח בקמפוסים האוניברסיטאיים. אצלנו, הוויכוחים היו פוליטיים בעיקרם – בין אלו שהצדיקו את המלחמה לבין אלו ששללו אותה בתכלית. הניגודים והקיטוב החברתיים באו לידי ביטוי בעקיפין, אך לא היו העיקר.

גם המפקדים שונים. המ"מ בסרט „המחלקה" הוא סגן־משנה ירוק ש„הוצנח" על חייליו מאיזו אקדמיה לקצינים. הוא אינו מבין אותם ואת הסמלים הוותיקים ואינו מסוגל ליצור עמם קשר ויחסי אמון. את ערוותו המקצועית הוא חושף בשדה הקרב, כשהוא מזמין ומנחית אש ארטילריה הישר על חייליו. מזלו הטוב – והרע – של אותו קצין הוא סמל המחלקה שלו, ותיק קרבות ומצולק, שיודע להנהיג אנשים בקרב ולהצמיד אקדח דרוך לרקתה של ילדה. כשאתה צופה במעלליו של אותו סגן־משנה רופס בסרט, מתבהר לך לפתע מדוע [...] הערכה מוסמכת, נפגעו בווייטנאם [...] קצינים אמריקניים מאש חייליהם [...] בשוגג. אסור כמובן להיתפס להכללות [...] היו בווייטנאם מחלקות [...] שראינו בסרט וקצינים וטובים [...] למכביר.

לא כך בצה"ל. רובם המכריע של הקצינים הזוטרים שכבו בארץ [...] לסיור אלים כחיילים מן השורה, וכמפקדים עוד לפני שיצאו [...] הקצינים. הידע הצבאי והתיאורטי [...] רחוק מלהיות מושלם אבל [...] להוביל אנשים בקרב אינה [...] במחלוקת. אפילו בשיאו של הוויכוח הציבורי בישראל על מלחמת לבנון, הוכיחו סקרי מדור מדעי ההתנהגות בצה"ל כי החייל הפשוט רוחש [...] כמעט מלא לקציניו הזוטרים וליכולתם המקצועית.

אויב שונה

גם האויב היה שונה. הוויטקונג והצבא הצפון וייטנאמי שהתמזגו [...] ובהמוניהם על האמריקנים אינם [...] לשיעים ולפלשתינאים. אלה [...] לירות קטיושות מרחוק ולהניח [...] לצידי הדרכים. המתאבדים במכוניות התופת והמארבים שבהם נתקל [...] בדרום לבנון לא היו תופעה [...] ביותר, ואפשר אך בקושי להשוות ליכולת ההקרבה והלחימה של [...] קסרות הקש בג'ונגלים של וייטנאם וקמבודיה. קשה היה להתאפק [...] צפייה בסרט, שלא לברך גם על [...] הזה.

הדומה בין לבנון לווייטנאם [...] בעיקר בתחום ההתמודדות של [...] החיה המקננת בתוכנו פנימה [...] ההתבהמות שהיא תופעה לוואי [...] למלחמה שאינך מאמין בצדקתה [...] הדילמות המוסריות של לחימה [...] התוקף ונמוג אל תוך האוכלוסיה האזרחית קרעו לגזרים את מצפונם [...] רבים מהלוחמים האמריקנים ממש [...] שקרה ללוחמים שלנו בלבנון.

זכרונות חמים

הוא הדין גם לגבי תופעת [...] אחוות הלוחמים בקרב חיילי המחלקה [...] שגברה על המחסומים [...] והחברתיים, והטיפול המסור [...] יעוררו זכרונות חמים בקרב [...] לבנון אצלנו.

למרות שהשונה רב על [...] כמעט תוכה ללכת ולצפות ב„מחלקה" [...] שהאותנטיות והאמינות היא [...] העיקרית בסרט. חשוב מאוד [...] יכולים פוליטיקאים לעולל [...] [illegible]

כאן ושם: מי יורה ומאיפה

מאת איתי שילוני

ברגע שהם זורקים את הקלצ'ניקובים, הם נטמעים באוכלוסיה. ואז אתה רואה סמל עומד באמצע הכפר, ומטלטל זקן אחר, שיגיד לו איפה הם מסתתרים. והזקן עונה באמצעות המתורגמן שהוא לא יודע, שהם היו כאן לפני חודש, הכריחו את תושבי הכפר להאכיל אותם, להסתיר נשק.

הסמל מתרגז, מצמיד את הנשק לבטן של הזקן. אשתו של הזקן נצמדת אליו, בוכה. אתה משקר, צורח הסמל בשפה שהזקן לא מבין, אתה משקר. בפינה אחרת בכפר, יוצא צעיר בידיים מורמות מתוך בונקר, חייל מבוהל שלא יודע מה לעשות אתו, מכניס לו קת של רובה לפרצוף, אחר כך הוא כמעט פורץ בבכי.

„פלאטון"־קמבודיה־ביירות: הסמל האמריקני הוא פתאום החבר הכי טוב שלך מגולני. המתורגמן הוא החייל הדרוזי במחלקה שלך, שאתה אף פעם לא מאמין שהוא מתרגם באמת את מה שהערבי אומר לו. הזקן מלוכסן העיניים ואשתו, הם זוג ערבים שמתחת לבית שלהם גילית בונקר ריק. ואתה בטוח שהם יודעים את כל התשובות לשאלות שלך, לפתרים שלך.

●

„אני נמצא כאן שבוע, ואף אחד לא מסביר לי שום דבר", אומר כריס טיילור, האנטי־גיבור של הסרט. כשהסמל אומר: אנחנו בקמבודיה, החיילים מבקשים ממנו שלא יעבוד עליהם, הרי ברדיו הם שמעו שאין כוחות אמריקניים בקמבודיה. ואם הרדיו אומר, הוא יודע. ולך תסביר את זה להורים של יוני יצחקי, חייל גולני שנהרג במערב ביירות בראש השנה תשמ"ג, כשדובר צה"ל אמר שצה"ל נכנס לשם ללא קרבות, רק כדי לשמור על השקט.

החיילים ב„פלאטון" מבוהלים, מבולבלים, תמיד [...] עליהם, הם לא יודעים מי יורה ומאיפה. קודם כל נשכבים, דוחפים את הראש חזק באדמה כאילו שזה עוזר.

●

כשטיילור נוחת בפעם הראשונה בקמבודיה, הוא מופתע לראות שעל מטוס ההרקולס שהביא אותו, מעמיסים גופות בתוך שקי ברזנט שחורים. כאילו לא מבין איך זה קשור, כל העניין הזה של מלחמה למוות. „נמאס לי מהשלג", נמאס לי להיות סתם ילד טוב של ההורים שלי, אני רוצה לתרום", עונה כריס לחברים שלו, ששואלים אותו מה לעזאזל יש לו לחפש פה.

יצאנו ללבנון כדי לתרום. אחר כך פגשנו את עשרות הגופות של אורחי מחנה הפליטים אל־בץ, אחר כך ישבנו במערב ביירות, כשבארץ אמרו ארבעים קילומטר. ובתל־אביב התחילו החגיגות, כי כמה זמן אפשר לחיות באווירת מלחמה. והתחילו הטיסות תל־אביב־דאמור, בהרקולסים, ממש כמו בסרט. החיילים שיצאו לחופשות מלבנון, לא ישבו בבית במיקלטים, הם ניסו ללכת לדיסקוטקים עם אלה שעשר־בתוכמה־ושאר־בקריה. אפילו את הסיפורים שלהם לא רצו לשמוע. חוץ מהוריהם אכולי הדאגה וכמה פוליטיקאים משוגעים כמו יוסי שריד, הם חזרו אל אוכלוסיה מתעלמת. כשהראו את השיקופיות בטלוויזיה, הצופים בבית קמו לשרותים, להספיק לפני הסרט.

החברים של כריס טיילור יודעים שבבית אף אחד לא מחכה להם. גם החברות לא, כי כמה זמן הן יכולות לחכות? אז בלילה הם מעשנים חשיש, וביום הם ממשיכים לחפש מחבלים, סליחה, צפון וייטנאמים, ובכל שהזמן עובר, הם נעשים דומים להם יותר ויותר, אכזרים יותר ופחדנים יותר. החיילים שהתגייסו אחרי שהצבא כבר ישב בלבנון הסכר כאלה, ואנחנו, שהשתחררנו באותה תקופה, הבטחנו לעצמנו לא לחזור [...]

סנא חסן: הרומאן שלי עם דני

העיתונאית המצריה, מחברת הספר „אויב בארץ המובטחת", שעוררה השבוע התפעלות בהופעתה ב„זה הזמן", מספרת: „כשיחסי עם דני התהדקו, הוא סיפר לי כי בנו נפל במלחמת יום־הכיפורים. התמלאתי רגשי אשם. כשגיליתי שהבן נהרג בחזית הסורית ולא אנחנו, המצרים, הרגנו אותו – הוקל לי..." ● מונולוג אישי

מאת סמדר פרי

■ סנא חסן: „לפני שבאתי לכאן שנאתי את ישראל, כמו כולם אצלנו..."

[ב]אמצע השבוע, ב„וושינגטון [פוסט]", כתבה על „אוריאנה פאלאצ'י [...]". ב„ניו־יורק טיימס" מזעיקים [את] הצלם הישראלי מיכה ברעם לצלם [את] הסופרת בקיבוץ ובשכונות [...]. ב„בוסטון גלוב" ביקורות [...].

[ו]אצלנו - סנא חסן מעדיפה לשמור [על] פרופיל נמוך. כתובת הדירה [ה]מושכרת לרשותה האוניברסיטה [...] בשכונה ירושלמית ומספר הטלפון [...] - חסויים. אחרי ה„סולו" ב„זה [הזמן]" השבוע („אמרו לי שאפילו [...] ראש־הממשלה מקבל רק חצי שעה [ב„]מוקד"), שבו חשפה ניסיון [...] הרומאן עם קצין צה"ל, הטיפה [...] בהידברות עם הפלסטינים והדריעה לרם [...] שהוא „דרמיני, כמו כולנו", [...] מקבלת תגובות חמות. מישהו [...] לה הדיעה, „אני רוצה לשוחח [...]. אל תדאגי, אני בן 86".

[...] סנא חסן, סטודנטית־השלום הראשונה [...] אצלנו, שלוש שנים לפני סאדאת, [...] ממצרים לחמש שנים, [...] „אויב בארץ המובטחת" (הוצאת „עידנים", ידיעות אחרונות). הספר כבר נשלח למתרגם בקהיר, צמוד לבקשה להתקבל כמרצה באוניברסיטאות של קהיר ואלכסנדריה. קשה להאמין שתקוותיה יתגשמו. סנא חסן, שנולדה ביום שקמה מדינת־ישראל, תמיד הקדימה את האחרים.

סנא חסן, מונולוג.

★

„בפגישה הראשונה שלי עם דני (שם בדוי) לא ידעתי שהוא אב שכול. ראיתי מולי גבר עדין, רגיש, מלא טאקט. איש יפה. רק בהמשך, כשיחסינו התהדקו, הוא סיפר לי כי בנו נפל במלחמת יום־הכיפורים. התמלאתי רגשי אשם. כשגיליתי כי בנו נהרג בחזית הסורית ולא אנחנו, המצרים, הרגנו אותו, הוקל לי.

„דני הוא שיזם את השיחות על בנו. היה משלב אותו בסיפורים. אמר שהיה ילד נחמד. מה אמרתי לו? כלום. מה אפשר לומר בנושא רגיש כל־כך? הרגשתי שזוהי החוליה הרופפת ביחסים שלנו. דני טען שאני לא צריכה להרגיש אשמה, אבל לא יכולתי להיות בטוחה שאין בליבו מרירות מסויימת. זאת היתה הפגישה הראשונה שלי עם השכול הישראלי.

„מן הצד שלי, בעלי איבד את אחיו ב־1948. הם היו ארבעה אחים במשפחה חמה ומלוכדת. גיסי התגייס לצבא, רצה להילחם נגד ישראל. לילה אחד, אחרי שלא שמעו ממנו, הופיעה אשה זקנה בחלומה של אמו. ראיתי את הבן שלך, היא אמרה. איך ראית, הרי הלכת לעולמך לפני שלושים שנה? הזקנה התעקשה. האם התעוררה שטופת זיעה ופרצה בבכי מר. בעלי ניסה להרגיעה: את דואגת יותר מדי, מחר־מחרתיים תשמעי ממנו. ואומנם כעבור יומיים הגיעה הבשורה המרה. עד היום הם לא התגברו על האסון. עולים אל הקבר וממשיכים לדבר עליו בלשון הווה, כאילו הוא נמצא לצידם. מדברים על מה ש'הוא אוהב' ועל עניינים ש'הוא לא אוהב'.

תעמולה בשיעורים

למרות הסבל הנורא, אינני מאמינה כי השכול השפיע על עמדות פוליטיות. בעלי ידוע כליברל קיצוני, ומעולם לא היה אנטי־ישראלי. גם אצלכם פגשתי הורים שכולים שקיבלו אותי במאור פנים, למרות שסיבלם לא יימחק.

„אם מישהו היה מזהיר אותי לפני שהגעתי לישראל, כי אני עלולה להתאהב בגבר ישראלי, נשוי, קצין בצה"ל, אב שכול, הייתי חושבת שדעתו נטרפה עליו. לפני שהגעתי, שנאתי את ישראל, כמו כולם אצלנו. זאת היתה תוצאה של שטיפת־מוח שעברנו בבית־הספר, כל מה שלמדנו בבית־הספר היסודי: היסטוריה, ספרות, ריקודים ואפילו מתמטיקה – הכל היה מכוון לתעמולה נגד ישראל. בשיעורי החשבון, למשל, היו מלמדים פעולות חיסור דרך השאלה הקלאסית: עשרה חיילים של האויב עומדים ליד הגבול. שניים נהרגו באש חיילינו. כמה ציונים נשארו? אחר־כך, בשיעורי הספרות, היינו קוראים שירים על נקמה. בהיסטוריה למדנו על הישראלים ההורגים ואונסים. אי־אפשר היה שלא לשנוא. מתוך שמונה שעות לימודים, חמש שעות שטפו אותנו בתעמולה נגד ישראל.

„מגיל צעיר ניסיתי לדמיין איך נראים הישראלים הללו. יכולתי לראות רק גברים. נשים וילדים לא הופיעו בתצלומים או בקריקטורות. רק הגברים המנוולים, בדמותם של משה דיין, מנחם בגין ואריק שרון. לכולם היה אף ארוך וגולגולת מחודדת. מפלצות. איך אפשר להתאהב בגברים כאלה?

„ולפתע, כשהייתי בת שמונה, נתקלתי בבית־מלון בשווייץ במשפחה ישראלית. נתקפתי הלם נורא: האשה היתה עדינה ונאה. הגבר נראה כאילו שלפו אותו מסרט של צ'רלי צ'פלין. והילד, בן גילי, היה פשוט מקסים. ישבתי והתבוננתי בהם. הייתי המומה. הישראלים הללו נראו לי נחמדים. נורמאלים. איך ייתכן שהיצורים האנושיים האלה הם חיות רעות?

לא להיות מעורבת

„הגעתי לישראל בהחלטה נחושה: להוכיח לכל אלה שתקפו אותי – וגם לעצמי – שניתן להכיר את האויב בלי לאהוב אותו. היה עלי גם להוכיח שאינני בוגדת. לפיכך החלטתי להיפגש עם כולם. בעיקר נמשכתי אל הקיצונים.

(המשך בעמוד 18)

בעלי, תחסין בשיר

משפט אחד בספרה מקפל בתוכו את הנקמה הפרטית של סנא חסן: „אשר לבעלי, היא כותבת, ברגעים ההם (כשניהלה את פרשיית האהבים עם דני), כבר לא חשבתי על קיומו.

סנא כועסת על תחסין בשיר, שהיא קוראת לו עד היום „בעלי". כשנה לאחר נישואיהם, הוא בז'נבה היא בתל־אביב, נדהמה לקרוא ב„לה מונד" וב„פאריסמאץ'", כי בעלה, איש המימשל הבכיר, גירש אותה. באותו יום אף קיבלה מכתב תוכחה מאמה בקהיר, על „ההשלכות האיומות של ההרפתקה הישראלית". במכתב הזכירה האם גם את „תחסין המיסכן"...

„אילמלא עשה מה שעשה, ואפילו היתה זאת הוראה של הנשיא סאדאת, קובעת סנא, הייתי נשארת עם תחסין עד היום. אבל, היא מוסיפה, העובדה שאדם מקסים כמוהו, ליברל אמיתי, בחר להיכנע לתכתיב ולא עמד על כך שלא יתערבו בענייניו האישיים – חיסלה באחת את כל ההערצה שלי אליו.

תחסין בשיר, 62, ממוצע קומה, שיער מאפיר, סיגר, עיניים בורקות, מוכר היטב לישראלים. הוא היה דוברו (המוכשר) של שר החוץ, איסמעיל פהמי, ממתנגדיו הבוטים של השלום. אחר־כך עלה לגדולה כדוברו (המוצלח) של הנשיא סאדאת. אולם כאשר התגלה בקהיר שסנא „התמגנה" לישראל, לא הועילו כל הכישורים, ותחסין הורחק ממישרתו.

שנים ארוכות לפני השלום הוא היה אחד המצרים הבודדים שהעזו להיפגש ולשוחח עם ישראלים מסויימים באירופה או בארה"ב. תחסין טען אז בלהט, כי לא תהיה ברירה, שני העמים ייאלצו לנהל מו"מ לשלום. כשבאתי אליו, כעיתונאית ישראלית במצרים, בעת המו"מ לשלום אחרי ביקור סאדאת בירושלים, היטיב להסביר את העמדה הרשמית, הגדיר בבהירות את הציפיות ושירטט את הקווים האדומים. איש מקסים, פתוח, מרתק.

ברגע מסויים אזרתי עוז וסיפרתי למארחי, כי רעייתו התאכסנה בביתי. האם יבקש ממני לקום וללכת? על פניו של תחסין התפשט חיוך רחב. הוא הודה לי על הכנסת האורחים. את רואה, אמר, אנחנו באמת רוצים בשלום.

חודשים ארוכים ויתרה קהיר על שירותיו של תחסין בשיר. הוא קיבל תפקיד סמלי, כנציג מצרים בליגה הערבית, שנתרוקן מכל תוכן לאחר שמצרים הורחקה מן הליגה בגלל השלום. רק אחרי שעלה מובארק לשלטון, נתמנה לשגריר מצרים בקנדה. לפני כשנה פרש לגימלאות.

עד היום, מתוך החלטה נחושה, לא ביקר תחסין בישראל. לפני חודשיים נחל אכזבה נוספת: הוא היה הדמות שמאחורי כינוס „ישראלים־מצרים־פלסטינים" באוניברסיטת סאן־דייגו. שיגר הזמנה, בין השאר לשר עזר ויצמן, ונפגע כשהשר הישראלי הודיע שלא ישתתף. תחסין הצליח להושיב את רן כהן, אהרן אולמרט ומאיר שיטרית („מהעיריים המוכשרים האלה") לשולחן אחד עם „פלסטינים אותנטיים".

ארבע שנים
לרצח
אמיל גרינצווייג
יום ה', כ"ו בשבט, 26 לפברואר
אירועים:
ירושלים 24/2/87 יום ג'
19.00 עצרת אזכרה במקום הרצח מול משרד רוה"מ.
20.00 דיון במלון „מגדל הכנסת" על האפשרויות לשלום
בהשתתפות: השר יעקב צור, הד"ר סרי נוסייבה, ח"כ יוסי שריד
דיון בהשתתפות אישים ישראלים ופלשתינאים.
תל־אביב 25/2/87 יום ד'
22.30 ערב שירה וקריאה במועדון „צוותא" – „שירים לאמיל" בהשתתפות אומנים
באר־שבע 3/3/87 יום ג'
19.00 „יריד דמוקרטיה" בבית יציב
20.00 בית יציב: דיון – „האם יש סכנה לדמוקרטיה?"
בהשתתפות השר עזר וייצמן בשיתוף עם תנועת [illegible]
שלום עכשיו

יומן אמריקני
מאת אהרון בכר, ניו־יורק

אחדים מידידנו הטובים ביותר

■ רונלד רייגן: שחקן ותיק שמגלם כבר שש שנים את דמות נשיא ארה"ב (איור: פיליפ בורק)

השנה היא 1990.

בחזית הבית הלבן מתנופף דגל אדום. הנשיא מכנס בלשכתו את יועציו הסובייטים. מאז האיחוד בין שתי המעצמות הקומוניסטיות, נשיא ארה"ב אינו מסוגל לזוז בלי החברים היקרים מן הקרמלין. מן הקיר, מאחורי המכתבה שלו, מתבוננים בו דיוקנותיהם של אבות המהפכה: לינקולן ולנין.

אמריקה מתבוננת בסיוט הזה כמהופנטת. אפשר כמעט לחוש איך נוטפים לה מהמצח אגלי זיעה קרה. כ־70 מיליון צופים מרותקים אליו כל ערב, זה שבוע, בשעות השיא של הצפייה בטלוויזיה. הם מתייחסים אל הסיוטון החדש הזה מתוצרת הוליווד כמו אל גדול סרטי האימה שהוקרן אי־פעם על המרקע.

רק הפרסומת, במיגון גבוה ומחוכם, מסוגלת לקטוע פה ושם את הזוועה ולהחזיר את אמריקה אל המציאות השלווה שלה. המפרסמים האלה מציעים בהפסקות מיגוון אדיר של גלולות הרגעה.

הפסקות הפרסומת הן התקווה היחידה בתוך חלום הבלהות: כל זמן שגם סיוט הוא ביזנס טוב – עוד לא אבדה תקוותו של העולם החופשי.

□□□

רמבו רייגן

שש שנותיו של כוכב קולנוע בבית הלבן הותירו את רישומן העמוק על הוליבוד. מתעשית הסרטים מצטייר באופן אילוסטרטיבי להפליא האקלים המנטלי של אמריקה הרפובליקנית.

רמבו הנחיל תבוסה ניצחת לקומוניסטים בווייטנאם.

רוקי מספר חמש הנחית נוק־אאוט אדיר למכונת אגרוף סובייטית בזירה הביתית שלה במוסקבה.

בערוצי הכבלים מראים לפנות בוקר תחרויות היאבקות מסובדרקות, שבסופן מוטלת תמיד על הקרשים גורילה אנושית מפחידה ומכוערת עם כוכב אדום על הישבן.

השבוע נערכה הוליווד לקרב מיגננה גדול על נפשו של כל אמריקני טובו היא מראה לו מה צפוי לו ולמשפחתו אם תהפוך ארצו לגרורה סובייטית.

רמבו ורוקי הם רק שניים מציירי רוחו של האקלים הזה. את האקלים יצר שחקן ותיק בשם רונלד רייגן המגלם זה שש שנים את דמות נשיא ארה"ב.

□□□

מותחת לקו הרעב

לא היה בתולדות ארה"ב נשיא שהשפיע כמו רייגן השפעה כה מכרעת על האופי והמנטליות של הארץ הזאת. השפעתו חורגת במידה ניכרת מן התחומים הבנאליים של פוליטיקה, בטחון, כלכלה. רייגן עיצב מחדש את האקלים הרוחני של הארץ הזאת.

הסידרה הזאת, "אמריקה", היא בסך הכל אינטרפרטציה הוליוודית של האקלים הזה.

בשש השנים האחרונות, הבית הלבן כמעט ולא עסק בפרטים. לא במקרה, אגב, מסוגל הנשיא לרחוץ בנקיון כפיו בשאלת אספקת הנשק לאירן והעברת הכספים למורדים בניקרגואה. פרטים לא עניינו אותו. רייגן התרכז תמיד בתמונה הכוללת.

במישור הכלכלי, החשוב מכולם, רונלד רייגן החזיר את אמריקה ישר אל כתבי אדם סמית, לפי הקווים שהיתווה כלכלן יהודי ממוצא אוסטרי בשם מילטון פרידמן. הבית הלבן קיצץ בסובסידיות עד קצה גבול היכולת, הפך את האבטלה לנשק כלכלי יעיל.

אם אתה עני, סימן שאתה כסיל, או לפחות לא יוצלח. אל תנסה להאשים איש במצבך. אמריקה, על כל פנים, אינה חייבת לך דבר. מבחינה, אתה יכול להתפגר ברחוב, בקור, ברעב, בחוסר כל.

הנשיא עצמו ניסח את הדברים בבהירות רבה. אל תשאלו, אמר אשתקד לברוקרים של הבורסה בניו־יורק, מה אתם יכולים לעשות למען אמריקה – כי אמריקה אינה זקוקה לטובות של אף אחד. עשו למען עצמכם – ובכך עשיתם הכל למען אמריקה.

ברחובי הארץ הזאת, העשירה בארצות תבל, מסתובבים שלושה מיליון מחוסרי קורת גג. האנשים האלה, אמר הנשיא, אשמים במצבם. הם בטלנים, הם עצלנים, הם מסרבים לעבוד. אם זה אומנם רצונם – יואילו נא להישאר ברחוב ולבוא בטענות רק אל עצמם.

בעולם החופשי שמורה לאדם זכותו הטבעית למות ברעב.

אבטלה שומרת על רמת השכר ועל רמת המחירים. אבטלה היא סם החיים של וול סטריט, התמריץ הטוב ביותר לקונצרנים הגדולים ולחברות הענק. רובע הארלם בניו־יורק הוא תנאי הכרחי לשפע המשתולל בשדירה החמישית.

בשש שנות שלטונו של רונלד רייגן פרחה אמריקה פריחה חסרת תקדים. כדי לפרוח, כדי לדחוק מיליוני אמריקנים אחרים להתקיים מתחת לקו הרעב. ארצם, אגב, יכולה להאכיל ביבוליה לא רק את ישראל, אלא את חצי העולם.

ברור, אם כן, איזו סכנה אורבת לעולם החופשי מן המפלצת האדומה.

□□□

"הבחורים הוותיקים"

על הסכנה הזאת הצביע בזמנו הסנטור ג'ו מקארתי הזכור לטוב.

מקארתי הוליד את הסנטור ברי גולדווטר.

גולדווטר הוליד את ריצ'רד ניקסון.

ניקסון, אמר עליו גולדווטר, התגלה בסופו של דבר כנוכל קטן. הוא התפייס עם הסובייטים, נסע לסין, נכנע בווייטנאם – ונוסף לכל הצרות גם חילק את משאביה של אמריקה למיעוטי היכולת, הנבל.

"הבחורים הוותיקים" מימי ג'ו מקארתי לא תלו הרבה תקוות במושל קליפורניה, אחד רונלד רייגן, שחקן לשעבר, מנהיג האיגוד המקצועי של השחקנים, רפובליקני מפוקפק עם עבר במפלגה הדמוקרטית.

רייגן הפתיע אותנו לטובה, אמר עליו גולדווטר. רייגן, אגב, הפך את "הבחורים הוותיקים" לחוג החברתי שלו, אמריקני רגיל, הגדיר רייגן את גולדווטר הגזען.

אבל "הבחורים הוותיקים" נשארו בכל זאת ברקע. החוג המצומצם של רייגן צמח מחוגי הימין החדש.

לימין החדש אין מחויבות לא אל ג'ו מקארתי ולא אל הברנשים של ווטרגייט. בשבילו, "הבחורים הוותיקים" הם משהו כמו הפרלמנט של רישון. בעיני הימין החדש, גדולתו של רייגן טמונה בעובדה שהכלכלה עובדת ואמריקה פורחת. מנקודת ראותו, "מלחמת הכוכבים" עדיפה על "דטאנט" – כי זו עשויה להעניק לכלכלה החופשית תנופה אדירה ולהכניס באותה הזדמנות את הסובייטים לסחרור חסר סיכוי, שיעמיד אותם בתור לנעליים לעוד חמישים שנה. ארה"ב תשקיע בחלל את הונם המסור ממש של הקונצרנים הגדולים. ברית המועצות תשקיע במירוץ הזה את הלחם והחמאה של אזרחיה.

הימין החדש התומך מסיבות ברורות בקו נוקשה נגד ברית־המועצות, הזדעזע השבוע בקול רם מן המסר של הסידרה בטלוויזיה. פה ושם, היו לו כמה הסתייגויות רפות מן הרמה של הסרט, מן המשחק, מן הבימוי, גם מן העלילה הדלילה. הימין החדש, אגב, זה לא הכאסטות של מחנה יהודה. הוא מאייש את מיטב המכללות, את התשובים באמצעי התקשורת, את חיי הרוח והתרבות. באופן כללי, חרף כל ההסתייגויות, האינטלקטואלים של הימין החדש אחבו להזדעזע מן הסכנה של גולאג קומוניסטי לחינוך מחדש ברפובליקה הסוציאליסטית של קליפורניה.

ביום שני בצהריים, מיד אחרי הפרק הראשון בסדרה, ערכו 50 איש הפגנת מחאה שקטה מול בניין האו"ם בניו־יורק. הם קראו לאמריקה להתבגר כבר מן השטויות האלה. רשתות הטלוויזיה המקומיות סקרו את ההפגנה במדור הקוריוזים.

חץ מסילבי קשת

היו זמנים

■ הרבנים הראשיים: שהכל נעשה בברכתם ובהסכמתם

זוכרים את הימים ההם, כאשר יכולנו להתפאר ברמת שרותי הבריאות שלנו?

כאשר מי שנמצא בחו"ל וקרה לו משהו בלתי־נעים, היה עוזב הכל וחוזר ארצה באמונה שהוא סומך רק על הרפואה כאן?

תשכחו מזה.

•

חסר תקנים? שיגייסו לשירות חובה לאומי את כל המשתמטים והמשתמטות הדתיים. שיהיו טובים למשהו.

הזהו איוואן?

אחת הסיבות שמשפט דמיאניוק, עד לרגע זה, איננו מרתק את הציבור, היא בעיית הזיהוי של הנאשם. שלא כמשפט אייכמן שחשף את כל אימי השואה, יודעים עליה כעת כבר יותר. עובדה מוזרה היא שיש יותר ביקוש לראות את הסרט "שואה", מאשר התעניינות במשפט הזה.

לפי שעה, אין מעמד של שגב, רק הרגשה מוזרה של אי־נוחות בתיאטרון אבסורד למראה דמיאניוק, הענק הגמלוני, עם חיוכיו המגונים. ברכתו העליזה בעברית, "בוקר טוב". הרמת ידיו באוויר, כאילו היה מוחמד־עלי. הפרחת הנשיקות שלו. האווירה המשפחתית עם בנו.

אם זה הוא, איוואן האיום, הרי המוקיונות שלו מבעיתה. ואם איננו האיש שמייחסים לו את כל הזוועות האלה, מה הוא צוהל כל כך?

נראה אותם

עד שיתברר שיחרורו של יוסף ביגון, ואם אומנם תוכח מדיניות הליברליזציה של גורבצ'וב, ותהיה זכות הגירה ליהודים, ואם תהיה עלייה המונית ארצה, ולא יברחו הרוב לארצות־הברית?

נראה את המימסד הדתי מעז להתנהג כלפיהם, כפי שעשו לאתיופים. נראה אותו בודק את יהדותם. מכריח אותם להתגייר כהלכה או להיטבל.

שלא כאתיופים, שמעולם לא התערבו בנישואי תערובת, כמה מבין העולים שיבואו הם באמת יהודים, לפי ההלכה?

איפה הבשר?

משהו, כנראה, מאוד לא בסדר אצלי, אם הצלחתי להישאר אדישה כלפי חגיגת יום הולדתה ה־38 של הכנסת.

לא נשארתי רתוקה לגלי־צה"ל, שמשדר באותו יום את השידורים לחכ"ים, שהיו לכתבים, מגישי חדשות ומראיינים זה את זה. לא התפעמתי מהתפייטותם של כמה מהם ושיריהם המחורזים. לא היו לי הברוגז והשלום בין יוסי שריד וגאולה כהן.

החדשה הטובה היחידה בכל האמור בכנסת, בימים אלה, היא ההחלטה להפסיק את העיסוקים הנוספים והחלטורות של החכ"ים.

הכל טוב ויפה, אבל איפה הבשר? איפה החוקה, שעוד אין לנו, ולא תהיה, כל עוד הדתיים הם אדוני הארץ?

הרוהמ"ים האמיתיים

שני הרבנים הראשיים, אנחנו מתבשרים, באו לתת לראש הממשלה, יצחק שמיר, את ברכת הדרך, טרם צאתו לארצות־הברית. אתם רואים את הארכיבישוף מקנטרבורי, עושה זאת למרגרט ת'אצ'ר, כל פעם שהיא יוצאת בשליחות מדינית?

מה פתאום. הוא עוסק בשטויות. כמו לשגר פעמים רבות את שליחו האישי, טרי ווייט, לשיחרור בני־ערובה, שעכשיו הוא בעצמו חטוף וגורלו טרם נודע.

עתה גם מתברר, ששמעון פרס בהיותו ראש ממשלה, ביקש וקיבל את הסכמתם של הרבנים הראשיים לשלוח לאיראן נשק בשבת.

אז מה מועילים מועדון הרוה"מים (שמיר־פרס־רבין) והקבינט, והממשלה והכנסת? שיואילו הרוה"מים האמיתיים, הרבנים הראשיים לקום על רגליהם, ותיפסק כבר הפארסה הזאת של דמוקרטיה פרלמנטרית, ונדע איפה אנחנו עומדים.

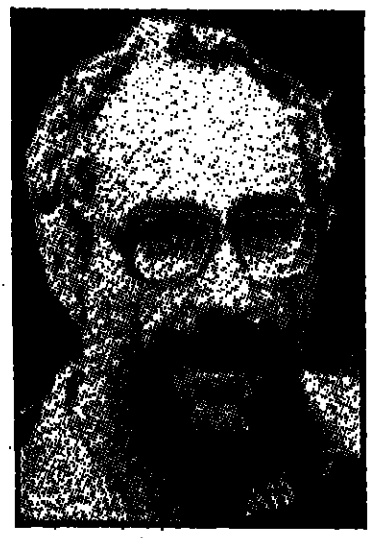
■ יוסף ביגון: מיהו יהודי

הקסם המוזר של סאנה

כבר מזמן לא היה "זה הזמן", מרתק כל כך כמו בתוכנית שהוקדשה אך ורק לסופרת והעתונאית המצריה סאנה חסן.

איזו דמות מקסימה, פתוחה, בעלת חוש־הומור, גם אנטי־עצמי. אומץ לב, חוש אבחנה, כושר ביטוי והתנסחות קולחים וציוריים, בעברית־צברית (עם השגיאות האופייניות).

מרואיינת אידיאלית. חבל רק שרם עברון התעכב כל כך על חוויותיה הרומניות, ועל הספקולציה שכל אלה הם התרסה שלה נגד אמה – ופחות על התגובות במצרים.

היה מוזר לשמוע את התיאור האירוטי שמציירת סאנה את גאולה כהן. אבל איש איננו מושלם.

גם צנועה, גם יפה

איזה שרון הניע אותי, הפעם, בכלל זאת, לעלעל בעתון המתנחלים "נקודה"? תראו איזה אוצר מצאתי. פרוטוטיפ כמעט סאטירי על "היפות" של בני־ברק, בשם "הולכת צנוע".

"בשבת, ברבי עקיבא, היא מראה לבני־ברק כולה, שאפשר להיות גם צנועה, גם יפה.

"שמלת קרפ־ז'ורז'ט בסגול בוהק, מתחת לבלייזר מסאטן מוזהב, עם פאייטים שקנתה בלונדון, בקיץ האחרון. על צווארה ענק כל זהב השרשרות והפנינים (אמיתיות) שבעלה, האברך, הביא לה מאנטוורפן.

"את ענק היהלומים השארתי בבית", היא לוחשת במתיקות לחברתה הטובה, שמציגה גם היא בגאווה את נעלי הלאכה האיטלקיות שקנתה השבוע.

"גם נעלי העקב הגבוהות והדקות שלה הגיעו מאיטליה. אבל זה עוד כלום.

"יחד עם זה קיבלתי ארנקים וכפפות מעור בצבעים תואמים... אבל השארתי את זה בבית, כי בעלי לא סומך על העירוב.

"היא מציצה מדי רגע בשעון הקארטייה משובץ היהלומים, כאילו שהיא ממהרת, ובנונשלאנטיות היא מיטיבה את הפיאה הנ־ט־ש־ג־ע־ת (כמעט כמו טבעי. נראה כמו השיער שלך...) ואיפה קנית את העגילים האלה, זה טוב?

"כולם יודעים שיש לה טעם טוב בלבוש ובאיפור. בסתר היא מתעדכנת בז'ורנאלים של העולם. ואת, לאשה היא בולעת אצל הפאנית שלה. אין מלא, אין פרא, שהרכלניות צרות העין, שהן במקרה גם ידידותיה הטובות, ממציאות עליה כל מיני סיפורים?

"אבל היא, מה איכפת לה, העיקר שהיא הולכת צנוע".

האין אנחנו נהדרים?

בכוונה לא הצטרפתי להילולה סביב הופעת הבכורה של אילנה דיין כמנחה ב"ערב חדש".

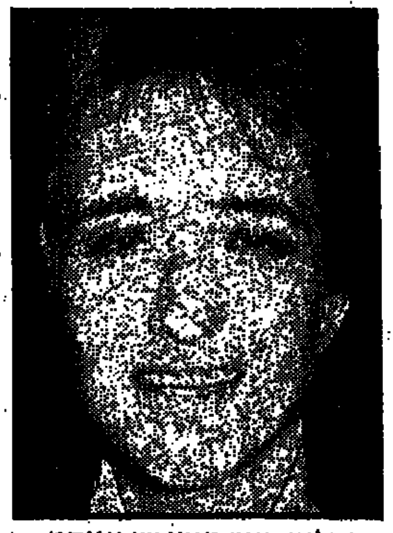
■ אילנה דיין: מיהו שוביניסט

לי היה מובן מאליו, שנערה מוכשרת ואינטליגנטית כמותה, צריכה להיות בטלוויזיה. אני גרופי שלה מגלי צה"ל. אוהבת את ידענותה, את התנסחותה, את כשרונה לשאול את השאלות הקשות והמביכות ביותר, באדיבות וסמכותיות, מבלי להתחנחן. רק משאלה קטנה לי אליה, שתדבר קצת יותר לאט.

מה שהפריע לי, היתה הטפיחה העצמית על השכם של עמיתיה הגברים. האין אנחנו נהדרים? הכנסנו אשה למועדון האכסקלוסיבי שלנו. ממש התעקשנו להכניס אותה! אנחנו מפרגנים לה כאילו היתה מקרה חריג בנומרוס קלאוזוס.

ואולי, סוף־סוף, בקרוב יוכלו כל הליברלים להתנאות שיש להם כבר אפילו גם שדרן מעדות המזרח. האין אנחנו נהדרים?

מאת לאה אתגר

השבוע פירסמה הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה כי בשנה האחרונה, 86, היתה עליההדה בצריכה בהשוואה לשנת 85: קנו 61 אלף מכוניות (עליה של 60 אחוז), קנו 135 אלף מכשירי טלוויזיה (עליה של 85 אחוז), קנו ב־132 אחוז יותר מכשירי וידאו, ב־21 אחוז יותר מכונות כביסה. בחוגים בנקאיים ציינו כי בשנה החולפת עלתה הצריכה הפרטית, בערך בשיעור של 12 אחוזים.

■ אפשר לחגוג גם בלעדיו

חוזרים לימים העליזים

הנתונים הללו מאשרים את מה שכולנו יודעים: עם ישראל חי בתחושה של כלכלת שפע, בפירוש לא בתחושה של כלכלת חירום. חזרנו לימי ארידור העליזים, ועוד יותר מכך: יש כסף, מבזבזים, לא חוסכים, (רמת החיסכון במשק ירדה ב־86 לשיעור הנמוך ביותר בעשר השנים האחרונות). מי שחושב שהמגמה של „קנה ואכול כי מחר נמות" נעצרה בינואר 87, טועה. בני גאון, מנכ"ל קואופ, ברק ומצא, שבינואר נמשכה מגמת הצריכה, ובהשוואה לינואר בשנה הקודמת, עלו המכירות בעשרים אחוזים. התחזית של גאון: ב־87 לא תרד רמת הצריכה, השווקים יהיו מלאים כל טוב, ומה שידבר אל העם לא יהיה המחיר אלא תחושת השפע, הנפח הגדול, המוסיקה בחנויות, האשראי, האירועים.

מנפלאות 86: בשנה האחרונה צרך עם ישראל פי שלושה יותר שוקולד מאשר בשנה הקודמת (אומרים שבעיקבות הזלילה המוגברת תהיה הקיץ פריחה במועדוני הרזייה). תשעים אחוזים מההורים לפעוטות הכפילו את צריכת חיתולי הנייר. נרכשו 20 אלף מכשירי מיקרוגל.

זוללים שוקולד

ויש גם חגיגות לעשירים יותר. למשל, טלפון למכונית בשם „סלאפון", שמחירו כ־3000 דולר והחזקתו עולה כמה מאות דולרים לחודש. אומרים ש„סלאפון" נמכר בישראל כמו באמריקה, יחסית למספר האוכלוסין.

נתונים של הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה מאשרים: חזרנו לימי השפע. יש כסף, מבזבזים, לא חוסכים. יורם ארידור כועס: „אמרו שחילקתי טלוויזיות, מכוניות ומכשירי וידאו חינם, והנה עכשיו הצליחו לעבור אותי"

חברת איילון הנדסה מפרסמת מכירת סאונות פרטיות לכל מי שיש לו ארבעה מטרים רבועים פנויים בבית בכ־6000 שקלים, ג'קוזי קטן ב־2900 שקלים, וג'קוזי אמבט גדול ב־8700 שקלים.

חברת צ'מפיון מוטורס קיבלה בינואר 87 הזמנות ל־600 מכוניות אאודי מדגם חדש, במחיר התחלתי של 40 אלף שקל למכונית. חברת ב.מ.וו. מביאה בימים אלה חמש מכוניות מדגם 735, שמחיר כל אחת 130 אלף דולר. לשלוש מכוניות כאלה כבר נמצאו רוכשים: שני תעשייני טקסטיל ועורך דין ידוע.

מי שמתבונן בחגיגה הגדולה הזאת, הוא שר האוצר לשעבר יורם ארידור. הנה, גם בלעדיו ותחת הנהגה אחרת הגענו לאותו בזבוז. ארידור חישב עבורי (אין זה סוד שחישובים כלכליים יכולים להיעשות מכמה זוויות), שלדעתו הצריכה ב־86 עלתה ב־46.5 אחוזים, „וזו הצריכה הכי גבוהה במשק מאז שנת 1980". ארידור: „ביצעו נגדי רצח אופי, אמרו שחילקתי טלוויזיות, מכוניות ומכשירי וידאו חינם, והנה עכשיו הצליחו לעבור אותי. העובדות בשטח מדברות בעד עצמן".

הצריכה היא אולי חלק מ„תחושת העדר": הישראלי אינו מאמין בחיסכון. אין לו היום כמעט במה להשקיע. מזהירים אותו שתוך עשרים שנה יגיעו קופות הפנסיה שלו למשבר, מעריכים עבורו שב־87 תהיה אינפלציה של כשלושים אחוזים, ושיתכן פיחות נוסף במחצית השניה של 87. מסבירים לו שהשקעה בתמ"סים ובפק"מים כבר לא אטרקטיבית, שהשקעה באיגרות חוב לא משיגה את המדד, הבורסה מסוכנת (למרות שכמה קרנות נאמנות השיגו בינואר תשואה של 20 אחוזים). על רקע ה„מכות" הללו, הדבר היחיד שניראה לישראלי כבראי הוא רכישת מוצרים בני־קיימא. אלה, יחסית לדולר, עדיין זולים. למרות עליית הריבית האחרונה עדיין יש אשראי, (בשבועיים האחרונים גדל האשראי לציבור ב־105 מיליון שקל, ואילו חשבונות הפת"ם הצטמקו ב־50 מיליון דולר). התוצאה: מי שיכול שובר, למשל, קרן השתלמות, ובכספי הוא קונה מיקרוגל, או קומפקט דיסק, או מכונית חדשה.

ביקשתי תגובה מנגיד בנק ישראל, פרופ' מיכאל ברונו. הוא העביר אלי את הרצאתו מראשית השבוע, דבריו נשמעים תלושים, כאילו לקוחים מעולם אחר: „ההסתכלות אחורה מעוררת גאווה מסוימת... והעתיד צופן בתוכו גם תקווה". הנגיד מזכיר בתוקף שב־86 היתה עליה מטאורית בצריכה הפרטית, אבל מסיים ב„יש לנו יסוד להניח שלהצלחות שכבר קצרנו בעבר בתחום הייצוב יהיה המשך..."

„סובלים" מעודף נזילות

המשך: מנתונים של המכס מתברר, כי בינואר 87 כבר הספקנו לרכוש 4877 מדיחים, 6467 מכשירי וידאו, 3625 מכוניות. ואלה נתונים חלקיים.

דן גוריאל, מנכ"ל חברת דן מעוף השקעות בע"מ, חברה דיסקרטית המתמחה בעיסקי תיווך בשוק האפור, מספר לי כי מאז ינואר זורמים אליו כל שבוע כחמישה מיליון דולר של חברות שונות ה„סובלות" מעודף נזילות, המבקשות להלוות את כספם לאחרים בריבית שנתית של 45 אחוזים. (הבנקים נותנים בערך ריבית שנתית של 30 אחוזים).

כל הסימנים מורים על חזרה לכלכלת השפע. דוד שמיר מפירסום שמיר כהן יעקובסון מציין, כי ההוכחה החותכת ששנת 86 היתה שנת שפע היא הצמיחה האדירה בפירסום: מ־217 מיליון דולר שהוצאו לפירסום בשנת 85, קפצנו ל־306 מיליון דולר ב־86. והערכה שלו: המגמה הזאת תימשך גם ב־87.

הצטמצמנו, התאפקנו

מי שסבור קצת אחרת הוא צבי עמית מלישכת המסחר. עמית סבור שקודם, ב־85, הצטמצמנו, התאפקנו, ועכשיו באה צריכה נורמלית. „בכל מדינה נורמלית, לו היתה הצריכה השנתית עולה ב־12 אחוזים, היתה נולדת אינפלציה אדירה. אצלנו זה יעבור בשקט, אנחנו עכשיו בקצה הזנב של צריכה, אחרי תקופת הדיוק הגורה. גם מהזוי הזה נרד".

נרד? לא בטוח. אם יזרימו מחר כספים לקיבוצים, לעיירות פיתוח, להתנחלויות, לאמיות, לעובדי הטלוויזיה וכך הלאה, תימשך החגיגה. כסף יש. השכר הישראלי בודקו בסקטור העיסקי עלה בשנה האחרונה ב־12 אחוזים. והפיתרון הקל והמיידי, אולי גם המשתלם ביותר לכיס הפרטי, זה לקנות מכל טוב.

החשמל מתיקר, קנו

איתאית

מחמם מים מיידי לכל הדירה

תעודת אחריות ל־3 שנים

• 96 שקלים והפיתרון העולמי בביתך • שומרת ומאריכה את חיי הדוד והצנרת
• חסכון מובטח באנרגיה • ניתן להרכבה עצמית

דודים חדשים עם מיחממות ניתן להשיג
ירושלים — עמר את ברדוגו ״כרומגן אלקטרו־אורי״ חבצלת 1 02־232033
רמת גן — גנה השמש דב פרידמן 14 726079, 720443, 03־728163
חולון — עמוס חזן, התאנים 5 חולון 855844, 03־858974
חיפה — עמית מחממי מים מיידיים, בית התעשיה הרצל 92, 04־643225
באר שבע — שירי ויצמן בע״מ, טרומפלדור 83, 057־73085
צפת — מגן דוד ובנו, ירושלים 73, 06־970477

להשיג אצל 300 משווקים בארץ
יצור ושווק:
מי עמית בע״מ
מחממי מים מיידיים
הרצל 92 חיפה, טל. 04־660521

רולטה ובלק ג'ק נוסח ת"א

מאת נחמה דואק

אלפי שקלים מגלגלים ידיים במשחקי רולטה ובלק־ג'ק במלון פלאס בתל־אביב ● עם כסף מזומן לא יוצאים משם ● הזוכים יכולים לקבל תמורת הז'טונים שהרוויחו מוצרי חשמל ובית במחירים גבוהים ● עסק חוקי? בחוק יש פרצות והמשטרה עדיין בודקת ● בינתיים, ה„בית" מלא ארבע פעמים בשבוע

תוך חצי שעה הפסיד צעיר תל־אביבי את משכורתו החודשית – 1500 דולר. הוא ניסה לגבור את הקרופייה ליד שולחן הבלק־ג'ק בקזינו שבמלון פלאס בתל־אביב.

האווירה אכזרית. עלובה. אורות ניאון קרים ובוטים. קירות מכוסים בטפטים. אין כל זכר לאווירה האלגנטית של אולמות הימורים בחו"ל. אין גברים בחליפות שלושה חלקים ונשים לא לובשות שמלות ערב עם גב חשוף. הקזינו פועל כחודש וחצי, לדברי מנהל המלון, יוסף הלס, ושנה וחצי, לדברי הרצל ג'רבי, ממפעילי המקום. הפעילות נעשית במסווה של מועדון חברים. רשומים 2000 ישראלים. כל אחד יכול להתקבל. בפעם הראשונה יש לשלם 15 שקל דמי כניסה ודמי מועמדות. פרטי המועמד נרשמים. לטענת המפעילים, כדי שיוכלו לברר את יכולתו הכספית. דמי הכניסה מקנים זכות לשחק ברולטה ובלק־ג'ק. מי שרוצה להיות חבר, ישלם 150 שקל. מבדיקה שערכנו התברר, שבעזרת אותו כרטיס כניסה ראשון, ניתן להיכנס שוב ושוב, בכל אחד מהימים שהמקום פועל, ללא תשלום נוסף. שליפת כרטיס הקרטון מקנה זכות כניסה, מבלי שישאלו אותך שאלות מיותרות.

גברתן בפתח

קשה להבין מה מושך את המהמרים למקום העלוב הזה. בפתח עומד גברתן שמרשה להיכנס למי שכרטיס בידו או הזמנה מחבר במועדון. מימין לכניסה – הקופה – שבה ניתן להחליף שקלים בז'יטונים, מטבעות פלסטיק עגולות שאיתן אפשר לשחק. מותר להמיר 200 שקלים בכל פעם. יש כאלה שחוזרים לקופה הרבה פעמים. ביקשתי להמיר 30 שקלים והקופאי צחק לי בפנים. „תתחילי ב־50", הוא אמר לי, „זה ייגמר לך תוך דקה". אמר וידע מה אמר.

ליד הכניסה, שולחן ארוך ועליו מוצרי חשמל ומוצרים ביתיים אחרים. על כל חפץ נקוב מחיר בשקלים. אם אתה מרוויח, תקבל ז'יטונים, ותמיר באמצעותם מוצרים. הרעיון נלקח ממשחקי פרסים כדוגמת הבינגו, שמותר על פי החוק. מפעיל המקום, הרצל ג'רבי, אומר שאין אפשרות להוציא רווחים בכסף, רק ברכישת מוצרים. אפשר גם לקבל זיכוי ולבוא להפסיד או להרוויח בפעם הבאה.

בדקנו ומצאנו, שמחירי המוצרים גבוהים בכ־20־30 אחוז מעל המחיר בשוק. לדוגמה: מכשיר וידיאו מתוצרת „טושיבה" עולה שם 2000 שקל בעוד שבחנויות אפשר לקנותו בכ־1700־1900 שקל. טלוויזיה קטנה, צבעונית עולה כאן 1400 שקל. מחיר יקר בכ־200 שקל מכל מקום אחר. כך גם לגבי קומקומים, מגהצים, אופניים לילדים ומוצרים אחרים.

את הזכיון ה„פרסים" מפעילה בחורה בשם פסי. שיער ארוך, בהיר, עיניים כחולות. היא קיבלה זכיון ממפעילי המקום. תמורת הזיכיון היא מפרישה להם אחוזים. „נכון, המחירים שלנו גבוהים יותר ממחיר השוק. אבל האנשים יודעים זאת. הם באים לכאן להשתעשע. אני חייבת גם לקחת בחשבון את האחוזים שאני משלמת לבית", אמרה פסי.

הקזינו פועל ארבע פעמים בשבוע – ביום שני, רביעי, שישי ושבת. בשישי־שבת באולם „העצמאות". איזו אירוניה. באמצע השבוע הוא עובר לאולם קטן, שפעם היה מועדון „ברט הקסמים". יפת ירקוני נהגה לשיר שם שירי מולדת. אז נקרא המקום מלון „שרתון". בימי שני ורביעי מפעילים שבעה שולחנות של בלק־ג'ק ושני שולחנות רולטה. בימי שישי ושבת פועלים 12 שולחנות בלק־ג'ק ושלושה שולחנות רולטה.

יום שני בשבוע שעבר, שעה 12 בלילה הגיעו כ־400 איש. כל המקומות סביב שולחנות הבלק־ג'ק תפוסים. יש שני סוגי שולחנות. כאלה שבהם מהמרים בסכומים קטנים וכאלה שבהם מהמרים על סכומים גבוהים. המינימום – 10 שקלים לסיבוב, המקסימום – 200 שקלים. יש מהמרים מקצועיים שמשחקים בסכומים הגבוהים, בכל פעם על „שתי ידיים" ואף יותר. כלומר, מהמרים על 600 שקל במכה. בדרך כלל מהמרים רק גברים. הנשים עומדות מאחור ומביטות בשקט. כמות הויכוחים אפסית. הכל רווי מתח. מעט נשים משחקות רולטה. רובן, יושבות ליד השולחנות הממוקמים במרכז ומרכלות.

האווירה דחוסה. עשן סיגריות סמיך. בפינה בר משקאות דל. כמה בקבוקים תוצרת חוץ, הרוב תוצרת מקומית. רוב האנשים שותים בירה וקולה. אפשר לשלם בז'יטונים או במזומן. יש גם מזנון מאולתר שמציע חומוס ברמה סבירה וסלט בפיתה. המחירים גבוהים.

העובדה, שמחר יום עבודה רגיל לא הטרידה איש מהנוכחים. את המקום סוגרים בשעה 2 בלילה, עד לשעת הסגירה המקום עמוס. כדי לתפוס מקום סביב השולחן צריך להגיע בשעה 10, מועד הפתיחה.

בסוף השבוע התמונה דומה, רק יותר אנשים. במוצאי שבת שעברה, הצטופפו סביב שולחנות ההימורים כ־1000 איש. יתכן שמלון פלאס מעניק להם תחושה של חו"ל תמורת כמה מאות שקלים, ואולי אפילו יחזרו עם וידיאו הביתה. אחד המפעילים אמר בחיוך: „כדי להיות חבר כאן, עליך להיות בעל כאסטה או חנות, לגור דרומית לתל־אביב, שרשרת זהב על הצוואר ואשה מפורכסת, במכנסיים צמודים, תלויה על זרועך".

מנהל מלון פלאס, יוסף הלס, אמר השבוע, שלפני כחודש וחצי שכרו ממנו את האולם, כדי לנהל מועדון חברים. על חוזה השכירות חתומים מוטי פרימור ואפרים כליפה. אין לו מושג איזה מועדון חברים זה. אפרים כליפה סירב לדבר ואמר „אני לא מעוניין לענות". את פרימור אי אפשר היה להשיג. הסכים לדבר איתנו הרצל ג'רבי, גבה קומה, בריא גוף. הדגיש שמדובר במועדון חברים שהכניסה אליו רק לאחר סינון. הוא אמר, שמדובר ב„ג'נטס" חוקי שמתנהלים בו שעשועי בידור, משחקי חברה ותצוגת אופנה לחברים בלבד. סיפר, שהמקום פועל כבר שנה וחצי. עובדה זו אינה מתיישבת עם דברי מנהל המלון. ג'רבי ביקש שלא נכתוב על הנושא, כי 50 אנשים מתפרנסים ממנו ואם יעלו עליהם, המקום ייסגר.

פרצות בחוק

לשיחה מצטרף שלומי, צעיר מתולתל, עיניים חומות, רכות. הוא אומר בטון שקט: „אני מוכן להודות שבאים לכאן מהמרים מקצועיים. יש גם כאלה שמבוזבזים לעניין ולא באים בגלל תצוגת האופנה או הומור. אנחנו משתדלים לסנן את האנשים. אנחנו גם מקפידים שאנשים לא יחליפו אסימונים בכסף ביניהם. מי שנתפס בכך, מועף החוצה. יש בידינו חוות דעת משפטיות שאומרות שבתנאים שאנו מפעילים את המקום, זה חוקי. אנחנו מרוויחים. בוודאי, שאנחנו מרוויחים. ככה זה בכל מקומות ההימורים".

שלומי רק שכח לספר את הטכניקה שבה הם משתמשים. ליד כל שולחן בלק־ג'ק או רולטה עומדים ה„דילרים" (מחלקים) או קרופייה. שניים ליד בלק־ג'ק וארבעה סביב הרולטה. כל דילר מקבל 50 דולר ללילה. במהלך הערב מסתננים לשולחן עובדי „הבית" ומחממים את המשחק. משחקים על סכומים גבוהים וסוחפים את הקהל אחריהם. בהימורים, יש משקל חשוב למתח שנוצר סביב השולחן. מתח כזה גורם לאנשים להמר עוד ועוד. הדילרים לבושים במכנסיים שחורים, חולצה לבנה ופאפיון שחור. יש גם נשים שמשמשות דילריות. מאוד מקצועי.

מפעילי המקום פנו למספר עורכי־דין, כדי לבקש מהם חוות דעת משפטית. אחד מהם הוא אפרים גנץ, מתל־אביב. חוות דעתו משתרעת על פני חמישה עמודים. הוא ברק תקדימים ופסיקות בג"צ. חוות דעתו מתירה הפעלת מועדון כזה, אך בתנאים מאוד קפדניים. מתברר, שיש פרצות בחוק. בספר החוקים תשל"ז, 1977, סעיף 230, עמוד 226, כתוב שאפשר להפעיל משחקי הימורים אם עריכתם מכוונת לחוג אנשים מסויים ואינם חורגים מגדר שעשוע או בידור. אינם נערכים במקום משחקים אסורים או במקום המיועד לעריכת הגרלות או הימורים. גנץ אמר להם שעליהם לקבל רשיון עסק. בבדיקה שערכנו התברר, שאין בידם רשיון כזה מעיריית תל־אביב.

דוברת המשטרה אמרה בתגובה: „אנחנו עדיין בודקים את ההיבט המשפטי של הנושא".

„אם מקפידים על האמור בחוק, אפשר להפעיל כזה מקום. אם המחוקק אינו רוצה במשחקי הימורים, שיאמר זאת במפורש ולא ישאיר חוק פרוץ", אמר גנץ.

כאשר פנו המפעילים לקבל חוות דעת משפטית, ציינו, בין היתר, ששווי הפרסים נמוך משוויים בשוק החופשי ושבמסגרת בדיקת המועמדים להחברות, תיבדק יכולתם הכספית, ולא יתקבל חבר המצוי בקשיים כספיים. שתי עובדות שקריות.

בחדרי חדרים

מועדון חברים כמו זה שמתקיים במלון פלאס, מתנהל גם במלון מנדרין בתל־אביב והשבוע אף נפתח מועדון דומה בחיפה.

ידוע, שהימורים בקנה מידה גדול אך במסגרת מצומצמת מתקיימים בחדרי חדרים. המשטרה מניחה בינתיים למקומות אלה ומתירה להם לפעול. בודקים את ההיבט המשפטי, הם אומרים.

ובינתיים, מתגלגלים סכומי עתק בקזינו במלון פלאס. מדובר בעשרות אלפי דולרים בכל פעם. ביום שני השבוע, יצא משם מהמר עם וידיאו וטלוויזיה צבעונית. במדינה שקוראת לאזרחיה להמר בלוטו ובטוטו, ולהיות חכם ולא צודק, אי אפשר לבוא בטענות לאיש.

נתן ברון

ועידה בינלאומית

(ארמון האומות בז'נבה. האולם מלא. משלחות ממדינות רבות כבר ממקומן. עוד מעט יגיע הרגע שבולם ייחלו לו. מאות מצלמות טלוויזיה כבר מכוונות ומבהיקות. ישראל, כרגיל, דחוקה בשורה הרביעית משמאל, בין IRELAND לבין ITALY).

היושב־ראש: אני שמח לקדם את פניכם בברכה, ומתכבד לפתוח את הישיבה הראשונה של הוועידה הבינלאומית לפיתרון הבעיות במזרח־התיכון. בטרם נתחיל בדיונים – למי יש הצעות בקשר לסדר היום?

נציג סוריה: בטרם נתחיל לדון על הפיתרונות, צריך לברר קודם־כל את המצב כרגע. לכן אני מציע שהוועידה הבינלאומית תגבש עמדה בקשר להתפתחויות שהיו עד עכשיו באיזור.

(עוד כמה נציגים מבקשים את רשות הדיבור, ביניהם גם נציג ישראל, בשורה הרביעית משמאל).

נציג ברית־המועצות: אני תומך. לא ייתכן שלא להעמיד את הדברים כמות־שהם.

נציג עיראק: ברור שישראל היא תוקפנית, מדינת כיבוש, המשליטה טרור על כל סביבותיה.

נציג לוב: ישראל מארגנת מבצעי־השמדה בשטחים הכבושים, ויש להוקיע אותה בכל החריפות.

נציג ישראל: רציתי רק לומר – – –

היושב־ראש: טוב, ברור ששמענו כאן מיגוון של דעות, והתחושה בין משתתפי הוועידה הבינלאומית ברורה למדי. אבל, כדי לנהל את העניין כראוי – נערוך הצבעה.

נציג ישראל: אבל – – –

היו"ר: הנציג הנכבד מישראל חייב להבין, שהוא נמצא כאן בוועידה בינלאומית, ולא אצלו בכנסת. כאן צריך לשמוע את כל הצדדים, ובסופו של דבר להצביע.

(המצלמות, בזבור, מצלמות).

נציג ישראל: אבל הוסכם – – –

היו"ר: אני רואה, שישראל מנסה לחבל בוועידה הבינלאומית החשובה הזו, שכל כך הרבה עמלנו עד שקדמה עור וגידים. מכיוון שישראל אינה מאפשרת ניהול תקין של הוועידה, ומכניסה אווירה שלילית ותוקפנית – אני נועל את הישיבה!

★

(ארמון האומות בז'נבה. ישיבה שלישית של הוועידה הבינלאומית. בישיבה השניה דנו ב„מצב הנוכחי").

היו"ר: בוקר טוב. אני מקווה שהפעם הישיבה תתנהל בצורה יותר תרבותית, ובייחוד אני תובע מנציג ישראל להבין את גודל המעמד הזה וחשיבותו. לא יתכן שנציג אחד יפריע כל הזמן לדיונים. אנו עוברים לסעיף הבא. יש הצעות?

נציג ברית־המועצות: צריך להגיע לשלב ההצעות וההמלצות. אני מציע, שנגבש כאן פיתרון כולל לבעיות שנוצרו. ההצעה שלי היא פשוטה: ישראל צריכה לסגת לגבולות 1947, יש לחלק את ירושלים מחדש, צריך להקים מדינה פלשתינאית בגדה המערבית, וצריך גם להגביל את העלייה לישראל.

נציג כווית: אני תומך בהצעה של הנציג הנכבד. באמת הצעה טובה, מאוזנת, ונבונה.

נציג ארצות־הברית: אני מתנגד להצעה הזו, שלא נשקלה היטב מכל צדדיה. אני מציע להקים ועדה מצומצמת, שתבדוק את העניין מחדש.

נציג אלג'יריה: אדוני היושב־ראש! אנו רואים כאן ניסיון ברור מצד ארצות־הברית לחבל בוועידה הבינלאומית החשובה הזו, הנותנת תקווה חדשה לפיתרון הבעיות באיזור.

נציג ארצות־הברית: רק התכוונתי לומר – – –

היו"ר: אדוני, אבקשך לשבת. אין לך זכות דיבור.

נציג אפגניסטן: אדוני היו"ר הצעתה של ברית־המועצות מקובלת אלי בהחלט. אני יכול להעיד מניסיון אישי, שעצמאות מדינית היא הדבר החשוב ביותר לכל העמים. לכן אני תומך בהקמתה של מדינה פלשתינאית ובחזרה לגבולות 1947. רק בצורה כזו נקדם את השלום באיזור.

קולות באולם: גם אני תומך! גם אני תומך!

נציג ישראל: ברצוני רק לומר – – –

היו"ר: לצערי הגדול, עברנו כבר את הזמן, וכידוע כל משתתפי הוועידה הוזמנו לארוחת צהריים במיסעדה בפינה שעל גדות אגם ז'נבה. לכן עלינו לגשת מיד לשלב ההצבעות.

נציג ישראל: אדוני היו"ר זהו מעשה – – –

היו"ר: אין לך זכות דיבור! אין לך רשות להפריע למהלך הישיבה! הוועידה הזו אורגנה אחרי מאמצים גדולים מאוד. אתה מנסה לפוצץ את הישיבה. לשבת!

(המצלמות ממוקדות עתה בשורה הרביעית משמאל, ובנציג ישראל המנסה לדבר. המיקרופונים מנותקים. הוא עושה תנועות – אבל קולו לא נשמע.)

היו"ר: אנו ניגשים לשלב ההצבעות. מי בעד הצעת ברית־המועצות? כולם? רק רגע, אני רואה שנציג ארצות־הברית ונציג ישראל מצביעים נגד. יפה. ובכן, כל נציגי הוועידה תומכים, ורק שניים מתנגדים. ההצעה – – –

נציג ישראל: אבל – – –

היו"ר: ההצעה נתקבלה. הוועידה הבינלאומית הסתיימה. תודה רבה לכולכם. כולנו נזכור לעולם את הרגעים הגדולים של הוועידה הבינלאומית ההיסטורית הזו. להתראות!

ב"ה

אמונה
תנועת האשה הדתית לאומית

EMUNAH

מגבית אמונה תשמ"ז

"מבצע" ההתרמה השנתי של אמונה - תנועת האשה הדתית לאומית ייערך בימים שלישי ורביעי כ"ה-כ"ו שבט תשמ"ז (24-25.2.87).

בתרומתכם למגבית, הנכם מסייעים במתן בית חם וחינוך דתי-לאומי לעשרות אלפים ילדים ותלמידות ברשת חינוך מסועפת של אמונה הכוללת: מעונות-יום, גני-ילדים, מוסדות פנימייתיים, בתי-ספר תיכוניים ומכללה טכנולוגית.

בתרומתכם לאמונה הנכם שותפים בחיזוק המשפחה ורווחתה, בקליטת עליה, בעזרה לקשיש ולמשפחה: ברוכת הילדים.

הרימו תרומתכם לאמונה והיו שותפים למפעליה המבורכים.

קבלו בעין יפה את תלמידי בתי-הספר שיפקדו את בתיכם.

ערכים, יוזמה ועשיה - דרכה של "אמונה"!

„דמי ההסכמה" הופחתו – ובמינהל המקרקעין קיבלו שוחד

בית-המשפט העליון קבע: המינהל הוא „מקום רגיש במיוחד...זוהי השחתת מידות הפוגעת קשות הן במינהל והן באזרח...נגע זה יש לעקור מן השורש"

מאת
מרדכי גילת ומרסל זוהר

האם מסוגלת משטרת ישראל, כאשר היא רוצה, להניח ידה על עובדי ציבור שסרחו, גם במינהל מקרקעי ישראל?

התשובה, נכון למה שהתרחש במשטרה לפני מיספר שנים, חיובית. זהו, על כל פנים, גם מה שאפשר ללמוד מפסק-דין שניתן לפני שלושה חודשים בבית-המישפט העליון. השופטים מאיר שמגר, שושנה נתניהו ומשה בייסקי קיבלו את עירעור המדינה על זיכוי מחמת הספק של עובד בכיר במינהל, הרשיעו אותו בקבלת שוחד, וגזרו עליו – שש שנים אחרי ביצוע המעשה – שנת מאסר בפועל. היו להם סיבות טובות לנהוג כך.

מעשה במיספר עובדים במחוז תל-אביב של המינהל, אשר ניצלו את מעמדם ותפקידם לקבלת שוחד: נמנעו מלגלות ללקוחות המינהל את זכויותיהם האמיתיות; תבעו מהם תשלומי „דמי הסכמה" גבוהים מכפי שנקבע בחוק; והסכימו – תמורת קבלת שוחד – להפחיתם בצורה ניכרת. נותני השוחד לא ידעו, כמובן, כי עובדי המינהל מוליכים אותם בעצם שולל וכי הם אינם מרוויחים מהעיסקה דבר.

בשלב מסויים של הפרשה, כאשר סיפור עיסקי השוחד הסתנן גם לאוזני המשטרה, מיהרו חוקריה להיכנס לתמונה. העובדה שהחוקרים התאמצו אז לחשוף ולא לטייח – כפי שהם עשו בפרשיות מינהל המקרקעין בחיפה – הובילה מהר מאוד לתוצאות.

לעיני החוקרים נחשפה אז במדור דמי הסכמה תמונה מדהימה של שוחד, מירמה, זיוף ומעילה באמון. קבלנים שנזקקו לשירותי המינהל במיסגרת קניית או מכירת זכויות מקרקעין, נתבעו במפורש לשלם שוחד. לאחרים נרמז, כי זה מה שמבקשים מהם תמורת הפחתת דמי ההסכמה; והיה גם אזרח שלצורך „בירור העניין", הוזמן למיסעדה.

הצעה שקשה לסרב לה

אזרח זה, נחמיאס שמו, תושב רמת-גן, הוזמן תחילה לשיחה אצל אמנון הלפר, מי שהיה אז בוחן במדור לדמי הסכמה. בוחן זה הסביר לו, כי לצורך רכישת זכויות במיגרש מסויים, יהיה עליו לשלם למינהל לא פחות ממיליון ושמונה מאות אלף ל"י. נחמיאס שמע, נבהל והלך הביתה. רצה לעכל הסיפור.

לימים, כאשר ביקש נחמיאס לברר האם ניתן בכל-זאת להקטין את גובה התשלום, הוא הוזמן לפגישה נוספת. פגישה זו התקיימה במיסעדה ונטל בה חלק גם ראש צוות במדור דמי הסכמה, ציון גיספאן. בפגישה הניח הלפר על שולחנו של נחמיאס הצעה שקשה לסרב לה: דמי הסכמה יופחתו במיליון לירות, ובתמורה ישלם נחמיאס שוחד בגובה של 400 אלף ל"י. לשון אחרת: הרווח של נחמיאס נטו יירד ל-600 אלף ל"י.

בסופו של דבר, עיסקת השוחד לא יצאה אל הפועל – אך עובדה זו לא הפריעה לפרקליטות מחוז תל-אביב להגיש כתב אישום בגין ניסיון לקבל שוחד, כמו גם בגין פרשיות שוחד אחרות. התוצאה: אמנון הלפר הורשע בארבעה מיקרי שוחד, נשלח לרצות 20 חודשי מאסר בפועל ושילם קנס בגובה של 10 אלפים שקלים. על עובדת מינהל נוספת, שהורשעה בלקיחת שוחד, במירמה ובהפרת אמונים, הטיל בית-המשפט שבעה חודשי מאסר בפועל וקנס של 3,000 שקל.

הבכיר מבין המעורבים בפרשה, ציון גיספאן, זכה מחמת הספק בכל ארבע פרשיות השוחד שיוחסו לו. הפרקליטות עירערה על זיכויו ובית-המשפט העליון קיבל את העירעור. שלושת השופטים הרשיעו אותו במיקרה אחד של קבלת שוחד (נתח השוחד שלו, כך נקבע, היה 53 אלף ל"י), שמעו את פרקליטו מבקש להקל בעונשו (עינוי דין) הדחוי אותו.

בית-המשפט קבע, בין היתר, כי „עינוי דין וחלוף זמן אכן משמשים שיקול-מה להקלה בעונש. אבל", הוסיפו מייד השופטים, „גם כאשר נותנים אנו מישקל לנימוק זה, אין בידינו לקבל מישאלתו של הנאשם לפטור אותו בלא לגזור עליו מאסר לריצוי בפועל. ולא רק משום שלשותפו למעשה, אמנון הלפר, שחורה במעשיו, נגזר מאסר משמעותי בצירוף קנס, וכך גם על עובדת אחרת באותו משרד, על אף היותה אם לילדים קטנים".

קבעו עוד השופטים: „זה מכבר כלל נקוט הוא: שלוקחי שוחד מתוך עובדי מדינה, אחת דינם – למאסר. אין בית-המשפט מגיב על מעשי שחיתות במיקרה של עובדי ציבור אלא בעונש שיש בו משום קלון והוקעה, ומה שעובד מכובד יותר ואחראי יותר, צריך להיות עונשו חמור יותר".

„נגע שיש לעקרו מהשורש"

שלושת השופטים לא הסתפקו בהטלת שנת מאסר בפועל על ציון גיספאן, שנת מאסר על תנאי וקנס בגובה 5,000 שקלים חדשים. הם כתבו: „מקום עבודתו של הנאשם הוא רגיש במיוחד, מחמת המספר הגדול של אזרחי המדינה הנזקקים לו. המינהל חולש על מרבית מקרקעי המדינה, רוב האזרחים מתגוררים בשיכונים שניבנו על קרקע הלאום; אחרים מנהלים עיסקיהם בתעשיה ובחקלאות על אדמות המדינה.

„הנאשם ניצל מעמדו כדי לשלשל לכיסו כספי שוחד, תוך פגיעה קשה באינטרס המינהל. ולא רק שהוא עצמו פשע, אלא החטיא אחרים שעבדו איתו ושעליהם היה ממונה. זוהי השחתת מידות הפוגעת קשות הן במינהל והן באזרח. נגע זה יש לעקור מהשורש".

פסק הדין הזה הוא בבחינת שיעור קצר באורחות טובה לעובדי המינהל. הבעיה היא, שאין בו די. במינהל מקרקעי ישראל זקוקים, למרבה הצער, להרבה שיעורי אורחות באלה. אחרת, הנגע הזה לא ייעקר.

מה מסתתר מאחורי הסמרטוט

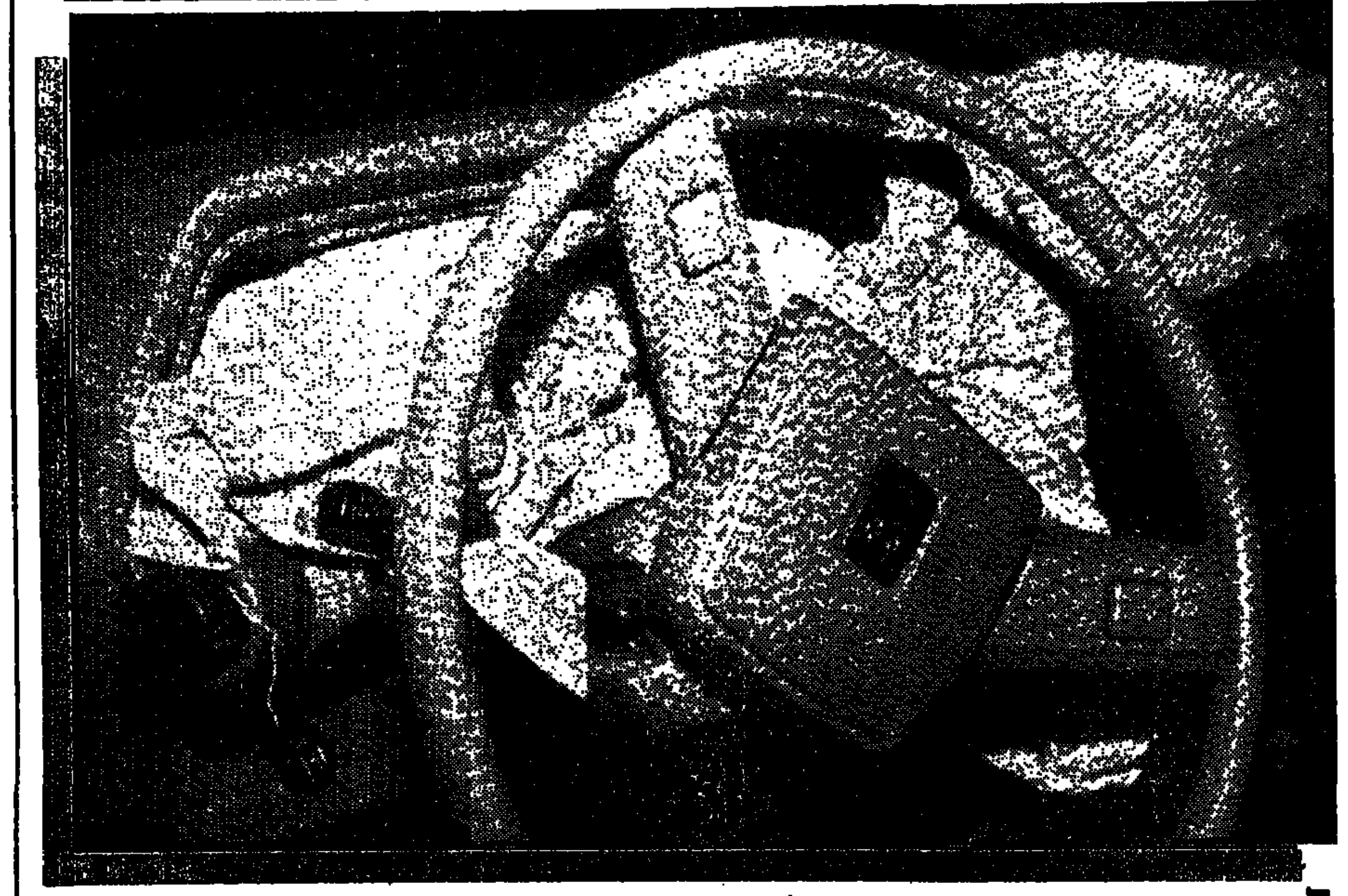

השמיכה הקרועה, המכסה את שעון הקילומטרז' במכונית שלפנינו (סובארו מודל 82), מסתירה בעצם מעשה-מירמה קטן: קבלת אלפי דולרים, שלא כדין, מקופת המדינה. בעל המכונית: סגן מנהל מינהל מקרקעי ישראל לענייני אמרכלות, מישאל בביוף. הוא גיבור הסיפור.

בביוף, כך העלתה בדיקה שערכנו, קיבל בחמש השנים האחרונות, בנוסף למשכורתו הרגילה מקופת המדינה, גם רבבות דולרים. הכסף הועבר לחשבונו לכיסוי למעלה מ-50 אלף ק"מ, שכביכול נסע ברכבו הפרטי.

הכל יכול היה, אולי, להמשיך ולהיות טוב ויפה, אילמלא התגלה באחרונה לעובדים בכירים במינהל, כי הסמנכ"ל שלהם אינו עושה בעצם שימוש ברכבו הפרטי במיסגרת העבודה. זוהי גם הסיבה, כך הם גילו לח"כ רן כהן, ששעון הקילומטרים של הרכב מצביע על פחות מ-10,000 ק"מ.

ח"כ רן כהן פנה בעניין זה בתלונה רשמית למשטרה, הפקיד את מכתבו במטה הארצי ותבע חקירה. ימים ספורים מאוחר יותר, כאשר תוכן התלונה דלף לאוזן בביוף, מיהר הסמנכ"ל לנקוט אמצעי זהירות. אחד מהם: מדי יום ביומו, כשהחנה את ריכבו ליד ביתו (גם בלילות), נהג להסתיר בעזרת ספק שמיכה קרועה ספק סמרטוט, את לוח שעון הקילומטרים... בביוף עשה זאת מהטעם הפשוט, שלא ידע ולא יכול היה לדעת, אם עלה כבר בידי מישהו לצלם את לוח השעונים.

בביוף, שנשאל על-ידי „ידיעות אחרונות" לפשר התנהגותו התמוהה, הכחיש בתוקף את סיפור הסמרטוט. לגופו של דבר טען, כי הוא מקבל סכום קבוע של הוצאות נסיעה וכי „מותר לי לעשות אפס ק"מ וזה לא משנה".

גירסה זו אינה מדוייקת: עובדים בכירים מסוגו של בביוף חייבים למלא דו"ח מפורט ואמיתי לפחות על מספר הקילומטרים שהם עושים במה שמכונה „דרכים קשות". התשלום בגין הנסיעה בדרכים אלה, מטבע הדברים, הוא הרבה יותר גבוה. כיוון שבביוף מדווח זה שנים כאילו רבע מנסיעותיו נעשות בדרכים קשות – עובדה שהוא עצמו הבליט בשיחה איתנו – הרי שעולה, כי קיבל במירמה לפחות כמה אלפי דולרים.

תגובת דובר המינהל, עמיקם שפיראו: „מדובר בהטבה כספית, המקובלת גם במשרדים ממשלתיים אחרים".

כמעט שכתבה: מישאל בביוף מופקד במינהל המקרקעין, בין היתר, גם על מה שמכונה – „מניעת חריגות של עובדי המינהל ממיכסת הקילומטרים שאושרה להם"...

ליפקה לא זומן לחקירה

מנהל מינהל המקרקעין, עו"ד משה ליפקה; מנהל מחוז המרכז לשעבר (כיום מנהל מחוז חיפה) יעקב קסלן; וסגן מנהל מחוז המרכז, יצחק עורבי – לא זומנו עדיין לחקירת המשטרה. זאת, למרות שמפסק-דין של שופט השלום בפתח-תקוה, שלי טימן, עולה כי תם ניסו לסייע לביריון מראש-העין להשתלט – „תוך תרמית והונאה", כלשון בית-המשפט – על שניים וחצי דונם מאדמות המדינה.

פסק הדין, שתמציתו פורסמה בעיתוננו לפני שבוע, ניתן כבר לפני שלושה חודשים, והוא מוכר היטב לצמרת המשטרה. למרות זאת לא טרח עדיין ראש אגף החקירות, ניצב יגאל מרקוס, להורות על פתיחת חקירה. למשטרה לא בוער דבר, אולי משום שהשופט טימן קובע בפסק-הדין כי הוא נשאר פעור פה לנוכח מחדליה. הדבר היחיד, שעשו השבוע בכל-זאת דובריה בנושא זה, היה הוצאת תגובה לאקונית: „הנושא נמצא בבדיקה".

בינתיים, עד שתסתיים הבדיקה, אם בכלל, נזכיר כאן כי מנהל המינהל, עו"ד ליפקה, לא הכחיש לפני שבוע כי ניסה לסייע לביריון מראש-העין לקבל את המיגרש. הוא טען להגנתו, באמצעות דוברו, כי הדבר נעשה בהוראת שר-החקלאות לשעבר, פסח גרופר.

לח"כ פסח גרופר היתה השבוע תגובה מעניינת על פסיקת השופט: הוא לא הכחיש, חלילה, את מעורבותו האישית בעניין, אלא להיפך, הצדיק את התנהגותו.

„המדיניות שלי", אמר גרופר, „היתה לעזור גם לפרש, גם לקטנים, ונתתי הוראה לחפש דרך האם אפשר לעזור. היה לו, לבחור מראש-העין, גיבוי חזק מהמועצה המקומית. עם כל הכבוד, יש מיקרים הרבה יותר גרועים ומהם לא עשו רעש גדול..."

תשובת גרופר אינה מחלצת, כמובן, את עו"ד ליפקה והאחרים מפרשת התרמית שבה הסתבכו. לעומת זאת, היא מסבכת בה עמוק עמוק גם את גרופר עצמו. שר-החקלאות לשעבר, כך אפשר להתרשם, אינו מתרגש מכך.

חדש!

מיבצע
הימים הבטוחים
בשוק הדירות

הלוח הכללי ידיעות אחרונות

רוצה למכור (או לקנות) דירה?
בלוח הכללי של ידיעות אחרונות נמכרות דירות רבות במודעה הראשונה, כי הוא היחיד המגיע לשלושה מכל ארבעה קוראי עיתונים.
אולם, אם אתה מעוניין לפרסם את מודעתך יותר מפעם אחת - אין בעיות, ללוח הכללי יש חידוש בשבילך: תמורת תוספת של 20 ש"ח בלבד, תקבל **"ביטוח פרסום לחודשיים"**
במיבצע **"הימים הבטוחים"** תוכל לפרסם את מודעתך בימים המתאימים לך ביותר לביצוע העיסקה.

פרסם מודעתך ביום ו' במדורי הדירות, והלוח הכללי יאפשר לך לבחור את ימי הפירסום החזקים ביותר - שמונה פעמים במשך חודשיים, בימי שישי או בכל יום אחר.
זכור: בלוח הכללי מודעתך מגיעה ליותר מ-2 מיליון קוראים. לכן תקבל יותר הצעות ותוכל להשיג מחיר טוב יותר עבור הנכס שלך.
פשוט עניין של עוצמה.
הסדר זה חל על כל מדורי הדירות של הלוח הכללי (כולל דירות להשכרה וחדרים מרוהטים), למעט מודעות של קבלנים ומתווכים.
פרטים בכל משרדי הפרסום ובמשרדי הלוח הכללי טל. 03-261211

הלוח הכללי ידיעות אחרונות
הטלפון לא מפסיק לצלצל

האוניברסיטה הפתוחה
לימודי חוץ של האוניברסיטה הפתוחה

בית־ספר לשפות

נפתחה ההרשמה בתל־אביב
ליחידות להוראת עברית ערבית צרפתית

הקורסים המוצעים

עברית	ערבית	צרפתית
★ שיפור התקשורת בעל פה: דיבור והאזנה ★ שיפור התקשורת בכתב: הבנת הנקרא והבעה בכתב ★ עברית למתקדמים דגש על עיון ספרותי עיוניים מקוריים	★ ערבית מדוברת למתחילים ולמתקדמים ★ ערבית של אמצעי התקשורת למתחילים ולמתקדמים הקורס יכשיר להאזנה לרדיו ולטלוויזיה ולקריאת עיתון ערבי	★ צרפתית מדוברת רמת מתחילים ★ צרפתית מדוברת רמת מתקדמים
הלימודים יתקיימו פעמיים בשבוע 3 שעות בכל פעם במשך 12 שבועות	הלימודים יתקיימו פעמיים בשבוע 3 שעות בכל פעם במשך 12 שבועות	הלימודים יתקיימו פעמיים בשבוע 2 שעות בכל פעם במשך 12 שבועות

התלמידים יסווגו לפי רמות על פי מבחן מיון. מבחני המיון וההרשמה בכל השפות יתקיימו:
בימים א'–ה' (22 בפברואר – 26 בפברואר) בין השעות 09.00 – 12.00
ובימים ב' 23.2, ג' 24.2, ה' 26.2 גם בין השעות 15.00 – 17.00.
בתל־אביב: האוניברסיטה הפתוחה, רח' קלאוזנר 16, רמת־אביב.
הלימודים בכל הקורסים ובכל השפות יחלו ב־22 במרץ 1987.
פרטים נוספים ניתן לקבל בטלפונים 03-423857, 03-422626

פיקנטי
סלטים נקניקים ובשרים
המפעל המוביל
בטעם, איכות ומחיר
מבצע הגרלות!
חינם!
ההגרלה בנוכחות נציג רואה חשבון
★ ★ סוף שבוע (שישי שבת) זוגי במלון ★ ★ ★ ★ ★
★ שי מתנת פיקנטי
• כל הקונה מעל 100 ש"ח ישתתף בהגרלה שתערך אחת לשבועיים בהשגחת מנהל חשבונות. (בכפוף לתקנות)
• לכל קונה מעל 100 ש"ח ינתן שי מתנות פיקנטי (עד גמר המלאי)
הגדלת את קנייתך – הגדלת את סיכוייך!!
מפעלי פיקנטי
פיקוח רפואי וטרינרי צמוד
פתוח עד 10 בלילה
כשר בהשגחת הרבנות בני־ברק
השומר 104 בני־ברק, טלפון 774865

סיור הורים בביה"ס הטכני של חיל האויר בבאר־שבע

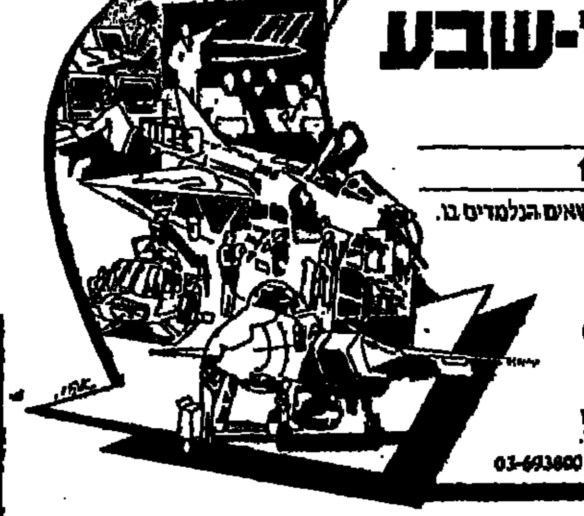

הורי תלמידים בנערי כיתות ח', ט', מוזמנים לביקור בביה"ס עם ילדיהם
ביום ד' 25 פבר' 1987
במגמה להתרשם מרמת ביה"ס ומהנושאים הנלמדים בו.
שעות הביקור בביה"ס: משעה 14.30 עד 17.00. לביה"ס ניתן להגיע באוטובוס מספר 2, היוצא משוק באר־שבע לנווה־נוי ומשוק עוד, או כהסעים מטעם ביה"ס שיצאו מתחנת אגד ב"ש (מול מגרש החניה) החל משעה 14.15 כל שלושים דקות.
ביה"ס הוא ללא פנימיה.
פרטים והרשמה: בכל לשכות הגיוס בארץ ובדואר צבאי 2348 א"ש.
טלפונים: 03-693800; 03-234735

לתושבי תל־אביב–יפו
קשת אגודה למען הקשיש בתל־אביב–יפו
בשיתוף עם
משרד הבריאות
הלשכה המחוזית, רח' הארבעה 14, הקריה, תל־אביב.
החלה הרשמת מועמדים לנופשון במוסד הסיעודי צהלון
(שד' ירושלים 100, יפו).
הנופשון מיועד לקנים סיעודיים המטופלים בביתם ע"י המשפחות אך באופן זמני, בגלל מחלה, חופש או מנוחה, נחוץ למשפחה פסק־זמן מטיפול בזקן, שלא יעלה על חודש ימים. בתקופה זו יתקבל הזקן בנופשון. לאחר המועד המוסכם, יחזור הזקן למשפחתו.
לקבלת פרטים והרשמה, נא לפנות ליחידה למחלות ממושכות, משרד הבריאות, רח' הארבעה 14, הקריה, ת"א, בימים ב' או ה' בין השעות 8.00–12.00. טלפון: 03-268271

לידיעת הציבור
"קשת" – האגודה למען הקשיש בתל־אביב־יפו
המרכז הגריאטרי "צהלון"
שד' ירושלים 100 יפו
המרכז הגריאטרי "צהלון" הוקם למען קשישי העיר ת"א–יפו.
במקום קיים מרכז יום הפתוח במשך כל ימי השבוע (מלבד יום ו') בין השעות 8.30–14.30.
המרכז מאפשר הסעת הקשישים מביתם כולל ארוחת צהרים.
קיימות שתי מחלקות:
★ האחת מתמחה בקשישים עם מגבלות פיזיות או נכויות, הזקוקים למסגרת חברתית־תעסוקתית לבילוי במשך היום בחברה נעימה.
★ המחלקה השניה עוסקת בקשישים מבולבלים עם הפרעות בהתמצאות בזמן ובמקום.
המחלקה מיתחה כלים לטיפול במקרים כאלה וכן מטפלת בהדרכת המשפחות.
לגבי פרטים נוספים נא להתקשר: טל' 03-835165, בימים א'–ה' בין השעות: 11.30 – 9.30 ולפנות לריבה או מאירה.
מודעות לימודים והכשרה מקצועית

תדיראן
הצעה למכירת כלי רכב 1/87
מוצעים בזאת למכירת כלי הרכב כדלקמן:

סובארו 1300	שנת ייצור 82
טלבוט סהרה	שנת ייצור 81
טלבוט דו־שימושי	שנת ייצור 82, 83
פיאט פיורינו	שנת ייצור 82
פורד טרנזיט	שנת ייצור 82

את כלי הרכב הנ"ל ניתן לראות במגרש מוסך תדיראן ברמת סיב, רחוב הסיבים 30 פ"ת, קרית מטלון, בימים א'–ה', בין התאריכים 22/2–26/2, בין השעות 16.00–22.00.
הצעות יש להגיש ע"ג טפסים שניתן לקבל במקום ולצרף לכל הצעה המתאימה כבטחון בסך 10% מערך ההצעה.
אין תדיראן מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

מדליון זהב
דיוקן יקירייך חרוט בתוך מדליון זהב 14 K.
מתנה שאין יפה ממנה

גולדן ממוריס בע"מ
דיזנגוף 117 ת"א
טל. 236205, 234938

מכרז רכב 1/87
המועצה האזורית בקעת־הירדן
מציעה למכירה רכב ציטרואן ג'י. סי. אי. סטיישן 1300 סמ"ק, שנת יצור 83.
ניתן לראות את הרכב במגרש המועצה בין השעות 8.00–15.00.
הצעות יש להגיש עד לתאריך 28.2.87.
בדבר פרטים נוספים אפשר לפנות לרכז הרכב טלפון: 02-941234.
ישראל נדיבי
ראש המועצה

קבוץ דן
מארגן קבוצת צעירים למטרות קליטה
צעירים רציניים שמחפשים איכות חיים ואתגר אישי יכולים לפנות בצרוף תולדות חיים לפי הכתובת: קליטה קבוץ דן ד.נ. גליל עליון מיקוד 12245
יתקבלו מועמדים בוגרי י"ב כתות ולאחר שרות צבאי מלא, בין הגילים 24–30 [illegible]

"יצוא לאנגליה!
אנשי עסקים הקשורים לרשתות שיווק גדולות באנגליה מעוניינים לקבל מוצרים להשוואה בלקוחה של מוצרים ישראלים יהודיים
[illegible]

מדינת ישראל משרד המשפטים
היועץ המשפטי לממשלה מינה ועדת בראשות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, הגב' י. קרפ,
לבדיקת חקירות חקירה ותביעה בעבירות אלימות במשפחה
מי שסבור שיש בידו לתרום לדיוני הוועדה בנושא האלימות במשפחות, מתבקש להעלות את הצעותיו ורעיונותיו על הכתב ולשלחם, עד יום 30.4.87 למזכירת הוועדה [illegible]

אליהו עמיקם

אני מאמין – באינטרנציונל?

ר' יוסי אומר: אוי להם לבריות שרואות ואינן יודעות מה רואות, עומדות ואין יודעות על מה הן עומדות (חגיגה יב, ב).

[...]ית אני־מאמין, שיצאה ממחנה־ההמות, [...]ה אתמול אל אולם האירועים של [...]רסיטת אוסלו, שבו נערכים מדי שנה [...] מתן פרס־נובל לשלום. וקהל נדהם. לבמה [...] התקהלים לקרוא את הרצאתו – בהתאם [...]נן, ו...במקום לפתוח בדברים, הוא פוצח [...]רה. הוא שר את אני־מאמין".

[...] סיפר "ידיעות־אחרונות" (12 בדצמבר [...]) על הופעתו של אלי ויזל במקום, שבו זכה [...] הנחשב לחשוב ביותר בעולם.

[...]הוא שר בקול ערב אבל בטוח", נאמר עוד [...]בה. "במודולציה העושה משהו לקהל [...]יסה, שאינו מבין את המלים, אך מתחיל [...] את הניגון. דבר כזה עוד לא קרה באולם [...]מאז ניתן פרס־נובל הראשון לשלום."

[...]בעלותו לבמת טקס הפרס, שכאשר [...] לו רשמית על מינויו, הוא נשאל, אם יש לו [...]אלה מיוחדת בנוגע למוסיקה אשר תושמע [...]ת הטקס. או עלה ברעתו, כי הניגון המתאים [...]ר לתוכן דבריו הוא הניגון, שהיה הימנונם של ההולכים למוות. כששיים – הרעידו התשואות את סיפי האולם".

★

באולם ישב, אותה שעה, מישהו, שעקב אחרי סיפורו של אורי צבי גרינברג – סיפור־האמון־במשיח – פרק אחרי פרק, במשך שנים רבות.

והנה הוא יושב עתה ב"אולה" של אוניברסיטת אוסלו ומאזין לניגון "אני־מאמין". והניגון נושא אותו למרחקים בחללו של הזמן. בשערי אושוויץ הוא רואה יהודים מתפים למשיח. בשערי ירושלים הוא רואה יהודים מגרשים אותו. אולי הוא לא בא, המשיח, לאושוויץ, כי גורש לפני־כן מירושלים.

בשערי ירושלים עומדים עדיין מגרשיו על משמרותיהם, פן ינסה לחזור. כיום הם גסים יותר, אלימים יותר. להט השינאה ממוסס את שעות המסיכה של תיחפום על הפרצופים. הם מתגלגלים בזריזות ממרומי הצמרות האינטלקטואליות, שבעפאיהן הם אוהבים לקנן, לרמת פסאח וולגארי.

המשיח חדל להיות מושג. הוא הופך לפשט של בשר־ודם. ואת הבשר מלבישים בכל דמות שנואה – אריק, כהנא או כל מורד זמין בהגמוניה של תנועת (בנק) הפועלים לשעבר. ואין, כמובן, משיח ללא תוספתו שקר. כי אין משיח אלא אם כן הוא – משיח־שקר.

★

זו הדיאלקטיקה וזו רמתה – רמת נטורי־קרתא ומטה. למרבה האירוניה, דיאלקטיקאים אלה הם קורבנות קורבנם. כי דווקא בהתמודדות עם המשיח מתגלות כל אפסותם, כל בורותם הארוזה בזרדי נייר משומש, שורין מלים מחוקות, והמהקה מתוך "מורלים" ריקים.

אפילו היודעים בהמתם חיים עדיין בעידן הפיסיקה הניוטונית והפראוידולוגיות של הסוציאליזם מן המאה הקודמת. הם אינם מבינים את טיב הכוחות הפועלים בקוסמוס ובכאוס. הם אינם יודעים מהו מיטערמידע.

איך איפוא יכלו להבין את פשר חבילת־המידע, שמסר אצ"ג "באוזני ילדי": "...בנשרי הוא עף מעל לתהומות תהום./ אני שמעתי ביום ובלילה את משק כנפיו."

בעיניהם היתה זו "מטאפיסיקה" ולא דו"ח מסוררתצפית במעוף. הם לא הבינו אז, ב־1930, את האתראה, בטרם יהיו תהומות־הרמים למציאות פיסית, מקץ עשר שנים – בדיוק לפי מיטעדהמידע, שמסר אצ"ג. הם אינם מבינים זאת אפילו כיום, כי הם לא נגאלו מן המטאפיסיקה של קיומם הגלותי, הנמשך גם בגלותם הפלסטינית.

הם תועים גם פה בֵּאורי פיטפוטיהם המשבשים להם את הקשר בין הסיבה למסֻבָּב, כמו שזה קורה במחלת האיידס. ויש לזכור, כי הפעילים ביותר באיגים אלה הם נגיפי ההיסטוריוגרפיה – אותו חלק של התקשורת העוסק בשיבוש תהליכי המחקר ההיסטורי, על־ידי שתילת ילקוט־כזב במקום מיטעדמידע.

עליהם תיאורו של אצ"ג (רחובות הנהר) – הם "כבהמות במו רפת בנפול הדליקה בהן/ יגעו מר.../ המבוער ישרף והנמלט כבהמה שניצלה – / יאכל לחמו כאכול עשב הפר במרעה שימצא".

עד הדליקה הבאה.

★

צאו וראו את מזונם במירעה הספרותי־ת "שירי" שלהם: הם לוחכים שם את וולף־לאור־ין־זכוויב. זה לחם חוקם העכשווי. הם תמיד חיים בתוך עכשיו כלשהו, בתוך סיזון כלעתו. כי זה כל מה שיש להם. אין להם התחלה. הם אינם רואים את הסוף. הם באים מן האפס וחוזרים בטפטוף – דרך במה שטופת זרקורים – אל חשכת האפס. אפסי־ארין כמוסרי־לילה.

מה נשאר מכל העכשווים שלהם, לאורך כל הדרך, שעשה ישראל במסע עיגולו מירושלים ועד ירושלים? שריד לא נשאר מהם ושריד לא יישאר. וכי מה יכול להישאר – האינטרנציונל? הדמוקרטיה (ויצמן פלום עמרא)? למי ימכרו אותה? לאמריקנים? לאיראנים? ומה עוד? – סוציאליזם? מי עומד בתור לקנותו מהם? – הרוסים?

ומה עוד יש להם למכור – סמים? זיונים? נשק? אנטישמיות וואולוגית? לאיזה יריד יביאו את מרכולתם – הרוכלים בסחורות המטאפיסיקה העלובה שלהם? הציונות היא אפיזורה – הם מתנבאים ועושים את הכל להגשמת נבואתם. אבל הם אפילו אינם אפיזורה – רוכלים אלה, המוכרים שלום למחבלים, שירי הורסט־וסל לגרמנים פלמנקו לספרדים וארשק לאסקימואים.

הם חולפים בציץ נובל, הדבר היחיד המוחשי, הפיסי, הקיים, שנשאר מכל מסע קיומו של עם ישראל, הוא – שמו של המשיח. הוא הוביל את רוחות ישראל, כמו שראה אותם אצ"ג – "עטופי־טליתות וכנוגה מפחיד בראשם/...מחכים למאסף – –"

רק אלה וצאצאיהם צעדו בעיקבותיו, ורק אלה שבו בגופם לביתם בארץ־ישראל – רק אלה, שנשאו את ה"אני־מאמין" בנשמתם. כל האחרים אבדו בדרך, איש איש בעכשיו שלו.

★

ואם אין זו מטאפיסיקה? האמנם העלה המשיח את העולים לארץ־ישראל? כן. אבל צריך לדייק: מדובר בשמו של המשיח. שמו של המשיח קיים את היהודים, שהאמינו בבואו. הוא קיים אותם, כדי להביאם לארצם, כמו שזה אבן קרח – פיסית ולא בחללי מטאפיסיקה. מטאפיסיקה היתה בגמו ונשארה בו. ומי שדבק בה, נגוז במוקדם או במאוחר, באחד ממורדי אותה מטאפיסיקה.

שמו של המשיח הביא את היהודים לארץ־ישראל ורק הוא. אחרים יכלו הם ללכת לבירוביג'אן, אך רחבתי־ייט ברוחה בכל טוב. הם יכלו ללכת לארצות אחרות. נגלבו ועדיין הולכים, ולפי התחזיות הסטאטיסטיקות הם נעים לשם, לקראת סוף יהדותם. לקראת סופם.

אבל לארץ־ישראל הביא אותם זה, שחיכו לו יום־יום ונשבעו לו זאת יום־יום. והוא חייב היה להביאם קוממיות לארצם – לארץ־ישראל ולא לאמריקה ולא לאוסטרליה. כי כל כוח־האריה מחוץ לארץ־ישראל, הוא – גלות, ונהגה גיאו־פיסיקה.

אם שיבת־ציון היא מטאפיסיקה, כי אז כל תינוק יהודי שנולד בארץ־ישראל הוא מטאפיסי וכן כל כורג בכל מבנה יהודי, בכל טראקטור, בכל עגורן בבנין – הכל מטאפיסיקה – לכן הפריצים, שבו בישלו במעברות ועד כמי הלביא.

על כן ניתן לומר, כי לא היה בתולדות האדם שום פרוייקט, מכל סוג שהוא, מוחשי יותר, קונקרטי, ריאלי יותר, ממה שחולל המשיח – בשמו בלבד – לא רק במזרח התיכון אלא גם בעולם כולו.

★

ועתה לתאר בנפשכם – כמה היה קורה לגופו של עם ישראל – בלי שמו של המשיח? שמעתי מפי הצדיק הירושלמי, ר' אריה לוין זצ"ל, [illegible]

(המשך בעמוד 18)

הערות בשוליים

הרב מנחם הכהן

תנו לחלות בארץ הזאת

מצב לאומי: האמריקנים מאמינים, כי למרות המתיחות בין שני השותפים באיזורנו, תתקיימנה בקרוב שיחות קירבה ומו"מ ישיר לשלום בין המערך לליכוד.

★

הבאנו שלום עליכם: המסר שהביא ראש־הממשלה לוושינגטון: "כל העולם נגדנו"
– למה – ככה!

★

אח לצרה: "את שיחותיו עם הנשיא רייגן ניהל רה"מ יצחק שמיר ליד האח בבית הלבן"
– לא סתם אח – "האח הגדול".

★

מתוק ומבית: בפרוזדורים הפוליטיים אומרים: למה מתנגד יצחק שמיר לוועידות? – בוועידת שלום הוא חושש מ ל י ו נ י, בוועידת חרות הוא מפחד מ ל ו י.

★

יוסף ואחיו: לאחר שנראה בשיחרורו של יוסף ביגון ונזכה לעליתו, טוב נעשה אם נקבל פניו כראוי לאסיר ציון הירואי, ונתוודע אליו כאל מורה עברי למבוגרים.

★

יורם: מכל הטיעונים שהעלה פרקליטו הישראלי של איוון האיום, הסכמנו רק כאשר אמר: "לעניות דעתי".

★

עשה שבתך חול: מנהג שביתות חדש בא למדינה: "עבודה במתכונת שבת".
– רק השבת היא לא במתכונת שבת.

★

חל תיו: מה היה היום אומר טרומפלדור: "טוב למות בעד ארצנו, אבל לא טוב להיות בה חולה".

★

מעילות־מעילה: "פעילי 'התחיה' הגישו תלונה במשטרה נגד יו"ר ועדת החוץ והבטחון אבא אבן, על הופעתו בטלוויזיה הירדנית".
– לאחר פעולה צבאית, הם עוד יגישו תלונה נגד הרמטכ"ל על מגע עם האויב.

★

שמאל דוחה: "מילואים ותיקי ההסתדרות, שביקשו להיפגש עם המזכ"ל והועדה המרכזת, הורחקו בכוח מבית הועד הפועל".
– את הצעירים הם כבר הרחיקו מזמן, עכשיו הם מרחיקים גם את הותיקים.

★

מים קדושים: "שמו של 'רחוב הערבה' בדימונה, הוסב ל'רחוב אבא סאלי'".
– ישושום מדבר וציה ותגל הערבה כי נבקעו במדבר מחולקי מים

★

מחשב של תורה: "המאמין בדבר שהוא נגד השכל, מבזה את המתנה היותר טובה שנתן לו האלוהים" (רבי משה אבן עזרא).

דידי מנוסי

שִׁיר אַהֲבָה לְאֶרֶץ מְשַׁגַּעַת, לִרְאוֹת? בְּבַקָּשָׁה אֲבָל לֹא לָגַעַת!

(כאילו המשך משבוע שעבר)

אֵיזוֹ אֶרֶץ מְטָרֶפֶת
תְּאֵנָה, תָּמָר, תִּירוֹשׁ,
רַק חוֹלִים בְּתוֹךְ טְבֶפֶת
מַסְרִיחִים עַל כָּל הָרֹאשׁ.

אֵיזוֹ אֶרֶץ מְלַבְלֶבֶת
הַר וְעֵמֶק וּמוֹרָד,
רַק מוֹשָׁב פּוֹשֵׁט תַּ'רֶגֶל
וְקִבּוּץ פּוֹשֵׁט תַּ'יָד.

אֵיזוֹ אֶרֶץ מְסֻדֶּרֶת
עִם תַּנַּ"ךְ כְּלֵי־בְּלִי תַּקָּנָה,
רַק שֶׁבְּבָתֵּי־הַסֵּפֶר
תַּלְמִידִים תּוֹקְעִים סַכִּין.

אֵיזוֹ אֶרֶץ מִתְקַדֶּמֶת
מֵאֵילַת וְעַד גָּלִיל,
רַק שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בָּאבָּא סָאלִי
וּבָרוּךְ – רוֹפֵא אֱלִיל.

אֵיזוֹ אֶרֶץ מַרְתֶּקֶת
בְּשֵׁם תַּפּוּחֵי־זָהָב,
רַק שֶׁבָּא עוֹלָה מֵרוּסְיָה
וּמִיָּד שָׁב לְאַרְהַ"ב.

אֵיזוֹ אֶרֶץ נֶהְדֶּרֶת
הַגָּאָה בְּמִשְׁטָרָה
רַק שֶׁבַּנְקָאֵי־צַמֶּרֶת
נֶחְקָרִים בַּמִּשְׁטָרָה.

אֵיזוֹ אֶרֶץ מְשׁוּבֶּבֶת
רוּחַיִם בַּחַלּוֹנִים,
רַק בְּעִיר יְרוּשָׁלַיִם
נֶחְנָקִים הַחִלּוֹנִים.

אֵיזוֹ אֶרֶץ מְפַתַּחַת
בַּחֲרֹשֶׁת וְשִׂכְלוּל,
רַק חֲלוֹם שֶׁל כָּל מִנִּיסְטֶר
מָה יוֹתֵר לִשְׁהוֹת בְּחוּ"ל.

אֵיזוֹ אֶרֶץ שֶׁל הֲגִיגָה –
רַק שֶׁהַלֵּב, תָּמִיד מְסֹעָר,
מִן הַמַּר גּוֹרֵף מַלְיוֹנִים
מָתוֹק וּמְמֻסְחָר.

אֵיזוֹ אֶרֶץ מְשַׁגַּעַת
בְּאָבִיב וּשְׁלַל פְּרִיחוֹת
– – – –
כִּבְרִיאָה אֲנִי אֱלֹהַי
אִם (לְמַרְוַת) עֵינַי לָחוּת.

חיים חפר

ביי ביי צנזורה!

יוֹם יָפֶה הוּא יוֹם קְבוּרָתֵךְ, צֶנְזוּרָה, יוֹם יָפֶה וָצַח ● הִנֵּה, מַנִּיחִים אֶת פִּגְרֵךְ בְּבוֹר וְהֶעָפָר עָלַיִךְ נִשְׁפָּךְ ● הַמְּלַוִּים בּוֹרְחִים מִן הַתְּלוּלִית כְּמוֹ הָיִית נוֹשֵׂאת מַגֵּפָה ● וַאֲפִלּוּ הַפַּרְנָסִים וְהַמִּתְפַּרְנְסִים מִמֵּךְ אֵינָם אוֹמְרִים מִלָּה אַחַת יָפָה ● לֹא „קַדִּישׁ", לֹא „אֵל מָלֵא רַחֲמִים", לֹא נִיחוּם שֶׁל נִמּוּס ● סְתָם רוֹחֲצִים יָדַיִם, כְּמוֹ שְׁאָר הַמְּלַוִּים שֶׁהִגִּיעוּ בָּאוֹטוֹבּוּס ● וּבִמְקוֹם בְּקִרְבָה אֵלַיִךְ – דַּוְקָא בְּרִיחוּק מִמֵּךְ מְנַסִּים לְהִתְגַּדֵּר ● וְאַתְּ, שֶׁסָּבִיב יוֹצְרִים רַבִּים כָּל כָּךְ שַׂמְתְּ חַיִץ וְשׁוֹטֵר ● דַּוְקָא אַתְּ נִשְׁאֶרֶת קְבוּרָה מֵעֵבֶר לַגָּדֵר ●●

אֲנָשִׁים יָפִים הָיוּ בֵּינֵיהֶם. גַּם אִינְטֶלֶקְטוּאָלִים שֶׁמְּבִינִים עִנְיָן ● אֲנָשִׁים לִיבֶּרָלִים. גַּם כָּאֵלֶּה שֶׁלֹּא הָיוּ חַבְרֵי הַוַּעֲדָה מִן הַמִּנְיָן ● הָיָה יִצְחָק לִבְנֵי שֶׁסִּלֵּק, לְמָשָׁל, אֶת דָּן בֶּן אָמוֹץ מִגַּלֵּי צַהַ"ל, עַל כִּי „פָּגַע בְּמֹשֶׁה דַּיָּן" ● וְהָיָה יוֹסֵף (טוֹמִי) לַפִּיד שֶׁעָבַר בַּטֶּלֶוִיזְיָה כְּמַלְאַךְ הַחֹשֶׁךְ, בְּסוֹפָהּ ● וּבְשֵׁם הַלִּכּוּד וְ„הַתַּרְבּוּת הַלְּאֻמִּית", כִּמְעַט הֵבִיא אוֹתָהּ אֶל סוֹפָהּ ● וְאֵלֶּה רַק דֻּגְמָאוֹת. רַק שְׁנַיִם מִן הַנִּכְבָּדִים. הַיּוֹם הֵם פְּתוּחִים לְכָל וִכּוּחַ וָשִׂיחַ ● וְרַק אֶתְמוֹל, רַק אֶתְמוֹל, הֵם עָשׂוּ מְלָאכָה יָפָה כָּזֹאת בְּמַנְעוּל וּבִבְרִיחַ ●●

חֲבָל. לֹא יָקִימוּ מַצֵּבָה. מֵחֲמַת הַבּוּשָׁה וְהַחֲרָדָה ● בְּרֹב הַיָּמִים וַדַּאי עוֹד יִלָּחֲשׁוּ: „מְקוֹם קְבוּרָתָהּ לֹא נוֹדַע" ● וּבְוַדַּאי תְּבוֹאֶנָה גַּם הַכְחָשׁוֹת שֶׁל חֲבֵרוֹת מִצַּד אַנְשֵׁי הַוַּעֲדָה ● וַאֲנַחְנוּ – אֲנַחְנוּ דַּוְקָא רָצִינוּ כִּי יוּקַם אוֹבֶּלִיסְק שֶׁיֵּרָאֶה מִן הַגָּלִיל וּמִן הַנֶּגֶב וּמִיהוּדָה ● וְשֶׁבְּיוֹם הָעַצְמָאוּת יֵאָסְפוּ סְבִיבוֹ כָּל הָעָם וְכָל הָעֵדָה ● וְיִקְרָא אֶת שְׁמוֹת הַצֶּנְזוֹרִים הַחֲרוּתִים עָלָיו, וְיִלְמַד, וְיֵדַע ●●.

הַסּוֹפֵר, הַמַּחֲזַאי, הַמְשׁוֹרֵר, הַצַּיָּר – הֲרֵי יַמְשִׁיךְ וְיִצּוֹר ● יֵשׁ מִי שֶׁיְּצִירָתוֹ תָּמוּת בְּאִבָּהּ, יֵשׁ מִי שֶׁיִּזָּכֵר לְדוֹר דּוֹר ● אֲבָל אֶת הַצֶּנְזוֹרִים, חֲבֵרִים יְקָרִים, אֶת הַצֶּנְזוֹרִים, אֶת הַצֶּנְזוֹרִים מִי יִזְכֹּר? ● מִי יִזְכֹּר אֶת הַפּוֹסְלִים, אֶת הַגּוֹזְרִים, סוֹתְמֵי הַמִּקְרוֹפוֹן וְהַפֶּה ● אֶת אֵלֶּה, שֶׁבְּקִצּוּץ הָאֵיבָרִים אָמְרוּ לְהָבִיא לַתַּרְבּוּת מַרְפֵּא ● אֶת אֵלֶּה שֶׁכָּרְכוּ מִין בָּאַלִּימוּת – לֹא לְהַצִּיגוֹ לֹא לִרְאוֹתוֹ לֹא לִכְתְּבוֹ ● כַּאֲשֶׁר הֲרֵי מוּבָן לְכָל אָדָם וְאָדָם אֲשֶׁר תִּפְגְּשׁוּ בָּרְחוֹב ● כִּי אַלִּימוּת – זֶה רַע, וְאִלּוּ הַיֵּצֶר הָרַע – הוּא דַּוְקָא טוֹב ● וּמָה אֵין בְּנֵי הָאָדָם מוּכָנִים לַעֲשׂוֹת מִתַּחַת לַשָּׁמַיִם ● לְמַעַן הַצָּנוּעַ הַזֶּה שֶׁבֵּין הַמָּתְנַיִם ● אֲבָל הֵם, הֲרֵי בָּאוּ לְחַנֵּף, הֵם הַמְמֻנִּים עַל הַטַּעַם וְעַל הָרֵיחַ ● וְעַכְשָׁיו, הֵם מֻנָּחִים לְפָנֵינוּ, וְהֵם עֵירֹם וְעֶרְיָה, וּבְצַעֲרָם – אֲנִי שָׂמֵחַ ●●

הַצֶּנְזוּרָה. הֲרֵי הֵם הַטּוֹטִים הָאֲמִתִּיִּים. הַיּוֹם נָקֵל לִרְאוֹת – לֹא עִנְיְנוּ אוֹתָם כָּל כָּךְ הַמִּין וְהָאַלִּימוּת, כְּמוֹ הַפּוֹלִיטִיקָה וְחֹפֶשׁ הַדֵּעוֹת ● הֲלֹא תַּחַת מַסְוֶה „הַמִּין וְהָאַלִּימוּת" הֵם גָּנְבוּ אֶת דַּעַת הַבְּרִיּוֹת ● שֶׁהֲרֵי לֹא בִּגְלַל „הַמִּין וְהָאַלִּימוּת" הֵם פָּסְלוּ, נֹאמַר, מַחֲזֶה כְּמוֹ „הַפַּטְרִיּוֹט"! ● הָבִינוּ נָא, הֵם פָּשׁוּט רָצוּ לְהַסְבִּיר לָנוּ אֵיזֶה פֶּתֶק לָשִׂים בַּקַּלְפִּיּוֹת ● כִּי הָעָם הֲרֵי בַּעַר הוּא, כִּי מָה הוּא הָעָם, אִם לֹא אִידְיוֹט? ●●

יוֹם יָפֶה הוּא יוֹם קְבוּרָתֵךְ, צֶנְזוּרָה וַאֲנִי – אֲנִי מְשֻׁחְרָר ● שׁוּב לֹא נִצְטָרֵךְ לְהֵאָבֵק עַל הַצָּגַת כָּל מַחֲזֶה חָרָא, רַק מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְצֻנְזָר ● שׁוּב לֹא נִצְטָרֵךְ לְהַעֲמִיד בַּקַּו הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַבִּקֹּרֶת אֶת חֹפֶשׁ הַבִּטּוּי ● אֶלָּא אֶת אֵיכוּת הַיְּצִירָה וּמִמָּה הַמַּחֲזֶה, אוֹ הַסֶּרֶט עָשׂוּי ● וּבְרוּחַ חָפְשִׁית לְהַלְּלוֹ, אוֹ לְהַצְלִיף בּוֹ כָּרָאוּי ●●

אָכֵן, יוֹם יָפֶה הוּא יוֹם קְבוּרָתֵךְ, צֶנְזוּרָה, יוֹם צַח, יוֹם נָעִים ● כְּנִיחוֹחַ הָאָבִיב עוֹלִים בְּאַפִּי רֵיחוֹת פִּגְרֵךְ הָרָעִים / וְהַיּוֹם, כַּאֲשֶׁר חַיַּיִךְ וּמִסְפָּרַיִךְ הָיוּ לְמַאֲכֹלֶת רִמָּה וְתוֹלָעִים ● יִהְיוּ נָא שְׁמוֹת צֶנְזוֹרַיִךְ חֲרוּתִים עַל מַצֵּבוֹתֵינוּ, כְּמַזְכֶּרֶת עָוֹן לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים ●●

בועז עברון

האחריות עליך

צפיתי מראש מה תהיינה התגובות על רשימתי לפני שבועיים „מעשה שטן" שעסקה בפולחני הבאבא סאלי וקראה לאינטלקטואלים בני עדות המזרח להילחם בתופעות אלו – חרף תקוותי כי דברי יידונו לגופם.

בסדרת מכתבים שקיבלתי צויין, כי סוף סוף נתגלה פרצופו האמיתי של הגזען המפורסם בועז עברון. אחר אחר השני שאלו אותי ריטורית: „ומדוע אינך יוצא נגד בן עדתך הרב כהנא?", ומדוע אינני יוצא נגד ימי-הביניים ה„אשכנזיים" המתגלמים בעדה החרדית ובהטפה האשכנזית לחזרה-בתשובה? בסדר, בסדר. אני מודה בחטאי. נכון. מעולם לא כתבתי אף מלה אחת בגנות הרב כהנא. דרשותי בזכות החזרה-בתשובה ידועות ומפורסמות מקצה הארץ ועד קצה. ובהזדמנות זו הריני אף מודה קבל עם ועדה, שהנני נמנה בעת ובעונה אחת הן על חסידי הרבי מסאטמר והן על חסידי הרבי מלובביץ ומלקט שיריים מתחת לשולחנותיהם (ובגילי, עם הדיסקוס בגב, אל יהי הדבר קל בעיניכם). נתקררה דעתכם?

★

אבל לא על הכלות אלו רצוני להגיב, אלא על רשימה שנתפרסמה בעתון זה ב-10.2 בשם „מאגיה אינטלקטואלית" בחתימתו של בן דרור ימיני. אני מצטט: „מיהם אותם 'אינטלקטואלים של עדות המזרח'? אנא, יגלה את צפונות ליבו וישתפנו בהרהורותיו (...) האם אינטלקטואל ממרוקו מזרחי הוא אינטלקטואל של עדות המזרח? האם רואה מר עברון את עצמו כאינטלקטואל של עדות אשכנז? (...) אינטלקטואלים ממונים בעיקר על עצמם, וגם אם יש להם אחריות ציבורית, הרי שאין לה כל קשר עם מוצאם האתני. לציבור המתואר ב'מעשה שטן' של עברון אין בכלל אינטלקטואלים (...) האינטלקטואליזם הוא הדבר המנוגד ביותר למחשבה הפונדמנטליסטית (...) כינוי עולמם של בריות במצוקה כ'מעשה שטן' הוא מעשה הראוי לגינוי (...) יניח נא עברון לחסידיו של קדוש זה או אחר, כל זמן שאינם מזיקים".

לא הצגתי את עצמי מעולם כ„אשכנזי" מקצועי, ואינני רואה כל קשר בין תרבותי לבין ההוויה העכברית, רדיפת העוני והאמונות התפלות, של „העיירה היהודית" המפורסמת, שתושביה „הצביעו ברגליים" וברחו ממנה ברגע שיכלו, כנגד כל כתרי הנוסטאלגיה הקיטשית שקושרים לה כיום. אדרבא: מה שניסתה התנועה הציונית לעשות בארץ-ישראל היה להשתחרר מכל התרבות הגיטואית הזאת, תרבות של „בעלי ניסים" ושלטון פרנסים ורבנים, וליצור עם חדש וחופשי במולדתו. אני רואה את עצמי שותף במאבק לבנייתה כאן של תרבות חדשה, מעבר למחיצות עדתיות, אתניות ואף דתיות ולאומיות. כל מי שעקב אחרי מאמרי יודע זאת היטב. רבות התקפתי על „כנעניות", „התנכרות לשורשים" וכיו"ב. אני מתעב במידה שווה את ריצתם של „אנשים במצוקה" אל האדמו"ר כמו את ריצתם לבאבא סאלי. ואני חושב, בניגוד מוחלט לבן דרור ימיני, שהבאבא סאלי והאדמו"ר וחסידיהם למיניהם הם מזיקים כהלכה, ועוד איך. כל מי שמוותר על השכל הישר והעצמאות המחשבתית שלו ומפקיד את שיפוטו ומצפונו בידיהם של אחרים, הוא חומר גלם לדמאגוגיה ולפאשיזם. ממה נבנו התנועות הפאשיסטיות אם לא מ„בריות במצוקה"?

אולם בן דרור ימיני דוחק [illegible] במותינו בספרו המעניין „אגרוף [illegible]ליטי", שבו הגדיר את עצמו כאינטלקטואל בן עדות המזרח [illegible] שבועות מספר יצא במאמר [illegible] במוסף השבועי של „דבר" [illegible] עדות המזרח ותרבותן נגד „האינטלקטואלים האשכנזים", ובו הטיח האשמות כה כוללניות ואנטגוניסטיות נגדם עד שכמעט „בא לי" להגיב [illegible] הבלגתי. אלא שעכשיו, כשנוח לו, הוא מתחמק מכל זיהוי עדתי. האינטלקטואל ממונה בעיקר על עצמו. אין לו אחריות ציבורית, הקשורה במוצא אתני, אותו מוצא שבשמו דיבר עד עתה. ואותו ציבור שאני מתאר „אין לו בכלל אינטלקטואלים" כמובן. אם הוא מנער את חוצנו מאותו ציבור, ומוחל על תפקיד המנהיגות ועל המשימה החינוכית המוטלת עליו מתוקף היותו אינטלקטואל לגבי הציבור שצמח מתוכו – כמו שאחזו האינטלקטואלים את תפקידם בתקופה המודרנית, מה„נארודנאיה וולי" ועד לסארטר – באמת אי אפשר להאשים את המוני חסידי הבאבא סאלי. הם יישארו בבורותם והוא יישאר באינטלקטואליותו.

★

חשבתי שיקומו מקרב אותו ציבור אינטלקטואלים שיש להם גישה ישירה אליו, שיקבלו על עצמם את התפקיד לחנכו ולקדמו, [illegible]ריות לגורלו, ושלא ייתקלו [illegible] שאותו ציבור חש כלפי [illegible] תים (לרבות, עכשיו, בן דרור ימיני עצמו). אבל כנראה שאין.

כן, מר ימיני. שאלת למי התכוונתי ברשימתי כשכתבתי על האינטלקטואלים של עדות המזרח. התכוונתי בעיקר לאנשים כמוך. [illegible] עליך כשכתבתיה. זרקת לעברי את כהנא. אבל רוב רובם של חסידיו נמצאים במגרש שלך, [illegible] מתפטר מאחריות על [illegible] כם. מוטב שתביר [illegible] לא תצאו, אתה וחבריך, נגד [illegible] המאגיה שכה רבים [illegible] טיקות, אבל הם רבים מאוד [illegible] העדות שאתם מכריזים על [illegible] כמייצגיהן נאחזים בו, לא תגיעו [illegible] במשימה הגדולה שנטלתם על עצמכם, ליצור גשר לשלום בין [illegible] המזרח לבין העולם הערבי [illegible] הדם, היצר, הסתר והכשפים [illegible] תמיד חזקים יותר מקולות התבונה שאתם מדברים בשמה.

לא, מר ימיני. לא תשתחרר [illegible] קידך. ומאחריותך בקלות כזאת על ידי העברתן אלי.

עמוס קינן

יש כרטיסים לשואה

דמיאניוק לא שובר קופות. מה לא ניסו כדי להפוך אותו ללהיט. מסע התעוררות ויחסי ציבור כמעט חסר תקדים, בארץ שבה כל תקדים הוא חסר תקדים. הציבור לא עומד בתור. אין שוק שחור לכרטיסים.

הוא כן הוא, הוא לא הוא, לא משנה. יתלו אותו, לא משנה. ירונו אותו למאסר עולם, לא משנה. יזכו אותו, לא משנה.

ועם כל הפאתוס, עם כל הטקסטורת הפולחנית, עם כל היומרה לתת לאירוע לא רק ממד לאומי ובינלאומי אלא לפחות קוסמי, מי יודע מתי נגמר תשדיר שירות בשבחי הטוטו, הלוטו, הפיס, ומתי מתחיל תשדיר שירות השואה. ממילא, כל עוד נפש יהודי הומיה, עין ללבנון ולירדן צופיה.

וכל זאת במדינת ישראל, שעצם הסיבה הרשמית והבסיס המוסרי הרשמי להקמתה, היו ועדיין הינם, השואה.

★

לא מפני שעבר זמן. לא מפני שאנשים שכחו.

לא מפני שעדי הראייה האחרונים הולכים ונעלמים. גם לא מפני שעול מתיישן ורשע מתרחק. לפני 1987 שנים נצלב איש אחד בודד בירושלים, איש שאין לו עוד שישה אספים להפוך אותו מתרגיל במוסר לתרגיל באריתמטיקה, ועדיין מאות מיליוני בני אדם מסוגלים להתפעם, להתעלות, להזיל דמעה, להתעטף ביגון ולחוש הזדהות עם יסוריו של אותו איש, ולהתייסר שוב ביחד עמו, וזאת יען כי למענם ובשמם, כך אמר, קיבל עליו יסורים.

יסורים, כמו כל הצגה טובה, הם תן וקח.

לא רק קח.

הסיבה האמיתית לאדישות שבה מתקבלת השואה במגרש הביתי שלה היא שהשואה, שעוברה למחזמר ששמו מדינת ישראל, היא הצגה מחורבנת.

דמיאניוק לא יביא לישראל אפילו עולה אחד.

יותר סביר להניח שביום גזר-דינו של דמיאניוק, ישתרך התור הרגיל בפתח שגרירות ארצות-הברית בתל-אביב – לא בירושלים שחוברה לה יחדיו – תור של נכדי השואה ההולכים מכאן לצמיתות וקונים כרטיס להצגה מבטיחה יותר.

השואה כבר נזלה בין האצבעות ולא נותר ממנה מאומה. קופת אושוויץ ריקה.

אושוויץ וטרבלינקה, כתירוץ להקמתה ולקיומה של מדינת ישראל, ניסו נסיון אחרון לעשות קופה בלבנון. לא עוד אושוויץ, אמר בגין כאשר הופצצה ביירות על אנשיה, נשיה וילדיה. עכשיו קופת לבנון ריקה, ורק שרצים נותרו בה.

וכל אימת שאחד משרצי הקופה נותן קולו בנעימה מתוך המחזמר „שואה", עוד 1,000 צופים קמים ועוזבים את האולם ששמו מדינת ישראל.

★

הישראלי אינו טיפש יותר מחינני, ואינו חסר מצפון וזיכרון היסטורי מכל עם אחר. הישראלי, כמו כל אדם, יודע לשפוט הצגה, אם טובה היא, אם רעה.

ביום שבו לא יועלה יותר שום מחזה של צ'כוב בלונדון, הוא יירד מן הבמה גם ברוסיה. מפני שרק מה שטוב לכל האחרים, טוב גם לך. מה שלא טוב לאחרים, גם אתה אינך רוצה לראות.

הצגה מחורבנת, מדינת ישראל. האולם של דמיאניוק הוא ראי המדינה.

נכון, אל הצגת דמיאניוק בתוך ההצגה ששמה ישראל, מביאים בכוח, בגיוס, בתורנות, אנשים שפניהם מוכרות לצופים. אנשים יקרים מאוד, וגם חשובים. המצלמה מתעכבת עליהם. תראו, הנה השר בא. הנה גם חבר הכנסת בא. גם השופט בא. הם באים מפני שהם יודעים מה טוב. למה שלא תלמדו מהם, למה שלא תבואו בעקבותיהם, קנו גם אתם כרטיסים ותזכו גם אתם. בואו בהמוניכם!

אבל, קוני הפיס והלוטו והטוטו, את זה לא קונים וגם לא באים.

החולים המתבוססים בזוהמת בתי החולים, לא באים. הזקנים הערירים שקיצבתם נשדדת, לא באים. לא באה תנועת המושבים המתמוטטת ולא באה התנועה הקיבוצית המתמוטטת. ולא החקלאות המתמוטטת ולא התעשייה המתמוטטת. ובקופת אושוויץ אין כבר אפילו אסימון לתת להם. להם אין מה לחפש באולם.

★

הטקסט של מדינת ישראל הוא מחנה פליטים במצור שנהפך למחנה צבאי במצור.

המנגינה של מדינת ישראל היא הב, הב, הב.

שהיא, גם תחינה באוזני מי שנותן, לתת עוד, והיא גם נביחה שנועדה להפחיד. כפי הנראה, את הנותן. ואולי גם את השכנים מסביב לבית.

למעשה, היא מפחידה ומבריחה, בעיקר את דיירי הבית.

דמיאניוק מנסה לצעוק להם באוקראינית „הישארו, אל תלכו". אבל התרגום, כמו בכל הצגה כושלת, גם הוא לא עובד.

אולי אפשר היה, במאמץ נואש אחרון, לחבר את דמיאניוק עם חגיגות יובל ה-40.

לא מאוחר. אפשר עדיין לדחות את מתן גזר הדין ליום העצמאות תשמ"ח, ואז כשמו יהיה, יום שמחה. חג שמח.

זיוה ידיב

מלחמות המכבים

בימים אלו, בשעה שעינינו בשואות לריינן ושמיר ולמטריה הבינלאומית שתביא או לא תביא את השלום, מתנהל בארצנו ויכוח אידיאולוגי לא פחות חשוב ואולי אף גורלי יותר שמאיים לפלג את הליכוד.

ואין זה סתם ויכוח אידיאולוגי נוקב שגרתי, אלא ויכוח עקרוני ומצפוני שהשפעותיו עלולות לחרוץ את עתידו של העם היהודי:

מי יהיה האיש שיגזור את הסרט בטקס החנוכה הרשמי של הישוב אדם שכהכל בנימין – דוד לוי או מתתיהו דרובלס?

מחנה דוד לוי טוען שחזון ארץ ישראל השלמה יתמוטט והעם היהודי בתפוצות הגולה יתפורר ויתבולל אם מתתיהו דרובלס יגזור חלילה את הסרט, בשעה שהצדק הטבעי וההיסטורי דורש שדוד לוי, הוא ולא אחר, יאחז במו ידיו את המספריים ויגזור את הסרט בהדר ובגאון.

לעומת זאת, טוענת התנועה הדרובלסקאית, שאם דוד לוי ישתלט במירמה על המספריים ויגזור את הסרט, תהיה זו שואה הסטורית, קץ הציונות, בכייה לדורות ואולי אף חורבן בית שלישי.

לפי שעה ההתמודדות נושאת אופי אידיאולוגי טהור, אך שני הצדדים שוקלים כבר את האופציה הצבאית. מיפקדת לוי מכינה מבצע בזק לתפישת המספריים בתנועת מלקחיים, ואילו החפ"ק של מתתיהו מארגן פשיטת מסוקים נועזת על הסרט.

קטונתי מלחרוץ משפט בין שני מחנות המכבים, אך אישית נראה לי שדוד לוי בגוו הזקוף, בכרבולתו הגאה, נוצותיו ההדורות, וגרונו החגיגי והעמוק, נראה הרבה יותר טוב כשהוא אוחז מספריים, מאשר מתתיהו דרובלס החשמונאי. לוי הוא פשוט האיש שנולד עם מספריים ביד.

ועם זאת, למרות שתרבות הפשרה זרה למחנה הליכוד, דומני שכדי למנוע שפיכות דמים לא יהיה מנוס הפעם מהפיתרון הבא. לוי יאחז במחצית אחת של המספריים ומתתיהו במחצית השניה, ויחדיו יערפו את הסרט בהינף אחד של עוז וגבורה.

בינתיים, עד שתיפול ההכרעה במאבק האיתנים, הקפיא הישוב אדם את טקס גזירת הסרט, וממשיך להתקיים כילד בלתי חוקי שערלתו לא נגזרה.

שמורת טבע

אילו בידי היה הדבר, הייתי מנצלת הזדמנות חגיגית זו של שבוע הטבע ויום הולדתה ה-38 של הכנסת, ומכריזה על הכנסת כשמורת טבע, או מוטב חי-בר. אחרי הכל יש בה מבחר עשיר של עופות משונים, חיות מוזרות ופוחלצים יקרי מציאות.

אומנם אין בה נמרים ואריות, אך לעומת זאת מתרוצצים במליאה שפני סלע ועכברי-שוח, שועלים, צבועים, באבונים ובנות-יענה למכביר, ואפילו פיל אחד. חוקרי טבע וחובבי-עין יוכלו לגלות שם אפילו לא מעט חיפושיות זבל, נברנים, וצמע או שניים.

אך האטרקציה הצפויה למבקרים בשמורת החדשה תהיה ללא ספק האוסף הנדיר של חמורים הדוהרים ונוערים ללא הרף במסדרונותיה או שותים קפה במזנון.

דוד שחם

כסף קטן

★

איך לא להגיע לשלום

הוויכוח בין ועידה בינלאומית לבין מו"מ ישיר הוא הוויכוח הלא-נכון בשאלה הלא-נכונה.

מי שרוצה לא להגיע לשלום יכול לא להגיע גם במו"מ ישיר, גם בוועידה בינלאומית, ולהיפך, לא ועידה בינלאומית ולא מו"מ ישיר יושיעו למי שרוצה להגיע לשלום.

השאלה האמיתית אינה המסגרת למו"מ, כי אם תוכנו. השאלה האמיתית היא, מה צריכה להיות עמדתנו במו"מ הזה.

מי שרוצה להתחמק מן הצורך להגיד בבירור מה יאמר במו"מ וכיצד מה שיאמר יעזור להשגת השלום – מעסיק את הוויכוח בשאלת מסגרת המו"מ.

אל תוך הפח הזה לא צריך לנפול.

★

יותר זה פחות

פרשות חדשות דוחות הצידה פרשות ישנות. מי זוכר, שלפני כמה שבועות הוכרז על רפורמה במסים. שלפיה מי שיש לו הרבה יקבל יותר, אבל מי שיש לו מעט – לא יקבל [illegible]?

ובכן, בימים אלה התפרסמו הטבלאות של הנטו על-פי הדירוג החדש, פחות האגרות שיאושרו, כאשר יאושר, אם יאושר, התקציב החדש. מתברר שמי שיש לו הרבה, יקבל אכן יותר, אבל מי שיש לו מעט, יקבל, במקרים מסויימים, אפילו פחות.

אומנם, מי שמשתכר עד 900 שקלים לחודש (ברוטו) ייהנה מתוספת של 1.1% להכנסה הנקייה. לכאורה, הישג סוציאלי אדיר: תוספת להכנסה הנקייה כמעט עשרה שקלים חדשים לחודש. עשרה שקלים שלמים!

לעומת זאת ייהנה מי שמשתכר 5000 לחודש מ-3.75% נוספים להכנסה הנקייה, כלומר כמעט 200 שקל לחודש. מי שמשתכר 10 אלפים שקל לחודש יגיע אפילו לתוספת נטו של 13.5%, כלומר 1350 שקלים נוספים לחודש. ומי שמשתכר 30 אלף ו-40 אלף ויותר (וכבר ראינו שיש כאלה במשק הציבורי) יקבל מאתנו עוד 4000–5000 שקלים נקיים לחודש ויותר.

עכשיו נתכופף קצת ונסתכל בעשירונים הבינוניים, הדפוקים באמת.

ובכן, מי שהכנסתו ברוטו היא בין 1000 ל-3000 (ברוטו) לחודש יפסיד 1.75% עד 3.75% מהכנסתו הנקייה. רק ב-4000 שקלים יגיע למצב שבו אינו מרוויח ואינו מפסיד מן הרפורמה. ומשם והלאה – כפי שראינו – השמיים הם הגבול העליון.

את חצי ההבטחה מילאו: מי שמרוויח הרבה – ירוויח יותר. אבל מה עם החצי השני?

★

קואליציה בספרות

השוו את פגישת הסופרים בביתו של שמיר לפגישות קודמות שהיו עם גולדה ופרס. אבל אין מקום להשוואה.

הסופרים שהלכו אל גולדה הלכו אליה מיוזמתם, לדרוש את מילוי ההבטחות להחזרתם של עקורי איקרית ובירעם לבתיהם. לא גולדה ולא יועציה קבעו מי יהיה בין המוזמנים. היא אף ידעה מראש שצפוי לה ויכוח קשה. הוויכוח נמשך שעות רבות. אנחנו לא שיכנענו אותה. היא לא שיכנעה אותנו. אבל העיקר שאיש לא התיימר שגולדה נפגשת עם „הספרות העברית".

פרס נהג להזמין, בדרך כלל, לבית מפלגת העבודה עשרות רבות של סופרים הנחשבים למקורבי תנועת העבודה. הפגישות נתקיימו בתדירות עוד לפני שהיה ראש ממשלה, אף שמספר המשתתפים תפח ועלה אחרי שנעשה ראש ממשלה. לא היתה יומרה שהמוזמנים הם „חתך מייצג" של הספרות העברית ומן האכסניה שבה נתקיימו היה ברור שמדובר בפגישה מפלגתית ולא בפגישה ממלכתית.

את רשימת המוזמנים לביתו של שמיר הרכיב היחצ"ן שלו לפי הרכב הקואליציה – חצי לימין וחצי לשמאל. סוד גלוי הוא שרוב הסופרים נוטים לשמאל וכך נמצא שבצד סופרים חשובים לכל הדעות נקלעו להרכב גם אחרים שהוזמנו אך ורק בשל השתייכותם לימין.

אבל גרועה מן ההרכב עצמו היתה היומרה שהקבוצה שהוזמנה „מייצגת" את הספרות העברית. מי שמזמין פגישה מפלגתית, אל יעמיד פנים שזו פגישה ממלכתית. הדרך שבה זימן פרס את הסופרים לבית מפלגתו הרבה יותר מכובדת מזו של שמיר שהזמינם למעונו הרשמי של ראש הממשלה.

סנא חסן: הרומאן שלי עם דני

(המשך מעמוד 7)

חזיתי מראש שתי סכנות: שמישהו בישראל, יהודי או ערבי, ירצח אותי במהלך הביקור; או שיחשדו בי שאני מרגלת, ישליכו אותי לבית־הסוהר ואיש לא יחלץ לעזרתי. חששתי להיעלם. לכן הקפדתי על זהירות כפולה: לא להיפתח עד הסוף, לא להפגין רגשות. להיות כל הזמן על המשמר. לא להיות מעורבת. לא לחבב אפילו תינוקות.

„ידעתי שהישראלים ישתדלו להפיל אותי בקסמיהם. תיכננתי היטב את תגובותי, בכוונה להראות להם ש'אותי לא מסדרים'. ולמרות הכל — זה קרה. התאהבתי בדני.

„הרומאן שלנו היה סוער ודיסקרטי. איש לא ידע. אני לא סיפרתי. הוא לא סיפר. אני גם חשבתי שאשתו לא ידעה, אבל חשדה. פעם אחת טרקה לי את הטלפון. ידעתי כי היא חוששת לאבד אותו.

„העובדה שאינני יהודיה, ולעולם לא יעלה בדעתי להתגייר, לא הפריעה לדני. כשהציע לי נישואין, בהסבירו כי נוכל לבנות חיים משותפים בדרום־אפריקה, נתפסתי לייאוש נורא. מצד אחד, רציתי שזה יקרה, כי אהבתי את דני. מצד שני, לא יכולתי להאמין שאדם נפלא כמוהו יעשה דבר כזה. לא יכולתי לפגוע עוד יותר באשתו, האם השכולה. אלוהים לא היה סולח לי.

מוטב שלא אדע

„במשך תקופה ארוכה נקרעתי בין שני העולמות. אמרתי לעצמי: אין לנו סיכוי. מוקדם מדי לממש עד הסוף אהבה עם האוייב. וכשלא היתה ברירה, החלטתי לעזוב את ישראל. ידעתי כי אם אשאר, אחזור אל דני. מאז חלפו עשר שנים. לא ראיתי אותו. לפני שנתיים, בארצות־הברית, הוזמנתי לסדר פסח. היה שם זוג ישראלי המתגורר בדרום־אפריקה, שסיפר על חייהם שם. לפתע הזכירו את שמו של דני, וכמעט התעלפתי. רציתי מאוד לשאול מה שלומו, האם הוא מתגורר שם דרך קבע והאם הוא עדיין עם אשתו. אבל חששתי שלא אוכל לשלוט בעצמי וכולם ינחשו וכך ייחשף הקשר בינינו. הצלחתי להתאפק. עד היום, למרות שנתקלתי באנשים שמכירים אותו היטב, לא ניסיתי להתעניין בגורלו. ייתכן שהוא נמצא בישראל. ואולי מת? מוטב שלא אדע. נדמה לי שאהבתי אליו עדיין לא מתה.

„דני לא ידע שאני עומדת לפרסם ספר. בוודאי שלא יכול היה לנחש כי אחשוף את סיפור האהבה שלנו. שיניתי במתכוון את כל הפרטים המזהים עליו, על אשתו, על הילדים, ואפילו שמות הכלבים. גם אם אשתו תקרא את הספר ותגלה מה שתגלה, זה לא יהיה נורא כל־כך. איש לא יידע. דאגתי למנוע ממנה בושה פומבית. „חשוב היה לי לפרסם את הספר, גם את הסיפור האישי שלי, למרות מחירה הגבוה של החשיפה. כבר קיבלתי איתות מן המשפחה בקהיר, שהסיפור הזה לא יעבור בשקט. הצבתי לעצמי מטרה: אני רוצה שהערבים שלא ראו את ישראל יגלו אותה באמצעותי, על הטוב והרע שבה. מן הזווית האנושית. רק מעטים אצלכם יודעים כי בתקופה מסויימת המצרים היו מאוהבים בישראל. אפילו אחותי, שהיתה העויינת ביותר כלפי, בגלל נסיעתי לישראל, שינתה את התנהגותה אחרי שפגשה שלושה 'ישראלים יפים'.

אני טיפוס סגור

„ואז, כשיאו של הסיחרור, כאשר חברי בקהיר התקוממו נגד תעמולת העבר, באה מלחמת לבנון וטפחה על פניהם. הם הרגישו שרימו אותם. התלהבותם הצטננה. שאלו אותי בכעס: איך הישראלים הנחמדים האלה היו מסוגלים לתקוע לנו סכין בגב? אמרתי לעצמי: מה יקרה כשהם יגלו שיש גם 'ישראלי מכוער'? ומייד החלטתי: הגיע הזמן לחשוף את ישראל במערומיה, על הטוב והרע.

„כמו הסיפור שלי עם דני, ידעתי שצריך לחזור אל המציאות. הספר, כך אני מאמינה, יאפשר לי ולאחרים להתמודד עם ניסיון חיים חשוב. כשכתבתי, לא הירהרתי באפשרות שמישהו יציץ לסודות שלי. זה נראה לי כמו יומן. אחרי ההופעה ב'זה הזמן'/התגובות הראשונות, החמות כל־כך, אני יודעת שאלפי אנשים יידעו דברים שמעולם לא סיפרתי לאיש. זה קשה לי. בסך־הכל, אני טיפוס סגור. המצאתי לעצמי תרופה לחשיפה: להשתקע, מעתה והלאה, בתיכנון הספר הבא.

אני מאמין — באינטרנציונל?

(המשך מעמוד 15)

הנה המשיח אינו בא ואנו חיים איכשהו (הוא אמר זאת בחיוך של אשם), אבל איך היינו יכולים להתקיים, ולו יום אחד, בלי שמו?

בלעדיו היה כיום מיספר היהודים כמיספר החתים, האמורים, הפרזים, היבוסים ביחד. ועליהם תוכלו להוסיף את כל הפלישתים, הבבלים (ומהם שרדו דווקא היהודים), הרומאים ועוד הרשימה ארוכה. כמיספר כולם היום, עלול היה להיות גם מיספר היהודים, וכגורלם — גורל היהודים: משתחווים להבל וריק ומתפללים אל אֵל לא יושיע (וזה מזכיר לכם משהו?). לגורל זה לא שחררי המשיח דוחפים את היהודים.

ובלי שמו של המשיח צפויה סכנה לא רק ליהודים. גם היהושפטים לא היו יכולים להסתער, בלעדיו, על „משיח־השקר", בר־כוכבא, כי בלי בר־כוכבא היו הם נעלמים בתוך הזמן, שכיסה את הכותל־המערבי, והיה נשאר מהם מה שיישאר מ„מחקריהם" האפוקאליפטיים.

ואיך היה נראה היום העולם, אילו נשאר הוא לבדו עם טיבריוס, עם קליגולה, עם נרון, עם אטילה, עם ג'ינגיס־ח'אן, עם איוואן האיום ועם דומיו האיומים ממנו — בלי שמו של המשיח, שאותו צריך היה לייבא לרומא מ„יודיאה דוויקטה", יהודה המנוצחת, והוא בנה של יידיש־מאמע, אשר הרתה לאל, כטענתם־הם ואולי כאמונתם.

ומאותה יהודה המנוצחת (יש „היסטוריונים" שיאמרו בוודאי: מפלסטין) ייבא העולם את אידיאות הישועה והגאולה, אשר הנצנו משמו של המשיח, שאותו דוחה המימסר הישראלי, כלומר — חזיונו־והתרוננת (ח"ת) של מדינת־ישראל.

★

האיש, שעקב אחרי סיפורו של אצ'ג, מירושלים ועד אוסלו של דצמבר 1986, נדהם למראה עיניו: קהל גויים עומד על רגליו, ברעש ונפעם, אל מול אני־מאמין־בביאת־המשיח של יהודי, אשר ניצח את המוות.

האיש חשב באותו רגע: מה היה קורה כאן, אילו היה אלי ויזל מוצה ב„אינטרנציונל", אפילו בשפה הנורווגית, במקום ב„אני־מאמין" בעברית. ואינטרנציונל פירושו — כל העמים. הֶהָהֶה... הֶהָהָה...

★

(מאמר רביעי)

החיים בצל החשד

(המשך מעמוד 3)

עשה את זה, לא אמרתי לעצמי: אלו־הים, אבי עשה זאת? משום שידעתי מיד בלבי שאבי איננו אדם כזה".

לא שאלת אותו שאלות?

„מעולם לא. כולנו היינו בהלם ביותר, וכולנו תמכנו אחד בשני. לא היה לנו מושג שנגמור בארץ הקודש. תמיד האמי־נו שלא משנה לאן נצטרך ללכת ומה נצטרך לעשות, אבי לעולם לא יוכר כאיוואן האיום מטרבלינקה. ידענו קצת על ההאשמות, כאילו שיקר במסמכי ההגירה שלו, והסתיר את עברו הנאצי. תמיד האמנו שברגע שאבי יסביר להם ששיקר מתוך פחד שישלחו אותו חזרה לבריה"מ, אז הכל ייגמר, ויתנו לו לל־כת. צר לי לומר, שלא מצאנו צדק בא־רה"ב. עכשיו כשזה הגיע למשפט הסופי, נראה שהמקום היחיד בעולם שבו נמצא צדק, הוא ישראל".

מה הוא אמר לך במשך כל התקופה הזאת?

„כשביקרנו אותו בניו־יורק לפני ההס־גרה, לא ידענו למה לצפות. כשהגענו לשם הוא היה רגוע מאוד, ושלם עם עצ־מו, ואז אמר לי משהו שלא אשכח לעו־לם: אין לי סיבה לפחד משום דבר, וזה כל מה שחשוב. מאז אותו יום הדברים החלו להשתנות. מרגע שהובא לישראל, עדים שלא יכולנו למצוא אותם, החלו להופיע, ניצולים מטרבלינקה, שאמרו: זה לא איוואן האיום, וזה בישראל היתה הפעם הראשונה שבתקשורת יצא סיפור אנושי לציבור".

צמוד לעורפו של האב

מה ציפית למצוא כאן?

„לא ידעתי למה לצפות. לא ידעתי מה מתרחש כאן. אני רואה אנשים מת־בוננים בי במשפט, אבל אני מצפה שית־בונו בי. יש בודדים שממלמלים דברים בעברית. לפעמים כשאני מסתכל להם בעיניים, הם מפנים את מבטם, כאילו הרגישו לא בנוח, ויש להם ספקות. ויש אחרים שפשוט נועצים בך מבט, כאילו להפחידך. לאלה יש רעיונות אחרים. אבל כשאתה חושב על מאות האנשים שיושבים שם, ומתוכם רק קומץ אומרים משהו, זה יחס טוב. זה כן הטריד אותי, כשאשה אחת ניגשה אלי ואמרה: אני מרחמת עליך. בהתחלה זה גרם לי להר־גיש טוב מאוד, ואז הבנתי שהיא התכוו־נה למשפחה, ולא לאבי. אמרתי לעצמי: יש אנשים כאלה בכל ארץ, בכל עם".

הוא בא לשבוע, ויישאר ככל הנראה שלושה שבועות. אחר כך יחליף אותו בן משפחה אחר, אולי האם. מתגורר במלון אמריקן קולוני בעיר העתיקה. בישיבות בית המשפט הוא יושב תמיד צמוד לעורפו הרחב של האב, מעניק לו תמיכה מוסרית.

חשבת על האפשרות שתפסידו במשפט?

„לא, תמיד היתה לי אמונה. האמונה נותנת לך כוח לסבול. אני מאמין שהוא עוד ישוב הביתה".

SOTHEBY'S
FOUNDED 1744

לקראת המכירות הקרובות
אביב 1987 - ירושלים, לונדון.

ציור מן המאות ה־19 וה־20

מתקבלות יצירות של:
שאגאל, סוטין, אדלר, אפשטיין, קיסלינג, ליפשיץ, פסקין, מודליאני, פיסארו, זדקין, ליברמן, לסר אורי ואמנים מאסכולת ברלין ופריז היהודיים; וכן אמני המאה ה־20: גולדה, פכשטיין, קירשנר, הקל, גרוס ואחרים.
מומחית סותבי'ס לאמנות המאה ה־20 תבקר בארץ בחודש הקרוב למתן הערכות ויעוץ.

יודאיקה
אנו ממשיכים לקבל ספרים, כתבי־יד, תשמישי קודש, ציור וגרפיקה.

להתאם פגישה נא לפנות טלפונית למשרדנו: דב הוז 19, ת"א טל: 03-223822, 03-246897 בשעות 09.00-14.00

סותבי'ס
בית המכירות הפומביות הגדול בעולם.

למכירה
לרציניים בלבד
ברחוב הראשי
בבאר־שבע
(הרצל 19)
בית ערבי ■ 75 מ"ר
מתאים לכל מטרה
בדבר פרטים:
057-419023
057-414519

חברה רצינית
בעלת משרדים וקשרים בישראל ובמכסיקו
תייצג
מפעלים רציניים
עם פוטנציאל
יצוא גדול
טל. 03/5740125
03/763182
לא בשבת
סודיות מובטחת

כלל חברה לביטוח בע"מ
CLAL INSURANCE COMPANY LTD.

הצעה למכירת רכב

מס' רישוי	דגם ונפח מנוע	שנת ייצור	ק"מ באלפים	תאריך רישוי	הערות
24-454-83	רנו 9 TC 1100	83	150	21.9	
24-455-83	רנו 9 TC 1100	83	135	21.9	
57-942-82	רנו 9 TSE 1400	82	150	31.7	מז
45-884-82	סיטרואן GSA 1300	82	135	12.1	
45-063-81	הודייון LS 1100	81	125	4.5	
31-961-82	קורטינה GL 1600	82	125	3.2	אוט+מז
44-661-82	קורטינה 1300	82	80	26.7	מהשכרה
44-665-82	קורטינה 1300	82	95	26.7	מהשכרה

חיסול רכב שלם, תוצאות בדיקה במכון יועמדו לרשות המעוניינים.
את המכוניות ניתן לראות בחניון בשדי רוטשילד 44, תל־אביב מיום 22.2.87 שעה 10.00 ועד ליום 26.2.87 שעה 12.00
[illegible]
אין החברה מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

בית תוכנה מהמובילים בתחום המיקרו
ומערכות רב משתמשים
מחפש
נציגויות בכל הארץ
פרטים נוספים בטלפון: 03-202025 ,03-207335 ולבקש את יוני

דרוש בית/אולם בדחיפות
בשטח של כ־300 מ"ר בסביבות כלבו שלום
לקניה או השכרה
03-461554, 661679

יד יצחק בן־צבי
50 שנה לחומה ומגדל
שלושה ימי עיון וסיור

במלאת חמישים שנה ל„חומה ומגדל" — נקיים כנס בן 3 ימי עיון וסיור בהשתתפות מיטב החוקרים מהאוניברסיטאות בארץ.
בכנס ידונו היבטים הסטוריים, גיאוגרפיים והתיישבותיים והוא יתקיים בבית ההבראה „מעלות" בימים ו'–ח' בניסן תשמ"ז — 5–7 באפריל 1987.
ישולבו סיורים באתרים מרכזיים.
מורים שישתתפו בכנס — יזכו בגמול השתלמות.
מחיר מלא (הרצאות, סיורים ופנסיון מלא — 2 בחדר): 200.– ש"ח.
למשתתפי הכנס יחולק (ללא תשלום נוסף), הקובץ מסידרת „עידן" על „חומה ומגדל".
ההרשמה: באמצעות המחאה לפקודת „יד יצחק בן־צבי", ת.ד. 7660, ירושלים 91076.
פרטים נוספים: טל': 02-639170; 02-667675.
מספר המקומות מוגבל.

יד יצחק בן־צבי
ירושלים
פרס יצחק בן צבי

יד יצחק בן צבי מכריזה על מענק פרס על שם יצחק בן צבי ז"ל על מחקר באחד מהנושאים דלהלן:
א. תולדות היישוב היהודי בירושלים.
ב. ארץ ישראל, יישובה ועתיקותיה.
ג. קהילות ישראל במזרח.
ד. תולדות השומרונים.
ה. תנועת העבודה העברית בארץ ישראל.

הפרס יוענק בהמלצת חבר שופטים על עבודת חיים או על מחקר ספציפי שהתפרסם בדפוס לא מוקדם מארבע שנים לפני מתן הפרס.
אין הפרס ניתן לספר שזוכה בפרס אחר.
את המחקרים יש להמציא ב־4 עותקים ליד יצחק בן צבי, ת.ד. 7660, ירושלים.
ספרים שלא יזכו בפרס לא יוחזרו למחברים.
המועד האחרון להגשת המחקרים הוא: ח' אדר תשמ"ז (6.3.87).
הפרס יוענק בטקס מיוחד בכ"ט ניסן תשמ"ז (28.4.87).

הופיע
ב"עקד
כל כתבי
יוסף
ארליך
מתורגמים מיידיש בידי:
פרופ' דב סדן, א.צ. שפיר, ד.א. ברתיני, פנחס אורן, ש. מנדלי.

הסתדרות מדיצינית — הדסה
שלוחת הדסה ירושלים
עכשיו גם בתל־אביב!

מרפאות הדסה ירושלים יופעלו על ידי מומחים בתחומי הרפואה השונים גם בתל־אביב.
הנהלת הסתדרות מדיצינית הדסה החליטה להקל על חולים המתגוררים מחוץ לירושלים ולאפשר להם לקבל יעוץ, מעקב או טיפול באזור הקרוב יותר למקום מגוריהם.
יכובדו גם הפניות של קופות החולים
התשלום עבור ביקור במרפאה הציבורית 10–17 ש"ח בהתאם לתעריף הארצי שנקבע ע"י משרד הבריאות.
מרפאות הדסה — בית הרופאים — מדיכלל
רחוב ריינס 18, תל־אביב
בימים א'–ה', שעות הקבלה: 2.00–5.00 אחר־הצהריים.
לקביעת תור וקבלת מידע נוסף נא להתקשר לטל' 03-228812
חולים המעוניינים להתקבל אצל רופא מסוים, יוכלו לעשות זאת במסגרת שר"פ הנהוגה בהדסה.
טלפונים — בירושלים: 02-446335, 02-422287
ובתל־אביב: 03-228812

למכירה —
לרציניים בלבד
במידרחוב
ברח' קק"ל 131
בבאר־שבע
חנות
65 מ"ר לכל מטרה
בדבר פרטים:
057-414519, 057-418033

קבלן לצורת
תעשייתית
עם נסיון רב
וצוות מנוסה
מעוניין בהתקשרות
03-5050316 — בערב

בבאר־שבע
להשכרה —
לרציניים בלבד
במידרחוב
ברח' קק"ל 133
חנות 70 מ"ר
מתאים לחנות הלבשה
בדבר פרטים:
057-414519, 057-418033

למבוטחי כוחות הבטחון
היום יותר מתמיד צריך להבהיר
כאשר מחליפים חברת ביטוח.
אתם לא קוראים עתונים?
אתם לא שומעים רדיו?
שימרו על הביטוח שלכם
אצל סוכני הביטוח של קבוצת הסנה
כי הוא הטוב מכל ביטוח.

נפתח ברמת־השרון
בית אבות
ל„גיל־הזהב"
בלב המושבה, באיזור שקט
★ אוירה חמה וביתית
★ השגחה רפואית 24 שעות
★ פעילות גופנית + ריפוי בעיסוק
★ 6 ארוחות ביום
מספר המקומות מוגבל
פרטים בטלפון:
03-9610314; 03-473293

אקדמון ACADEMON
בית־ההוצאה של הסתדרות הסטודנטים של האוניברסיטה העברית
זה עתה הופיע
פרופ' ישעיהו ליבוביץ
בין מדע לפילוסופיה
מאמרים הרצאות ושיחות
פרופ' חנא שמרוק
האיורים לספרי יידיש במאות הט"ז — הי"ז
הספר מאיר את הקשרים התרבותיים הרחבים של האיורים בספרי יידיש שהודפסו במאות הט"ז–הי"ז.
להשיג בחנויות הספרים המובחרות
הפצה ראשית: ערמוני, רח' בלפור 4, ת"א.

מכרז
וילה מודולרית אמריקאית
לפירוק והעברה
6 חדרים 150 מ"ר, כולל מטבח, 3 מערכות שירותים, חלונות ודלתות אלומיניום, ארונות קיר בכל חדר.
גג רעפים מרסיי.
הוילה תימכר למרבה במחיר.
הצעות בכתב בצירוף ערבות בנקאית ע"ס 10% מערך ההצעה יש להגיש עד ליום ה' 6.3.87.
לפרטים ולתיאום ביקור: 03-295935/6 למיקי

כל־המציל נפש אחת
בישראל
כאילו קיים עולם מלא
יעקב חלפון אב ל־5 ילדים בן 29, תושב חדרה, זקוק באופן דחוף, לניתוח השתלת־לב בחו"ל.
צוות הפעולה העירוני שהוקם לסיוע בנושא, קורא לציבור לתרום ולהפנות תרומות לחשבונות הבנקים הבאים: לאומי גבעת־אולגה מס' חשבון 86967/17, בנק הפועלים גבעת אולגה מס' חשבון 251345 ובבנק הבינלאומי הראשון בחדרה מס' חשבון 105-128605.
אינג' יחיאל כהנא
ראש העיר חדרה

מושב פצאל
בבקעת הירדן
קולט משפחות
עם ילדים עד כיתה ט'
מוזמנים לבוא ולהירשם
פרטים בטלפון: 02-941496 אתי
02-941587 עדית
02-941121 נורית

אוניברסיטת בר אילן
T&M
יישום טכנולוגיה ושיווק
„ניהול מחקרי שוק לתעשיה"
יום עיון
בהשתתפות מרצה אורח מארה"ב
ד"ר סטיוארט גמזו
מנהל מחקרי שיווק לאגף הפלסטיק בחברת „DUPONT"
יום העיון ייערך באוניברסיטת בר אילן בתאריך 23.2.87 בבנין בגין 9.00–17.00.
● לפרטים נוספים: 03-342021.

משרד החינוך והתרבות
המזכירות הפדגוגית
היחידה לחינוך לדמוקרטיה ולדו־קיום
מכריזה על תחרות
רעיונות לפתרון בעיות
יסוד בחברה הישראלית
בני נוער בחטיבות הביניים ובחינוך העל־יסודי מוזמנים להשתתף ולהגיש רעיונות מקוריים לפתרון הבעיות הבאות:
אלימות בקרב הנוער; אבטלה ועוני; יחסים בין יהודים וערבים; „היהודי הבודד" — בעיית הירידה
המעוניין להתמודד עם תסריט עתידני, המשרטט את התפתחות הבעיה ואת משמעותה בשנת היובל למדינת־ישראל, ולהגיש פתרון מקורי עליו. עבד עם חברים ובני משפחה, ולפנות אל „היחידה לחינוך לדמוקרטיה ולדו־קיום", המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך והתרבות, רחוב דוד המלך 2, ירושלים.
[illegible]

לגרעין אבטליון
שפע ברכות
עם עליתכם על הקרקע
מאחלת
ההנהגה העולמית
„ישראל הצעירה"

למוסד ממלכתי
דרושה בשכירות דירה מרוהטת
בת 4–5 חדרים
כולל טלפון במרכז ירושלים
הדירה תושכר למשך שנה
עם אופציה להארכה.
לא ישולמו דמי תיווך.
הצעות נא לפנות: טלפונים 03-207013 [illegible]

מושב גיתית
בקעה — גב החור
קולט משפחות
(עד גיל 35)
★ חקלאיות (רקע חקלאי)
★ התיישבות משולבת בחקלאות ועבודת חוץ
★ אפשרויות אחרות
◊ רצוי עם ילדים עד כיתות ד'–ח' ◊
בפרטים נוספים נא לפנות לנערה קלימה: בערב ליוסי אולג' 02-941323 וליוסי יעקובוביץ 02-941212 ולדנה"צ 02-941671

עיריית ראשון־לציון
מודיעה
לתושבים המתכוונים להעתיק מקום מגוריהם לראשון־לציון לקראת שנת הלימודים תשמ"ח
[illegible]

הקרן לטיפול בחסויים
[illegible]

תל־אביב לא חרבה

מאת דליה אמוץ

אהרן אלמוג, רחוב הרצל, הוצאת עם עובד, 94 עמ'.

"פעם בנעוריותי חשבתי שאין עצוב יותר מאביב / עצבת ביהודה, שלונסקי הוציא לי אותה", כך כותב אהרן אלמוג בספר שיריו החדש על ספר שיריו הראשון "אביב עצבת ביהודה", שראה אור ב־1956. הוא מאוהב בזיכרונותיו, והאתמול התל־אביבי הוא בראש שמחתו ועיצבונו, עד כמה שעיר צעירה כל־כך לימים יכולה להרשות לעצמה להפליג בזיכרונות. ספרו "רחוב הרצל" מטיף מוסר לכולנו ורואה בנו את ניוונה החטאה, אם לא גרוע ממנה: "בנקים בכל פינה כפטומים בנקמתם גלידות שוטרי תנועה / אני אומר לכם / ניוונה נחטבת" (עמ' 73). הוא מעמיד את זיכרונותיו לרשות הציבור לייסרו על מה שקורה לעיר היום.

השירים של אלמוג עוברים בין המון פרטים תל־אביביים של פעם וכל תולדות אהרן חוזכר את דרום העיר בגעגועת ובדיבוק לתקופה שבה "בשבת נחמו הלכו כולם לשמוע את יוסלה רוזנבלט / והשאירו את הבתים פתוחים / איזה עולם עדן קיץ / שום גנב לא בא / סבתי חלקה להם ריוון לשבת" (עמ' 63). השורות לפעמים מתארכות עד שובל שאינן ממשיכות להיות סיפור. הן הולכות בתל־אביב ואין להן מנוחה מן הזיכרון המציף אותן. אפשר לחצות בספר כמו בשלולית חמים של עבר אינטימי בעיר אחת ומיוחדת מאוד ולהזכיר את הנשמות שאינן בה עוד – גזוז רובננקו, אוטובוס איחוד־רגב, שירים של אסתר גמליאלית, הפרשנות המדינית של מרויני, העוצר הגדול, ריח ימי המנדט, כמו מאה שנות בדידות שלא תאכדנה אם רק נשוב ונזכיר אותן ולא נניח להן לשקוע אל השיכחה של הבורים.

דקירה בלב

אלא שכוחה של תל־אביב, מושא אהבתו של אלמוג וגם מושא אהבתנו, אינו בא לה מההיסטוריה הקצרה עד כדי כך שאת קצה האופק שלה תמיד אפשר לראות, אם רק תסתיר בידך את השמש המסנוורת. אולי הוא בא לה מהשמש והים, ואלה לא מתמעטים. עיר צעירת־עד, "עלה לירושלים תוך יומים תגיע אל הנצח" (עמ' 35), כותב אלמוג, כשבתל־אביב, ברחובות הכי שכוחים ומרופטים, נושמים את היום הזה, שאפשר למשש אותו ביד.

אלמוג כותב על זמן עבר כאילו היה קרנות המכה. הוא כמו סותם את כל דרכי הנשימה וצולל להוציא לנו שיכים וצדפים להוכיח אותנו על פנינו עד כמה שם יפה. כל שורה דקירה בלבו "אפילו חיה עולת ויורד במולם יעקב / לא חיה עומד לי חלב / לומר ממה בזאב לי" (עמ' 79). הוא מונה לעצמו, לקוראיו, את תמונות העבר אחת לאחת, כדי לומר לנו משהו לא טוב על עצמנו, כמו שאנחנו נראים לו היום: "בא אבי לארץ־ישראל / ראה גמל ירד בנמל / יצא במחול כתוב תל / הגיע לבנים / פועל תמרץ חומוץ מריק / לא עישן לא זיק / ומה נשאר מכל זה / דריק" (עמ' 9). או "היכל ערום / לא יודעים לאן / הגיעו ידיעות סותרות לא ברורות / קבורי שוקע תמונותיה נושלות" (עמ' 11). או "אני צמא בני, אמר המשורר מעצב / שנים רבות / משוטט / מרואג / מתחשש / ולבבי סף דמעתי" (עמ' 27). או "בעלמו החמורים מן הארץ הזאת / מתה שקמה אבלו עצי שדה / התחיים לא ירקדו / הגבעות לא ימחאו כף" (עמ' 54). ואנחנו בעיניו היום "חבורה של מחפשי שעירים לעזאזל" (עמ' 93). הוא מאשים אותנו, את ה"חבורה", שהרסה לו את העיר ויצאה לתרבות רעה.

לעצם העניין, אלף, לא "כולנו אשמים", כמו שטען או נשיא־המדינה. ובית, האם זהו תפקידה של השירה, לחיות מטיפת מוסר? משורר אינו מטיף, ונביא־זעם אינו משורר. גם כשביאליק כותב "ראיתיכם שוב בקוצר ידכם ולבכי סף דמעה" הוא אינו במיטבו, אבל עם משורר לאומי לא עושים חשבונות על רגל אחת. וגם הקינות בשירה מספרות על מה שאבד ואינן מתכוונות כי ישוב עוד. העיקר ספרות רוסי גולה אמר שבתחזוי השיר אפשר לרמוז הרבה מאוד דברים שאסור

אהרן אלמוג

לומר בפרוזה, ואיני משערת שהוא התכוון רק למישטרים טוטאליטריים, אלא לשירה בכל מקום. אבל אלמוג כותב בתוך ספר השירים גם קטעים בפרוזה, ובהם הוא מגלה למה כיוונו השירים: "אין כמו שתיקה כדי להביע את מלוא שאט־הנפש שעשויה לרחוש שירת אמיתית" (עמ' 88). "היום אני יודע ששירה צריכה להמצות עורף, ללכת מנגד, לעכב בכל האפשר, להוסיף לדחוף יעילות... שיטעו מחות לחייל. שיקראו סטרים ויקשיבו לקול המוסיקה ויראו איך יתחלו פני הדברים להשתנות". כאילו שורות השיר דרישה, שמא לא יובנו די, הבהרה מוחצת, שאין אחריה עוד אי־הבנות באשר לכוונת המשורר. הכוונה היא לעכב בכל האפשר. כאילו בידי המשורר לעכב או לקדם משהו. משורר בעל אמונה רבה בכוח המלה לחטוט את המציאות מהר־חוקי־ובאופן־אלגנטי לאחור.

לשון שנונה

אין לנו עוד עיר כמו תל־אביב, שבה קורים הדברים הרוחשים חיים ומתנקזים אליה מכל רוחות הארץ. גם ההפגנות הגדולות נאספות לתל־אביב. ודאי הסרטים תמיד נותחים תחילה על המסכים של תל־אביב: "איך פורץ קפיץ מבית־העם לקולנוע / בן רגה / ואחרי הסורים באגרופים קמוצים / עליה שניה רקדו והרה הלבו קיימות ואוהרה / אחרי־כך באה עליה שלישית מריח מרמנו קלרק גיבל / ריטה הוורת / ולימור את הנשים להתנשקי" (עמ' 63). אבל אלמוג אינו סולח לעיר על שינויים בקצב ובאיכות, ואפילו על סרטים טובים יותר שמגיעים היום והם הרבה יותר כנים עם הצופים. יעקב שבתאי כתב פרוזה תל־אביבית שלא נרמזה בה נימה של נביא־זעם, על אף הכאב שנאסף אליה. השירים של אלמוג מריפים, לטעמי, ריח מוסרנות יתרה.

הוא כותב בלשון שנונה, חריפה. השירים נוצרים כאילו בקוצר רוח, בקשיות, ונותנים את הדימוי האיכותי לספר כולו. לזכותו ייאמר שהוא מעלה את העבר כאוב, כדי לבקש על נפש העתיד. אבל הסימנים שמשורר התווה אינם נקלטים בבהירות ומעבירים משהו שאינו יכולים לפענח עד תום. וזה מזור להניח שהחיים מתמעטים והולכים, מה גם שירושלים כבר חרבה פעמיים, תל־אביב מעולם לא.

בשלוּת מאוחרת

מאת אבנר הולצמן

משה דור, בראש השונית, מיבחר שירים 1986–1954, ספרית מעריב, תל־אביב, 128 עמ'.

"בראש השונית", קובץ שיריו השלושה־עשר של משה דור, הוא כעין סיכום־ביניים של דרכו השירית מאז ראשיתה בתחילת שנות החמישים ועד היום. הובא בו מיבחר מכל ספריו הקודמים, בצירוף צרור שירים חדשים שטרם כונסו בספר. עצם מעשה הבחירה, שניכר כי הושקעה בו מחשבה רבה, הוא בבחינת הצהרה פואטית סמויה של המשורר, שאינו חותר לייצוג מאוזן של כל תקופות שירתו, אלא מבקש להבליט חטיבות מסויימות ולטשטש רישומן של אחרות. כך, למשל, לא נותר כאן מספרו הראשון של דור, "ברושים לבנים" (1954) אלא זכר סמלי בצורת שיר קצרצר אחד, לעומת מיבחר מקיף בן שמונה־עשר שירים מספרו "וכבר בהתחלה" (1984).

משה דור

המגמה הכללית היא, איפוא, לתת ייצוג רחב יותר לקובצי השירים המאוחרים, על חשבון קודמיהם משנות החמישים והשישים, ואין ספק כי מן הבחינה האיכותית הטהורה זוהי הכרעה מוצדקת.

החתך־האורך בשירת דור, שמספק המיבחר שלפנינו, מאשר את מה שניתן היה לחוש בו לפני כן, והוא, שהשירים מן העשור האחרון, פחות או יותר (מן הקובץ "מסות הזמן" ואילך), עולים על אלה שנכתבו בשני העשורים הקודמים. הקריאה הכרונולוגית הרצופה מגלה תהליכים של הבשלה והצטללות הן באישיותו של האני הדובר בשירים, והן בדרכי העיצוב והנקטות בהם. הרטוריקה הפאתטית, הגודש המטאפורי, האספקטים המלודרמאטיים, הסמליות ה"פיוטיות" היתירה, שפגמו כל־כך בשירים המוקדמים, הולכים ומפנים את מקומם לדיבור שירי ישיר, לאיפוק ולזהירות בבחירת החומרים, לאינטימיות של עולם ולמורכבות של הוויה.

זהב ואש

נראה כי דור עצמו מודע לתמורות שחלו בכתיבתו, ואף נתן לכך ביטוי עקיף בכמה משיריו המאוחרים, כגון בשיר המצוין "אל הערב", שראוי להביאו במלואו: אל הערב צופה אדם מרוקן. / לא זהב ולא אש. אולי דוק / של מים שקופים. מסתכל / ואומר מרחקים בחורים עד / שלא בחורים עוד. / אין זהב. / לא יחממנו. אש לא / תצרוב את פניו / לא יושיענו. עיניו לא תימלאנה / מים. מרוקן / לביתו. / שם חשכה תבטנו.

כראש וכראשונה זהו, כמובן, שיר על הזדקנות של [illegible] ההתפכחות מאשליות, המתמחשת בציורים של שקיעה, דהיית צבעים והתכהות, התייבשות, התקררות והתכנסות. אך חבוי כאן גם היגד ארס־פואטי, שמשמעותו מתבהרת מתוך בחינת מכלול שירתו של דור. הזהב והאש, שמציאותם נשללת פעמיים לאורך השיר, הם מן החומרים הפיוטיים הרווחים ביותר בשיריו המוקדמים. הם מופיעים עשרות פעמים בהקשרים היפרבוליים, כחלק מאפיונת צבעונית ומעוצמת של שמשות זורחות, [illegible] ונצנוצים, וכחלק מאיפיונן של דמויות מופת של ציורים. כך נמצא בשירים הראשונים כגון "בשמים כדור זהב" (עמ' 8); "הזהב השקוף" (8); "אלת הזהב מונפת בשמים" (9); "קדם השמש מתפוצצת וכלה" (13); "השמש הזוהר במאורת ראשי" (14); "והשמש לראש [illegible] קוצים עטרת" (25) וכדומה.

מקובץ לקובץ הציורים מתרגנים ותנופים הזוהרים, ההיפרבוליים והמגומגמים כאחד, נעשים פחות [illegible] ויותר מוחשיים ואמינים. [illegible] השמש [illegible] של החורים היהודים [illegible] מסתגלים לאקלים הארץ [illegible] בשלבים [illegible] הדם [illegible] בהקשרים של שקיעה [illegible] מבעד [illegible] להילוכין נתפסת [illegible] שהם נושא למחקר

אסטרונומי, ואשר הילתם הפיוטית המסורתית ניטלה מהם, משהתברר כי "הארץ סובבת סביב השמש" (118), או ש"הירח הוא כוכב מת לחלוטין" (116).

חיבה לעצים

המעבר ההדרגתי מרומנטיקה לריאליזם, מן ההגבהה הפיוטית אל המציאות הטכנולוגית המודרנית שיש בה "לוויינים במקום מלאכים" (86), ומחלומות־הנעורים הממריאים אל שלילתם האירונית עם בוא הזדקנות המפוכחת המסתפקת במועט, משתקף בעשרות ציורים הפזורים בעיקר לאורך מחציתו השניה של הספר. אלה ממחישים כולם את "אי הנמנעות של הזמן", כלשון אחד השירים (98), שהתחושה בזרימתו הולכת ומחריפה.

עם זאת, יש בעולמו השירי של משה דור כמה ערכים יציבים, שתמורות הזמן אינן יכולות להם, גם אם הן טובעות בהם חותם. הכוונה בעיקר לקשר העמוק אל המולדת, לארץ־ישראל בכלל ולתל־אביב של חולות־החוף בפרט. אומנם מיבחר השירים שלפנינו מגוון מאוד בנושאיו (שירי אהבה, שירי מסע, שירי נוף, שירי הגות, שירים על השירה, שירים על דמויות מיתולוגיות, היסטוריות וספרותיות), אבל ארץ־ישראל כנוכחות ממשית, כמטאפורה וכמחוז־כיסופים מבצבצת באופן זה או אחר כמעט בכל שיר. במיוחד בולטת חיבתו של המחבר אל מיגוון העצים הצומחים בארץ, שהם, כמדומה, לדידו תמצית המולדת. השירים "אשלים" ו"זיתים" הם מן היפים בספר, ומובן מדוע נבחרה דווקא תמונת האשלים שבשדרות בן־גוריון לעטר את כריכתו.

נופי ילדות

הקירבה העמוקה אל הארץ לובשת בשירים פנים רבות נוספות. המיזוג בין אדם לנוף ניכר הן בהאנשות המרובות של פרטי נוף (האשלים הם "דלים ולא גאים"; הזיתים הולכים "כחבר נזירים שחורים"), והן בהיפוכן – תיאור תהליכי גוף ונפש אנושיים במטאפורות מתחום הטבע (כגון: "גבעות הגורבר של חיי משנות / מיתאר בחורף חנון זה"). הנהייה אל נופי הילדות האבודים של ארץ־ישראל גוברת ככל שהדובר מתרחק מהם בזמן וככל שהארץ עצמה משנה פניה בתמורות העתים, כגון בשיר "העולם קטן עלי" (67), שבו "מתחת לאספלט מחכה טיפת עפר עם / טרשי הרדוף וריח מים זורמים", אבל "בזקנך / מטפסת שיבה". אפילו שירי המסע שבספר, העוסקים לכאורה בנופי אנגליה, ספרד, הולנד, קברה ומקומות אחרים, אינם אלא שירי געגועים אל המולדת שבמזרח, מצידו של "אסיאתי לבלי תקנה" (105), שנדון להיות זר ומנוכר בכל מקום שאינו ארצו.

לא במיקרה הובאו כאן כל הדוגמאות בנושא המולדת מן העשור האחרון ביצירתו של משה דור. אומנם כבר לפני כן נכתב ודובר רבות על מרכזיותה של ארץ־ישראל בשירתו, ועל "הספרות הילידית" – מונח שהוא עצמו טבע והמשמש אותו, ולא רק אותו, כתו־מאפיין לכתיבתו שלו ולכתיבתם של אחרים מבני דורו. נרמז, והמיוחד על רקע מיבחר השירים שלפנינו, כי אותה "ילידיות" מצאה את גיבושה הפיוטי המשוכלל בעיקר בקובצי השירה האחרונים של משה דור, "מסות הזמן", "עפיפונים בחמסטר היה" ו"וכבר בהתחלה", כחלק מגילויי ההעמקה וההבגרות, המאפיינים קבצים אלה, והמבדילים אותם לטובה ממה שקדם להם ביצירתו של דור בשנות החמישים והשישים.

עיר, אשפה – ושירה

חיים נגיד, שירה מקומית, הוצאת עם עובד, תל־אביב, תשמ"ז, 80 עמ'.

הנושא המרכזי, העובר לאורך קובץ שיריו החדש של חיים נגיד, "שירה מקומית", הוא כוחו השוחק והמכלה של הזמן, או "ארעיותו של עולם התופעות", כלשון אחד השירים. תהליכים של בליה והרס, התפוררות ומוות, מתגלים בכל חלקיה של המציאות המעוצבת בשירים, וקובעים את אווירת הזמניות והחלוף המאפיינת אותם. מאומה אינו מצליח להימלט מן החוקיות האכזרית, המזדימה כל דבר, במוקדם או במאוחר אל קיצו: לא גופו ונפשו של האדם, ואף לא הסביבה האנושית המקיפה אותו, שאינה אלא "מצבור של דוממים מרוקים". דרימה כפויה זו מצמיתה גם את נסיונותיו הנואשים של האדם להיצמד אל החיים בדרך של קירבה אירוטית – נסיונות המסתיימים ב"הינתקות", "התקלפות", "התקפלות", "התפוררות" ו"היעלמות", כבכותרות חמשת השירים החותמים את הספר. הראייה המפוכחת, הנקייה מאשליות, מכתיבה את הטון האלגי האופף את השירים, שגם הבלחות האירוניה וההומור המפוזרות בהם, אינן מצליחות לטשטש אותו.

הנושא כשלעצמו, ככל עניין המעסיק את מחשבת האדם מאז ומעולם, הוא אחד הרווחים ביותר בספרות, בתקופות ובתרבויות שונות. משירי "בן קוהלת" לשמואל הנגיד, דרך הסונטות של שקספיר, ועד "סוף דבר" ליעקב שבתאי – אם להזכיר רק שלוש דוגמאות מיקריות. מיבחנו של משורר, הבא להתמודד איתו שוב, הוא אפוא לא במקוריות האמירה, אלא במידת החידוש שבדרך עיצובה ובבחירת החומרים הבאים להמחיש

חיים נגיד

אותה. מבחינה זו, בהחלט אי־אפשר להאשים את חיים נגיד בחוסר מקוריות. לחומרו זווית הראייה המאפיינת השלטת בספר, שבעת לו, אם לטוב ואם למוטב, ייחוד ברור בשירה העברית העכשווית.

ראייה בלתי־שיגרתית זו מתגלה בעיקר בשער הפותח את הספר, התופס כשני שלישים ממנו. "גוש דן, סיור מאורגן", זוהי כותרת השער. שירים המציגים את נופי הקיום העירוני הישראלי, בדרך של [illegible] שיטתית, אל המראות ה"מרוחיים", המכוערים והמשומשים ביותר. וזווית ההתרחשות של רוב השירים היא הטריטוריה הדרומית והמזרחית של תל־אביב: יפו, אבו־כביר, חולון, בת־ים ועד אשדוד בדרום. בתוך תחומי הטריטוריה הזו, ארץ השיכונים והאספלט, נצמדת עינו של המתבונן אל אותם אבזרים יומיומיים ומסרי־השראה, המקיפים את האדם במציאות החיים המכוערת והמתרעשת. זהו עולם קר, אפור ומנוכר של רמזורים ודודי־שמש, אנטנות ובתי־קופסאות, כספומטים ומיגרשי־חנייה, וראש לכל – פחי־האשפה העולים על גדותיהם ומזבלות, שאין אתר פנוי מהם. לשווא נחפש בשירים אחר עץ או פרח או ציפור – בעלי־החיים היחידים, המופיעים בהם, הם אלה הנשחטים במשחטה האזורית בחולון, ונאכלים על שיפודים במסעדה שבאבו־כביר.

כל אלה, בצירוף הנימה האלגית, יוצרים את הרושם הכללי הדחוס והמעיק של מחזור השירים, וכוח עיקר כוחו.

השקפת העולם המובלעת בשירים מתנסחת בגלוי במחזור "אשפראוטיקה", וביתור במסה הקצרצרה "שלוש הערות תיאורטיות", שבה נגיד הרשף, ספק ברצינות ספק בהומור, את שורש ההתעניינות הכפייתית שלו בתכולתם של פחי־אשפה ומזבלות. המזבלה, לדבריו, היא מיקרוקוסמוס, שבו מורגמים תהליכי־הקיום הבסיסיים, ובראשם "הפגישה השירה עם תהליכי ריקבון וכליה, כלומר עם עצמיותנו, עם המוות". המזבלה מתערלת, כמו בתל ארכיאולוגי, את תווי בני־האדם, שהושר סביבה לשיכבותיהם והיסטוריה. בנוסף לכך, הצירופים המפתיעים, המתרחשים בה בין העצמים, שלא היו נפגשים לעולם בכל הקשר אחר, הם בבחינת מיכרה־זהב לדימויים של היוצר, ש"בחרה רק להוחתם ולבררם". מכאן נובעת, אולי, השאלה המרכזית שעליה קמים ונופלים שירי הספר, אשר נגיד (המשך בעמוד 25)

ספרות
אמנות

בין עצב לכיסופים

מאת חיה שחם

אברהם חלפי, שירים. עם מבוא מאת דן מירון, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשמ"ז, 342 עמ'.

שירתו של אברהם חלפי לא זכתה בחיי המשורר למלוא ההערכה, או לשיפוט ולביקורת העניינית שהיתה ראויה להם. וההתייחסות אליה ניזונה משניים־שלושה דימויים מקובלים, שנשאלו דווקא מתחום עיסוקו האחר של חלפי, מן התיאטרון. בעיקר רווחה הנטייה לראות בשירתו את כלי הביטוי של המוקיון העצוב, המסתתר מאחורי מסיכת החיוך הקליל, או של בעל החוויה המוצנעת, המהלך בשולי החיים. דימויים אלו לא חייבו – כאורח טבעי – תגובה רצינית ובחינה עניינית ומעמיקה של שירה זו, וחלפי המשורר נותר איכך חבר נידח ושכוח מעט בחבורה המפורסמת והתוססת שהתרכזה סביב דמויות בולטות כשלונסקי ואלתרמן.

כינוס שירתו של חלפי עתה, יותר משש שנים לאחר מותו, והגשתה במיכלול לקורא, שאולי לא ידע את המשורר, היא כגמול עשיית צדק ואיחוד החשבון עם מי שעקב מחלכיה המתפתלים של ההיסטוריה הספרותית – ולאו דווקא מתוך כוונה רעה – קיפח מקומו הטבעי בקרב המשוררים והמובילים ממשוררי המודרנה העברית. לפנינו מונח איפוא הכרך הראשון לכינוס, הכולל את שירי הקבצים "מזווית אל זווית", "שירי האני העני", "כאלמונים בגשם", ו"היום עוד גדול". בראש הכרך הקדמה מאת דן מירון תחת הכותרת "ההבקעה אל הדיבור השירי".

תחושת עוצמה גדולה

חשיבותה העקרונית של הקדמה זו בכך, שהיא ניגשת אל שירת חלפי בדרך שונה לחלוטין מזו שהיתה מקובלת בביקורת שהגיבה על יצירתו, תוך שהיא בוחנת אותה בחינה רגישה ועניינית, ומסתייעת בפרספקטיבה שנוצרה בינתיים ביחס לשירת דור שלונסקי–אלתרמן, שאליה משוייכת – לפחות מן הבחינה הכרונולוגית – גם שירת אברהם חלפי.

בראשית דבריו הודף מירון את ההנחה המקובלת בדבר הכרתו כביטול של חלפי עצמו בשוליות שירתו. באמצעות ניתוח השיר הפותח את הקובץ "בצל כל מקום" (1970), אשר מרבים לצטטו בהקשר להנחה דלעיל, מעמיד מירון תפיסה הפוכה, הגורסת כי הצימצום העצמי ("אני מצמצם את עצמי / כדי נקודה / אלמונית – / שלא להטריד בגופי / מלכיות.") אינו מעיד על צניעות דווקא, אלא על תחושת עוצמה גדולה, הנוצרת באמצעות האנאלוגיה בין הדובר בשיר ובין האל שצימצם עצמו – על־פי תפיסה קבלית – כדי לפנות מקום לבריאה. את דבריו תומך מירון גם בשיר מוקדם יותר מתוך הקובץ "שירי האני העני" ("רבון רבוא רבבות העולמות"), המעיד, לדעתו, ביחד עם דוגמאות אחרות משירת חלפי על־כך, שאותה מהות של צימצום עצמי כביטול אינה אלא "חלק ממשא־ומתן אירוני־טראגי ומתנחל בהקשר מטאפיסי". אי־הבנתה של נקודה זו על־ידי הביקורת היא, לפי מירון, אחת ההוכחות לאטמי הדיבור והכלל־דיבוריים של התמודדותה עם שירת חלפי לאורך השנים.

בהמשך חושף מירון את הדינאמיקה הפנימית של שירת חלפי, העושה את המהלך ההדרגתי מנאמנות והיענות למודל הפואטי השלונסקאי בשיריו משנות השלושים אל עבר סטייה ברורה ממנו בשירים שנתחברו בשנות הארבעים, ומכאן – אל הניתוק המוחלט והמודע מן המודל בשירים שנכתבו בשנות החמישים. בספר שראה אור בתשי"ט ("כאלמונים בגשם") מופיע חלפי כבר כמשורר בעל תווי היכר עצמאיים וייחודיים וכבעל פואטיקה מגובשת משלו.

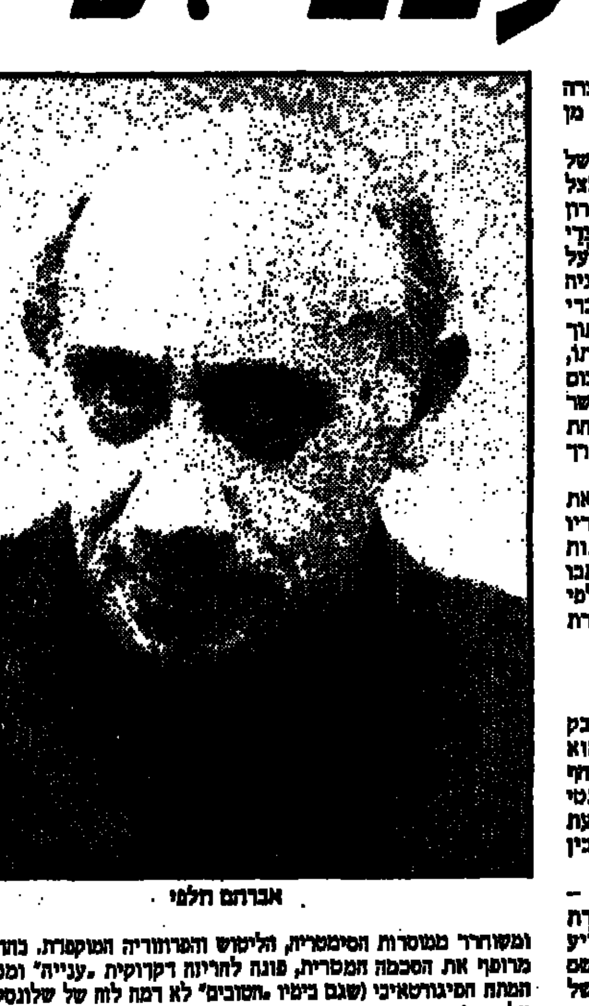

אברהם חלפי

סימבוליזם ומלודיות

לאורך כל הדרך מתגלה חלפי כמשורר בכפל פניו: מחד־גיסא הריהו דבק בתימאטיקה קבועה ומצומצמת, לה הוא שומר נאמנות, מאידך־גיסא הוא נושא ונותן של הבעה ומחפש דרכים חדשות, מתוך מה שנראה כאיזה דחף בלתי־פוסק למצוא את המבע ה"נכון". הסטייה מהמודל הפואטי הרומנטי של שנות השלושים והארבעים ושבירתו על־ידי חלפי, מנומקת – לדעת מירון – באמצעות אי־התאמה שבין הריגוש הסוער הרחוק במשורר לבין המודל "המסורק למשעי", שלא יכול היה להכילו.

מודל זה, הקרוב ברוחו לסימבוליזם הפוסט־רוסי, תותר – יש להזכיר – להעמדת שירה רהוטה, מלודית, הנשענת על מערכת פרוזודית מוקפדת (מישקל מדוייק, חריזה עשירה וססגונית) ועל מיצלול מגוון. הוא מסתייע ברטוריקה מלוטשת ובפיגוראטיביות בעלת "פרופיל" בולט במיוחד. הרושם הכללי הנוצר על־ידי המודל הוא סימטרי ומהודק. כך נמנע עיצוב מימטי של המציאות, ולעומת זאת מתאפשר עיצוב מטאפורי־סמלי שלה.

משוררים כשלונסקי, אלתרמן ואחרים מבני־דורם חשו בנוח עם האספקטים הצורניים־סגנוניים־מוסיקאליים של המודל, והעמיקו את אחיזתם בו בשנות הארבעים. אם היתה תפנית בשירתם היתה זו – כפי שמציין מירון – תפנית תימאטית או ז'אנרית. ואילו חלפי פנה בכיוון ההפוך. אין הוא מנסה להגמיש את המודל הפואטי השלונסקאי, אלא חותר להמירו במודל אחר, מהודק פחות ומשוחרר ממסורות הסימטריה, הליטוש והפרוזודיה המוקפדת. בהדרגה הוא מרופף את הסכמה המטרית, פונה לחריזה דקדוקית "ענייה" ומפחית את המתח הפיגורטאטיבי (שגם בימיו "הטובים" לא דמה לזה של שלונסקי או של אלתרמן).

כך מגיע חלפי אל המציאות הספרותית של שנות החמישים, כשהוא מצוייד בכל מה שנחשב "מודרני" והולם את טעמו של הדור החדש בשירה, בעוד אשר משוררים כשלונסקי, אלתרמן, לאה גולדברג ובני־דורם מוצאים עצמם מותקפים באשמת "ריאקציונריות" פואטית בשל דבקותם בפרטיו של אותו מודל, שנזנח מכבר על־ידי חלפי.

דברים אלה לא רק מסדירים מחדש את מיבנה המערכת של השלונסקאי תוך מיקומו העולם של חלפי בקרב בני־דורו, אלא יש בהם גם הארה מפתיעה ביחס לנקודת ההתכה המסויימת וחוליית־הקישור שבין שתי קבוצות משוררים (זו של שנות השלושים וזו של שנות החמישים) שנתפסות כבעלות פואטיקות שונות ומרוחקות כל־כך זו מזו. מסתבר איפוא, כי שירת חלפי שנדחקה בשעתה לקרן־זווית ונדחתה מתודעתם של הקוראים במשך שני דורות בתירוץ שהיא שירה מינורית, חביבה אך בלתי־חשובה, הכילה בקירבה כבר אז מתוך התכונות ומודעות אותן תכונות אשר שימרו את רעננותה ומתיחותה, והכשירוה להיות – בלא שתזדקק היא עצמה למהפכים קיצוניים – למבשרת ולחלק בלתי־נפרד של השירה המתקראת "מודרנית", משנות החמישים ואילך.

העיון החוזר בשירתו של חלפי מגלה שוב אמת ידועה: התימאטיקה שלו מעולם לא פרצה את גבולותיה המוכרים והבטוחים של חווייה דומיננטית אחת. ובניסוחו של מירון בהקדמה: "...תחושה קיומית, המבוססת על הכרה בוודאות הבלעדית של עולם ה'אני' שאין שום מציאות בטוחה מלבדו, ועם זאת נאבקת היא על עיצוב זיקה הממאנית אל זולת אנושי, ואף על יצירת קשר דליגיוזי עם אלוהות טראנסצנדנטאלית, מעין דיאלוג 'אני–אתה' בובריי". תחושה זו, שכתביו מלאים אותה, דחקה הצידה את כל המעגלים התימאטיים האחרים, שאיפיינו את שירתם של בני־דורו של חלפי ושל קודמיו, בעלי המהלך הביוגראפי הדומה לשלו.

העיון בכרך השירים שלפנינו עשוי לגלות תופעה מעניינת: היעדר מעט כמעט של תיאורי נוף, העשויים לעגן את השירים במקום ובזמן ספציפיים. התחושה הכללית העולה מן המידע המפורר הזרוי פה ושם היא אומנם של נוף עירוני, אך במובהק קיימים בשירים אך איזכורים מועטים, סינקדוכיים להם המאשרים זאת. בתוך כך מתחזקת ההרגשה, כי המרחב האקטואלי־פיזי של השירים משתרע לכל־המרובה בין ארבעת קירות החדר המוקם איישם, ובתוכם נע ה'אני' הדובר "מזווית אל זווית". מעבר לארבעת הכתלים משתרעים, לעומת זאת, מרחבים מטאפיסיים, שהם אולי ביתו האמיתי של ה'אני' הדובר בשירים:

יש אדם אומר שירו בשקט
מין חלון, בתלים, ודלת מרובעת.
מקצר־וליוח תחמיו
וכריחב־יה וגעת.
[– – – – –]
יש אדם אשר הדרו בתוהו,
מין גגו הרהוריו ונצח,
ודברים הרבה ללא שמחה ועצב.

ורקיע מעליו גבה –
נהרה הכל־יהל הולכת.

יש אדם אומר שירו בשקט.

קול אישי מובהק

בשיר מאוחר יחסית (1970) נכתב: "עם קמיץ שמים ביד / חייתי עמי את חיי." תחושה זו של "שמיים ביד" מתורגמת בווריאציות שונות לעשרות שירים בקבצים הראשונים. מחד־גיסא תופיע בהם הנפש הגולה החוצה, אל מרחבים טראנסצנדנטיים המכונים שמיים, ולעיתים – כוכבים, ירח, ערב, ומאידך־גיסא יתוארו השמיים הקרובים ונוגעים בדובר, על כוכבים ההופכים להיות חלק ממחזור הדם שלו "פה כוכבים מלוא חלל גופי" (עמ' 204), "כוכבים התחבאו בדמי / ויהי והים מזהיר" (עמ' 215).

הכמיהה, שהיא מסימני ההיכר המובהקים של שירת חלפי, ממומשת בשירים בעיקר בקווים ורטיקאליים, בתנועה עולה ויורדת: "העמיק הזקן מאוד / הגבה. / לא ראיתי בזה מעודיי" (עמ' 217), וכך גם ציור הכמיהה הבזיר המתאר נמענת אנושית "מי זאת עולה ויורדת / במדרגות לבבי / ובתור חיי לראשונה / מידיי" (עמ' 216).

בהכללה ניתן לומר, כי שירתו של חלפי נעה על ציר האורך שבין תהומות העצב לגובה הכיסופים. מוצאה של השירה – כפי שהוא מעיד עליה בהקדמה ארס־פואטיות המוזרות בשיריו – מאותם תהומות, שהם הביטוי המטאפורי לכל השביר והרעוע שבהוויה הקיומית והאנושית:

"רשיר מול שיר, כמו חומות / ראשר ליל מול יום בוזר – – / כי אלמוג בל התהומות, הוכן השירייי" (עמ' 186).

"האין זה חלום / מזמור מול תהום / עת היא לעותה אדעתה // נבונתי בליל, / נבונתי ביום. / לא ידעתי אדעה." (עמ' 203).

המיפגש המחודש עם שירת חלפי מגלה לעיני הקורא משורר בעל קול אישי מובהק שאין לטעות בו, ההולך ומלטש, משכלל ומעדן את כלי ביטויו מקובץ לקובץ, מסיר את כל השכבות המיותרות עד שהוא נוגע בעצמים החשופים באמצעות מלים־איומלים. חשוב לציין כאן, כי למרות תהומות העצב שמתוכם נובעים השירים, קיימת בהם כל הזמן תחושת חיוב העולם והחיים מתוך קבלה שלמה גם אם הדברים נאמרים מפורשות רק פה ושם.

איתמר אבן־זהר: יצירת־מופת פינית

פיתחון פה

מאת יעל זיידמן

את הספר "שבעה אחים" מאת הסופר הפיני אלקסיס קיווי תירגם מאספרנטו איתמר אבן־זהר בעודו צעיר מאוד, ב־1957. הספר המתורגם החל את דרכו בהוצאת הקיבוץ המאוחד, ומאוחר יותר עבר לספרית פועלים. רק ב־1974 הועבר הספר לגלית הודרוקס, מומחית לשפה הפינית, שהשוותה את הטקסט למקור, וב־1984 החזירה את הספר להוצאה. אז עבר איתמר אבן־זוהר, שהיה כבר פרופסור בחוג לתורת הספרות באוניברסיטת תל־אביב, על הספר שוב, ובימים אלה הוא ראה אור, שלושים שנה לאחר שתורגם.

• איתמר אבן־זוהר, האם העובדה שהספר תורגם מאספרנטו, ולא משפת המקור שלו פינית, אינה פוגעת בתרגום העברי?

אני מקווה שלא. כבר ב־1957 השוויתי אותו לגרמנית ולאנגלית. מאוחר יותר השוותה אותו גלית הודרוקס למקור הפיני, והיא התפלאה איתי כשאמרה שהתרגום מדוייק ביותר, חוץ מטעויות בתחום הריאלי – שמות בעלי־חיים, צמחים ועצים. איני בטוח שפתרנו את כל הבעיות, כי כמה מהמלים אינן מופיעות אפילו במילון הפיני הרגיל. אחרי שערכתי את התרגום שוב, והשוויתי אותו עכשיו עם התרגום השוודי, מפני שבינתיים למדתי גם שוודית, לא היה כך אפילו פיגות כפיסית במיוחד לשם כך – בכל פעם שבדקתי מישפט בעייתי, ראיתי עד כמה התרגום לאספרנטו היה מדוייק. לאור הבדיקה המוצלבת שהספר עבר, התרגום בתהליך קרוב לרוח של המקור, עד כמה שאפשר. ברור שזאת לא שיטה שהייתי ממליץ לנקוט בה לעיתים קרובות; אבל ב־1974 הברירה היתה או לוותר על כתב־היד או לערוך אותו מחדש, ואני חושב שההחלטה שלנו להוציא את הספר היתה נכונה, מפני שאין לנו בארץ מתרגמים מפינית.

• איך התמודדת כמתרגם עם הסיגנון המיוחד של הספר, שהוא בעצם אפוס פיני שנכתב במאה שעברה?

אני מקווה שזה היה אחד הדברים שהצלחתי להתגבר עליהם. לשון הדיבור של האיכרים בספר אינה לשון וולגארית. היא דומה במידה מסויימת ללשון הדיבור המגלצת של האיכרים הרוסיים באחדים מן הרומאנים הרוסיים המסורתיים. יתר על כן, האחים האלה שמעו הרבה מעשיות בילדותם, הם יצרו להם לא רק עולם פרטי משלהם, אלא כמעט שפה פרטית, תערובת של לשון מעודנת מן התפילה, מן האגדות, מסיפורי העם, עם כל מיני ביטויים מגוחכים. למשל, כשהם רוצים לדבר על עניין חדש הם אומרים "בעבור לסעיף הבא". הם מאוד אוהבים את הלשון המיושפטת. אני מקווה שהשפה המיוחדת שלהם נשמרה בתרגום.

• קיווי לא זכה לפרסם את הספר בימי חייו. מדוע לא הסכימו לפרסם אותו אז?

כשנכתב הספר, היה המימסד הספרותי בפינלנד מורכב מדוברי שוודית, והם ראו בספר חומר גראי, וולגארי, גס ולא מתאים לטעם האקדמי של התקופה. יש, למשל, בספר קטעים של חילול־קודש מרחים לגבי ארץ שבה שלטה הכנסיה באופן כמעט מוחלט במאה הי"ט. יש שם התרסה נגד הרוח, הכנסיה, הכמרים, האלוהים, והטקסטים האלה נשמטו אפילו בתרגומים מאוחרים שנעשו לספר לשפות שונות. בכל אופן, כשנה לאחר מותו של קיווי יצא הספר לאור על־ידי קבוצת אנשים שרצתה לעודד את התרבות הפינית. איני יודע מתי הוא הפך להיות יצירת המופת של הספרות הפינית.

• מה הפך את הספר לכזה?

ספר יכול לייהפך לספר יסוד של ספרות מסיבות פרובינציאליות לגמרי. היתה פריחה מאוד מעטה בפינית, והספר הזה פתח כל־כך הרבה דרכים. יכול להיות שהוא כעין "מנדלי מוכר ספרים" של הספרות הפינית. זוהי פרוזה לא בטעם של הרומנטיקה, אלא כתיבה הכוללת תיאורי טבע מקומי, בלשון מסוג חדש לגמרי, שלא היתה מוכרת עד אז. ואולי אפילו נראתה מגוחכת. אני חושב שהספר הוא הישג בקנה־מידה עולמי, לא רק אבן־יסוד של ספרות קטנה אחת.

• הספר מתאר הווי מקומי מאוד. מדוע אתה חושב שהוא אוניברסאלי?

באופן סובייקטיבי אני יכול לומר שיש בו הומאניות נפלאה, ויש הומור, רגש דראמטי, תיאור של חיים שאולי מושכים אותנו מפני שמדובר באנשים שבהחר מנותק – אנשי הפקר שעזבו את החברה, בנו חברה אוטופית ביער, וכמוסר של דבר יש אפילו מסר אנטי־אוטופיסטי בספר. הם לא מסתיימים כמו ההפגנות האינדיבידואליסטיות על אנשים שבורחים מן הקיום ומוצאים את מותם בנסיבות קשות ואכזריות. להיפך, האחים האלה חוזרים אל החברה בהדרגה, ונעשים בה חברים חיוביים מאוד. יש כאן טוב, אבל לא קושי.

• אם חל שינוי ביחסך לספר אז, כשתירגמת אותו לראשונה, והיום?

כשהייתי בן 16 בערך וקראתי את הספר לראשונה בתרגום לאספרנטו, התרגשתי והתרשמתי מאוד מאוד. התרגום עבר מאז תלאות רבות, וב־1974, כשביקשו ממני בספרית פועלים לערוך אותו, קראתי את הספר שוב, והתרשמתי ממנו מחדש. אחר כך, ב־1984, שוב קראתי את הספר. ייתכן שזאת תגובה אישית, או כעין התמכרות לטקסט, אבל ספרים רבים שקראתי לאחר שנים, הם נראו לי כבר לא מעניינים. "שבעה אחים" לא איבד כהוא־זה מטעמו בעיני.

בעריכת זיוסי סוהר

חירות מבוזבזת

סיפורת

מולכו / אברהם ב. יהושע / הספריה, הקיבוץ המאוחד, סימן קריאה, כתר / 346 עמודים.

„מוכרחים ממש להתאהב", מהרהר מולכו בשורה האחרונה של הספר, אלא שהכרח זה אינו פשוט ואינו עולה בנקל. מולכו הוא אלמן לא־צעיר שאשתו נפטרה אחרי מחלה ממושכת והסיפור הוא סיפור שנת האלמנות הראשונה שלו, והוא מעין מסה על מורכבותו של הקשר האנושי. מולכו קשור בזכר אשתו המנוחה אולי יותר ממה שסבר תחילה, כאשר נראה היה לו שפטירתה היא תחילת חירות חדשה ורבת־אפשרויות. במהלך השנה הזאת ינסה לקשור קשרים עם חמש נשים שונות מאוד זו מזו ואף לא אחד מקשרים אלה יתעמק לכלל ממשות ואפילו לכלל יחסי־מין. שתיים מן הנשים מביאות אותו באותה שנה לביקורים בברלין, מעשה השתוררות סמלי מול רעייתו ילידת גרמניה שסירבה החלטית לבקר בארץ מולדתה, אבל כנגד עומדת הסמליות של חומת ברלין, אותה חומה בלתי־עבירה שבין אדם לבין אושרו. הספר מוליך את מולכו בהרבה משדרות־החיים המגוונות של ישראל העכשווית, שהסופר משרטט אותן במיומנות רבה. ואף כי תו רבגוניות וססגוניות, הנה על כולן רובץ איזה אבק של התפוררות ויאוש שקט, משהו מעין „מאומה לא ייצא מזה".

מרד הנעורים

שבעה אחים / אלקסיס קיווי / תרגם: איתמר אבן־זוהר / ספרית פועלים, המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות, המפעל לתרגום ספרי מופת / 256 עמודים.

„שבעה אחים" הוא הרומאן הראשון שנכתב (ב־1870) בלשון הפינית. מחברו אלקסיס קיווי (ושמו המקורי שטנוואל, 1834 עד 1872), מחזאי, סופר ומשורר, היה דמות מוזרה ומיוחדת. הוא היה בנו של חייט כפרי שנתגדל בעוני ובמחסור־כל ובכל זאת הצליח בזכות כישרונותיו להתקבל לאוניברסיטת הלסינקי. הלשון השלטת בתרבות ובממשל הפיני היתה אז הלשון השוודית וההופעה הבולטת היחידה על במת הספרות הפינית היתה האפוס „קאלוואלה" (פרי איסופו, עריכתו וחיבורו של השוודי לוהנרוט, שתורגם לעברית על־ידי טשרניחובסקי). הוא גם השפיע לא מעט על קיווי, שלצורך ספר זה יצר כמעט פינית „פרטית". מעטים ורעים היו ימי חייו, בחסות אשה שוודית שפירנסה אותו עד שהתמכר לדיכאון ולשכרות ונפטר בן 38. הסיפור הוא סיפורה של חבורת צעירים המורדת כנגד מוסכמות החברה הכפרית ונקלעים למצבים מסובכים, עד שמצפונם והתבגרותם מחזירים אותם אל מסלול החיים הכפריים השגור. דרך הסיפור מיוחדת במינה: הסופר כמו משקיף על האחים מגבוה, כמו היו גיבוריו של אפוס קדמון, ואף־על־פי־כן הסיפור משופע בהומור וגדוש בדיאלוגים, כעין מחזות־זוטא.

אבדון המשמיד

אבדון / ארנסטו סבאטו / מספרדית: יוסף שריג / הספריה, הקיבוץ המאוחד, סימן קריאה, כתר / 339 עמודים.

„אבדון" (במקור „אבדון המשמיד") הוא החלק השלישי בטרילוגיה שמשוקעים בה יסודות אוטוביוגרפיים מובהקים, ולמען הקורא העברי כדאי לספר קצת על שני החלקים הקודמים. גיבורו של הראשון, „המנהרה", הוא הצייר הסכיזופרני חואן פאבלו קאסטל הכותב את זיכרונותיו בכלא שבו הוא יושב על רצח של אשה, אהובתו, שהיתה היחידה שהבינה לדידו את יצירתו „אמהות" כאשר הוצגה בתערוכה, שלא נחשבה בעיני הציבור והביקורת. הוא משחזר בזכרונו את פחדו מפניה – בהבינה את יצירתו היתה עשויה להבין אותו עצמו – ולכן הרג אותה והשמיד את התמונה, ומתוך הסיפור אין לדעת אם אשה זו היתה אומנם קיימת חוץ מאשר במוחו הקודח של הצייר־האסיר. בספר השני, „על גיבורים וקברים", התבסס סבטו על מעשה שהיה, רצח של סוטה פראנואידי ושמו וידאל אולמוס בידי בתו היחידה אלחאנדרה, שהתאבדה אחר־כך. הרצח היה כתב־יד של ספר שהשלים סמוך למותו. אלחאנדרה היא גם גיבורת ספרו של סבטו, שבו היא אהובתו של אביה ורוצחת אותו מתוך תחושת אשמה נוראה. משפחת אולמוס היא בספר כעין נציגה של האריסטוקרטיה הארגנטינית, שאצילותה הפכה לתחנוניות והרצח הכפול הוא כעין טיהור ותחילה חדשה. ב„אבדון" חוזרים ומופיעים, בין השאר, גיבורי הספרים האלה, ביניהם גם ברונו, הוא מספר־הסיפור ב„על גיבורים וקברים". אולם אל מאורעות ההווה נמסכים לבלי הפרד זיכרונות העבר ומה שכורך את כל הרמזיות והאירועים הוא סבטו עצמו, המופיע בספר בשמו האמיתי, והעיר בואנוס איירס, המצויירת כאן בכל הודה ואימתה.

עולם של תבוסה

בית ללא שומרים / היינריך בל / מגרמנית: צבי ארד / זמורה, ביתן / 207 עמודים.

אחד מספריו המוקדמים, יחסית, של בל הדקער הוא גרמניה המלקקת את פצעי תבוסתה. זהו עולמם של האלמנות והיתומים שהותירה אחריה מלחמה שגרמה חורבן נורא ליוזמיה ולקורבנותיהם גם יחד. עיקר העלילה סובב סביב שני בתים, שהקשר ביניהם נוצר באמצעות הנערים הלומדים בכיתה אחת. אחד מהם הוא ביתה האמיד של אלמנה עשירה, המאכסנת בו חבר־לשעבר של בעלה המנוח ועוד כמה זרים. השני הוא ביתה של אלמנה יפה ותמרת־כל, אלמנתו של מכונאי שנפל ברוסיה והשאיר אותה עם תינוק שאך נולד, ואשר את ראשית חינוכו קיבל עוד לפני שהגיע לגיל שש בשוק השחור. בבית הזה מתחלפים גברים רבים, אך אהבה וחום אנושי אינם פוקדים אותו. על כל הסיפור רובצת כעין תחושת השיממון, האכזבה והתיסכול של חיים שעברם לא היה ראוי והעתיד אינו מבטיח שום דבר טוב יותר. זה ספרו השביעי של בל בהוצאה זו, השוקדת בעיקביות על תרגומו לעברית.

שירה

מאנגר בעברית

מבחר שירים / איציק מאנגר / תרגם מיידיש: נתן יונתן / ציורים: אברהם אופק / כתר / 176 עמודים.

המשטות של איציק מאנגר (1901 עד 1969) מורכבת מאוד. בשירי המקרא שלו, למשל, מעורבים שלושה רבדים: זה של המקרא עצמו, זה של המקרא בתפיסתו של שוליית החייטים או הנערה שהגיעה למירקה בעיירה וזה של המשורר המתבונן מנקודת ראותו המתוחכמת הן במקרא והן בשוליית החייטים. כל הרבדים הללו יצוקים לתבנית תמימה קלילה, לכאורה, רוויית רומנטיקה והומור. מירקם זה קשה מאוד לתרגום. כולו תלוי ברוחה ובריחה של מלה. כל „הגהה" היא קטלנית וכל משטנות מרוקנת את המוסיקה. רבים, משלונסקי עד בנימין טנא וממרדכי אמיתי עד חיים חפר, התמודדו עם משימה זו ויכלו לה חלקית. עכשיו לפנינו ניסיון נוסף, מקיף ומכובד, להתמודד עם משימה זו. לציורו של נתן יונתן עומד ניסיונו הרב והמוצלח כמחברם של שירי זמר (או שירים שהפכו לשירי זמר) ונראה כי זכה להתקרב לתוצאה הנכספת. מובא פה מבחר גדוש של שירים מכל קבציו העיקריים של מאנגר, למעט „מגילת אסתר".

אהבה בצל הכלא

שירי אהבה / שלמה גבריש / רשפים / 160 עמודים.

לעומת ספר שיריו הקודם של המחבר, שהיה גדוש ברגשות לאומיים ובאירועי העבר וההווה, הספר השני עוסק כולו במה שבינו לבינה ובמה שבין אדם ללבו. אף למתוק לגמרי את ההיסטוריה אי־אפשר, ואחד משיריו הארוכים של הספר נכתב אל ארוסתו של המחבר לפני 38 שנה, כאשר הוא שימש כאחראי למבצר עכו – שבו עוד היו טריים תאי־הכלא והגרדום של לוחמי המחתרת – ומשם כתב כי „בכלא האוויר והאיום שאני מפקיד – אני כלוא".

אורי סלע

ממכבש הדפוס

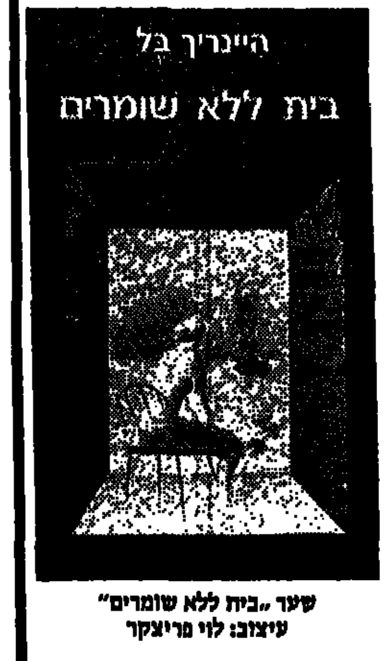

שער „בית ללא שומרים"
עיצוב: לוי פריאקר

אנשים עובדים

אמנות

אדם לעמלו / נחום גוטמן / הקדמה – נתן שחם / ספרית פועלים.

האם באמת היו זמנים בישראל שבהם העבודה היתה מכבדת את בעליה ודברי חז"ל „אהב את המלאכה ושנא את הרבנות" היו מציאות חיה? כנראה שכן, ויוכיחו רישומיו של נחום גוטמן שנאספו באלבום שלפנינו. תראה ברישומים אלה אנשים דוחפים מריצות, מניחים לבנים, פורקים שקי מלט מסירה, מפעילים מחרשה, נשים תופרות, פועלים סועדים בהפסקה קצרה, ומן הכל קורן חום אנושי שהשתמר בקווים הרעננים והספונטניים של הצייר, וניכר מהם שראה בעמלים אלה את אחיו ושותפיו לבניין ארץ ועם.

עוד

חיים ויצירות במוסיקה

ארבעה ספרים ראשונים בסידרת גדולי המוסיקה בעריכת חוי שלח ובהוצאת כתר: בטהובן / מרטין מ. סקוט / עברית: עמר שלח / 262 עמודים + 8 עמודי תמונות ● מוצרט / אריק בלום / עברית: גבי סלע / 295 עמודים + 8 עמודי תמונות ● ברהמס / פיטר לאתם / עברית: אמיר שלח / 196 עמודים + 8 עמודי תמונות ● מהלר – מייקל קנדי / עברית: עמר שלח / 169 עמודים + 8 עמודי תמונות.

היו זמנים שבהם המו"לות המוסיקלית אתלנו היתה פעילה הרבה יותר מהיום. בימים ההם שקדו בעיקר שתי הוצאות („עדית" ו„לדורי") על הפקת תרגומים של מונוגרפיות מעולות על מלחינים. זכינו אז בספרי־יסוד על באך (שווייצר), בטהובן (בקר), מוצארט (איינשטיין), בראמס, מנדלסון, ורדי, שופן, אלבאן ברג, גרשווין ועוד, שמאז כלו מן השוק, וחבל. טוב שהוצאת „כתר" ניגשה להחיות את הנושא ובחרה כיסוד את סדרת המונוגרפיות של הוצאת דנט הבריטית. אלה ספרים קומפאקטיים שכל אחד ממחבריהם הוא בר־סמכא בנושאו ומגיש ספר־מבוא מסודר, המכיל את המידע העיקרי. במונוגרפיות אלה, כמו בקודמותיהן, משולבת ביוגראפיה של המלחין עם הצגה של יצירותיו, לרבות ניתוח ופרשנות בהיקף המצומצם־יחסית המתחייב מהיקף הספר. חלק חשוב בכל כרך הם הנספחים, הכוללים רשימה מלאה של יצירות, רשימה מוערת של האישים הנזכרים ורשימת ספרות עשירה. לעומת זאת, בולט מאוד העדר של מפתח, שיאפשר לקורא, למשל, להגיע בנקל בעת הצורך אל מה שנאמר על יצירה מסויימת.

דרכי ההיסטוריה

חשיבה היסטורית (שני כרכים) / אלעזר ויגריב / האוניברסיטה הפתוחה / 372 + 496 עמודים.

פילוסופיה של ההיסטוריה היא תחום בתוכו שני נושאים שונים: עיון בהיסטוריה עצמה כדי להפיק לקחים או תבניות כלליות של ההתפתחות ההיסטורית ועיון בכתיבה ההיסטורית כדי לעמוד על מהותה ועל תכליתה. הספרים שלפנינו עוסקים בעיקר בפילוסופיה של ההיסטוריה, כשהראשון הוא ספרו של המחבר ובו פרקים בפילוסופיה של ההיסטוריה והשני הוא אנתולוגיה של י"ח מאמרים של הוגים והיסטוריונים. המאמרים הם מעין קובץ מקורות ומגישה מיגוון רב של היבטים שונים בהגות והדורות האחרונים בנושא הנדון (בין המחברים: אנרי ברגסון, המפל, מייקל סקריוון, ישעיה ברלין, ר"ג קולינגווד, הל"א הארט, ק"א אופ). בכרך הראשון מציג המחבר את משנתו להגדיר כמתח שבין ההיסטוריה כמדע לבין ההיסטוריה כאמנות.

מקורות החגים

מועדי השנה במקרא, במשנה, במדרש ובמנהג / מ.ז. סולו / שי / 372 עמודים.

החגים הם מן הנושאים המהותיים ביותר. רובנו המכריע של הציבור חי, למעשה, בלא שאין בהם חג, אם לא נכנה בשם זה אומצות ורחצה בים בימי החופשה. תנופת היצירה המחודשת בתחום זה, בימי העליות הראשונות, השנייה והשלישית, דעכה ונסוגה. עם זאת, לא דללו חקר החגים ותגותם והספר שלפנינו הוא התוספת בתחום זה. יש כאן סיכום של מקורות החגים ומסורותם וגילגוליהם מימי קדם עד מאוחרות, תוך השוואות למסורות מקבילות של עמי המזרח העתיקים. בכרך זה נדונים ראש חודש, ראש השנה ויום הכיפורים, סוכות ושמיני עצרת, חנוכה וט"ו בשבט, פורים, פסח, ל"ג בעומר וחג השבועות, תשעה באב וט"ו באב.

ביתוץ החומה

ילדים

אוז ומוז מכפר קאקארדו / אפרים סידון / ציורה: יוסי אבולעפיה / כתר־ליל, כתר.

אוז ומוז הם שני אחים שנכנסו יום אחד לקטטה מרה איך ראוי לשלב רגליים בישיבה: ימין על שמאל או שמאל על ימין (מאז ימי גוליבר והוויכוח על הצד הנכון של פתיחת הביצה חוזרים בספרות קרבות על פולמוסים טפלים). כך הגיעו לחלוקת הבית בחומה מפרידה ובשהקימו משפחות חינכו את ילדיהם לשנוא את האיש שמעבר לחומה לדורי דורות, עד שנולד בן בנו של בן בנו של בן בנו של אוז, שהיה סקרן לדעת מה באמת יש מעבר לחומה ובך פגש את מוז, בת המשפחה היריבה ושלא כמו ברומיאו ויוליה, הצליח הזוג הצעיר להשכין שלום, לנתץ את החומות ולהביא הכל על מקומו בשלום. כל זה מסופר בהומור ובחן, והכוונה החינוכית שקופה.

אגדות מרועננות

מאגרה לאגרה ● עוד ועוד אגדות (שני כרכים + 4 קלטות) / דבורה עומר / ציורי: אהרן שבו / מודן / 99 + 102 עמודים.

דבורה עומר שיכתבה את מיטב אגדות ישראל בנוסח שוטף ובעברית מעודכנת, נוחה לעיכולם של קוראים צעירים היום. מצויות כאן מאגדות בית־המקדש, אגדות שאול, דוד ושלמה, אגדות על חכמים כהלל הזקן, חנינא בן דוסא ורבי עקיבא, אגדות שבת, אגדות חסידים, אגדות ארץ־ישראל, משלים וסיפורי פלאות, והכל מלווה באיורים צבעוניים מונומנטליים של אהרן שבו. בארבע הקלטות המצורפות קוראים את הסיפורים חני נחמיאס־שטיינמן, קובי מידן ויוני חן עם מוסיקה מקורית של רוני לרנר.

יהודוקא שכם אחד

חמישה ספרים בסדרת חבורת יהודוקא בתרגומה של פועה הרשלג ובהוצאת כתר: הרפתקאותיה של חבורת יהודוקא / מרי מורגמן / ציורו: ניל מקפירסון ● חבורת יהודוקא והקרון האבוד / ג'יימס רזי / ציורי א.א. וויליאמס ● חבורת יהודוקא והפיריק המוטיק / מרגו לצויל / ציורי דהל בוקר ● חבורת יהודוקא והשכן החדש / מרכה בלק / ציורי דייויד גנץ ● חבורת יהודוקא והחג שלא ידע לשמוח / מירה מילברמן / ציורים גנץ צנבלה.

מנהיגה של חבורת יהודוקא הוא אלימלך אייל (שהוא אייל משומר במשמעו) והחברים האחרים הם מיפה קיפוח, בנצי „בוא נתערב" הבונה, אלוף חשל, לבלבבה וחמדיתא כבשת. הם מתגוררים בעיירה ויש להם מועדון בקרון רכבת ישן. חבורת יהודוקא צוות לעניין / חבורת יהודוקא שכם אחד / אם תמיד נלך ביחד יחד הכל / אז ביחד בעמוד אף פעם לא ניפול. ובכוח ההרפתקאות הם מצטוים במיוחד מגוונות.

בעדינות והומור

השפן הקטן – שירי חיות שאהבתי / עיצבה: ברכה אלחדיף / צילום: אלי שורץ / כתר.

מצד הטקסט, זוהי אנתולוגיה קטנה של שירי חיות לילדים, מ„קן לציפור" של ביאליק ועד „לדוד משה היתה חוה". יחודה בתמונות הצבעוניים שלה, שכולם עשויים מבובות ומאלמנטים פיסוליים צבעוניים ומצולמים על רקע צבעוני. הפסלים אינם מפלסטלינה וגם אלה של רוני תורן אלא לרוב מגישים את מסוגננים בעדינות ובהומור, בצבעים חיים אך לא אגרסיביים.

היום יום הולדת

ספר זכרונות ויום הולדת / אשר עבר בעקבות קייט גרינוויי / שבא.

קייט גרינוויי (1846 עד 1901) היתה מאיירת בריטית שגם כתבה לא מעט שירים וחרוזים לציוריה לילדים וזכתה לתהילה ולפופולאריות רבה לא רק בזמנה אלא עד היום. איוריה, לרוב הם עידני קו וצבע. שמם סמורים במבוכן ושולטת בהם רוכת רומנטית זו משתקפת, בין השאר, בלבוש הקישוט ובבובעים שהלבישה לילדיה המצויירים שלא היה להם כל קשר ללבוש המקובל בימיה ובגלל המבו לאופנה בהשפעתה. „ספר זכרונות ויום הולדת" שלה, היוצא עתה לאור במהדורה עברית חדשה ומבוהקת, מביא חרוזים קצרים לכל יום מימות השנה (כאן הסדר הוא על הלוח העברי, כולל אדר א' ובי) עם איוריה של שם נוסף עליהם לחגים איורים „יהודיים" שאינם שלה. בין דפי החרוזים המצויירים שורבבו דפים עם משבצות ריקות לכל יום השנה, שאותן מוזמן בעל־הספר למלא ברשימת ימי־הולדת של חברים וקרובים, ב„זיכרונות" ובכל מה שירצה ויחשוב כראוי להצבעה.

בעיניים רוסיות

ארץ־ישראל

ארץ־ישראל בתיאורי נוסעים רוסיים / יואל רבא / יד יצחק בן־צבי / 329 עמודים + 2 מפות.

מוזר מה רב העניין שעוררה ארץ קטנה, נידחת ושוממת זו שלנו באנשים רבים מארצות שונות ומזמנים שונים. במקום לתייר בערי אירופה המעטירות שמו פעמיהם למחוזות תור, המסוכן, הדל המעורר ואת רשמיהם העלו על הכתב למען מעוניינים אחרים שאולי לא זכו להגיע. ספרות הנוסעים לארץ־ישראל עשירה וענפה ולכוחה יש בידינו ידיעות רבות על תולדות הארץ ויישובה. הספר שלפנינו הוא ענף מוכר פחות של ספרות הנוסעים: מובאים בו י"ד תיאורי־מסע של עולי־רגל רוסיים שביקרו בארץ למן המאה הי"ב ועד למאה הי"ט, תיאורים שלא היו מצויים בכל יד ונאספו על־ידי המחבר והמתרגם בעמל רב מכל רחבי העולם. בזווית הראייה הרוסית יש יתרון, הן מפני שהיא באה מעולם ביזאנטי והן מפני שהצד הרוסי והאינטרס הרוסי בולטים בה וקובעים את סדרי־העדיפות שלה. העורך צירף לא רק מבוא וסיכום, אלא גם מחקר קטן ועשיר על כל אחד מהכותבים, אישיותו ועניינו.

ציונות שלפני הציונות

ראשיתן של עליות החסידים / [illegible] / יד יצחק בן־צבי / 154 עמודים.

רובנוב היה הראשון שנתן את דעתו על עליות החסידים לארץ ואחריו עסקו בכך כמה חוקרים נוספים, אך זהו חקר סיכום כולל של הנושא וזו המשימה שנטל על עצמו הספר שלפנינו. המסמר על עליות החסידים, מעליותם של שלושה ממקורבי הבעש"ט ר' פרידל מברוד, ר' נחמן מהורודנקה ור' מנחם מנדל מפרמישלאן (1764) ועד לראשית המאה הי"ט – מספרם הכולל של העולים בתקופה זו נאמד באלף ויותר, והם היוו כמעט רבע מכלל היישוב היהודי בארץ אז. הספר מתאר לא רק את העליות אלא גם את חבלי הקליטה של העולים, את יחסיהם לציבור היהודי־הספרדי הגדול בארץ, את המנהיגים שהוציאו מקירבם ואת השד"רים ששלחו לגולה לאסוף ממון (כי כמו כל היישוב כולו גם הם חיו על החלוקה). הדמות הדומיננטית בספר היא של ר' מנחם מנדל מויטבסק, שעלה והשתקע בטבריה וזכה לעטרת השפעה על היישוב כולו. גם הביבליוגרפיה העשירה קובעת ברכה לעצמה.

העליה, היבטים חדשים

עידן 8 – עולים ומעברות, 1948–1952 / העורך: ד"ר מרדכי נאור / [illegible] / יד בן־צבי / 208 עמודים.

כמנהגה של מערכת „עידן" היא מגישה סיכום מונומנטלי של פרשה היסטורית מרכזית בתולדות המדינה – הפעם העלייה ההמונית וראשית קליטתה – תוך תוספת חומר חדש וזוויות מבט פחות שגורות, כך שאפילו מי שבקי בתולדות הזמן ימצא עניין בהיבטים מיוחדים אלה. נוסף על הסיכומים המתבקשים, ימצא כאן הקורא מאמר על הגיאוגרפיה של המעברות (דניאל מלגושטיין), מאמר על הנחלת הלשון, מאמר על ביטוייה של התקופה באמנות הפלסטית (שלמה שבא), רב־שיח של הסופרים יוצאי המעברות, מאמר על העלייה והתקשורת (שמעון לב־ארי), שנת 1949 כפי שהשתקפה בעיתונות (מנחם יודקה), מאמר על שירי הזמר של אז (נתנאל הר־ציון) ועוד.

הומור

התזמורת בעיני רוס

50 שנה לתזמורת הפילהרמונית הישראלית / ציורים מאת רוס / [illegible].

רוס הוא קריקטוריסט חריף והוא, המספר, בתזמורת אף פגש באהבה, בעלותו לארץ, את מי שעתיד להיות המזכיר הראשון של התזמורת הסימפונית הארץ־ישראלית ואיך קיבל כרטיסים הן לחזרה הכללית האחרונה והן לקונצרט הראשון. מאז, זה 50 שנה, ליווה את התזמורת ברישומי ריזקאות וכבר קיבץ אותם פעמיים, במלאת לתזמורת כ"ח ול' שנים. עכשיו כינסם (מעודכנים) בפעם השלישית והספר כולל רישומים מאז 1936 (הוברמן וטוסקניני) ועד 1985 (ג'יימס גאלווי), רבים מהם חתומים בידי המצויירים. בין אלה לזה, תמצא פה רבים מהמנצחים והסולנים שהופיעו על בימת התזמורת וגם מקצת מנגני התזמורת עצמם, כפי שהתגלו בעכחולו, בעפרונו ובעטו של רוס.

אוסישקין ותולשותיו

מנחם אוסישקין הלוחם לגאולת הארץ / אדם אקרמן / מועצת המורים למען הקרן הקיימת לישראל / 142 עמודים + 12 עמודי תמונות.

אברהם מנחם מנדל אוסישקין (1863 – עד 1941) נולד למשפחה חב"דית ברוסיה הלבנה. בנעוריו קרא בספרי מאפו, סמולנסקין ואחרים ונמשך לחיבת ציון, וכן ייסד אגודה ציונית עם ביל"ה. עד מהרה התבלט בחבורת מנהיגי חיבת ציון, הצטרף ל„בני משה" של אחד־העם, השתתף בקונגרסים, ביקר בא"י ונמנה על ראשי המתנגדים לתוכנית אוגנדה של הרצל. היה מיוזמיה ומקימיה של האוניברסיטה העברית וב־1919 עלה לארץ. כאן התפרסם בעיקר כראש הקרן הקיימת לישראל, תפקיד שמילא י"ח שנים (1923 עד 1941) עד שנפטר ונקבר במערת ניקנור שעל הר הצופים. הספר מספר את קורותיו ופעולותיו ואינו מסתיר (אם כי ללא נימה ביקורתית) גם קצת מחולשותיו, כגון נטייתו ל„הוד והדר", שהתבטאה גם ברמת־חיים גבוהה. כיום אנחנו יודעים קצת יותר למן ההגלגל עניינים אלה עד כאן. ... „איזה ... היה אבא!"

האוזן השלישית

סימפוזיון „חם" במכון ון־ליר

לא היה משעמם בסימפוזיון „משא־ומתן של המדיום עם עצמו" שהתקיים במכון ון־ליר בשבוע שעבר. המנחה היה אריאל הירשפלד. ראשון הדוברים: דוד אבידן, שהוזמן כאחד המהפכנים בשירה העברית. אבידן ציין כי פניית המדיום אל עצמו אינה מצב קיים עכשיו, כיוון שאין זמן לעשות זאת כשנמצאים בתהליך השתנות. הוא הוסיף כי הלשון, הלשון הטוטאלית, היא היעד העיקרי עכשיו. ואז יצא אבידן בשתי הכרזות נחרצות: „סופר או משורר שלא מחדש בשפה, אלא משתמש במאגר הקיים (ואלה רוב הכותבים) אינו אלא טפיל. והכלל בכל דור יש בעולם רק עשרה – חמישה־עשר משוררים שעיסוקם בכתיבה כראוי. אני יודע שזו בשורה רעה למאתיים הנוכחים באולם". אבידן הדיך אגב, מרגיש שהוא עצמו קידם את הלשון „קידום ניכר מאוד".

הדוברים האחרים – אהרון אפלפלד, מיה בודאור ודוד שיץ – התייחסו לקביעות של אבידן. הם הדגישו שיצירתם אינה מתייחסת ללשון בלבד. „את הפרוזה שלי מושכת הקרביטיבציה", אמר אפלפלד. „יש דברים המעניינים אותי יותר מהלשון", הוסיף שיץ. „בני־אדם מעניינים אותי יותר. הלשון היא כלי עבודה. שאיפתי בפרוזה היא להגיע לשפה שקופה שתעבור אנשים, סיטואציות ותחושות".

בשיחה עמו מספר אבידן כי בשלב הזה פקעה סבלנותו. „הזהרתי בתחילת הערב שמי שלא מתעניין בלשון – הלשון לא מתעניינת בו". „הוא התנהג אז בצורה משולחת רסן", אומר הירשפלד. „הוא תקף בחריפות רבה את כל הנוכחים. את כל מי שאינו דוד אבידן". „הוא גלש לחלוקת ציונים אישית חסרת־טעם", מוסיף שיץ. „זו היתה חוויה מוזרה עבורי. ישבתי שם ולא הבנתי מה קורה. אולי כיוון שאני ירושלמי איני מורגל לדברים כאלה". דבריו של אבידן קוממו גם את הקהל. נשמעו צעקות: „מי שמך? איך אתה מעז מי אתה ושיב שהנך?" „קהל של מיקס ירושלמי", אומר אבידן, „סטודנטים, משכילים ירושלמים רגילים וכמה דגים נבוכים מתוצגים לספרות". את המושב ה„חם" בחר הירשפלד לסיים בקריאת שיר של דוד אבידן דווקא.

ספרים חדשים ב„עמודים"

סידרת ספרים חדשה במחודה ביתנה ספרות מקור בעריכת חיים פסח שתיקרא „עמודים לספרות עברית". פסח מקווה להגיע בסידרה אל מעבר למכביבם. הוא ינסה לבדוק לאילו כיוונים מתפתחת הספרות העברית הצעירה אחרי עמוס עוז וא.ב. יהושע. השאיפה שלו היא להגיע אל היוצרים הלא־אידרעים ולפתחם. „יש עכשיו תסיסה גדולה. מגיעים אלי המון כתבי־יד. אני חושב שמעולם לא כתבו כל־כך הרבה אנשים בארץ", מספר פסח. בין הספרים הראשונים בסידרה: „נראה לאחרונה" – רומאן מתח בזמן התודעה מאת חוויה לוי. „עד עולם אוהב" רומאן ירושלמי בתקופת מלחמת לבנון – מאת דוד שיץ. „התוכי שתק פעמיים" של ראובן מירן וכן „היורש" של שמעון בלס.

בין נתב רוחות למייצב

„השנים האחרונות הן מן הטובות בתולדות הספרות העברית", מתנבא יגאל שוורץ עורך הספרות העברית בהוצאת כתר. „אנו מצויים בשלב בו תהליכים פוסט־תרבותיים הגיעו לידי סיום. הגענו לנקודת גובה והשבון־נפש. נוצרה אצלנו ספרות גדולה כמו בימי העליה השניה".

שוורץ מציין שכעורך הוא משתדל להיות „בין נתב רוחות למייצב רוחות". בין הספרים שעורך, ואשר יופיעו השנה בכתר אפשר למצוא את „מלאכים באים" של יצחק בן נר – רומאן אפוקליפטי על ישראל בתחילת המאה ה־21 המתאר חילוניות בסיטואציית מצדה. שוורץ מוכן להתנבא שספר זה יעורר הדים ויימכר היטב. עוד יפורסמו בכתר „כולל הכל" של אברהם ופצר. מעין תשובה ליעקב שבתאי. ספר „לא מסודר" הבנוי על חמישה תסריטים אשר שוורץ מבטיח שיש בו אמירה גדולה על החיים. „צמרי צל" של דן מרי – נובלות המתרחשות בשכונה ירושלמית המהווה מחוז עם חוקים משלו. ספר המייצב לפי דברי העורך תרבות „מזרחית" ברמה גבוהה. כמו כן יופיע „סיפור יוסף" (שם זמני) של יואל הופמן – מרצה לפילוסופיה באוניברסיטת חיפה – „ספר שנלחמתי עליו", מספר שוורץ. כמו כן יופיעו השנה בכתר רומאנים חדשים של רות אלמוג, אהרון אפלפלד ודוד שיץ.

נבון עם חוקרי עברית בספרד

בביקור בספרד נפגש השר יצחק נבון עם ששה פרופסורים ספרדים העוסקים בתרבות ובלשון העברית. הפגישה התקיימה בביתו של השגריר שמואל הדס והשתתף בה גם שר התרבות הספרדי סולנה מדריאגה. השיחה התנהלה בעברית צחה והמסקנה הכללית הכוללה בהסכם התרבות הישראלי־ספרדי פיסקה הנוגעת למחלקות לתרבות עברית באוניברסיטאות. יש לציין שהאוניברסיטאות בספרד הן באחריות משרד החינוך ולא משרד התרבות ורק הודות לפגישה זו, שבה צוינה התרומה ששיתוף הפעולה האקדמי בין חוקרים ישראלים לספרדיים נותנת ליחסים בין הארצות, הוספה הפיסקה. הפרטים המעשיים ייקבעו על־ידי ועדה שתתגבש תוך שלושה חודשים. מה שברור בינתיים שהיא תדון, בין היתר, בהקצאת משאבים ובעידוד מחקרים העוסקים בנושאי יהודי ספרד.

פתיתים...פתיתים...פתיתים

● קובץ שירים חדש מעיזבונו של דן פגיס יראה אור ביום השנה למותו. בהוצאת הקיבוץ המאוחד מתכוננים להוציא את כל שירי פגיס במיספר כרכים. אגב, מהדורה שלישית של ספר שיריו „מלים נרדפות" יצאה לחנויות.

● הסופר יצחק בר־יוסף, בנו של יהושע בר־יוסף וחבר מערכת „ידיעות אחרונות", חתם על חוזה עם הוצאת כתר לפרסום קובץ סיפורים קצרים „סולמות" (שם זמני). זהו ספר ביכורים לבר־יוסף.

● מוסד אלתרמן עומד להוציא כרך של איגרות נתן אלתרמן. כל מי שבידיו איגרות של אלתרמן בכל ענין שהוא מתבקש לשלוח את המקור או תצלום אל מוסד אלתרמן, רחוב רידינג 18, תל־אביב.

● בגליון החדש של „מאזנים": שירי תתונה בלתי־ידועים של יהודה הלוי; סיפורים ושירים של גבריאל פריאל, אמנון שמוש, יעקב בוצין, מרים אורן, עודד פלד, בני ציפר ואחרים; מסות מאת ראובן צור, עדה צמח, יעל פלדמן, יוסף אורן, אפרים שמואלי, נילי כרמלי־פלמון ויצחק עקביהו. בחלק התרגום – אנתולוגיה קטנה לספרות גרמנית.

● הספר „שירים נבחרים" של ויקטור הוגו בתרגומו של ד"ר שלמה לוי עומד לצאת לאור בהוצאת סער.

● שמחה משולשת לסופר הירושלמי יהושע ביבר. שלושה מספריו: „בית נטוש" „מעשה בינה" ו„נוסע מעידוד" יצאו לאור בפרק זמן קצר. „נוסע מעידוד" הוא ספרו העשרים־וחמישה.

● באסיפה הכללית של הברית העברית העולמית בישראל נבחר ועד חדש ובו: [illegible], אהרן מגד, מרים עקביא, יורם קניוק ואחרים.

● תוכנית רדיו בעיקבות ספר שיריה החדש של רחל רבינוביץ' „אהבה אמיתית" תשודר מחר אחרי חדשות 10 בבוקר ברשת א'.

● במוצאי שבת (21.2.87) בשעה 20.00 יתקיים בבית־הסופר בתל־אביב (רחוב קפלן 6) ערב המוקדש לספר שיריה החדש של אביבה בן יוסף גינזר „קשר דם". משתתפים אלכס זהבי, ד"ר חנה יעוז, והמחברת.

● טקס הענקת פרס שנתי לספרות עברית ויידיש יתקיים ביום ראשון הקרוב (22.2.87) בבית־הסופר בתל־אביב, בשעה 20.00.

● ערב עיון על תרגומי מופת יערך ביום שני הקרוב (23.2.87) בשעה 20.00 במכון ון ליר בירושלים. משתתפים יעל רנן בעיקבות תרגום „יוליסס", שמעון זנדבנק בעיקבות תרגום „סיפורי קנטרבורי" ושלומית הראבן בעיקבות תרגום [illegible].

● דיון על הנושא „לאומיות ואוטו־אנתולוגיה בספרות הישראלית" יתקיים ביום שלישי (24.2.87) בשעה 20.00 בבית־הסופר בתל־אביב.

● פרס חולון לספרות יוענק השנה ליונה [illegible] על ספרו [illegible]. טקס הענקת הפרס יתקיים ביום ראשון (1.3.87) בשעה 20.30, בבית יד־לבנים, חולון.

● טקס הענקת פרס לספרות ע"ש יהודה [illegible] ז"ל יערך ביום חמישי (26.2.87) בשעה 20.30 בערב בבית הנשר.

ספרי שירה חדשים ● ספרי שירה חדשים

„אין רקיע אחרון"

מאת אבנר טריינין

שלמה וינר, הרעש והאדמה, הוצאת כתר, 1986, 122 עמ'.

„רק לשעות ספורות" (עקד, 1972) נקרא קובץ שיריו הראשון של שלמה וינר, אך לא שעות ספורות ואף לא שנים ספורות

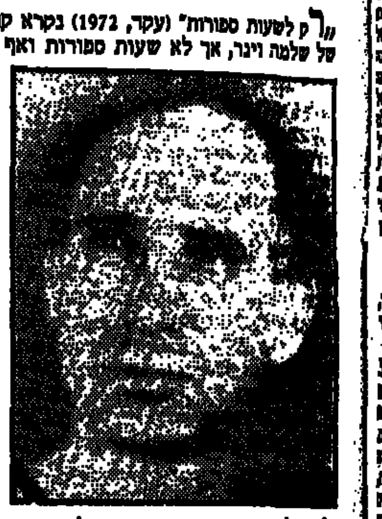

שלמה וינר

חלפו אלא כחמש־עשרה שנים עד להופעת הקובץ השני, המונח עתה לפנינו. אבל השעות הספורות לא התייחסו, כמובן, לפסק־הזמן בין שני הקבצים – אשר מפאת אורכו לא ניתנה לאוהבי השירה ההזדמנות להכיר ולהעריך שירה זו – אלא לקיומנו על האדמה הזאת, לפני הרעש ואחריו.

בכל יוצר מעניין יש מתח בין שני יסודות: יסוד הקבע והיסוד הפרשני־ניסויי. יסוד הקבע הוא אותו מאגר של נתונים־תשתית שחוזר ומודגש במיכלול היצירה עד שהוא נהפך לקיבעון. ועיון בשני הקבצים של וינר מעמיד אותנו בנקל על יסוד זה, המתבטא כבר בשמות הספרים.

„למנות גרגרי חול"

„רק לשעות ספורות" מופיע כטור בשיר „האור העייף יורד", שבשל יופיו אביאו במלואו: „האור העייף יורד ויורד עוד עד / הים נמלא גאות כמו נערות / שדיהן מלאו / רצון אהבה רך בחיקם / ואינו מגלה התנגדות כמו חול / שוקעים בו כבבואב ישן. // ואני כאן / רק לשעות ספורות / בחול שעוד ניתן למנות / והעבור דקות / מול כוכבים שלא ניתן / על אף שלא מבין כיצד / האור העייף יורד / ויורד עוד / עד". שהרי כפראפראזה הפוכה למה שנאמר בספר בראשית, ניתן עקרונית למנות את גרגרי החול, אך כל זה רק לשעות ספורות.

ולתחושה הזאת המלווה את כל שירתו של וינר – והיא יונקת בעיקר מן השרות־הצבאי, ממלחמות ישראל, מן הפציעה, וממות הורים – יש כמה השלכות, והעיקריות: האימון לקראת המוות, האהבה כפירצה ברשתו ושתיקתו־העדרותו של אלוהים, זה האל שירושלים היא עירו, ועליה כותב וינר בספרו הראשון: „ירושלים, / בתנובת קודמת של אלוהים / לפעמים / עוד פורשים את שתיקתו / בין גדרות ועמונתנים".

האימון לקראת המוות נפוץ: „למד להיגמל מעצמך", נאמר בשיר מוקדם („לא מגיע כלום"). בשתי סדרות של שירים – „תימרון של סתיו" בקובץ המוקדם ו„אימונים" בקובץ החדש – נפרשות לפנינו סדרות של אימוני חיילים, הכוללות גם את אפשרות פגיעתם ואת שעליהם לעשות במיקרים כאלה. נושא זה מופיע כקיבעון גם בשירים אחרים, אבל ההשוואה בין שתי הסדרות עשויה להעמידנו על השינוי שחל בינתיים, כלומר על היסוד הפרשני־ניסויי. הדבר ניכר כבר בשמות הסדרות: המשטות הוגמיות של „אימונים" כנגד הלירית הטעונה ב„תימרון של סתיו". אבירים מטאפוריים – מהם יפים לעצמם, שניכרת בהם השפעתו של עמיחי, מתחלפים עם השנים בפרטים מוחשיים ומדוייקים. לדוגמה: „בשורה תירגלו את מותם ותפתיו, / הלומם נעזב באותו חבורות / ליד הרכב שנשרף, / ובמבואות העיר / משש משאיות / הם מזמרים עכשיו". קטע זה לקוח מתוך „תימרון של סתיו", ולעומתו מתוך „אימונים": „בתרגיל חיוני הלזה נפגעתי (פגז בנראה) / ויתר אותי (שנים שהחזירו אישית, / ובילד לנקודת האיסוף / (...) רופא קבע את מותי, / שלם השמו על השמות המתאים." ובמקום זמירת החיילים הסטילאית הקודמת בא הסיום: „על מנת להמשיך / האחד את השני על חשת / צוזקנו בקול רם. // אך כל אחד ידע". טור הסיום, המופיע לרוב בנפרד, הוא סיום אופייני לרבים משירי וינר: מילים ספורות ולרוב מפתיעות, כמו מוקד של עדשה שאליו מכונסות כל הקרניים לאחר ששינו פתאום את מהלכן.

האל השותק או הנעדר

לאהבה כפירצה ברשת הכוחות רבות: מאחר שיש „הכרח לעזוב וללכת" ויש „הכרח לחשוב / על כל שצריך לעזוב ולשכוח" – הרי יש צורך לאהוב, כאמור בשיר „הצורך לאהוב" בקובץ הראשון. ובשיר קודם, „פרידה": „עלינו להפסיק הכל עכשיו. / ספק אם נשוב ונאהב גם בקיץ הבא." אך בעוד שכאן אנו עדיין עומדים בסימן הספק, אם הפרידה היא פרי בחירה עליון מחיר מחה של האהבה, הרי בהמשך, בשיר „זה כבר לא", מוסיף כי האפשרות השנייה היא הנכונה: „כך גם אולי אהבתנו. / כבר לא מה שהיתה / פעם. זה לא כבר. / כבר לא." (ומעניין לשים לב לשינויי המשמעות מגוונים שנוהג וינר להשיג – בעיקר בסיום – על־ידי שינוי בסדר המלים). ואילו בקובץ השני, הוא אהבתו של החייל השב הביתה לחופשה. „בשיגרתי – אשתו / תוכל לתת לב כבר, / לקראתה / לבו יתנר שר כמה / ... / אני רואה איך הקיץ / ... עיקשים / אבל ... הניגוד הזה בין שני סוגי האהבה שבשני

(המשך בעמוד 25)

רך ונוקשה

מאת משה זינגר

צבי עצמון, עורף, שירים, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשמ"ז, 48 עמ'.

„אי יכולת לומר במלים, לכתוב על נייר / אלא שכמין דרך קלוקלת, פרטית משלי, / יש כמו רוך העוטף את מוחי", כותב צבי עצמון באחד משיריו, בספרו הקודם, באמירה שיש בה הרבה מפתחות לשירתו.

יש משהו מפתיע, אישי מאוד, זר ולא זר כאחד, בשיריו של צבי עצמון. „עורף" הוא ספר שיריו השלישי, וכשלעלעלתי בו לברר לעצמי מהו שמשך אותי לפני שנים אחדות לשיריו של עצמון, שבכרבים מהם יש חומרים "קשים" – מצאתי כי בלא משים אני עובר ובודק בספרו כמה פעמים מופיעה המלה „רוך" בשיריו. „שטיחים של רוך", „פרית רבה", „ילד רך", „פולשות ברוך", „מפקירה את גווך ללטיפות, לחייך לרוך", „שלמות חרוך", „מבוא של רוך" ועוד ועוד (אגב, הדוגמאות הן מהספר החדש „עורף" ומהספר הקודם „הכנה לבגרות"). אותו „רוך" החוזר בשירים אינו אלא דוגמה לספר את האוזן. זהו רק פרט מתוך ענין מקיף הרבה יותר, שהוא הריפוד שבהם מונחים השירים. יש נעימה שמעבר לתוכנם של השירים, משהו אנושי מאוד, חם, ההופך גם אמירות צוננות לכאורה, רציונאליות – למשהו מלא הרבה יותר.

מקורות עוצמה

החומרים ה„קשים" בשיריו של עצמון הם חומרים מתחום מדעי הטבע, עובדות קרות שהיו עלולות להסיג כל ריגוש, כל חום. אין צורך להכיר את צבי עצמון אישית כדי לדעת

צבי עצמון

שהוא בחלקו מצוי בתחום מדעי הטבע. שיריו מלאים עדויות לזה: „סיסמוגרף עדין ומדויק", „מולקולות אלכוהול", „גורל ביוכימי", „קמט ביולוגי", „פוטוטקסיס" ועוד ועוד. דברים אלה, מתחום שנהוג לראות בו תחום המנוגד לשירה, עלולים היו להרתיע. והנה, עצמון לא זו בלבד שהוא מתגבר על כך באמצעות אותו „מעטה רוך" דלעיל, שטרם בירנו בדיוק מהו, אלא שהוא גם משתמש באותם חומרים „קשים" בנימה המתאימה, ומנצל דברים שהיו עלולים להיות לנקודות תורפה או גורמי דחיה – והופך אותם למקורות של עוצמה.

נראה נא שיר המדגים משהו ממה שנאמר לעיל. שם השיר „ימים לא בטוחים, מראה פריסקופ", „ובתוך כך עוקב כיצד מולקולות האלכוהול / נטמעות אצלך מהקוקטייל המעוטר בדובדבן ובפרוסת תפוז וקש־שליפלפטיק, / ובגורל הביוכימי של הטוסט שעוד הזמנו בתוספת, / כיצד תוקף אותך גוסף גלים גלים / להטמיעו לציטורניים, לרית שתי, ולוורידים המסתמנים לאורך הירך / שעה שהיא גלויה מכל, / וקצת במאמץ אולי להתבונן במרוץ חום אל הריאות, / ולתנודי אוזניים, ובשגשוג רירית הרחם של אמצע המחזור, בודק".

אך השיר דלעיל, אם כבר במולקולות עסקינן, הוא בחזקת דגימה מייצגת, המעמידה אותנו על מרכיב חשוב, אם כי לא יחיד, בשירתו. איני בטוח אם סוד כוחו של השיר הנ"ל הוא בתוכנו דווקא. בתוכנו יש אולי משהו לא נעים. אך צבי עצמון מניח את העובדות הפיזיות בתוך מצע של מיקצב פנימי הולם, שקוף, נעים, המרכך את האמירה ועושה כל שורה לשורת שיר מוצקת.

ואולי זהו סודו העיקרי של עצמון: הנשימה האנושית החמה גוברת על העובדות הקרות. זהו לא רק מעטה של רוך, זהו מעטה של רוח, האופף את הגוף שבו אנו נתונים. וכך, גם שורה כמו „ובגורל הביוכימי של הטוסט שעוד הזמנו בתוספת" יש בה הצדקה לא רק מבחינת דיוק האמירה, אלא גם מבחינת ישיבתה בתוך המצע המוסיקאלי הפנימי העדין של השיר.

שיר לחוש

זה זמן רב שאני מהרהר במושג מסוים, מין מישחק מלים – ודומה כי הגיע הזמן להכניסו לרשות הרבים. כוונתי לצירוף־מלים דו־משמעי, האפשרי רק בעברית: שיר לחוש, ופירושו – שיר שאותו אתה לא רק קורא ומבין, אלא בעיקר חש, והוא נלחש אליך, קרוב־קרוב. איני מניח שזהו מושג הניתן לבדיקה אוביקטיבית. סובייקטיבית, זהו שיר שאתה חש בו במלאות שמעבר לתוכנן של המלים; שיר שקט, שבו אתה עובר דרך המלים, ללא עיכוב, אל מחוזות שאליהם מוליכים אותך מרכיבי השיר הסמויים; זהו שיר שבו המלים „מוחקות את עצמן", כניסוחו של ישראל אפרת במסותיו הנפלאות על השירה – והשיר הופך לשיר ללא מלים.

את כל הדברים דלעיל יכולים, בוודאי, אנשים שונים לחוש לגבי שירים שונים. אשר לי, דומני שסוד קסמם של רבים משירי צבי עצמון הוא המבע המלאי החזו של אותה יד החוטכת, במין „דרך פרטית משלה", מלים לרוך, אמירות לליטוף. הנה שיר קטן מסוג זה, מספרו של צבי עצמון „הכנה לבגרות". שם השיר "קן אהבים": „מבוקר פושה קש מוצלת / בשוער / בצהריים זרד רק וזוהו של צמר על העורף / ובבר לעת מנחה זמות חשאי / במוך. מבים / שמיכים של רוך / שלמה שקר לקורי".

בדברים לזכרו של דן פגיס כתב צבי עצמון: "השירים שהותיר חזקים, פשוטים, אנושיים, חסכניים ומדויקים". דומה שלפחות שלושה או ארבעה מתארים אלה יפים גם לשירי של עצמון עצמו.

זוהר מדומה

מאת דינה גורן

צבי גיל, בית היהלומים, סיפור הטלוויזיה הישראלית, ספרית פועלים, סדרת זמן הווה, 1986, 192 עמ'.

היות שהטלוויזיה תופסת מקום כל־כך מרכזי בחיינו, יש להניח כי רבים ימצאו עניין בספרו של צבי גיל ובשפע הפרטים שהוא מביא על הנעשה ב"בית היהלומים" אשר בירושלים. גיל הוא במיטבו כאשר הוא ממלא את שהוא מבטיח בכותרת המישנה של ספרו, כלומר, בבואו לספר את "סיפור הטלוויזיה הישראלית". בפרקים שבהם הוא מתאר את שידור מצעד צה"ל בשנת 1968, את המהלכים שקדמו לשידור הראשון בליל שבת, או את היוזמה הפרטיזנית של שני כתבי הטלוויזיה שיצאו לקהיר זמן קצר אחרי ביקור סאדאת, מתגלה גיל כמספר היודע את מלאכתו, שדבריו נקראים כסיפורי מתח לכל דבר.

★

אבל גיל אינו מסתפק בתפקיד של מספר. הוא שואף, על־פי עדותו, להעניק לנושא טיפול "היסטורי" ו"נושאי", ובמשימה זו אינו מצליח. אולי משום שאין הוא מבהיר באיזו גלימה הוא מתעטף. לא ברור אם לפנינו צרור זיכרונות של מי שהיה מעורב אישית בפרשות המתוארות, תיאור של עיתונאי, או מאמץ

צבי גיל

לתעד את התפתחות הטלוויזיה בישראל ולהציג ניתוח שיטתי של תיקופות.

מעורבותו האישית של המחבר מוליכה אותו לנהל, באריכות יתרה, מלחמות שכבר מזמן אבד עליהן הכלח, ולגדוש את ספרו בתאורים אנקדוטיים שלא תמיד מצטרפים לתמונה כוללת. כתוצאה מכך אין לראות בחלקו הראשון של הספר, אותו מגדיר המחבר כ"היסטורי", תיעוד ראוי לשמו של התפתחות הטלוויזיה. גיל גם שוכח שמי שבא לכתוב היסטוריה אינו יכול לנהוג כעיתונאי ולהסתיר את מקורותיו. חמור מכך – בספר אין אפילו תיאור כללי של דרכי עבודתו באיסוף החומר. המובאות הישירות, הארוכות מאוד, שאותן הוא מביא מתוך פרוטוקולים של ישיבות מבריעות ומתוך תזכירים ודו"חות למיניהם, חסרים עליכן אמינות וערך תיעודי. כך או כך, גם אין בהם חידושים רבים, פרט, אולי, לגילוי המרעיש באמת, המסתתר כמות שנראה כפרוטוקול של דיון שנערך בממשלה במארס 1974 בנושא הטלוויזיה, שבמהלכו, לפי גיל, אמר מנכ"ל רשות השידור דאז, שמואל אלמוג, את הדברים הבאים:

"אפשר למצוא מכנה משותף בבחירת מעשים ודיווחים או סנסציוניים, אך מכאן ועד למסקנה שיש קבוצה שמשתלטת על הרשות כדי להטות את האווירה, רחוקה מאוד הדרך. דיברתי על כך עם ראש שירותי הביטחון. לא פעם בא חבר מן האופוזיציה ואומר שיש אצלנו אנשים עוינים. ביקשתי מראש השב"כ **שיבדיל את המידע** הבטחוני של שבידינו..." (עמ' 90, ההדגשה שלי, ד.ג.)

★

חלקו השני של הספר, שאותו מתאר גיל בהקדמתו כ"נושאי במהותו", מטפל באשרות מן הסוגיות היותר חשובות להבנת תיפקודו של המדיום הדומיננטי בנוף התקשורת שלנו. פרקי החלק הזה מוקדשים לנושאים כמו הפוליטיזציה של הטלוויזיה, מעמדה בתוך כללי המישטר שלפיהם היא מתנהלת או מעמדה בעיני ציבור הצופים. אך גם פרקים אלה מתאפיינים בגישה אנקדוטית וחסר בהם המימד האנליטי. על כך יש להצטער, מקום שבאותם מקרים מעטים, אשר בהם מוליך גיל לגשת הנושאים לעומק, הוא מוכיח שהוא בוודאי מסוגל לעשות זאת היטב. הכל גם שהחיבור שלפנינו לא עבר עריכה לשונית קפדנית יותר.

פחד בוסרי

גבריאל גרסיה מארקס

מאת טל ניצן

גבריאל גרסיה מארקס, עיניים של כלב כחול, תירגם מספרדית: יוסף שריג, הוצאת כתר, 102 עמ'.

"אך הדבר שהבעית אותו יותר מכל לא היתה דווקא העובדה שאכלו אותו העכברים. בסופו של דבר יכול היה להמשיך ולהיות עם השלד שלו. מה שייסר אותו היה הפחד מלידה שחש כלפי אותם בעלי־חיים זעירים. שערו היה סומר רק לעצם המחשבה על אותם יצורים קטיפתיים המתרוצצים על כל גופו, החודרים מבעד לקמטי העור ומגרדים את שפתיו בכפותיהם הקפואות. אחד מהם עלה עד עפעפיו וניסה לכרסם בקרנית עיניו. הוא נראה לו גדול, מפלצתי במאבקו הנואש לקרוח ברשתית. או חשב על מוות חדש ונכנע כל כולו לסחרחורת הקרבה" (עמ' 10).

הספר "עיניים של כלב כחול" עלול לעורר חלומות זוועה אצל קוראים רגישים במיוחד או צמחוניים. כל אחד־עשר הסיפורים נגועים בהזיה ועוסקים בגירסאות שונות של מוות, בסיוטים סוריאליסטיים ובפחדים – ממוות, ממחלות, מבדידות ומשיגעון. הסופר מריו וַרגס ז'וֹסה, שהעריץ את גבריאל גרסיה מארקס, הגדיר את נושאי הסיפורים הללו כ"אוננות מטאפיזית" של הגיבור.

נושאים אפלים

פרט אוטוביוגראפי מסויים עשוי להטיל אור על עיסוקו הכמו־אובססיבי של מארקס בנושאים אפלים אלה: בילדותו גדל אצל סבו וסבתו, שסיפרו לו עשרות אגדות ומיתוסים. ביתם היה, לדבריו, "בית ענק מלא רוחות רפאים. הם היו אנשים מלאי אמונות טפלות... בכל פינה היו שלדים וזיכרונות, ואחרי השעה שש בערב לא הייתי מעז לצאת מהחדר. היה זה עולם של זוועות דמיוניות... בלילה אי־אפשר היה לעבור בבית כי היו בו יותר מתים מחיים". וכישרון להגיב על מאורעות מלאיים בטבעיות מוחלטת הוא שהעניק, לדעתו של מארקס, את היופי ל"מאה שנים של בדידות".

הסיפורים שבקובץ זה החלו להתפרסם עשרים שנה לפני אותה יצירה גדולה, והם רחוקים ממנה מרחק רב לא רק בזמן אלא אף באיכות. מארקס החל לכתוב אותם בגיל 19, והם התפרסמו באחד מעיתוני בוגוטה בין השנים 1947־1955 ולא זכו לתהודה. גם המבקרים הרדום־אמריקניים התעלמו מהם, יחסית. מארקס עצמו אמר פעם כי היה משמיד אותם אילו יכול היה "להגיח עליהם יד".

בין המבקרים שהתייחסו לסיפורים (בעיקבות הצלחת "מאה שנים של בדידות") יש תמימות־דעים לגבי השפעת סופרים זרים על מארקס הצעיר. ניכרת כאן השפעה של פולקנר בנושאים ובטכניקות (מארקס: "כשקראתי את פולקנר לראשונה, חשבתי: אני מוכרח להיות סופר"). השפעה ברורה מאוד של קפקא בניסיון לערער את גבולות המציאות ולצייר 'מציאות אחרת'. גיבור הסיפור הראשון, "ההשלמה השלישית", סובל ממחלת איומה ולא־ברורה. בהדרגה מתחוור לקורא שהגיבור הוא מת־חי, הסובל מ"מחלת המוות" ומתקיים בארון־מתים, בתחום המעורפל שבין החיים למוות. בסיפור זה ניכרת להיטותו של הסופר המתחיל ליצור עולם קפקאי, אך כאן נערך אחד הפגמים של הסיפורת במקום לעורר אצל הקורא התרשות של פרדוקס וחוסר־הגיון, מארקס נקט כורך קיצור ופבניות ומשום קרא להתרשות אלה בשמן: "אמשר שהרופא מעולם לא דיבר על אותו 'מוות חי' מוזר, שהרי זהו בלתי־הגיוני, פרדוקסאלי, משום סותר את עצמו" (עמ' 9).

חלומות במציאות

הסיפור "המימד האחר של המוות" עוסק אף הוא במחלה ובכיליון, אך מזווית אחרת: גיבורו סובל מסיוטים ומנדודי שינה לאחר מות אחיו התאום. מסרטן כנראה, והוא מפחד שהמוות ידבק גם בו. כמו ברוב סיפורי הקובץ, גם בסיפור זה אין עלילה בהירה, והפעולות הפיסיות ספורות ביותר, ולחלומות יש אינטנסיביות פיסית ממש.

המצבים הסיוטיים מתוארים בפרטי־פרטים. להלן קטע מתוך חלום בלוּתה ב"המימד האחר של המוות": "הוא שם לב שחיתה לו... תפיחה באצבע האמצעית של הרגל, באופן טבעי, כאילו היה מורגל לכך, והוציא מכיס מבגד החוזר בו את ראש התפיחה... ומבעד לגלעת ראה מטיע קצה של החוט שמגוני הצהוב. בלא להיות מזועזע, כאילו ציפה למציאותו של החוט, משך אותו אט אט ובקפדנות יתרה. זה היה חוט ארוך, ארוך מאוד, והוא יצא בקלות, בלא לגרום אי־נוחות או כאב...בתא אחר של הרכבת עמד אחיו לפני מראה בלבוש אשה, וניסה לעקור לעצמו במספריים את העין השמאלית" (עמ' 19).

גם יסורי המחלה מתוארים בציוריות: "או היהרהרתי בגידול שחדל לכאוב לו בבטן. דמיינתי לי אותו עגול... תפוח כמו שמש פנימית, בלתי־נסבל כמו חרק צהוב, השולח את שלוחותיו המושחתות לעומקם של המעיים (הוא חש שהמעיים מתפרקים לו כמו לפני צורך פיזיולוגי בלתי־נמנע)" (עמ' 21).

אך ברוב הסיפורים התיאורים הממושכים, הבי־זמלל, מונעים מן הזוועות לחלום בקורא מהלומה של ממש. מיכשול נוסף הוא העניין הרב שהיה למארקס בהפגנת טכניקה מתוחכמת, באמצעות קפיצות בין זמנים שונים ומעברים בין כמה נקודות מבט. חרבר בולט בעיקר בסיפור "נאבו, הכושי אשר כפה ציפייה על המלאכים", הנראה מאולץ, מסורבל ובולם את הכישרון הטבעי.

הולדת העיירה

יש יוצאים מן הכלל. "האשה שהיתה מגיעה בשש" הוא סיפור מתומצת ו'נקי', והסיפור האחרון, "מונולוג של איזבל בראותה גשם יורד במאקונדו", הוא הבשל ביותר בקובץ. הוא נכתב בהשפעת ביקור שערך מארקס בארקטקה, עיירת הולדתו, ומצא אותה דלה ונטושה. ההתפכחות מחלום הילדות הולידה כאן בראשונה את מאקונדו, העיירה הקולומביאנית הנידחת, שבה עתידות להתרחש "מאה שנים של בדידות". הסיפור מתאר את האווירה המדכאת שמשרה גשם טרופי היורד חמישה ימים. מארקס הצליח ליצור רושם מוחשי ביותר של מונוטוניות, התפוררות נפשית ובדידות קשה. נושא המבול יופיע שוב ברומאנים "השעה הרעה" ו"מאה שנים של בדידות", שם הגשם נמשך ארבע שנים, אחד־עשר חודש ויומיים, כ'מחאה' של הטבע על טבח ההמונים שביצעה חברת הבננות האמריקנית. גיבורת הסיפור, איזבל, תהיה גם גיבורת הרומאן הראשון של מארקס, "סופת שלכת".

בתרגום העברי נפלה טעות מצערת, הפוגמת בהבנת הסיפור "מישהו סותר את השושנים האלה". גם סיפור זה עוסק במתים, והגיבור הדובר בו הוא ילד שנהרג לפני ארבעים שנה, החוזר ברוחו לבית שבו מת, כדי לקחת משם שושנים לקברו. בעברית הילד המת הפך לילדה ("הייתי יכולה", "הייתי קרובה" וכו'). גם אם בעברית 'רוח' או 'נשמה' היא ממין נקבה, הרי שבספרדית הסיפור כתוב בבירור בגוף ראשון זכרו טעות זו צורמת במיוחד על רקע תרגום, שבדרך־כלל הוא טוב מאוד.

צביה בן יוסף גינור

ידים

א. טרנספורמציה

כָּל הַזְּמַנִּים שֶׁהָיוּ אֲגְרוֹפֵי קְפוּצִים,
אֲחוּזִים מִפְּנֵי הַזְּמַן, מְרַחֵם,
וְעֵינַי הִרְחִיקוּ רְאוֹת מֵעֵבֶר לַיָּמִים וְלַקּוֹלוֹת;
כָּל הַזְּמַנִּים שֶׁהָיוּ שַׁחֲרִית וְהוֹלִיכוּ
סְחוֹר־סְחוֹר וּפְנֵיהֶם לְפָנַי –

הָיְתָה יָדִי בְּרֵאשִׁית
הָיְתָה נְטוּיָה וּתְלוּיָה בְּיָדְךָ עֲשׂוּיָה וְעוֹשָׂה –

וְעַכְשָׁיו שֶׁאֲחַזְתִּי עַל מְנָת שֶׁלֹּא אֶפֹּל
אֵינָהּ יָדִי וְאֵת הַנִּשְׁלַחַת כִּי אִם יָדָהּ,
אִמִּי, נִפְתַּחַת לִי,
זוֹ מֵאֶתְמוֹל שֶׁחֲבָרָה לִי יַחַד.

ב. גנטיקה

מַה יָּדִי הַזֹּאת,
שֶׁ לָקַי נֶאֱסַף בָּהּ
כְּמוֹ רֶשֶׁת פָּנִים קָשִׁים.

עָלָה בָּהּ אָזוֹב,
עָלָה בָּהּ הַיָּם וְנֶעְזַב כְּמוֹ
הַקֶּשֶׁת שֶׁמֵּעָלָיו.

אֶת עַתִּיבַּת בָּהּ קְוִים כְּמוֹ
צוֹעֲנִיָּה סוֹעֶרֶת בְּבִגְדֵי קַשָּׁה,
בִּקְלָפִים טְרוּפִים.

מַה יָּדִי הַזֹּאת,
שֶׁ לָקַי נִקְמַט בָּהּ
כְּמוֹ אֲרֶשֶׁת פָּנֶיהָ, אִמִּי.

★

(מתוך ספר שירים העומד להופיע ביסים אלה בהוצאת עקד)

סיפור פשוט

מאת אלכס זהבי

שמואל הופרט, יהודים יפים, הוצאת ספרית־פועלים, 1986.

קראתי את ספרו של שמואל הופרט כשעוד שקראתי רומאנים יידיים של י. וינגר, גראדה או עלי שכטמן, כלומר רומאנים של סיפור־מעשה ברור וחד־משמעי, שכתובים פרקי חווי, התייחסויות לבעיות חברה ורמזים על תמורות שהתחוללו בחברה המזרח־אירופית בראשית המאה. אולם, נתלוותה תמיהה שלא התיישבה: הופרט גילי. אומנם הוא עלה ארצה בגיל מעולם לא חי בהוויה היהודית המזרח־אירופית יידיש אינה שפתו, ואפילו שורשיו אזור של ממלכת הקיר"ה, שם מתרחשת עלילת הספר. בעבודתו האקדמית עסק המודרנית של אצ"ג, שגם בכתיבתו בדרך ההתבוננות הפטטנית במציאות בפולין, האוטייניית לסיפורת זו. הופרט גדול ביצירת עגנון, שחשף את מניית של המציאות המורכבת של חיי היהודים בגליציה, אשר כל הדרכים הובילו חורבנה הפיסי והרוחני, עם התמוטטות ממלכת אוסטרו־הונגריה. אני מניח שאנו גם את הפרוזה של ברונו שולץ, שאל

שמואל הופרט

שלו הופרט מתייחס בספרו, ואת זו של אלוהם, שבמרכזה עומדת התמוטטות יהדות אוסטרו־הונגריה. והנה דווקא מי שעסק בנושא ובקי בעגנון משחזר אותה מציאות במתכונת של רומאן כמעט באטוריליסטי, עם שוב וח המתפתחים על־פי כללים שהותוו בראשית המאה.

התמיהה גדלה כאשר אני מנסה להבין כיצד ייתכן היום לכתוב רומאן שעלילתו מתרחשת בגליציה של ראשית המאה, ללא שום מקוריות של המספר בן זמננו. לסיפור קורותיהם של אלה ור' פנחס והאדון שטרן לא נלווה שום פנֶה של בריעבר, העשוי להתבטא בדרך ראייה קוהוות עלידי המספר יודע־הכל, השולט כביכול מלאה כאוּפן הצגתם ובמתכונת הסטורית מאוד. זהרי גם בשבים־זינגר, שבית גידולו באותו מציאות ספרותית, שב ובוחן את נושאי סיפוריו בחינה חדשה, המתחייבת מכל שהתרחש בדורות האחרונים, וכך גם נוהגים מספרים ישראליים השבים לשורשיהם באירופה (אפלפלד, אורפז, גרוסמן) או לשורשיהם בארץ־ישראל של ראשית המאה (תמוז, שבתאי, בן־נר).

אמרתי תמיהה, אך לא סלחתי את כתיבתו של הופרט בנושא ובמתכונת העיצוב, מה גם שכתוב אני זקוק מפעם לפעם לסיפור פשוט וללא מרכאות), המחיה קטעי הווי שאני חש קשר וזיקה אליהם.

לזכותו של הופרט ייאמר, שהוא יודע לשלוט עלילה מהימנה (ואין הדבר קל כשמדובר בעלילה מתועדת), הוא לחזיות מציאות שכמעט איננה מתועדת. הוא מקפיד על קצב הסיפור, הוא מביא עיקר הדברים בדיאלוגים קצרים ובקטעי התרחשות, שבהם כל הפרטים החיוניים להבנת הסיטואציה ולקידום העלילה, בלי שיפגם הקצב. ולבסוף "תפרים". שפת הדיאלוגים חיונית, והיא משהו מהארומה של לשון דיבורם של הגיבורים. סיגנון קטעי הסיפור אינו גבוה מדי ולא ובו־בזמן עשיר ומתובל ביותר מקורות ההומור של ביטויים יהודיים מזרח־אירופיים.

יש ברומאן אלמנטים פיקרסקיים רבים, זליג נע ממקום למקום, ובמעקב אחר המהירה ממעמד של נער רוכל למעמד של דגול אבל נעים אותו על פני עיירות וערי־מחוז, ובו־בזמן נכנסים ובאים בבתי־מלאכה, בבתי־כנסת, בבתי־מלאכה.

לעיים ומעניין לקרוא בספרו של הופרט, אף ספק אם הקורא המגיע מציאות המתוארת נויירית ובקי ולו במעט בהוויה זו. הכתיבה לקראו ללא סימני־שאלות על דרך הגישה התוהה אל המציאות. ואולי לשם הספר, שלא ברור אם הוא מכוון או שתירגם מילולית את הביטוי "שיינע יידן".

באמנות

להט קר

מאת דליה מנור

גרשום פון שוורצה, מחוות לז'אן דארק, גלריה עמליה ארבל, בן יהודה 38, הרצליה.

סיפורו האישי של גרשום פון שוורצה הוא ללא ספק סיפור מרתק המושך אליו את כל־רי התקשורת. כמי שהיה ברון גרמני בעל קריירה של עיתונאי ומבקר אדריכלות ויום אחד נטש הכל, התגייר עם כל בני־מישפחתו ועלה ארצה (ב־1970), הספיק להשתייך למחנה חרדי קיצוני ולעבור משם אל חוגי השמאל – פון שוורצה הוא אכן דמות מסגנונית המעוררת תשומת־לב. עוד נמסר בביוגראפיה הכתובה שלו שהוא אדריכל ידוע, סופר (של רומאנים וספרים על אדריכלות) ומרצה בכיר באקדמיה בצלאל. כל זאת נוסף לציור שבו הוא עוסק לדבריו מגיל רך. למרות זאת ציוריו לא הוצגו עד כה בציבור, ועכשיו, במקביל לתערוכה בברלין ולפני נסיעה לצרפת לתקופה של שהות, הוא מציג תערוכת ציורים המוקדשים כולם ל"אנרכיסטית האמיתית האחרונה בהיסטוריה – ז'אן דארק". על־פי פון שוורצה ז'אן דארק היא אדם רנסאנסי, האדם המודרני הראשון שצמח בתקופה השחורה של ימי־הביניים. פון שוורצה מזדהה עם מאבקה של הגיבורה במימסד ובחברה. הוא מזהה בחברה של היום תנועות אידיאולוגיות ודתיות, דוגמטיות ובלתי־סובלניות המזכירות לו את המציאות של ימי־הביניים. וכך פון שוורצה, שכבר ניסה הכל, הולך בעיקבות ז'אן דארק ומצייר אותה על רקע של כנסיות גותיות, לבד או עם קבוצת דמויות, בתל־אביב או בצרפת, בדרכה אל המוקד או עם קבוצה ליצני רחוב. הלהט האידיאולוגי שלו אינו עובר לתמונות עצמן. זהו ציור המעיד על מיומנות רבה ברישום אך בעל אסתטיקה קרירה, המשאירה את המתחים והמאבקים כבעיות צורניות גרידא. הרקע הארכיטקטוני מטופל בפרסנות עד שהוא הופך לאורנמנט המכסה שטחים בספסופי מכחול. הדמויות בגדלים שונים מובלטות מתוך הרקע אך עם זאת גם נבלעות בו, מכוסות על־ידי קיווקווים רבים של צבע או דמויות אחרות. הצבעים עצמם (אקריליק על נייר) חזקים אך חסרי ברק, מה שתורם לעמימות הכללית של התמונות. הרקע האדריכלי של הצייר ניכר היטב באירגון והצינות על המישור השטוח ובמערכת קווי רשת (סמויה או גלויה) השולטת בציורים. רישום של פריטים ארכיטקטוניים, ללא צבע וללא סיפור, הוא אחד המרשימים שבתערוכה – קונקרטי ומופשט כאחד.

אין רקיע אחרון

(המשך מעמוד 23)

הקבצים, מתמצה בשיר "חומרים עמידים וחומרים שאינם": "חומרים שהזמן יכול / להם וחומרים שאינו / יכול. // חומרים שיכולו / בד, נייר, עלים יבשים במתיו / פרחים באגרטל / ואהבה. // חומרים שאינם יכולו / חימר, פלדה, שרידים של בית מקדש, / אבנים שעל לבי / ואהבה." ובמקום אחר ב"אהבה סמויה": "אין זאת כי העולם לבוד ברשת ענקית, / אבל גילינו בה פירצה". גם כאן מתגלה הזיקה לשירת עמיחי, אבל זוהי זיקה של השתלה, המצריכה כידוע התאמה בין סוגי הדם והרקמות. ומסתבר כי לרוב היא מצליחה.

מוטיב האל השותק או הנעדר מתקיים בשירתו של וינר מעצם היות כתיבתו מונולוג מתמיד עם אלוהים, מונולוג שלא חסרה בו ציניות. בשני הקבצים כאחר אלוהים שותק, אך ב"רעש והאדמה" שתיקתו רועשת יותר, שכן הפעם היא מתרחשת ביום הכיפורים עצמו, באותו יום שהיה לנו כרעש אדמה: "בדיוק בשתים מתמוטטים השמים / ברעש נורא / רקיע ראשון, רקיע שני, / רקיע שביעי, אין / רקיע אחרון."

הסידרה "מיום כיפורים זה עד יום כיפורים הבא", הנקראת כפואמה אחת, נעה על קו העימות המקאברי בין מאורעות היום הנורא ההוא, שבו מבקש המאמין להגיע לשיא הקשר הדיאלוגי שלו עם אלוהיו, לבין שתיקתו־העדרותו של האל. וכאן מתגלה היסוד הדרשני־ניסויי במלוא עוצמתו – בעירוב שני המישלבים השונים כל־כך זה מזה כמילון שלום ובעולמם הרוחני: המישלב המרומם של מחזור התפילות והמישלב המונמך, הכמעט ריפורטאזי, של מה שקרה לנו ביום ההוא.

לפני ואחרי הרעש

"הרעש והאדמה" הוא שם הספר החדש ולא רעש האדמה, כי לפני הרעש ואחרי הרעש היתה התהיה והאדמה, והיא ממלאת את שירתו של וינר ("כולי אדמה" – במלים אלה מגיע לשיא הרגש הארוטי ב"אהבה סמויה"). זו אדמת הארץ הטרשית, המוציאה סיתווניות, קוצים וחיות, וערימות מתלירות של פחים, אבנים ורקפות. על אדמה זו נחים החיילים "מכוסים בנוטם על גביעות העשב הדרישית" ("תימרון של סתיו"), ובתוכה הם שוכבים, ועל מצחה חורצים צלקות עמוקות גלגלי הרכב הנושא את הגופה, מעוטפת בשמיכת חיילים אפורה. שהרי בסופו של דבר, האדמה היא ש"תשיב תשובה סופית למחפשים", כפי שנאמר ב"הצורך לאהוב".

אך יש גם הרעש. לפעמים הוא טורד כרעש הרכבת התחתית, ולפעמים הוא רעשם של מטישי האוויר בירושלים המנקרים במוח כיתושו של טיטוס. הוא עשוי להיות גם הרעש של "עשרים צפרים נכרתים לבשר על אמן מתקרב", אך מעל לכל הוא רעש השופרות של ראש־השנה ויום הכיפורים. ואם הקובץ הראשון עומד בסימן השופרות של ראש־השנה ("שופרות שהודיעו זמן רב / שוב יצעק ושוב יהרישו"), כשהעתיד עוד היה גנוז כמו "קיים בכף יד האלוהים / ואיך נכתב בתם גורלנו, / מחושך / הרחוק מן האביב" – הרי בקובץ שלפנינו הגורל כבר נתגלה: "בקצה הערב תקיעת שופר ורעם תותחים. / שמים נפתחים כמו ארון קודש. / מיים ומטוסי עולים ונבלעים בהם. / רכב ישראל ופרשיו."

ובין רעש לרעש "החיים נמשכים" – האהבה לאשה ו"בחור הילרים" ו"מלכת השלג" ו"מגינת כינים" (שמות מדורים ב"הרעש והאדמה"), והאהבה לאדמתה של הארץ הזאת – עד שהיא תשיב את תשובתה הסופית לכל המחפשים. כאילו כל התידגול של המוות היה מין תרגיל מתימטי שלא נוכל לפותרו לעולם (וינר הוא מתימטיקאי), ורק האדמה היא תשיב.

עיר, אשפה ושירה

(המשך מעמוד 21)

מנסה אותה כמליצו "איך הופכים זבל לאמנות". כלומר: מתי לפנינו דיווח סתמי על גבירה בפחי־אשפה, שאינו מתעלה מעבר לדרגת קיטלוג של פריטים דוחים, ומתי, לעומת זאת, חל אותו גם סיפוטי, החושף את "שפת הסדר הסמוי" במציאות המתוארת, ומקנה לה משמעות רחבה יותר.

דוגמה מן הסוג הראשון היא השיר "אנטומיה של פח זבל, בלוק ג, כניסה ב'", אשר כשמו כן הוא. נגיד מציג בו, בכוח המחשה פלאסטי, שאין לכפור בו – אך בפירוט הגובל בחד־נעימות – תמונות כגון "בשק אשפה שקוף / תיקן מעוך בקצפת, / רם על צמר־גפן, / תפוח ועיתון רטוב." במסגרת השיר השלם רצף הפרטים נועד אומנם לגמק את אווירת המועקה, המרידות והרצון להימלט מן החיים כבית־המשותף, אך אין בכוחו של הבנה זו לשמט את תחושת המיאוס והפשטות העולה למקרא שורות כגון אלו.

לעומת זאת רב יותר מספרן של הדוגמאות מן הסוג השני, שהצלחתן נעוצה בשילוב המאוזן בין שלושה מרכיבים: הנוף הפיסי, על אבזריו הגדולים והקטנים: בני־האדם, והאכלסים נוף זה ומעוצבים על־ידו, יותר משהם מעצבים אותו; עין המשורר, הצופה בשראות, הנימת־שלו, המתארת אותם.

אבנר הולצמן

תוך 10 שניות

דואר אוויר PAR AVION

מאת אדם ברוך, ניו־יורק

איליאנה סוננאבנר, 71, שלה זכויות היסטוריות המצטברות לעשרה מסועפת, מארחת ומאמרגנת ארבעה אמנים, הנחשבים לקליקה 'החמה' החדשה של מנהטן, ניו־יורק. חמה לשון חמה. קליקה לשון קליקה. נחשבים לשון מישרדי פירסום.

הדיון בארבעה – ביקרטון, קונס, ואיזמן, היילי – הוא למעשה הדיון, בהא הידיעה, באופי המחצית השניה של שנות ה־80, לפחות אלו האמריקניות, אלו הנשלטות לחלוטין על־ידי הביזנס של האמנות.

קיי לארסון, המבקרת של הניו־יורק מגאזין, מסתייגת בחריפות מן הארבעה וממה שהם מייצגים. לה ברור מה הם מייצגים. לאחרים פחות ברור.

לא תמיד ברור מה הם מייצרים *למעשה*. ברור שהאמנות שלהם היא מאניפיסטציה של תיאוריה בדבר יחסי הגומלין: אמנות / תיקשורת / מיסחר / דימויים. לא כל חלקי התיאוריה ברורים. ברור שהתיאוריה עובדת.

הם מייצרים תחליפי־אמנות: כובה יצוקה, מכונית קטנה, כדור־סל במיכל מים, מיסגרות ריקות. ליתר דיוק, הם מייצרים תחליפי־דימויי־אמנות.

הדימויים תלויי־הקשר. כלומר, הדימוי עובר *בתנאי שאתה יודע את הקשריו*. ידיעת ההקשר מחייבת אינפורמציה אמנותית ויכולת קליטה אינטלקטואלית גמישה.

שימוש בחפץ מצוי מחייב הכרת היצירה של מארסל דושאמפ, מי שהגדיר את שינוי תנאי התצוגה של 'החפץ המצוי'. שימוש במודעות־פירסומות מחייב הכרת עקרונות הפופ־ארט. הצגת אוטו יצוק (כ"אמנות") מוקטן, במתכת־צבעוני יקר, מחייבת הבנת עקרון הסימולציה.

□

היצירה היא סך כל הקשריה. אחד ההקשרים הוא הכרת ההיסטוריה הקרובה, על דימוייה, של האמנות. ההיסטוריה הקרובה כוללת את השתקפות האמנות המודרנית בתיקשורת, בעולם הדימויים הפופולארי, בקליטתו של הצופה.

האספן (סוג מיוחס של צופה) הקונה את האוטו המוקטן ב־6,000 דולאר קובע שזו אמנות, כי הוא קנה את האוטו בתנאי שהוא אמנות.

לפנינו, אם כן, פעם נוספת מעין רוזנברגיזם מעוות: "מהי אמנות? אמנות היא מה שתלוי במוזיאון".

לארסון מייצגת את 'הטעם הטוב' – מושג נירח, שפל־רוח, בחלת 'מיעוט מתאבר'. הביקורת שלה הופיעה לאחר שבעיתונות פורסמה כתבה נרחבת על הארבעה. הכתבה, רק טבעי, אפקטיבית מן הביקורת. יותר אנשים קוראים את הכתבות.

ה"ניו־יורק מגאזין" מראיין את איליאנה סוננאבנר ביחס לארבעה. היא לא אומרת משהו ברור לגמרי על יצירתם. סוננאבנר, ספוגת נחת מהצלחתה להתחבר אליהם, אומרת משהו כמו הם חדשים, מעודכנים, מייצגים את התקופה, את תמורות הזמן, את האופנה. המיכחן שלהם יהיה כושר העמידות שלהם. דברים כאלה.

סוננאבנר מוסיפה שיש להם גימה מושגית, ושהם פוסט־פופ. קיי לארסון חושבת שהם תמצית הפלוס הפלוֹמי, הצביעות והתאוותנות הכמוכה.

מה עכשיו.

□

סוננאבנר קשורה להיסטוריה של המודרניזם האמריקני באמצעות רוברט ראושנברג, ג'אספר ג'ונס, קלאסיקה אמריקנית מודרנית. לסוננאבנר מעמד של גלריה המעניקה לגיטימציה. בכל ניו־יורק יש *פחות מעשר* גלריות מעניקות לגיטי־מציה. גלריה זו ובעליה מרגימים את מלוא היקף המיתוס ששמו ארט־דילר, במובן מסויים, לסוננאבנר סטאטוס מוזיאלי.

ההצלחה של הארבעה מורגמת חשב גם בעצם ההצלחה שלהם לקשור ברית עם סוננאבנר, ברית שקיצרה חידוש את תהליכי ההתקבלות שלהם. הקשר עם גלריה זו הוא מופת אסטרטגי של הארבעה. היכולת להתוך עצמם לסוננאבנר מעידה על תבונת השיווק שלהם. *השיווק הוא הפראקטיקה של הארבעה.*

סוננאבנר, עם ליאו קסטלי, מי שהיה בעלה בשכבר הימים, הם האסטבלישמנט. הדילרים והאספנים הגדולים הם האסטבלישמנט. האמנות היא האינסטרומנט. התפיסה היסודית, האיומה (של האמנות), היא זו האינסטרומנטלית.

ועכשיו מה.

□

למעשה, התבונות שהארבעה הגיעו אליהן הן בסיסיות: אין מה לחדש, כי הכל נעשה. הביקוש ל'חדש' הינו אובססיה וגורל עצמו. הוא תמצית הביזנס: הביזנס הוא גשמת אמת של תעשיית האמנות הניו־יורקית: האספנים הגדולים מקיימים מערכת־כוח שלהם, המקבילה למערכות המוזיאליות והאספניות הגדולות. ומושג 'אמנות' התרוקן. עד כדי אבסורדיו: המושג 'אמן' נעשה גדיל, נרקיס הגזרות ובאלת הצורים. היא ההנגנה של השרלטן (האמן) המשכיל, שלו תכונות סאטיריות ושיווקיות: הדימוי תלוי־ההקשר הוא הנושא הטבעי העיקרי של 87'.

סוננאבנר מסבירה: יש בשוק הרבה כסף, הרבה אספנים עשירים, הרבה אספנים חדשים, הרבה רצון לקנות, הרבה תנועה מפה־לאוזן, הרבה אופנתיות, הרבה ביזנס, הרבה אמנים, מעט קלאסיקה מודרנית לקניה ולמכירה.

□

על השאלה מה בדיוק הם מייצרים, קשה לענות. הם לא מייצרים מוצר אחד זהה. הם חושבים אחד זוזה, ופועלים אחד זהה. הם

קונס. בובת שמן פלאסטיק

חושבים 'זכל מסוגנן', ומייצרים 'כמו' רא פרופו'.

תמליל תיאוריה אפשרי: "למה לא לעשות אֶ פרופו פיקאסו או פולוק, הלא הם עשו את זה בסדר גמור, והעולם הלא שר את שבחיהם. אנחנו עושים את זה לאראישי, מוזמן, מתועש, קיטשי מתואם, לעוט היטב, טלוויזיוני, מצוטט, שאפלוני מנוקר באירוניה, קלישאי.

"אנחנו רוח הזמן המדוייקת, כי אנחנו מפעילים את חוקי הביזנס של האמנות בדיוק הגבוה ביותר, פטורים מחיבוטי הקבר המוסריים והיצירתיים של הדורות שקדמו לנו".

בני 30 ופחות, בעלי רשרוד צנוע או ממש עלום, ביוגראפיה שהתפתחה עם האיסט־וילג' הצעיר, שליטה מלאה בז'רגון הביקורת, ביחסי דילר־אספן, במכאניזם הפנימי של המוזיאונים ושל תיקשורת האמנות.

□

הארבעה מייצרים 'ציטוטים' אירוניים, אם לא ממש זדוניים. הם מצטטים (את הדימוי הפופולארי) מודרניזם בן 30 שנה, המורכב מפופ־ארט, קונצפט, מינימליזם, דאדא, ויוצרים עד לרדי־מייד הדושאמפי.

המוצרים שלהם (ברובם, בעיקר קונס), בעיני, פשוטים בתכלית, קריקטוריים לגמרי. הם עושים 'כל דבר' שנעשה לפניהם, תוך עיוות מובחן, קל – ותוך ריקונו מתכניו, זולת אלו הפופולאריים, המיידיים, התיקשורתיים.

הם עושים פופ, נטול פופ, אך המזוהה מיידית עם פופ. 'חפצים מצויים', אך ללא ה'שירה' של החפץ המצוי. מאס פרודקשן, ללא תיאוריית הפופ שהצריכה מאס פרודקשן. הבחירה שלהם במושאי הניקוי, או הציטוט, מחושבת ומיוחדת לקלישאות שהצטברו מתוך הקלאסיקה האמריקנית. דושאמפ ולא הרינג/גראפיטי. הקלישאה היא הרציו שלהם, היא כלי הרכב. היא מקצר־התהליכים, אמצעי השיווק העיקרי. הקלישאה היא ומוינת את התיקשורת, את שיחות הסלון, את הפיטפוט על אמנות. הקלישאה היא הדבר הכי בטוח, הכי מוחזק.

ארבעה משכילים, לפחות אינטסנט־השכלה – שהיא עצמה סוג של רדי־מייד ניו־יורקי מובחק – מיענוחו את חוקיות הביקוש הקבוע והנואש ל'חדש' (בין) כאשר הוא חדש.

הפיענוח בעזר בהכרות אינטימיות עם טכניקות הגלריות והאספנים, אחד או שניים מהם עבדו, או ניהלו, בגלריות ניו־יורקיות. "אינטימיות מינה בה".

□

קיי לארסון מוכנה להניח שהארבעה מבינים שהמוצרים שלהם "מתוסרי ערך", במובן מוסרי ערך, על־פי המילון הקלאסי. לארסון מבחינת הביזנס של האמנות, שמרנית כאורי, הביזנס משאיר את לארסון למנית מאחור, תמיד משאיר, תמיד מאחור. הביזנס קושה קפיטל. גם מהכתיבה המסתייגת של לארסון. מבחינת הביזנס, הכל תומר־בעירה טוב ליחסי ציבור של הארבעה. מה יהיה.

אפשר לארגן התייחסות שונה לארבעה, גם אם בכאב לב מסויים. הארבעה מייצגים את הזמן: את אופנת הזמן: את תרבות הדימויים תלויי־ההקשר, התיוגים, הסימולים החיצוניים: את האינסטנט השכלה; את הדגנראציה של עולם האמנות, המונע על־ידי מאניפולאטורים מיקצועיים: את ניקמת הבורים: את הקצה האבסורדי, או את התוצאה האבסורדית, של עודפי תיאוריות אמנותיות, שהרחיקו את האמנות מן 'ההוויה הבסיסית'.

□

הארבעה מייצרים קריקטורות: יציקות תעשייתיות של רארי מיידס, של שפני פלאסטיק, של תפצ־ירון קיטשיים, של מודעות פירסומת, השלכות של סמלים – עבור ומתוך אובססיית ה'חדש', עבור ומתוך האסטרטגיה הישנה של 'שינוי הקונטקסט והתיפקוד' (האסלה של דושאמפ).

אני לא פרקליט נלהב של הארבעה. התופעה, הם עצמם, מסתדרת עם עשרות רשימות, שפורסמו במוסף זה, בעניין הביזנס של האמנות. הביזנס עשה עסקים רעים בתקופת האמנות המושגית. לא היה מה לקנות. קשה היה למכור אירועות, או את חק"מ השבור של דה־מאריה, או את התימלאיה של לונג. הביזנס דורש חפצים (אובייקטים), חפצים אמנותיים. העם עובד את החפץ. הארבעה מייצרים חפצים.

□

ריקע. הארבעה צמחו באיסט־וילג', אזור אמנות חדש ומתפתח כראוי של מנהטן. האיסט־וילג' התחיל כתגובה לסוהו, מובלעת האמנות הקודמת של מנהטן. מחירי הגלריות, הדילרים 'התגוסים', היוקרה המתורגמת לעלויות בלתי אפשריות – חייבו מציאת טריטוריית גומלין מקבילה.

הביזנס של האמנות ייסד את האיסט־וילג' על־פי כללי הביזנס שחייבו את הסוהו. אוכלוסיית האיסט־וילג' ירשה באחת את הניסיון שהצטבר בסוהו. ניסיון בכל התחומים האפשריים: פרומושן, אימאז', לארגן, סובליציסטיקה, אספנים, דילרים.

תהליכי הציטוט מתקצרים והולכים. האינסטנט מתעצם והולך. משך תהליך הלגיטימציה ירד ל־10 שניות. מה שלקח לראושנברג 20 שנה לוקח לשנאבל חמש שנים. מה שלקח לשנאבל חמש לוקח לארבעה שנתיים.

אפשר לחשוב במונחים של בליעת מוסטת־אינפורמציה. מה שלא עובר ממילא בגאנים, במהירות ורימה, עובר בעזרת מוסה דימויונית־לאדרימיונית זו.

'הכל' ראדי־מייד, ציטוט, תקדים. קורט שוויטרס הוא הראדי־מייד של ראושנברג. ההצלחה המעט־מטומטמת של הגראפיטי המעט־מטומטם היא הראדי־מייד של הארבעה.

'הכל' מיתרגם באופן מעוות־טבעי: תרבות מיתרגמת לסיגנון השכלה לאינפורמציה: ביוגראפיה לטאקטיקה: היסטוריה לפורמולות.

□

מבקורה מסויימת של רווית, 'הכל' נעשה דמויי־קיטש, סחוף, נרפה, מבויים, אם לא מאוס. רוויה בגרמת על־ידי ההצלחה המהממת (והמיסחרית, הדימויית) של ג'וליאן שנאבל, לדוגמה; על־ידי ההתקבלות והגורפת של הניאו אקספרסיוניזם; על־ידי שליטה מוחשכת של הדילרים.

הרוויה מוחקת ניואנסים, איכויות. הארבעה, רוכבים על הרוויה, מייצרים קיטש־דרוויה, בובות־שמן יצוקות, או לוגויים מיסחריים של "גייקי" – עטופים בתיאוריית (רוויה) על החדש, רוח הזמן, התפיסה של הדור הצעיר, רק מהצירופים האלה אפשר להשתגע.

הרוויה מאיימת גם על הארבעה. יש להם עשר דקות ניו־יורקיות לעשות קפיטאל מהגימיק שלהם. הגימיק הקודם, הבא בתור, גורשי בעורפם. הם אולי 'ינתנו מכה' ויעלמו מן המפה. איש לא יגנה אותם בחריפות מרובה, כי מלכתחילה ובמודע, ובאירוניה הראויה, המדובר בקאריירות קצרות־טווח.

תוצאות מיידיותו חל שינוי במסדר הקיים, אספנים חשובים יותר מן הביקורת. הארבעה צמחו על ברכי אספנים גדולים, לטורות הביקורת, האסטרטגיה השובה מן המסר. האסטרטגיה לוקחת בחשבון שתי עונות 'טובות'. ניתן למכור אמנות קודם יצירתה. ניתן לעסוק בפולטיקה־כלכלת של האמנות קודם שציירת ציור אחד. האמנות נתפסת לפי ערכי־התרגום שלה (בכלי: יוקרה, האמנות מסוגלת ליצור כוכבים כמו תעשיית המוסיקה. 'החדש' קיים לעצמו, כמכון הביזנס, כמנותק מתכונותיה האמנותיות־עצמה.

'החדש' מתרושן תוך 10 שניות. מוטב שתהיה בהתאמה במהלך שניות אלו.

★

(רשימה שישית מתוך סדרה בין שבע ואמנות)

פרשת השבוע

יתרו

מאת מנחם בקר

„אנוכי ה' אלקיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים..." (כ', ב')

כמה מחכמי ישראל תוהים על כך, שאין עשרת הדיברות פותחים במעשה הראשון של הקדוש־ברוך־הוא לאנושות: בריאת השמים והארץ; וזה לשון רבי יהודה הלוי בספרו „הכוזרי": לפיכך עשרת הדיברות פותחים ב„אנוכי... אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ולא ב„אנוכי... אשר בראתי השמים והארץ" – משום שאת בריאת השמים והארץ לא ראתה עין־אדם, ואילו יציאת מצרים היתה לעיני שישים ריבוא.

רעיון זה מרחיב הגאון רבי זלמן סורוצקין (1966-1881) בספרו „אזניים לתורה"; וזה לשונו לא בא הקדוש־ברוך־הוא לספר בהר סיני לבני ישראל את כל עלילותיו (מבריאת העולם ואילך); אלא לחזק בהם (ב„יוצאי מצרים") את האמונה והאמון בדבריו. לפיכך לא הזכיר (בפתח עשרת הדיברות) מבריאת העולם, שלא ראו זאת בעצמם (יוצאי מצרים), אלא מיציאת מצרים, שעיניהם ראו ולא זר.

★

לדעת הרלב"ג (רבי לוי בן גרשון, בעל „מלחמות השם"; 1344-1288), פותחים עשרת הדיברות ביציאת מצרים, שהקדוש־ברוך־הוא עשה בשביל ישראל; ואילו בריאת העולם נעשתה בשביל כל האנושות.

כיוצא בכך כותב רבי חזקיה בן מנוח, בעל ה„חזקוני" (מחכמי צרפת במאה הי"ג): היה יכול לומר „אשר בראתיך". אבל אם היה אומר כן, היו יכולים להשיב: הלא עשית כן לכל שאר האומות; ולמה תטיל עלינו בשביל כך את עול תורתך? לפיכך שם לפניהם (בפתח עשרת הדיברות) מה שלא עשה כן לכל גוי ולשום אומה אחרת (הוצאת ישראל ממצרים).

„כבד את אביך ואת אימך למען יאריכון ימיך"... (כ', י"ב)

תוהה בעניין זה החכם הספרדי רבי יצחק קארו (דודו של רבי יוסף קארו, בעל „שולחן ערוך"; 1535-1458): כבר הורו לנו הקדמונים, שכל משפטי התורה הם „מידה כנגד מידה". כיוון שכך, היה ראוי להיכתב כאן: „כבד את אביך ואת אימך למען יכבדוך"!

אלא – אומר רבי יצחק קארו: גם בנוסח שלפנינו קיים ועומד הגמול של „מידה כנגד מידה". שאם אדם זוכה לאריכות ימים, ממילא מכבדים אותו הבריות, כמצוות התורה: „מפני שיבה תקום והדרת פני זקן" (ויקרא י"ט, ל"ב). הוא שנאמר במצוות כיבוד הורים: „כבד את אביך ואת אימך למען יאריכון ימיך"; וכיוון שתזכה לשנות זקנה ושיבה, יכבדוך הבריות ויקיים בך הגמול של מידה כנגד מידה".

לדעת כמה מחכמי ישראל, מקוים כאן הכלל של „מידה כנגד מידה" בדרך הבאה: המכבד כראוי את אביו ואימו זוכה לאריכות ימים, ובשנות זיקנה ושיבה הבנים שלו מכבדים אותו, ובכך הוא בא על גמולו הראוי בקיום מצוות כיבוד אב ואם...

ממדרשי חז"ל

„לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב..." (כ', כ')

רבי עקיבא אומר: „לא תעשון אתי..." – לא תנהגו בי כדרך שאחרים („הנכרים") נוהגים באלוהיהם: כשהטובה באה עליהם, הם מכבדים את אלוהיהם; וכשהפורענות („הרעה") באה עליהם, הם מקללים את אלוהיהם. אבל אתם: אם אביא עליכם הטובה – תנו הודאה („תודה"); וכשאביא עליכם ייסורים – תנו הודאה. וכן דויד (המלך) אומר: „כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא" (תהלים קט"ז, י"ג); „צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא" (שם, ג'-ד'). וכן איוב אומר: „ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מבורך" (איוב א', כ"א) – על מידה טובה ועל מידה של פורענות (יש להודות לה').

חסידים מספרים

תשובה חריפה לשאלה מביכה

פעם נזדמן אצל הגאון רבי חיים סולובייצ'יק מבריסק (1918-1853) עשיר אחד, שהתפרסם ברבים כקמצן שאין לו תקנה. רחוק עצמו אותו אדם בשורת הבאים לבקש מן הגאון הנודע פסק־הלכה בשאלות שונות, וכאשר הגיע תורו להתייצב ביחידות מול פני הרב, פתח ואמר כמי שבא לשאול אצל הרב שאלה במצוות כיבוד אב. אבי הזקן יושב זה שנים בווארשה הרחוקה, ולאחרונה חלה מאוד ועלי לנסוע אליו כדי לבקרו ולקיים בכך מצוות כיבוד אב. אבל כידוע, הלכה פסוקה היא ש„כיבוד אב משל אב"; ולפי זה אינני מחויב להוציא מכיסי את־דמי הנסיעה לקיום המצווה. וכיוון שאינני בטוח, אם אבי הזקן יואיל להחזיר לי את הוצאות הנסיעה לווארשה, באתי לשאול את הרב כיצד עלי לנהוג בשעה זו.

רבי חיים הטיל ברוגז מבט חמור־סבר, ואחרי שתיקה קלה השיב לו בקצרה: לאמיתו של דבר, אין כל הכרח מצדך להוציא ממון כלשהו כדי לנסוע לבקר את אביך הזקן. שכן אתה יכול לילך לשם ברגל...

הסיוע עובר דרך ביגון

(המשך מעמוד 2)

משם, יודע גם איך לקרוא בין השורות. המונח „מסך הברזל", בהקשר הזה, אינו אך ורק פראזה מערבית. „והיום כל הפירסומים הם הרבה יותר גלויים, פתוחים וביקורתיים"

„הבעיה של גורבצ'וב היא, באיזו מידה הוא יוכל לשפר את פני המשק הסובייטי, לסגור את הפער עם העולם המערבי, מבלי לשנות את עצם המישטר. לשם כך הוא חייב להושיט יד מערבה. בעיקר לכיוונה של ארה"ב".

וארה"ב לוחצת עליו דווקא בנושא היהודי?

אותן התמורות שהממשל האמריקאי דורש מגורבצ'וב מתייחסות לזכויות האדם. בנושא היהודי רואים האמריקאים אבן בוחן לרצינות כוונותיו.

יש בבריה"מ אלפי אוקראינים שרוצים להגר לקנדה, אלפי גרוזינים שרוצים להגר לארה"ב, אלפי רוסים שרוצים לצאת לצרפת.

ההבדל הוא שליהודים אין מולדת שתקשור אותם לבריה"מ כמו את האחרים.

המציאות, בכל אופן, מלמדת שהתנועה הגדולה מבריה"מ לישראל נעצרת בשערי ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות, אבל זה כבר נושא אחר.

מילת המפתח שבה משתמש גורבצ'וב היא ה„גלסנוסט" – שקיפות בתרגום מילולי, פתיחות על פי הכוונה.

בעיות כלכליות

גורבצ'וב מנסה לצקת בה תוכן. „נפער איזה סדק, ככל שהסדק גדל יהיה אחר כך קשה יותר לפקוק אותו. ההיסטוריה מלמדת שזו לא הפעם הראשונה שחלים שינויים מרחיקי לכת במישטר הסוביטי. בראשית שנות העשרים יזם לנין את הנא"פ – מדיניות כלכלית חדשה שאיפשרה יוזמה פרטית במיגזרים מסויימים של הכלכלה הסוביטית. סטלין, ב־28' החזיר את הגלגל אחורה. ניקיטה חרושצ'וב ניסה, בתקופה קצרה, לחולל שינויים במבנה הכלכלה הרוסי. גורבצ'וב מנסה היום, במידה מסוימת, לחזור למדיניות הנא"פ".

השינויים שעליהם מדבר רואי, כמו סוביטולוגים אחרים, יועדו בעבר ואמורים היום לפתור בעיות כלכליות ולסגור את הפיגור הטכנולוגי.

השינויים הללו, שב אם להסתמך על ההיסטוריה, לא צמחו מלמטה, אלא ירדו מלמעלה. היו יוזמה מובהקת של השילטון. כישלון התוכניות בעבר נעוץ בעצם טיבעו של המישטר הטוטליטרי, בצנטרליזם השילטוני.

אחת ההתבטאויות המוזרות של השבוע האחרון מתייחסת לעיכובים הביורקרטיים בשיחרור ביגון.

מה זה עיכוב בירוקרטי, פקיד ששוכח לחתום על איזה פתק, שרות דואר איטי?

בהחלט לא. זהו הרמז הבולט לקיומה של האופוזיציה למהלכיו של גורבצ'וב. השיקולים המנחים את הממונים על הביטחון, הם אחרים מהשיקולים המנחים את כלכלני המדינה. והשאלה היא עד כמה האופוזיציה הפנימית תהיה תקפה.

ההתנגדות למהלכיו קשורה לנושא היהודי, לעצם שיחרור יוסף ביגון?

הסיפור של ביגון הוא לא נושא ראשון במעלה מבחינת מעצבי המדיניות הרוסית.

פה בארץ זה נראה כך.

כן, אנחנו מרוכזים בעצמנו.

שפות והשכלה תיכונית | למד והשכל | קורסים והכשרה מקצועית

המכללה לחינוך ע"ש א.ד. גורדון – חיפה
משרד החינוך – המחלקה להכשרת עובדי הוראה

נמשכת ההרשמה לשנת הלמודים תשמ"ח

מסלולי ההכשרה:
גננות – (במכללה גן מדגים)
מורות לגיל הרך (כיתות א'–ב')
מורים לכיתות ג'–ו'
מורים לחטיבת הביניים בהתמחויות: מקרא, ספרות, הסטוריה, למוד א"י, אנגלית, טבע *
מורים לחינוך מיוחד
מורים למחשבים (ריכוז בבי"ס יסודי + הוראה בכיתות ז'–ח')
מורים להוראת הערבית בבתי"ס עבריים *
חטיבת יוצאי אוניברסיטאות ואקדמאים למסלולי הוראה שונים
מכינה קדם אקדמית למשוחררי צה"ל החסרים תעודת בגרות *

הסעות מאורגנות מנהריה, עכו דרך הקריות.
המוסד זכה לבדיקה מטעם המועצה להשכלה גבוהה לקראת קבלת היתר לתואר „בוגר בהוראה".
במכללה מבנה למודים סמסטריאלי.
* התלמידים ייהנו ממילגות ומהנחות משמעותיות בשכ"ל.
לקבלת פרטים נוספים יש לפנות למזכירות המכללה רחוב טשרניחובסקי 73, חיפה, טלפונים: 04-331194, 04-333197.
קבלת קהל בימים א'–ה', בין השעות 08.00–12.30.

משרד החינוך והתרבות
המכללה לחינוך ולספורט
אוהלו לחוף חכנרת
מפעל זכרון לברל כצנלסון

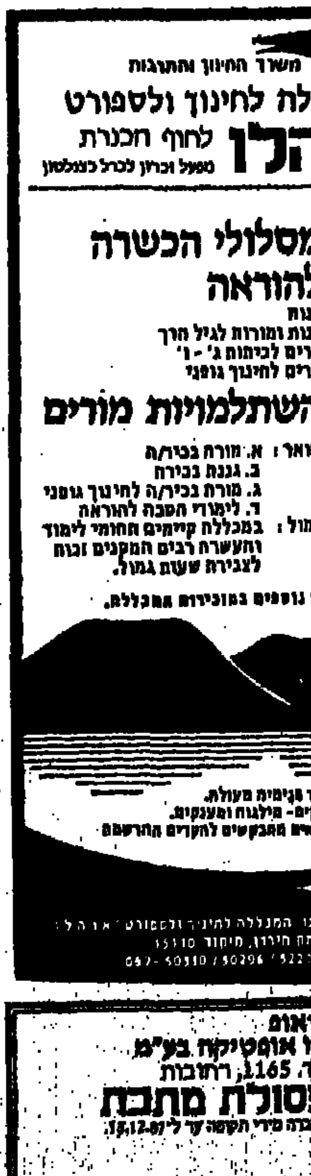

א. מסלולי הכשרה להוראה
1. גננות
2. גננות ומורות לגיל הרך
3. מורים לכיתות ג'-ו'
4. מורים לחינוך גופני

ב. השתלמויות מורים
1. לתואר: א. מורת בכיר/ה
ב. גננת בכירה
ג. מורת בכיר/ה לחינוך גופני
ד. לימודי הסבה להוראה
2. לגמול: במכללה קיימים תחומי לימוד והעשרה רבים המקנים זכות לצבירת שעות גמול.

פרטים נוספים במזכירות המכללה.
* במוסד פנימיה מעולה.
* לקוקים- מילגות ומענקים.
* עתודאים מתבקשים להקדים ההרשמה

נפתחה ההרשמה לקורסים במרץ 87
צילום • וידאו • ציור
אחה"צ וערב
תחילת הלימודים 8/3/87
ת"א – טל' 298191, 298291
י-ם – טל' 668269, חיפה – טל' 662773
קמרה אובסקורה

הכנה לבחינות פסיכומטריות
בבנין גימנסיה „הרצליה" בתל־אביב
קורסי ערב חדשים ההרשמה עד 26.2
ההרשמה בשעות 7-8 בערב
מכון דן
תל אביב, ז'בוטינסקי 106

מתפנה חברה קבלנית
לבניה – שלד
לעבודה מיידית
בהצעות במשרד
053-46649/50
המען 053-35169

להשכרה
בבית מץ
מודיעין 19 בני ברק
(סמוך לקניון)
יחידות בנות 60–110 מ"ר
לפנות לדייר טל. 03-703112, 799114

אלי־און
תעשיות אלקטרו אופטיקה בע"מ
קרית וייצמן ת.ד. 1165, רחובות
הצעות למכירת פסולת מתכת
[illegible]

★ נעלי אידיאל ★
מבחר נעלי גברים מעור
יוצאים במבצע ענק מתאריך 18.2.87–1.3.87
40% הנחה
פתוח ברציפות מ־8.00–20.00
חנות המפעל:
רח' גימנסיה העברית 9 יפו ע"י השעון טל: 832843

מכללת בית ברל

נפתחה ההרשמה לשנה"ל תשמ"ח

לקבלת תאר אקדמי ראשון - "בוגר בהוראה" (B.Ed)

מסלולי הכשרה להוראה - לתאר B.Ed (4 שנים) ותעודת "מורה מוסמך בכיר" (3 שנים)
- הגיל הרך - (גן ילדים וכתות א'-ב')*
- ביה"ס היסודי - (ג'-ו')*
- חינוך מיוחד*
- טבע, חקלאות ולימודי הסביבה (ל"מורה בכיר")
- חטיבת ביניים - (כתות ז'-י')**
- למורים בכירים - השלמות לתואר B.Ed בתכנית גמישה

מרכז ארצי להכשרת יוצאי אוניברסיטאות ואקדמאים להוראה**
- הכשרה להוראה - בכל מסלולי ביה"ס היסודי, חטה"ב ועל יסודי.
- לימודי תעודה - הכוון ויעוץ, חנוך מבוגרים, הכשרת מנחים לקבוצות הורים ומרכזי מעבדות פדגוגיות.

מסלולי חינוך בלתי פורמלי - לתאר B.Ed - 4 שנים
- חינוך חברתי וקהילתי - נהול רכוז והנחייה בבתי נער, מתנ"סים ופנימיות.
- קדום נוער - הכשרת עובדים חנוכיים - טפולים בנוער במצוקה.
- מסלול משולב - B.Ed בחינוך בלתי פורמלי ותעודת הוראה לכתות ז'-י'.**

מסלולי השתלמות מורים - לביה"ס היסודי, לחטה"ב ולחטיבה העליונה.
לתאר "מורה בכיר", "גננת בכירה", הסבה לחינוך מיוחד, הסבת גננות ומורים מקצועיים להוראה כוללת.

מסלולים ייחודיים
- לימודים במסלול מדעי החברה במקצועות: כלכלה, סוציולוגיה - אנתרופולוגיה ומדעי המדינה.
- לימודי תעודה במקצועות המסייעים בחינוך (ראה יוצאי אוניברסיטאות).
- מדריכים ורכזי טיולים (כולל רשיון ל"מורה דרך" מטעם משרד התיירות).
- מכינה קדם פדגוגית לחסרי תעודת בגרות במתמטיקה ו/או אנגלית.

קיימת במקום פנימיה לתלמידים

* מסלול זה קיבל היתר ללמד לקראת תאר אך עדיין לא להעניק תאר.
** מקצועות התמחות: מחשבים, מתמטיקה - פיסיקה, ביולוגיה - כימיה, אנגלית, ספרות, חברה, אזרחות - הסטוריה, לשון-מקרא, גיאוגרפיה - למודי א"י, ערבית, אומנות.

לקבלת טופס רישום וחוברת מידע נא לשלוח 5 ש"ח (בהמחאת דאר) לכתובת: יחידת הרישום, מכללת בית ברל, דאר בית ברל 44905.
לפרטים ויעוץ - 052-448969, 052-25166 (פנימי 34, 35) אוטובוס 17 מכפר-סבא.

יש חדש בחינוך...

אוניברסיטת תל־אביב
בית־הספר להנדסאים
ע"ש יוסף ורבקה מאירהוף
משרד העבודה והרווחה
משרד החינוך והתרבות
המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

המרכז הטכנולוגי

מודיע על המשך הרשמה לקורסים הבאים:

1. לימודי תעודה: (שלושת סמסטרים) ניהול הנדסי — יפתח ב־22.2.87
2. קורסי השתלמויות (סמסטר אחד)

א. קורסי מחשבים
1. יסודות המחשב ומבוא לתכנות — יפתח ב־18.3.87
2. תכנות מנהלי ומסחרי — נפתח ב־15.2.87
3. אסמבלר 8086 — יפתח ב־19.3.87
4. ניתוח מערכות
5. יישומי ניהול במחשב אישי

ב. קורסי מיכשור בקרה ותכנון
6. תיב"ם – בתכנון מכני
7. בקרה ספרתית CNC
8. בקרים מתוכנתים PLC
9. אלקטרואופטיקה ולייזרים

ג. קורסי אלקטרוניקה
10. יסודות האלקטרוניקה
11. קורס בסיסי למיקרופרוססורים
12. לוגיקה ואלקטרוניקה ספרתית
13. קורס מתקדם במיקרופרוססורים- יפתח ב־1.3.87
תחנות עבודה WORKSTATIONS IBM P.C

ד. קורסי כתיבה טכנית
14. קורס לכתיבה טכנית
15. כתיבה טכנית באנגלית

למרטים והרשמה: בית הספר להנדסאים ע"ש יוסף ורבקה מאירהוף, אוניברסיטת תל־אביב רח' האוניברסיטה 30, רמת אביב 69975
טל': 03-425131-2
בבוקר בין השעות 08.30–14.00, בשעות אחה"צ: 17.00–19.00

המכללה לחינוך ע"ש א.ד. גורדון-חיפה

המכללה מודיעה על פתיחת הרשמה להשתלמויות* מורים בתחומים הבאים:

השתלמות מורים להסמכה בכירה
השתלמות גננות להסמכה בכירה
השתלמות מורים לחטיבת הביניים לרישיון הוראה לכיתות ז'–ט'
השתלמות מורים לחינוך מיוחד
השתלמות מורים בפדגוגיה־מתקנת – ליקויי קריאה וחשבון**
קורסים מגוונים לגמולי השתלמות

* מורים המעוניינים לזכות במענק השתלמות (שיחרור משעות עבודה לצורך השתלמות) עליהם להגיש בקשותיהם למפקחי ההשתלמויות במחוזות עד 20.3.87 בצירוף אישור מהמכללה על הרשמתם ומס' שעות ההשתלמות
** במכללה קליניקות המבונים להוראת הקריאה ולהוראת החשבון

פרטים והרשמה במזכירות המכללה אצל הגברת צופית צוטרמן בימים א'–ה' בין השעות 08.00–14.00 רח' טשרניחובסקי 73, חיפה 04-331196, 04-333197

אורט ישראל
קרית האוניברסיטה

המכללה הטכנולוגית
גבעת רם, ירושלים

בעקבות בקשה שהגיש אורט ישראל למועצה להשכלה גבוהה
לקבל היתר לפתוח מוסד להשכלה גבוהה
נפתח מסלול

הכשרת מורים בתחומי האלקטרוניקה והמחשבים

לפי הדגם המנחה לתואר בוגר בחינוך טכנולוגי B. Tech. Ed.

★ תנאי הקבלה - מקבילים לתנאים הנהוגים באוניברסיטאות בארץ
★ הלימודים יתקיימו - במכללת אורט, קרית האוניברסיטה, גבעת רם, ירושלים
★ משך הלימודים - ארבע שנים. הנדסאים ואקדמאים יוכלו לזכות בפטור ממקצועות שלמדו בעבר (בהתאם לתקנון).
★ פטור משכר לימוד, מילגות וסיוע כספי - יוענקו לסטודנטים אשר יתחייבו לשמש כמורים במערכת החינוך הטכנולוגי.
★ מקומות דיור - (ללא תשלום) יוקצו במעונות הסטודנטים של האוניברסיטה העברית.
★ פרטים והרשמה - במשרדי המכללה, טלפון 02-533141, בכל יום משעה 09.00 עד 12.00.

משרד העבודה והרווחה
משרד החינוך והתרבות
אוניברסיטת תל־אביב
בית הספר להנדסאים
ע"ש יוסף ורבקה מאירהוף
המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

ההרשמה לחטיבה העל־תיכונית
לשנת הלימודים תשמ"ח
תחל ביום א' 8.3.87

למגמות:
★ תעשיה וניהול – לימודי יום
★ מיכשור ובקרה – לימודי יום
★ מחשבים – לימודי יום וערב
★ מכונות – לימודי יום וערב
★ אלקטרוניקה – לימודי יום וערב
★ קדם הנדסאים – לימודי יום וערב
★ הנדסאים להוראה – לימודי ערב
★ קורס קדם־אקדמי להנדסאי – לימודי ערב
★ אלקטרוניקה

[illegible]

הודעה משמחת
נפתחים קורסים ושיעורים במחשבת ישראל ובתורת הקבלה בקרית מלאכי.
השיעורים יינתנו ע"י מרצים מעולים המתמחים בנושאים הנ"ל ומיועדים לבני גיל ה־20 ומעלה מכל שכבות העם.
לפרטים נוספים טל. 055-82215 בשעות העבודה ובערב 055-83256, או לכתובת ק. מלאכי ת.ד. 800.
חמ"ח – מרכז לחינוך וקליטה

אוניברסיטאות בארצות הברית
יעוץ ★ הכוונה ★ הרשמה
★ כל סוגי לימודים אקדמיים לקראת תואר ראשון, שני או דוקטורט
★ אפשרות ללימוד שנתיים ראשונות בארץ והמשך בארה"ב
[illegible]
Israel American Institute
COLLEGE ADVISORS

משרד החינוך והתרבות
המחלקה להכשרת עובדי הוראה
מכללת בית־ברל
המכון להכשרת מורים לאומנויות
רח' פטאי (שכונת בורכוב) גבעתיים טל' 321308, 322408

החלה ההרשמה לשנה"ל תשמ"ח

מתקבלים:
א. תלמידים ותלמידות שעמדו בבחינות בגרות עיוניות או מקצועיות.
ב. הנדסאים והנדסאיות.
ג. מורים מוסמכים ואקדמאים המבקשים להסב מקצועם. (אלה יזכו בהקלות).

מקצועות הלימוד: לימודים עבריים, כלליים, פדגוגיים ואמנותי הוראה.

אומנויות
אומנויות העץ והמתכת
אומנויות הטכסטיל
אומנויות גרפיות
מלאכת מחשבת
עיצוב בסיסי ועיצוב תלת־מימדי

הלוואות: תלמידים נזקקים יזכו בהלוואות מותנות שבתנאים מסויימים יהפכו למענקים.

[illegible]

שפות והשכלה תיכונית | למד והשכל | קורסים והכשרה מקצועית

משרד החינוך והתרבות — המחלקה להכשרת עובדי הוראה

אפרתה

בית המדרש הממ"ד להכשרת עובדי הוראה

החלה ההרשמה לשנת הלימודים תשמ"ח

מסלולי הכשרה:

1. גננות
2. הגיל הרך (גן וכיתות א'—ב')
3. החינוך היסודי
4. חטיבת הביניים
5. חינוך מיוחד
6. חינוך מבוגרים
7. מכון להכשרת מנחים לקבוצות הורים בחמ"ד
8. השתלמויות מורים
9. הסבה מקצועית לבעלי תואר אקדמי

★ תלמידות ראויות וזקוקות תזכינה למילגה.
★ קיימת אפשרות לסידור מגורים לתלמידות מחוץ לירושלים.

פרטים והרשמה במשרד:
רחוב בן יפונה 17 ירושלים, או טלפונית: 02-717745.

לימודים בארה"ב

יעוץ אישי וטיפול בהרשמה אחריות מלאה להתקבלותך לאוניברסיטה, גם לפסיכולוגיה, הנדסה, מחשבים, חשבונאות וכו' פרטים במשרדנו ובטלפון.
בנוסף בלעדי לא.ס.א.

מדריך א.ס.א. לאוניברסיטאות

504 עמ' עברית, מיוחד לישראלים. מידע על מאות אוניברסיטאות, תנאי קבלה, הליכי הרשמה, שכר לימוד, מענות ועוד...
הזמנות בדואר: 48 ש"ח לפקודת א.ס.א. ת.ד. 10171 ת"א 61101
המשרד: בית אמריקה חדר 1111 שד' שאול המלך 35 תל-אביב.
ימים א', ב', ד', בשעות 16.00-19.00
טל. 03-472707

A.S.A. א.ס.א.
College יעוץ ללימודים
Consultants בחו"ל

למדי גרפיקה וציור בביתך בזמנך הפנוי

לקבלת פרוספקט חינם ומבחן התאמה כשרון לגרפיקה. ללא כל התחייבות מצידך
טלפון: 24 שעות ביממה 03-292240

לכ' הסכנאים האמריקאיים ת.ד. 28124 ת"א מיקוד 61281 (למס' 77)

שם וכתובת ________
____
טל. ________

(המכונים האמריקאיים להשכלה נכחית)

שנקר

בית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל ולאופנה

ההרשמה למגמות עיצוב אופנה ועיצוב טקסטיל תסתיים ב־26.2.87

נמשכת ההרשמה ללימודי תואר ראשון

למגמות:

○ טכנולוגיה טקסטילית
○ כימיה טקסטילית
○ ניהול תעשייתי

—●—

הנדסאי תעשיה וניהול
(מועד מיוחד מתחיל בחודש מרץ 1987)

—●—

הרשמה ופרטים נוספים: במזכירות האקדמית, רחוב אנה פרנק 12, רמת-גן 52526, טלפון: 8—5—4—03-7521133, בימים א'—ה', בין השעות 8.30—15.00.

ידיעון וטפסי הרשמה אפשר לקבל באמצעות הדואר תמורת 10.— ש"ח.

לתיירים!

דירת 3 חדרים בקווינס ניו־יורק מאפריל עד יוני 87
טלפון: 03-357648

האוניברסיטה העממית

עירית תל־אביב־יפו — מינהל החינוך והתרבות

רח' אנטוקולסקי 4 (כניסה מרח' אבן גבירול 108) ת"א, טל. 247896, 03-242460

לימוד לשם הנאה

לימודי בוקר וערב

הכוללים שעור שבועי בן שעתיים או שלוש שעות

בסמסטר ב' עומדים לבחירתך מבחר קורסים עיוניים ויצירתיים.

קורסים במדעי ההתנהגות:
• סדנא לביטוי יצירתי • יחסי אנוש • מודעות עצמית • פסיכולוגיה של המאה ה־20 • פסיכותרפיה • גרפולוגיה • יחסים בין אישיים בקבוצה

קורסים עיוניים:

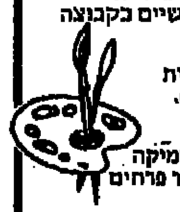

• סדנא ללימוד מקורות ישראל • הכנה לבחינות מיון באנגלית באוניברסיטאות • סדנא לאנגלית מדוברת (פעמיים בשבוע).

קורסים בנושאי אומנות:
• ציור • רישום • גרפיקה שימושית • תחרה אומנותית • קרמיקה • אמייל אומנותי • צורפות־תכשיטנות • הדפס רשת • סידור פרחים • אדריכלות/עיצוב פנים

פעילות גופנית:
• חינוך גופני • יוגה • ריקודי עם.

קורסים שונים במגוון נושאים:
• אמנות התאטרון • אמנות הקולנוע • מיומנויות ניהול • הצצה לעולם המסתורי של הודו • מחשבים.

ידיעון מפורט ניתן להשיג במזכירות האוניברסיטה העממית.

ההרשמה נמשכת בימים א'־ה' מ־9:00־12:00, 17:00־19:00.

הלימודים מתחילים ביום ראשון 1.3.87.

(האוניברסיטה העממית אינה מוסד להשכלה גבוהה ואינה מעניקה תארים).

תושבי ת"א בעלי תעודת תושב זכאים ל־20% הנחה.
כן ניתנות הנחות לאנשי כוחות הבטחון, גימלאים, נכי צה"ל, סטודנטים ומורים.

האגודה לפיתוח שירותי שיקום בישראל

במעון חדש בירושלים, לטפול בנכים, דרושים עובדים לעבודה כמטפלים.

המעון יפתח ב־1.7.87.

המועמדים יקבלו קורס מיוחד להכשרת מטפלים לעבודה עם נכים, שיתקיים בירושלים, בחודש אפריל 1987.

הלימודים ינתנו ללא תשלום, במסגרת המדרשה להכשרת עובדים חינוכיים — סוציאליים.

הלימודים יתקיימו 5 ימים בשבוע ויקנו תעודת מטפל מוסמך.

הלימודים יכללו אספקטים פסיכולוגיים ורפואיים של נכויות.

בתקופת הקורס יקבלו התלמידים דמי אבטלה.

יתקבלו: בעלי 12—11 שנות לימוד
אחרי שרות צבאי או שרות לאומי.

המעוניינים יפנו בכתב למדרשה, רחוב בית הערבה 7, תלפיות, ירושלים, מיקוד 93 389.
טלפונים: 02-711238, 02-711275, (לציין עבור מטפלים בנכים).

אנגלית סופר אינטנסיבית

קורסים מיוחדים למעוניינים ללמוד אנגלית במהירות. הקורסים יתקיימו במלון פאלאס בתל־אביב במשך שבועיים, כל יום בין השעות 9.00—16.00.
מגישות הסבר תתקיימנה במלון פאלאס, הירקון 277, ת"א, ביום ב' 23.2.87, וביום ה' 26.2.87 בשעה 18.00.

אנגלית למוסדות

קורסים מיוחדים לאנגלית מדוברת ועיתונים למוסדות על פי צרכים המיוחדים. פרטים בטל. 03-916185

אנגלית לומדים במכון מילה 03-916185

אנגלית 20 דקות

בשיעור רגיל (90 דקות) אתה מדבר אנגלית כ־2 דקות. בפרקטיס — שיטת האסימונים החדשנית והבלעדית למכון מילה אתה תדבר במשך 20(!!) דקות בכל שיעור.

התוצאה:
הצלחתך בלימודי האנגלית המדוברת תהיה מדהימה!!
מה אומרים התלמידים על השיטה החדשה?
יצחק פידלינג — שיטה מצוינת. החומר נכנס לך טוב לראש; אם אתה רוצה ואם אתה לא רוצה. השיעורים מגוונים, מעניינים ובלתי שיגרתיים. בעוד שבשיטה הרגילה אתה נרדם, בשיטה זו אתה מתעורר לחיים.
רחל ברוך — הנאה יוצאת מהכלל. השיעור עובר מהר. אני ממש נהניתי. הגעתי לקורס ללא כל ידע, ותוך חודשיים רכשתי אוצר מילים, דקדוק והבנת השיחה והקריאה.

בואו להכיר את פרקטיס — שיטת האסימונים של מיל"ה.
פגישות הכרות תתקיימנה:
בת"א, בבית ציוני אמריקה, אבן גבירול 26, בשעה 18.30 ביום א' 22.2.87 וביום ה' 26.2.87.
כמו כן יתקיימו במקום לימודי יום ו' בבוקר. ההדגמה ביום ו' 27.2.87 בשעה 10.00.
בנתניה, בבית ליגת הנשים, מקדונלד 5 בשעה 18.30 ביום ב' 23.2.87.
בפתח־תקוה, בבית מיל"ה, בר־כוכבא 63 ק"א, מול אולמי גאולה בשעה 18.30, ביום א' 22.2.87 וביום ב' 24.2.87.

קורסי־בוקר וקורסי־ערב: יתקיימו במלון פאלאס, הירקון 277 תל־אביב. המעוניינים בקורסי־בוקר מוזמנים ביום א' 22.2.87 וביום ד' 25.2.87 בין השעות 10.00—11.00.
המעוניינים בקורסי־ערב מוזמנים ביום ב' 23.2.87 וביום ד' 25.2.87 בין השעות 19.00—20.00.

פרקטיס שיטת האסימונים של מ־י־ל־ה
טל. 03-912093 — 916185

סדנא לעיצוב ואדריכלות

"חשביבה"

לימודי חוץ • סמסטר אביב • אחה"צ
27.4.87 — 6.8.87
מבוא לאומנויות ויזואליות

הקורס כולל: שרטוט אדריכלי ועיצוב דירה. רישום וציור. מבוא לתולדות האמנות.

הרשמה: בימים א'—ה' בין השעות 9—14, רח' מגורת המאה 8 (מהלת יצחק 36) תל־אביב, טלפון: 255184/5.
מספר המקומות מוגבל.

אוניברסיטת בר־אילן

המרכז להשתלמות בניהול

מודיע על
פתיחת מחזור חדש של

לימודי תעודה
ביצוא וסחר בינלאומי

הקורס הינו עיוני ומעשי ומקיף נושאים בתחומים הבאים: שיווק, תהליכי ונהלי יצוא, מימון, קרנות, חקר שווקים בחו"ל, היבטים משפטיים, הבנת תוכנית יצוא, חפצה, קידום מכירות בחו"ל ועוד.

מחזור הלימודים הקרוב ייפתח ב־19 במרץ 1987.

כנס הסברה לגבי הקורס יתקיים ב־9.3.87 בשעה 18.00 בבית בנין באוניברסיטת בר־אילן.

• פרטים והרשמה: ת.ד. 1630, רמת גן 52115
טלפון: 03-747262.

מכון מגדלור

מאיר שואל — ביוילה

★ קורסים ללימוד גרפולוגיה — תורת כף היד
★ קורסים ללימוד פיזיוגנומיה — תורת הפרצוף
★ קבלה לייעוץ פגישות אישי, הכוונה
תל־אביב, רחוב אלנבי 50, טל. 03-662773 / 660869

סיוד חדרי מדרגות

כולל מעקה + ארונות חשמל, עבודה מקצועית ונקיה
סיוד דירות במחירים נוחים
052-449951, 03-394356

הלוח הכללי | הלוח הנפוץ ביותר | טלפון 261211

שרות בתי הסוהר — מינהל ארגון

תן ידך לשמירת בטחון הפנים ולאיכות החיים

דרושים
מועמדים לעבודה כסוהרים

שרות בתי הסוהר מציע לך להצטרף לשורותיו למילוי תפקידים שיש בהם ענין, אתגר ומילוי משימה לאומית חשובה.
עסוקו של סוהר הוא רב גווני והוא כולל אבטחת מתקנים וטפול באסירים עליהם הוא מופקד. למועמדים המתאימים מוצעת משכורת בהתאם לאופיו המיוחד של השרות, קביעות בעבודה, הטבות ותנאים סוציאליים משופרים. וכן מסלולי הכשרה וקידום מגוונים המבטיחים רמה מקצועית גבוהה.
השכר צמוד לשכר משרתי הקבע בצה"ל.

הכשרה וקידום
במסגרת השרות תשובץ במסלולי הכשרה בהתאם לכישוריך ותוכל להתקדם בתפקיד בדרגה ובשכר (תלקח בחשבון דרגתך הצבאית) וכן מתקיימים קורסים מקצועיים, ימי עיון והשתלמויות.

מסלולי הכשרה לחוגרים וקצינים

מסלול קצינים
1. קורס קצינים יעודי (לתפקיד אבטחה)
2. קורס קצינים בסיסי (לתפקידי מינהלה)
3. קורס מפקדי אגפים
4. קורס קציני מטה
5. קורס קצינים בכירים (פר"מ)

מסלול חוגרים
1. קורס הכנה לסוהר
2. קורס סוהרים
3. קורס משקים

אם הנך עונה על התנאים הבאים:
1. השכלתך — תיכונית
2. גילך עד 35 שנה
3. סיימת שרות סדיר בצה"ל (רצוי ביח' שדה) — פרופיל צבאי 65

אנא פנה אל:
לשכת הגיוס, הקריה ת"א, רח' מקלף 3 טל' 03-266922, 03-251128 קבלת קהל מ־08.00־15.00.
תשומת לב הפונים: חובה להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים ותעודות המעידות על השכלה ונסיון.
זכור! היום זה אתגר להיות סוהר

משען MISHAN

בתי אבות ומוסדות ילדים
דרושים

1. לבתי אבות בירושלים וחיפה
★ **אחים/אחיות**
במשרות מלאות או חלקיות לכל המשמרות
על פי תנאי שכר של בתי חולים
לפנות ללאה שטיינר 02-632188
ולבל רוזנברג 04-241441

2. לבית ילדים אפל בגן־יבנה
★ **עובדת סוציאלית**
במשרה חלקית
★ **מטפלות לגיל הרך**
במשרה מלאה

לפנות ללאה 055-74152
055-74922

חברת מוסדות חינוך אור יהודה

מנהל בי"ס מקיף לתשמ"ח
באור יהודה

לאתגר חינוכי נהול בי"ס המקיף הממלכתי ע"ש פרקאוף (52 כתות 1600 תלמידים) בשנת תשמ"ח (המנהל הנוכחי בשנת שבתון) סיכוי להשמך הניהול גם אחרי תשמ"ח.
מועמדים בעלי השכלה אקדמאית ונסיון חינוכי מתאים יוכלו לפנות למחלקת החינוך ברשות המקומית ט"ל 03-348403

תעשיות אלקטרוכימיות (פרוטארום) בע"מ

אזור התעשיה הדרומי, עכו, ת.ד. 2357
דרוש

מהנדס כימיה

לתפקיד מרכזי באגף השיווק.

לבעלי נסיון בעבוד מוצרים פטרוכימיים־טרמופלסטיים — יתרון.
מקום מגורים: אזור חיפה וגליל מערבי. נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים.

למוסד ממלכתי

דרושים
גברים

ליחידה מיוחדת העוסקת במשימות בלתי שגרתיות

אנו מציעים:
* תפקיד דינמי ומעניין.
* אפשרות לקידום ולמיצוי היכולת האישית.
* קביעות בעבודה.
* שכר גבוה, כולל הטבות מיוחדות.
* תנאי שירות טובים.
* אפשרויות מגוונות לשינוי בתחום העיסוק, לרבות יציאה לחו"ל או ללימודים אקדמאיים לאחר מספר שנות עבודה.
* אווירת עבודה נעימה, בצוות צעיר ומגובש.
— יתקבלו קצינים והיילים ששירתו ביחידות שדה, או קצינים להם רקע טכני.

אם גילך עד 28, השכלתך תיכונית מושלמת ובריאותך תקינה, פנה נא בכתב לת.ד. 39351 ת"א (מיקוד 61 392) עבור ח.ש. בציון קורות חיים, פרטים אישיים מלאים, מס' ת.ז. וטלפון.
פונים מתאימים ייענו.

למפעל מזון גדול באזור חיפה

דרוש

מכונאי מכונות סגירה

★ ידע ונסיון במכונות סגירה אנגלוס
★ תנאים מצויינים/שכר גבוה למתאים

לפנות למנהל כוח־אדם ת.ד. 1278 קרית טבעון

להברה לעבודות מיזוג אויר וקירור באזור תל־אביב

דרוש

מנהל עבודה/מרכז

לקבוצת צנרת

לפנות בכתב לת.ד. 46, הוד השרון, 45110, עבור מס' 88.

למשרד רואה־חשבון בצפון הארץ

דרושים
לעבודה באיזור העמקים הצפוניים ורמת הגולן

★ **מנהלי חשבונות מנוסים**
★ **עובדי ביקורת**

נא לפנות בכתב ולפרט קורות חיים ונסיון קודם, אל ת.ד. 1640 טבריה (עבור רו"ח)

דרושים

1. **מסגרים**
לעבודה מסודרת
★ קריאת תכניות — יתרון

2. **שרטט/ת מכונות**
לשרטוט כללי ומפורט

תנאים טובים, סודיות מובטחת!
לפנות בין השעות 08.00—10.00
ל"מעליות ישראליפט"
רח' הקישון 31, אזור התעשיה בני־ברק ליד הקניון ברמת־גן.

לחמ' א. אפשטיין ובניו (ישראל) בע"מ

דרושים/ות לעב' פיתוח

- מהנדס/ת מים וביוב
- מהנדס/ת פיתוח שטח
- הנדסאי/ת פיתוח שטח
- הנדסאי/ת אדריכלות

בעלי/ות נסיון של 3 שנים לפחות
יפנו אל ת.ד. 50214 ת"א 61500

למפעל תעשייתי באזור השרון

דרוש

מנהל חשבונות בכיר

בעל ידע ונסיון מקצועי מוכח.
אפשרי גם רואה חשבון או ברמה מקבילה מועמדים יפנו בכתב עם ציון קורות חיים ונסיון לת.ד. 231 חדרה מיקוד 38101

דרושים

סוכני מכירות

בענף חלקי חילוף לרכב בכל חלקי הארץ
★ בעלי רכב ★
עצמאי מתוך הענף
03-334479 - 03-335414

בוחן - מרכז

דרוש
למשרד רואה חשבון
רק בעלי מקצועי בעבודה

המעוניינים בעבודה מעניינת ומגוונת יטלפנו בשעות הערב לטלפון 03-265745
סודיות מובטחת — אפשרי מתן התמחות.

טיולי השלושה בע"מ

דרושים
נהגי אוטובוסים
עם נסיון
אפשרות להשקעה
טל' 052-81060
052-82991

לחברה המשווקת מוצרי קוסמטיקה והגיינה דרושות

דיילות/מקדמות מכירה

אפשרי משרה חלקית.

נא לפנות לטלפון 03-258977 ולבקש את חן

לחברת ולנטינו־מילנו

דרושות
נציגות מכירה
לחנות החברה בקניון אילון

דרישות תפקיד —
* גילאי 25 ומעלה.
* השכלה תיכונית.
* ניסיון במכירות אופנה.
* הופעה נאה.

העבודה במשרה מלאה ובמשמרות.
טלפון — 03-702244 03-708172 בשעות 10:00־12:00 (לפנות למירי)

איגוד יבואני הרכב בישראל

דרושה
מזכירה מנוסה
לחצי משרה 09.00־13.00
לפנות בכתב יד עם פירוט נסיון קודם לת.ד. 991 ת"א

לחברת ביטוח גדולה בתל־אביב

דרוש:
שמאי רכב
בעל רשיון ונסיון

לפנות בכתב־יד
לת.ד. 29830 תל־אביב 61028
סודיות מובטחת

אגן

כימיקלים מעו"ח אשדוד

דרוש/ה
ביולוג/כימאי

בעל תואר שני לצוות דינמי העוסק ברישוי תכשירי הדברה, ובקיום קשרים עם מוסדות ממשלתיים.

* יועדף מועמד המתמצא בספרות מדעית ונסיון במחשבים.
* 5 ימי עבודה בשבוע

לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ובציון נסיון לת.ד. 262 אשדוד 77102 למשרד. כוח אדם.
— סודיות מובטחת —

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

מכון מגדלור

קופת חולים מכבי

לקופת חולים "מכבי"
דרושים

1. אחות מוסמכת
- לעבודה בחדר ניתוח
- במשרה מלאה (פיצול)
- מקום העבודה – רמת־גן
- לפנות טלפונית – 718444

2. טכנאי רנטגן
- לעבודה במכון רנטגן בסניף רמת־גן
- שעות עבודה מ־12:00–18:30
- לפנות טלפונית – 719444 אל מר שוהם

3. מזכירה רפואית
- לעבודה במכון עיניים ביפו
- לעבודה בבוקר ואחרי הצהרים, לסירוגין
- לפנות טלפונית – 835195 אל ד"ר אוצ'ניק

4. כתבנית/מעבדת תמלילים
- נסיון של 5 שנים לפחות בהדפסה בעברית
- ידיעה טובה בהדפסה בשפה לועזית
- רצוי נסיון בעיבוד תמלילים (תוצרת "לנייר")
- מקום העבודה: תל־אביב
- לפנות טלפונית 292811 אל גב' גרוס

5. מהנדס תעשיה וניהול
- בעל נסיון של 3–5 שנים
- לעבודה במחלקת ארגון ושיטות אשר יעסוק בנושאים הבאים:
– תכנון פונקציונלי
– פיתוח מערכות ארגוניות
– פיתוח מערכות ממוחשב

- לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים, ולפרט נסיון מקצועי ודרישות שכר אל ת.ד. 4927 ת"א 61040.

חברה מסחרית ארצית
מחפשת
לסעיף ת"א

מנהל מדור
אספקה טכנית

תאור התפקיד:
אחראי על מדור העוסק באספקת ציוד טכני ואביזרים להקלאות ותעשיה, ניהול צוות עובדים, ניהול מו"מ עם ספקים ולקוחות.
הכישורים הנדרשים:
הנדסאי – טכנאי בעל רקע טכני רחב, נסיון בניהול צוות עובדים, בעל נסיון וידע בניהול מו"מ מסחרי, נסיון במכירות ושיווק, מעיל ורצון להשקיע מאמצים רבים, בעל כושר הבעה בכתב ובע"פ, ידיעת אנגלית טובה קריאה וכתיבה, יחסי אנוש טובים, מגורים – במרכז הארץ, גיל עד 45.
על המעוניינים להגיש אצת מועמדותם בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 866 ת"א 61008 עבור מס' 633.

לקופת חולים כללית
דרוש
טכנאי תעשיה וניהול (ייצור)
דרישות התפקיד:
טכנאי מוסמך בעל ותק של שנה עד שנתיים במקצוע.
המעוניינים לפנות לטלפון 03-433529 למחלקה להנדסת ייצור

דרושים
מרצים להוראה
בנושא:
1. מזכירות
2. עיצוב אופנה
3. עיצוב טקסטיל
לפרטים לפנות לטל' 03-228545

צ'מפיון מוטורס (ישראל) בע"מ
יבואנים כלליים של פולקסווגן אודי
ד ר ו ש / ה
קופאי/ת
בעל/ת נסיון ליום עבודה מלא.
נא לפנות לאחובה טל: 785111.

למטקס בע"מ
ביח"ר לאריגה בבני־ברק
דרושה
עוזרת למנהל חשבונות לחצי משרה
להתקשר 03-705151/2/3

ח כ מ י ב ע " מ
המחלקה המדעית
ד ר ו ש ל נ ו
מועמד לתפקיד ראש צוות תעמלנים רפואיים
הכישורים הנדרשים:
1. נסיון של לפחות 3 שנים כתעמלן רפואי.
2. היכרות טובה של שוק התרופות הישראלי.
3. יכולת להנהיג ולהדריך צוות תעמלנים ברמה גבוהה.
4. רשיון נהיגה.
המעוניינים יפנו טלפונית ל־03-264756 לקביעת ראיון.
תנאים טובים לאנשים המתאימים.
– סודיות מובטחת –

לקשת – צהלון
מוסד גריאטרי ביפו
ד ר ו ש י ם / ו ת
★ אחות ראשית – למשרת מלאה
★ עובד סוציאלי
★ מרפאים בעיסוק
★ פיזיותרפיסט
★ רכז תרבות – לחצי משרה
★ אחים/ות מעשיים/ות, מוסמכים/ות
למשרת מלאה או חצי משרה
נא לפנות ל"קשת"
ת.ד. 16475 ת"א – 61163

למושב אביגדור
דרושים
עובדים בעלי ידע ונסיון בענף הרפת והחליבות, בעבודות החלפה במשקי החברים
נא לפנות למרכז המשק טלפון 055-81920 055-81223

לחברה מסחרית
– **מנהל חשבונות** למחלקת מלאי
– **עובד למחלקת מלאי** רצוי נסיון קודם
★ ★ ★
– **קופאית, טלפוניסטית,** אחרי צבא.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 603 ת"א מיקוד 61006

לחברת שיווק המובילה בתחומה
ד ר ו ש
מנהל מכירות לאזור חיפה והצפון
דרישות התפקיד:
1. בעל רכב פרטי
2. גיל 25–28.
3. יועדפו קצינים בדרגות סגן, סרן, בעלי יכולת ארגון, מוטיבציה גבוהה ונכונות לעבודה בשעות בלתי שגרתיות.
מועמדים מתאימים מתבקשים להתקשר ביום א' לטל. 04-525636, 04-460575 ולבקש את נורית.

דרושה
עובדת סוציאלית
לעבודה מקצועית בתחום השקום
למשרה חלקית
לפנות טלפונית
03-844594
03-884110

נבוב בע"מ – יעוץ
מעגלים דחוב הכישור 1
יפו
דרושים
• עובדי יצור
• עובדות להרכבה עדינה
• גנב
תנאים סוציאליים מלאים, 5 ימי עבודה בשבוע.
לפנות טל. 02-829701

מהנדס מכונות
לתפקיד ראשי בעל נסיון של 10 שנים לפחות בתעשייה פרטית המכילה: מערכת שינוע, משאבות הידראוליקה, מונו וכו' דרוש למפעל תעשייתי פרטי בחולון.
מועמד מתאים מתבקש לכתוב בפירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 2905 ת"א 61028
– סודיות מובטחת –

לחברת אלירבב בע"מ
דרושים/ות
לעבודה במפעל תעשייתי באזור ראשון־לציון וחולון
עובדים/ות נקיון
לעבודה במשרה מלאה או חלקית
אפשרות למשמרת בוקר או אחה"צ
* שכר הולם * הסעות מאורגנות *
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות לטל: 03-5464186 ,08-486570

לחברת "מוצרי תכן"
דרוש
טכנאי בנין
לעבודות פיקוח ולקידום מכירות באיזור חיפה והצפון
הכישורים:
- טכנאי/הנדסאי בנין בעל נסיון בפיקוח של 5 שנים
- ניסרך
- בעל כושר משא ומתן
- רשיון נהיגה הכרחי
מועמדים תושבי חיפה והאיזור מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לכ"א "מוצרי תכן" חב' לשווק רח' הארבעה 30 ת"א 61-100

לחב' שיווק למוצרי ספורט, תיקים ומחנאות
דרוש
סוכן מנוסה
• נסיון בענף מכשירי כתיבה וספורט הכרחים
• בעל רכב הכרחי.
• אפשרות להגיע לשכר גבוה.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 3316 מיקוד 63571 ת"א עבור סוכן
– סודיות מובטחת –

ביו־ידע
קרית־ויצמן רחובות
דרושים
עובדים אקדמאים
בעלי תואר B.Sc או M.Sc במדעי החיים
פניות בכתב, בצרוף קורות חיים ופירוט נסיון מקצועי, יש להפנות לביו־ידע קרית־ויצמן רחובות, מיקוד 76326

למשרד עורכי־דין בחדרה
דרושה
פקידה כתבנית
למישרה מלאה
לפנות לאשר טלפון 06-338495/6/7

לחברת "משב"
דרושים
טכנאי קירור ומיזוג אויר
מנוסים
לפנות לטלפון 03-804974

לאנדקון אריאל בע"מ
דרושים
1. פיסיקאים
(רצוי רקע באלקטרוניקה) לעבודה בפיתוח מעגלים אנלוגים – מעגלי הספק – חוזי בקרה. מתאימים יוכשרו תוך כדי עבודה
2. טכנאים
לפיתוח מעגלים אנלוגים.
3. כרסם
בעל יכולת עבודה עצמאית על כרסומת N.C. כולל תוכנות.
מקום העבודה: עדיפות לתושבי פתח־תקוה והסביבה.
לפרטים נא לפנות להבת טלפון: 03-9366131/2-3

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה
תשמ"א 1981
[illegible]

למוסד ממלכתי בירושלים
ד ר ו ש ה
מזכירה בכירה
הכישורים הדרושים:
מזכירה בכירה בעלת נסיון,
ידיעת השפות עברית ואנגלית.
יכולת הדפסה, ידע בקצרנות – רצוי.
נא לפנות טל: 02-684273

ד ר ו ש י ם
סוכנים עצמאיים להפצת בגדים והלבשה ספורטיבית
דרישות:
1. רכב מסחרי סגור.
2. גיל מעל 25.
3. ערבויות מתאימות
הכנסה נאה למתאימים. פרטים 03-336571

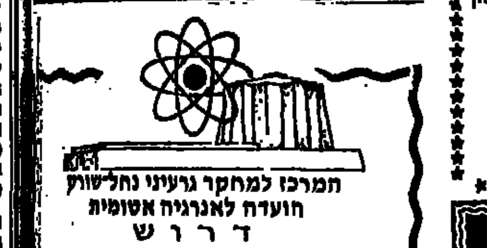

המרכז למחקר גרעיני נחל־שורק
ועדה לאנרגיה אטומית
ד ר ו ש
כימאי אורגני
לסינטזות חומרים למטרות רפואיות
יועדף בעל נסיון בתחום תרכובות אורגנו – מתכתיות
★ ★ ★ ★
אנו עובדים חמישה ימים בשבוע ומקיימים מערך הסעים בכל אזור המרכז.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה, ורשימת ממליצים ומספר טלפון
למחלקת כח אדם, המרכז למחקר גרעיני, נחל שורק דואר יבנה, מיקוד 70600
– סודיות מובטחת –

לחברה במרכז הארץ
דרוש
מהנדס תעשיה וניהול
– בעל רקע בחקר ביצועים וניתוח מערכות
– רצוי נסיון קודם עד 3 שנים
המעוניינים יפנו לת.ד. 7095 ת"א 61070 עבור סמדר

לחנות סטימצקי בנתב"ג
ד ר ו ש י ם
עובדים במשרה מלאה
מגורים: לוד רמלה והאיזור הקרוב.
שפות: ידיעת שפות אנגלית ועברית חובה, שפות נוספות יתרון.
לפנות למנהל החנות בנתב"ג החל מיום א' בשעה 10.00

לחברת תמרוקים
דרושות דיילות
באזורי ת"א, ירושלים, חיפה, קריות, נתניה, אזור השרון, אשקלון ובאר־שבע.
לקביעת ראיון נא להתקשר החל מיום א' 03-9233273

לקרן קיימת לישראל
דרושים/ות

מהנדס ביצוע – 2/87
תאור התפקיד: תכנון ופיקוח על עבודות עפר ותשתית.
דרישות המשרה: מהנדס אזרחי, בעל נסיון של 4–5 שנים בתכנון וביצוע עבודות עפר וכבישים, רצוי נסיון גם בבניה. רשיון נהיגה
הדרגה: 5–7 בדירוג המהנדסים. העובד יועסק בחוזה מיוחד.
מקום העבודה: מח' הכשרת קרקע צפון. המשרד בקרית־חיים.
מקום מגורים: איזור חיפה והקריות.

מודד ראש־חוליה – 3/87
תאור התפקיד: הפעלת חולית מדידה. עריכת מדידות וסימון כשדה בנושאי הכשרת קרקע, יעור וכו'.
דרישות המשרה: מודד מוסמך, בעל נסיון בעבודות מדידה בשדה. רשיון נהיגה.
הדרגה: 5–7 בדירוג המקצועי.
מקום העבודה: מח' מיפוי ומדידות – ירושלים והדרום.
מקום מגורים: ירושלים והסביבה.

עוזר למנהל משתלה – 4/87
תאור התפקיד: עזרה בניהול משתלת יער בהיקף גדול, עזרה בקיבור והכנת השטח לשתילה, עזרה בהכנת מנבי־טות, השקיה נבטים, גידול שתילים, עזרה בטיפול במח־לות ומזיקים במשתלה והדברתם, עזרה בפירוק ואריזת שתילים למשלוח לשטח הנטיעות.
דרישות המשרה: בוגר בי"ס לשתלנות או בוקר בי"ס חקלאי, בעל נסיון בגידול שתילי יער או עצי פרי וכו'.
הדרגה: 6–8 בדירוג המקצועי. (לבעלי תעודה מתאימה).
מקום העבודה: אגף היעור – חבל הדרום – משתלת גילת.
מקום המגורים: אופקים והסביבה, באר־שבע.

המעוניינים והמתאימים אחר דרישות המשרה יגישו מועמ־דותם בכתב יד בצירוף תולדות חיים, השכלה ונסיון, לא יאוחר מיום 1.3.87 לאגף כח־אדם ת"ד 283 ירושלים, 91002.

קיבוץ מעגן מיכאל
מחפש
מורה למוסיקה
במישרה מלאה
מורה לאנגלית
במישרה מלאה
לשנת הלימודים תשמ"ח
להתקשר טלפונית 06-390501 ולבקש את אירית שרמן או אלישבע טסלר.

למועצה המקומית גבעת זאב
דרושים/ות
1. גנן
תיאור התפקיד: אחזקה ופיתוח של גנים ציבוריים.
הכישורים: גנן מוסמך בוגר ביה"ס לגננות ולשתלנות בעל נסיון בעבודה.
העבודה במשרה מלאה.
2. אב בית לבית ספר
תיאור התפקיד: אחריות על תחזוקת ביה"ס בנושאי אחזקה, נקיון וגינון.
כישורים: בוגר 12 שנות לימוד
בעל ידע ונסיון באחזקת מבנים.
נוסף פרטים נא לפנות לציפי או רחל עד ליום 27.2.87 טל' 02-361999, 02-361182

המועצה המקומית אריאל
דואר נע אפרים מיקוד– 44824
דרוש/ה
מנהל/ת ביה"ס המקיף "אריאל"
הכישורים הנדרשים:
★ תואר אקדמאי ראשון ותעודת הוראה.
★ נסיון של 10 שנים בחינוך הפורמלי מתוכן 5 שנים בתפקידי ניהול.
★ בעל ידע בעקרונות המינהל החינוכי.
★ הכרת המערכת הממלכתית.
המועמד/ת יגיש הצעתו בכתב יד בצרוף תולדות חיים וצילומי מסמכים למחלקת החינוך במועצה בנעטפה סגורה עד יום ו' 13.3.87
פרטים בטלפון: 03-9366122
חנן מגדל
מנהל המחלקה לחינוך

למפעל גדול וייחודי במרכז הארץ
דרוש/ה
לתפקיד בכיר של מנהל יחידת פיתוח ותהליך
– כימאי או מהנדס כימאי
– תואר שני לפחות
– בעל ידע וסמכות מקצועית במחקר פיתוח מוצרים ותהליכים ונסיון בשיתוף וגיבוי לייצור.
ייענו רק פניות של מועמדים העונים על הדרישות הנ"ל.
★ ★
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 397 הרצליה, 46103
– סודיות מובטחת –

לחברה העוסקת במכירת מחשבים אישיים
דרושים:
★ **אנשי מכירות**
בעלי נסיון בתחום מחשבים לגוש דן וראשל"צ.
★ **מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת**
בפרטים לפנות טלפונית 03-784519 (פרידה).

למטפל מקסטיל דרוש/ה
פקיד/ה לטיפול בחומרי־גלם
★ שפת אם אנגלית (קריאה, כתיבה)
משרה מלאה
02-716914 למנהל כח־אדם.

למשרד עורכי דין ברמת גן
דרושה
מזכירה
ליום עבודה מפוצל
הדפסה עברית חובה
טלפון 03-736728

לחברת מחשבים דינמית
דרושים
1. אנשי מכירות
למערכות חומרה ותוכנה למחשבי I.B.M. P.C. בעלי נסיון מקצועי בהתקנת מערכות רצוי ידע בתכנות.
2. מתכנתים
ל־I.B.M P.C ידע ונסיון בקובול בוגרי הנדסאים במדעי מחשב
ת.ד. 37128 ת"א. רק פנות בצירוף קורות חיים בכתב יד תיענינה.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה
תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה [illegible]

לחברת תיירות בתל־אביב
דרוש/ה
מפעיל/ת תיירות בכיר/ה
SENIOR TOUR OPERATOR
הכישורים הדרושים:
★ ידיעת השפות צרפתית ואיטלקית על בוריין
★ ידיעת השפות אנגלית ועברית – יתרון
★ נסיון של 5 שנים לפחות
רק העונים על הדרישות הנ"ל יפנו בכתב לת.ד. 2136 תל־אביב 61020 עבור "101"

למפעל מזון
דרושים
סוכנים
בכל רחבי הארץ
★ בעלי רכב
★ נסיון מוכח בשיווק
ת.ד. 9008 ירושלים 91090 "עבור סוכן"

דרוש
כרסם C.N.C.
בעל נסיון בתיכנות והפעלת כרסומת עם בקרה LX 140
טלפון 03-5591643
בשעות העבודה מיום א'
תנאים טובים למתאים.

דרוש
סוכן
מנוסה עם רכב
להפצת מוצרי תינוקות
טל. 052-540781
לבקש את נסים או אלי.

לפרוטק הנדסה בע"מ
דרושים/ות
מחווטות / מלחימות
למשרה מלאה ברמת גן
שעות העבודה 8.00–16.45
5 ימים בשבוע
לפנות לשלמה ברונר 03-733286.

למושב באר־טוביה
דרוש/ה
חשב/ת שכר
דרישות:
1. נסיון בן שנתיים לפחות במשכורות ממוחשבות.
2. אזור מגורים קרית־מלאכי/אשדוד/אשקלון.
בפרטים לפנות לוקסמן משה.
055-86963 055-81005

ArtDirector מעולה!
נסיון במשרד פרסום הכרחי
לקביעת ראיון צלצל: 03-201396
קול המפרסם

לחברה לשיווק כלי עבודה
דרוש
איש מכירות
הכישורים:
● נסיון במו"מ עם לקוחות
● ידיעת השפה האנגלית – רצויה
● מגיל 25
● מגורים באיזור תל־אביב
נא לפנות טלפונית 03-331739 בשעות 8.00 – 13.00.

למחלקה הטכנית של
מרכז תנובה
דרוש/ה:
הנדסאי/ת מכונות
★ לעבודות שרטוט ותיכנון
★ עם נסיון של 3 שנים לפחות
בהכעות נא לפנות לטלפון 03-430555 ולבקש את מנהל המחלקה.
– סודיות מובטחת –

למשרד עורכי־דין
דרושות
מזכירות
ליום עבודה מלא
כישורים נדרשים:
★ נסיון בהדפסה על מעבד תמלילים בעברית
למדפיסות באנגלית – יתרון.
להצעת מועמדות נא לפנות:
לת.ד. 29308 תל־אביב מיקוד 61292
בצירוף קורות חיים.
למועמדות מתאימות מובטחים תנאים טובים.
– סודיות מובטחת –

ליגד מידע טכני בע"מ
דרוש
הנדסאי מחשבים
לפיתוח תוכנה בשפת אסמבלר
למיקרופרוסטור Z80
רקע בשפת 'C – יתרון.
המעוניינים יפנו טלפונית 03-9243555
– סודיות מובטחת –

צמל
ציוד מודרני לרפואה
דרושים:
1. מנהל מכירות
נסיון מוכח בענף הרפואה,
נסיון מוכח במכירות,
יכולת ניהול ופיקות.
2. נציג מכירות
לאזור הצפון
לפנות בכתב יד בצרוף תולדות חיים
לת.ד. 10088 רמת־גן

כפר ורדבורג
מבקש הצעות
1. הובלת פירות בקיץ
מ־15.4.87–30.9.87
2. העמסה בסכבת פירות (מלגזה) 4 ש/ע
טופסי מיכרז ופרטים נוספים ניתן לקבל במזכירות
055-84393 055-82140.

דרוש
חשב
למלון באילת
בעל נסיון מוכח בתפקיד חשב עד גיל 40
נא לפנות בכתב יד תוך ציון קורות חיים ונסיון קודם אל: אלי הולצר,
רח' ז'בוטינסקי 21, ירושלים 92141.

למפעל טקסטיל
דרוש
טכנאי ייצור
בוגר שנקר או ידע בטקסטיל
לעבודה מעניינת ומגוונת.
02-716914 לפנות מיום א'
למנהל כח־אדם.

דרוש
בחור
אחרי צבא לעבודה בחנות מחשבים.
רצוי בעל רקע במחשבים אישיים.
לפנות לסנסור קניון איילון רמת־גן,
03-704827 לשמואל.

מודעות דרושים ראה גם במוסף ה"שקל שלך"